

Studiu de Fundamentare.

Anexa la
HEJ Brașova nr. 85/
2022

Punerea in valoare a patrimoniului construit si introducerea in circuitul turistic. Traseul conacelor brăilene

Tema proiect: „STUDIU DE FUNDAMENTARE – PUNEREA ÎN VALOARE A PATRIMONIULUI CONSTRUIT ȘI INTRODUCEREA ÎN CIRCUITUL TURISTIC- TRASEUL CONACELOR BRĂILENE”

Amplasament: TERITORIUL ADMINISTRATIV AL JUDEȚULUI BRĂILA

Beneficiar:

**U.A.T. JUDEȚUL BRĂILA prin
CONSILIUL JUDEȚEAN BRĂILA**

Elaborator:

S.C. TOTAL BUSINESS LAND S.R.L.

Număr contract:

185/ 20.09.2021

CUPRINS

1	Introducere	6
2	Delimitarea obiectivului studiat.....	8
3	Legislație națională și standarde internaționale relevante	11
4	Contextul dezvoltării Județului Brăila	17
4.1	Coerența cu politicile și strategiile naționale și europene	17
4.1.1	Documente programatice la nivel european	17
4.1.2	Documente programatice la nivel național	24
4.1.3	Documente programatice la nivel regional și local.....	34
4.2	Armonizarea cu prevederile planurilor de amenajare a teritoriului și strategiilor la nivel județean	36
5	Analiza opțiunilor de refuncționalizare. Conceptul produsului turistic.....	43
5.1	Crearea și inovarea de produse turistice în contextul actual al dezvoltării turismului la nivel european, regional și local	43
5.2	Tendențe în turismul internațional în contextul actual	46
5.3	Turismul la nivel național	49
5.4	Turismul la nivelul județului Brăila	53
5.5	Turismul la nivel regional și local.....	53
5.6	Forme de turism care concură la realizarea produsului turistic: Turul conacelor brăilene. Relația produs turistic - potențial turistic.....	56
5.7	Patrimoniul cultural – cultură, peisaj cultural, spațiu rural. Relația dintre oameni, locuri și povești	70
5.8	Re-descoperirea funcționalităților originare: Dimensiuni ale vieții la conacele de altădată	75
5.8.1	Călătorii și itinerarii.....	78
5.8.2	Administrarea moșiilor	81
5.8.3	Relaxarea.....	83
5.8.4	Viața culturală și artistică.....	84
5.8.5	Preumblările	88
5.8.6	Salonul – sociabilitatea, servitul cafelei și narghileaua	90
5.8.7	Petreckeri și baluri	91
5.8.8	Vizitele conacelor din moșiile vecine	93
5.8.9	Mese, vinuri și bucate boierești	94
5.9	Studiul soluțiilor similare	98
5.9.1	Proiectul Monumente uitate în România	99
5.9.2	Proiectul Trasee ale conacelor și castelelor din Banat.....	99

5.9.3	Proiectul “Curți domnești și boierești muntenești” al Consiliului Județean Dâmbovița.....	101
5.9.4	Proiectul de promovare publică și restaurare a conacelor din Județul Ialomița 101	
5.9.5	Conacele din Județul Olt.....	104
5.9.6	Proiectul “Cule în lumină” – modele de finanțare prin contribuția investitorilor privați 104	
5.9.7	Traseul conacelor prahovene	105
5.9.8	Proiectul Conacele Moldovei – Republica Moldova	107
5.9.9	Conacul Nemțu – Olari refuncționalizat ca hub cultural și educațional	111
5.9.10	Conacul Marghiloman – Centrul Cultural Marghiloman Buzău	112
6	Analiza critică a situației existente a conacelor brăilene	113
6.1	Analiza-diagnostic: edificarea, gloria și declinului conacelor boierești din Județul Brăila 113	
6.2	Evaluarea, planul de măsuri, intervenții și propuneri privind funcțiunile ce pot fi date obiectivelor.....	120
6.2.1	Conacul Orezeanu – Comuna Traian.....	120
6.2.2	Ansamblul Coștilor de Roma din comuna Viziru	126
6.2.3	Moșia Grossești Comuna Viziru	134
6.2.4	Conacul Panas – Orasul Însurăței	140
6.2.5	Conacul Lișcoteanca - Orașul Însurăței	144
6.2.6	Conacul Petre Cavadia - Comuna Dudești.....	148
6.2.7	Conacul Șutu din comuna Șutesti	155
6.2.8	Conacul Gulianca din comuna Salcia Tudor	161
6.2.9	Conacul Sihleanu din Comuna Scorțaru Nou	165
6.2.10	Conacul Gurguieti din Comuna Scorțaru Nou.....	168
6.2.11	Casa Costache Drugănescu din Orasul Ianca.....	171
6.2.12	Conacul Cavadia din comuna Zavoia	174
6.2.13	Conacul Oțeleanu (Conacul Fundației Carol).....	179
6.2.14	Conacul Siliștea – Comuna Siliștea	182
6.2.15	Conacul Chiscani - Comuna Chiscani	184
6.2.16	Conacul Știrbey – Comuna Berteștii de Jos.....	191
7	Prezentare Trasee propuse	199
7.1	Traseul 1: Traseul Conacelor brăilene	199
7.2	Traseul 2: Conace și bucate boierești. Alte trasee potențiale.....	200
8	Evidențierea disfuncționalităților, priorități de intervenții, propuneri de eliminare a disfuncționalităților	204
8.1	Sinteza disfuncționalităților și priorități de intervenții.....	204

8.2	Propunerile de eliminare/diminuare a disfuncționalităților.....	204
8.3	Infograficul priorităților de intervenții	205
9	Ghid privind intervențiile necesare pentru restaurarea / reabilitarea conacelor și funcționalizarea turistică a acestora	207
10	Estimarea Costurilor	213
11	Identificarea modalităților și a surselor potențiale de finanțare.....	216
12	Prognoze, scenarii sau alternative de dezvoltare	220
13	Concluzii.....	221
14	Bibliografie selectivă	225

Acronime și abrevieri

AER - Asociația de Ecoturism din România
AIMMAIPE - Agențiile pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, Atragere de Investiții și Promovare a Exportului
AMPOR - Autoritatea de Management pentru POR (Programul Operațional Regional)
AP - Acord de Parteneriat
ATLAS - Asociația Europeană pentru Educație în Turism
ASPD - Annual Structured Policy Dialogue (Dialogul anual de politici structurate)
CAP – Cooperativă Agricolă de Producție
CEMAT - Conferința Europeană a Miniștrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului
CJ - Consiliul Județean
CPR - Regulamentul comun
DJC - Direcția județeană de cultură
DLRC - Dezvoltare locală, plasată sub responsabilitatea comunității
DOP - Denumire de Origine Protejată
EDER SE - Evoluția dezvoltării economice în Regiunea Sud-Est
ETC - Comisia Europeană de Turism
ETC - Cooperarea Teritorială Europeană
E-Paths - Rețeaua europeană de cărări
FAMI - Fondul pentru azil și migrație
FEDR - Fondul european de dezvoltare regională
(ERA - EWV – FERP) - Federația Europeană a Plimbării Pedestre
FC - Fondul de coeziune
FEM - Forumul Economic Mondial
FEPAM - Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime
FSE - Fondul social european
GAC – Gospodării Agricole Colective
GAL - Grup de Acțiune Locală
GAS – Gospodării Agricole de Stat
HoReCa – Hoteluri, Restaurante și Catering
IBA - Institutul Național de Cercetare - Dezvoltare pentru Bioresurse Alimentare
IBMF - Instrumentul pentru frontiere externe și vize
IGP - Indicație Geografică Protejată
IMM - Întreprinderi mici și mijlocii

INCDT - Institutul Național de Cercetare – Dezvoltare pentru Turism
ISF - Fondul pentru securitate internă
ITB - Târgul Internațional de Turism Berlin
ITI - Investiții Teritoriale Integrate
MICE - Întâlniri, stimulente, convenții și expoziții (meetings, incentives, conferences and exhibitions)
MMACA - Ministerul pentru Mediul de Afaceri, Comerț și Antreprenoriat
OCDE - Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OMD - Organizația de management a destinației
OMT - Organizația Mondială de Turism
ONG - Organizație neguvernamentală
ONU - Organizația Națiunilor Unite
OSIM - Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci
PAF - Cadrul de Acțiune Prioritară
PIB - Produs intern brut
POR - Programul Operațional Regional
PAP - Programul de Acvacultură și Pescuit
PMUD - Plan de Mobilitate Urbană Durabilă
PNIESC - Planul Național Integrat de Energie și Schimbări Climatice
POCIDIF - Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare
PODD - Programul Operațional Dezvoltare Durabilă
POEO - Programul Operațional Educație și Ocupare
POIDS - Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială
POS - Programul Operațional Sănătate
POT - Programul Operațional Transport
PRAI – Planul Regional de Acțiune pentru Învățământ
RAI - Raport Anual de Implementare
RBDD - Rezervația Biosferei Delta Dunării
REACT-UE - Asistență de recuperare pentru coeziune și teritoriile Europei
RDSE – Regiunea de Dezvoltare Sud -Est
RIS - Specializare inteligentă la nivel regional
SCI - Sit de importanță comunitară
SEE - Spațiul Economic European
SMA - Stațiuni de Mecanizare Agricole
SMT – Stațiuni de Mașini și Tractoare
SNCDI - Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare
SNDE - Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului
SNOFM - Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
SPA - Arie specială de protecție avifaunistică
STG - Specialitate Tradițională Garantată
SUERD - Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării
TEN-E - Rețele transeuropene de energie
TFUE - Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene
TIC - Tehnologiile informației și comunicațiilor
THR/TNS - Consorțiu de turism
UAT - unitate administrativ - teritorială
UE - Uniunea Europeană
UNESCO - Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
WTTC - Consiliul Mondial al Turismului și Călătoriilor (World Travel and Tourism Council)

1 Introducere

Studiul de față – *“Punerea în valoare a patrimoniului construit prin realizarea unei rute turistice, traseul conacelor din Județul Brăila”* – își propune să fundamenteze un proiect complex al Consiliului Județean Brăila: restaurarea vechilor conace din teritoriul Județului și valorificarea lor turistică.

Prin acest proiect Consiliul Județean își propune *restaurarea* dar și *refuncționalizarea* a 16 obiective pentru turism; obiectivele proiectului sunt:

- Identificarea și punerea în valoare a patrimoniului construit reprezentat de vechi conace ca viitoare obiective turistice ale Județului Brăila;
- Creșterea atractivității turistice, culturale și investiționale a Județului prin introducerea conacelor identificate în cadrul unor circuite turistice și culturale;
- Sporirea gradului de accesibilitate a publicului la valorile culturale ale Județului Brăila.

Elaborarea unui Studiu de Fundamentare este un prim pas pe drumul trecerii de la *idee* la *proiect*, stabilind viziunea, direcțiile, obiectivele, acțiunile necesare, cadrul normativ al acțiunilor. Un studiu înseamnă totodată explorarea unor soluții similare, bune practici, modele de succes în refuncționalizarea conacelor; identificarea actorilor implicați și mobilizarea acestora în direcția realizării proiectului și a modului în care *ideea* se întâlnește cu *oportunitățile* de finanțare; 103,5 milioane euro sunt prevăzuți pentru rute cultural turistice în Planul Național de Redresare și Reziliență.

Trebuie spus dintru început că nu este vorba numai de salvarea și restaurarea unor clădiri cu valoare istorică și transformarea acestora în obiective turistice, ci de o *poziționare strategică a Județului Brăila față de valorile de patrimoniu prin punerea acestora în relație cu comunitățile locale și cu dezvoltarea comunităților*.

Abordarea este prin urmare *integrată*, în spiritul Convenției de la Faro (2005, 2011) și a altor documente naționale, europene și internaționale care definesc patrimoniul în strânsă relație cu dezvoltarea comunităților: patrimoniul reprezintă *“a) un ansamblu de resurse moștenite din trecut pe care persoanele le consideră, indiferent de regimul de proprietate al bunurilor, ca o reflecție și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor lor în continuă evoluție. Acesta include și toate aspectele de mediu care rezultă din interacțiunea în timp între persoane și locuri; b) comunitatea patrimonială este formată din persoanele care atașează o anumită valoare aspectelor specifice ale patrimoniului cultural pe care ei doresc, în cadrul acțiunii publice, să le mențină și să le transmită generațiilor viitoare”*¹.

Pornind de la aceste idei și principii generoase descrise în extenso în cadrul lucrării, am definit viziunea proiectului *Traseul conacelor brăilene* astfel: *o rută culturală, cu rol de pedagogie a moștenirii culturale a Brăilei – o moștenire cu vocație națională și europeană, itinerariile propuse urmând locuri încărcate de istorie, vechile drumuri de comerț pe uscat și pe apă ale Brăilei*.

¹ Faro Convention, 2005/2011.

Conacele nu sunt doar vestigii ale unei lumi demult apuse, ele ne vorbesc prin limbajul stilului arhitectural, prin istorii păstrate în arhive și fotografii, au un mesaj și o poveste de spus. Povestea lor trebuie să continue pentru noi și pentru generațiile viitoare, resemnificarea lor fiind datoria noastră pentru a asigura continuitatea culturală și identitară.

Renașterea patrimoniului contribuie totodată la regăsirea și consolidarea identității comunităților; valențele identitare ale conacelor sunt atât de importante încât adesea conacul și moșia pe care a fost ridicat au întemeiat așezarea și i-au dat denumirea.

Proiectul constituie totodată și o reconversie a monumentelor pentru a transmite sensuri și semnificații și altor categorii de actori pe care își propune să îi atragă în județul Brăila: turiști, investitori, specialiști – călătorii zilelor noastre – pe care proiectul Trasee ale conacelor brăilene îi invită spre o altă privire a Câmpiei Brăilei: Câmpia Brăilei ca un *câmp cultural* îmbogățit de-a lungul istoriei sale cu valori, simboluri și semnificații. Proiectate pe hartă conacele și întreaga moștenire culturală legată de acestea ne relevă un întreg univers de viață, de o mare complexitate care merită re-iterată spre re-consolidare identitară și invitația la o experiență culturală autentică.

Proiectul are și va avea cu siguranță multe obstacole și provocări; dar prin realizarea lui, Județul Brăila are șansa să devină un model de bune practici pentru restaurarea și redefinirea valorilor de patrimoniu în viața comunităților.

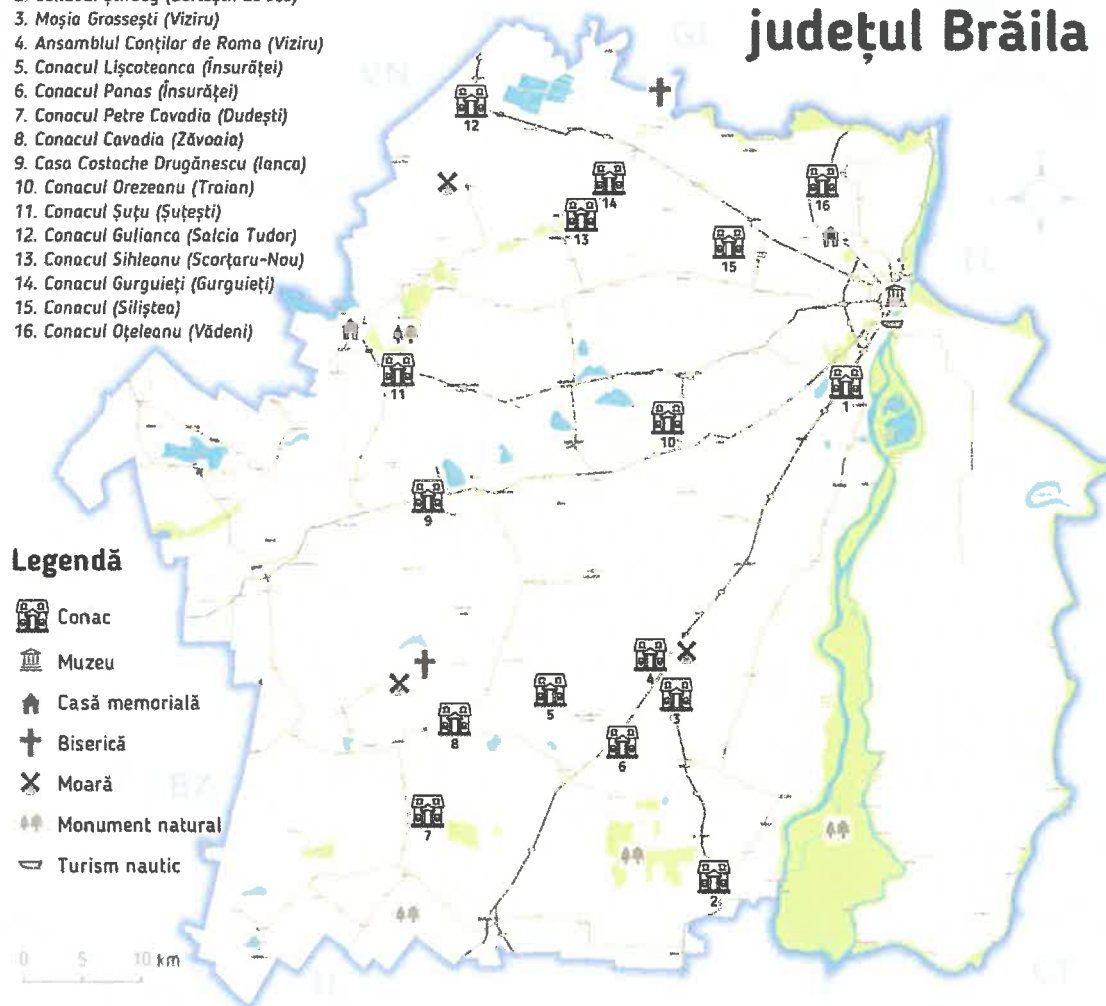
2 Delimitarea obiectivului studiat

Spațial, conacele care fac obiectul prezentului studiu sunt situate pe teritoriul Județului Brăila; harta de mai jos ne prezintă amplasarea acestora în cadrul județului și situarea lor față de principalele căi de acces.

Conace brăilene:

1. Conacul Chiscani-Vărsătura
2. Conacul Știrbey (Berțeștii de Jos)
3. Moșia Grossești (Viziru)
4. Ansamblul Conților de Roma (Viziru)
5. Conacul Lișcateanca (Însurăței)
6. Conacul Panas (Însurăței)
7. Conacul Petre Cavadia (Dudești)
8. Conacul Cavadia (Zăvoaia)
9. Casa Costache Drugănescu (Ianca)
10. Conacul Orezeanu (Traian)
11. Conacul Șuțu (Șuțești)
12. Conacul Gulianca (Salcia Tudor)
13. Conacul Sihleanu (Scorțaru-Nou)
14. Conacul Gurguiței (Gurguiței)
15. Conacul (Silișteea)
16. Conacul Oțeleanu (Vădeni)

Situarea conacelor în județul Brăila

Județul Brăila este încadrat regional, subregional astfel: *nivelul subregional*: – județele Brăila, Galați și Tulcea (fragmente din: Câmpul Brăilei/Câmpul Viziru, Balta Brăilei – subsector al Văii Dunării, Lunca Dunării, Lunca Siretului Inferior, depresiunea predobrogeană, munții Măcinului); *nivelul regional*: – regiunea Sud-est; *nivelul supraregional*: – provincii istorice /regiuni de dezvoltare – Muntenia /regiunea Sud, Dobrogea / regiunea Sud-est, Moldova / regiunea Nord-est; *nivelul național*: – teritoriul României; nivelul european este de asemenea cadrul de cooperare pentru o serie de strategii de dezvoltare în care Județul Brăila este partener.

Obiectivele studiate sunt situate cu precădere în *zona rurală* a Județului Brăila – din cele 16 obiective, 14 sunt situate în mediul rural și două în mediul urban.

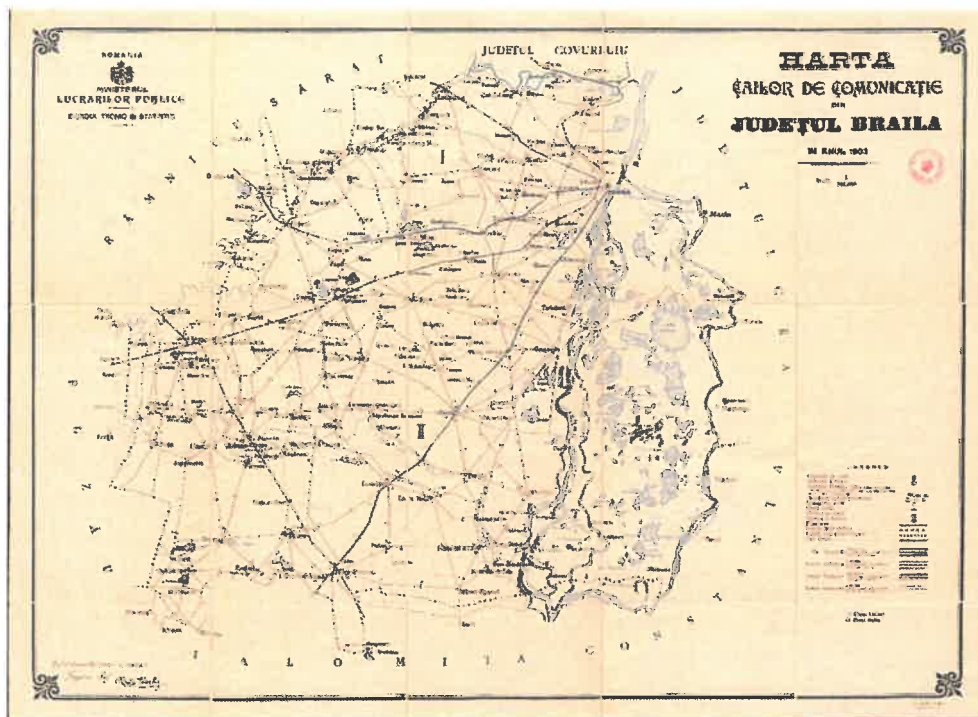
Principalele documente de planificare a dezvoltării Județului și ariilor de dezvoltare din care face parte Județul Brăila definesc *turismul și turismul cultural* drept una dintre direcțiile importante de dezvoltare. Cea mai mare parte a documentelor de planificare stabilesc restaurarea și valorificarea patrimoniului – material și imaterial – ca prioritate. Inclusiv planurile de dezvoltare adresate zonelor rurale acordă importanță patrimoniului cultural atât ca resursă de dezvoltare, cât și pentru nevoia de investiții în vederea îmbunătățirii condiției acestuia: *“Identitatea culturală a satului românesc reprezintă o importantă sursă de dezvoltare locală și este caracterizată de un patrimoniu cultural material și imaterial divers. În rural, accesul locuitorilor din sate și comune la cultură este limitat, comparativ cu accesul celor din urban. Patrimoniul cultural din rural arată un grad ridicat de degradare ce impune investiții pentru restaurarea acestora.”*²

Este și situația Județului Brăila unde Municipiul Brăila se bucură de o concentrare de monumente – în bună măsură restaurate și puse în valoare, în timp ce în restul județului există un număr redus de obiective de patrimoniu valorificate turistic; este ceea ce Județul Brăila își propune să îmbunătățească prin acest efort de identificare și analiză a unui prim set de clădiri și ansambluri cu potențial de a fi restaurate și valorificate pentru turism, pentru toți cei care vor dori să cunoască gloria lor de odinioară și pentru comunitățile în care au fost edificate.

Obiectivele studiate sunt 16 conace din Județul Brăila; pe parcursul lucrării ne vom raporta la conace și proiecte de restaurare/refuncționalizare asemănătoare din alte spații pentru modele de bune practici și soluții similare.

Ca delimitări în timp, structurile analizate se încadrează perioadei secolului al XIX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea. Vor fi analizate toate perioadele de existență (perioada comunistă și post-comunistă) pentru a diagnostica starea obiectivelor în prezent, factorii care au contribuit la condiția lor de azi și a identifica propuneri de remediere.

² *Planul Național de Dezvoltare Rurală*, 2020, p. 130.

Harta Căilor de Comunicație a Județului Brăila la 1903 – Ministerul Lucrărilor Publice³

Conacele sunt amplasate în cadrul Județului după cum ne arată tabelul de mai jos (coordonate Stereo).

Denumire	X	Y
Conacul Sihleanu	707626.906	431968.826
Conacul Gurguieji	708615.921	433058.435
Casa Costache Drugănescu	693969.071	406732.009
Conacul Siliștea	719336.544	428201.719
Conacul Grossești	713530.021	392135.456
Conacul George Cavadia	696210.245	387826.631
Conacul Panas	710338.420	385910.737
Conacul Liscoteanca	704231.537	390305.914
Conacul Petre Cavadia	693953.067	380085.857
Conacul Chiscani	729344.555	416423.551
Ansamblul Conților de Roma	712720.130	393295.251
Conacul Oțeleanu	727338.241	433405.820
Conacul Orezeanu	714180.761	413373.789
Conacul Gulianca	697516.962	440117.832
Conacul Știrbei	718138.112	374538.934
Conacul Șutu	691429.195	417415.760

Sursa: Determinări Total Business Land

³ Urechia, Nestor, 1866-1931, Harta Căilor de Comunicație din Județul Brăila, Ing. Nestor Urechia, șeful Biroului Tehnic și Statistic, Ministerul Lucrărilor Publice, 1:200.000, Imprint București, Arte Grafice E. Ghiulea, 1903. Biblioteca Națională a României.

3 Legislație națională și standarde internaționale relevante

Legislația națională relevantă pentru proiectele de restaurare și valorificare turistică a patrimoniului cultural include – fără a enumera în totalitate:

- Legea monumentelor istorice nr. 422 din 18 iulie 2001.
- Lista Monumentelor istorice – anexă la Ordinul Ministrului Culturii nr. 2.828/2015, pentru modificarea anexei nr. 1 la Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată, și a Listei monumentelor istorice dispărute, cu modificările ulterioare din 24.12.2015.
- Legea 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente – în baza acestei legi, proprietarii conacelor și moșiilor au depus cereri de restituire.
- Legea prevedea modificarea și completarea Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989.
- Legea 59/2013 privind Certificarea rutelor culturale.
- Legea 50/1991 privind autorizarea lucrărilor de construcții
- Legea nr. 157/1997 privind ratificarea convenției pentru protejarea Patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Granada la 03.10.1985 și semnată de România la 22.06.1996, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 274/13.10.1997;
- Legea nr. 5 / 2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea a III-a – zone protejate, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 152/12.04.2000;
- Legea nr. 451/2002 pentru ratificarea Convenției europene a peisajului, adoptată la Florența la 20 octombrie 2000;
- Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul modificată și completată cu Legea nr. 289/2006;
- Legea 454/2006 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 21/2006, privind regimul concesiunii monumentelor istorice;
- Legea nr. 6/09.01.2008 privind regimul juridic al patrimoniului tehnic și industrial;
- Hotărârea Guvernului nr. 610 / 2003 pentru aprobarea Normelor Metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat;
- Hotărârea Guvernului nr. 1430/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind situațiile în care Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv autoritățile administrației publice locale, contribuie la acoperirea costurilor lucrărilor de protejare și de intervenție asupra monumentelor istorice, proporția contribuției, procedurile, precum și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească proprietarul, altul decât statul, municipiul, orașul sau comuna;
- Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2.684/2003 privind aprobarea Metodologiei de întocmire a Obligației privind folosința monumentului istoric și a conținutului acesteia;

- Ordinul Ministrului Culturii nr. 2237/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice de semnalizare a monumentelor istorice; instituirea însemnului distinctiv care atestă regimul juridic de monument istoric al unui bun imobil, în vederea protejării sale în timp de pace sau de conflict armat;
- Ordinul Ministrului Culturii nr.2260/2006 pentru precizarea indicatoarelor de norme de deviz pentru ofertare și decontarea situațiilor de lucrări de consolidare și restaurare-conservare a monumentelor istorice;
- Ordinul Ministrului Culturii nr. 2325/2006 pentru aprobarea utilizării normelor de deviz și consumuri resurse la ofertare și decontarea situațiilor de lucrări privind conservarea-restaurarea componentelor artistice, părți integrante ale monumentelor istorice.
- Ordinul Ministrului Culturii nr. 2118/2007 pentru Metodologia privind exercitarea dreptului de preemțiune al statului român, prin Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv prin serviciile publice deconcentrate ale acestuia, în cazul vânzării monumentelor istorice aflate în proprietatea persoanelor fizice sau juridice de drept privat.
- Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2183/2007 pentru aprobarea Metodologiei pentru evaluarea financiară a prejudiciului adus patrimoniului cultural național imobil – monument istoric sau sit arheologic.
- Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2398/2007 privind reorganizarea activității de atestare a specialiștilor, experților și verficatorilor tehnici în domeniul protejării monumentelor istorice și pentru aprobarea normelor metodologice privind atestarea acestora, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 2398/2008.
- Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 6624/2008 privind aprobarea Regulamentului de Organizare și Funcționare a Institutului Național al Monumentelor Istorice.
- Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2504/2008 pentru modificarea art. 24 alin. (1) din Normele metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice aprobate prin Ordin al Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2260/2008;
- Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2260/2008 privind aprobarea Normelor metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice.
- Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2728/2008 privind stabilirea personalului împuternicit să constate contravenții și să aplice sancțiunile prevăzute de actele normative din domeniul culturii, precum și pentru aprobarea modelului legitimației persoanelor împuternicite, a modelelor proceselor – verbale de constatare și sancționare a contravențiilor și a modelului înștiințării de plată.
- Ordin comun între MCCPN și MAI pentru aprobarea dispozițiilor generale de apărare împotriva incendiilor la obiectivelor de cult.
- Legea nr. 410/29.12.2005 privind acceptarea Convenției pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial, adoptată la Paris la 17.10.2003.
- Legea nr. 143/21.05.2007 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 118 / 2006 privind înființarea, organizarea și desfășurarea activității așezămintelor culturale.
- Legea nr. 26/29.02.2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial.

Standardele și documente internaționale de referință includ:

- Carta internațională pentru conservarea și restaurarea monumentelor și siturilor, Veneția 1964 Convenție privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, Paris, 1972
- Convenția UNESCO pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial 2003
- Convenția UNESCO privind protecția și promovarea diversității expresiilor culturale 2005
- Carta turismului cultural, ICOMOS, 1976;
- Carta de la Florența privitor la grădinile istorice, ICOMOS, 1982;
- Carta internațională privind protecția orașelor istorice, ICOMOS, 1987;
- Carta pentru protecția și gestiunea patrimoniului arheologic, ICOMOS, 1990;
- Carta ICOMOS, Principiile pentru analiza, conservarea și restaurarea structurilor patrimoniului arhitectural, ICOMOS, 2003;
- Principiile ICOMOS pentru protejarea și conservarea/restaurarea picturilor murale, 2003;
- Carta ICOMOS pentru interpretarea și prezentarea siturilor de patrimoniu cultural, 2008;
- Carta ICOMOS privitor la itinerarele culturale, 2008.
- Noul Bauhaus European - o inițiativă a Comisiei Europene referitoare la patrimoniul construit lansată la începutul anului 2021⁴.
- Declarația de la Santiago de Compostela - primul Itinerariu cultural.
- Acordul Parțial Lărgit (EPA) al Consiliului Europei privind Itinerariile Culturale.
- Convenția Faro - Convention on the Value of Cultural Heritage for Society Faro Convention, 2005, 2011 – neratificată încă de România.
- Rezoluția Parlamentului European din 8 septembrie 2015 „Spre o abordare integrată a patrimoniului cultural european” (2014/2149).

Ne vom opri asupra ultimelor două documente pentru a puncta o serie de idei și definiții cu relevanță pentru fundamentarea studiului nostru.

Adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 13 octombrie 2005, deschisă spre semnare de către statele membre la Faro (Portugalia) la 27 octombrie 2005 și intrată în vigoare la 1 iunie 2011, Convenția de la Faro abordează patrimoniul în spiritul cel mai profund al legăturii acestuia cu comunitățile: *“În scopurile prezentei Convenții, a) patrimoniul cultural constituie un ansamblu de resurse moștenite din trecut pe care persoanele le consideră, indiferent de regimul de proprietate al bunurilor, ca o reflectare și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor lor în continuă evoluție. Acesta include și toate aspectele de mediu care rezultă din interacțiunea în timp între persoane și locuri; b) comunitate patrimonială este formată din persoanele care atașează o anumită valoare aspectelor specifice ale patrimoniului cultural pe care ei doresc, în cadrul acțiunii publice, să le mențină și să le transmită generațiilor viitoare.”*⁵

⁴ https://europa.eu/new-european-bauhaus/about/about-initiative_ro

⁵ Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society, Faro, 27.X.2005
<https://rm.coe.int/1680083746>

Deosebit de relevant este articolul 8 – “Mediul, patrimoniul și calitatea vieții”: “*Părțile se angajează să utilizeze toate aspectele patrimoniale ale mediului cultural: a) pentru a lărgi procesele de dezvoltare economică, politică, socială și culturală, de amenajare a teritoriului, recurgând, în caz de necesitate, la studii de impact cultural și la strategii de reducere a pagubelor; b) pentru promovarea unei abordări integrate a politicilor referitoare la diversitatea culturală, biologică, geologică și peisageră, vizând echilibrul între aceste componente; c) pentru fortificarea coeziunii sociale, favorizând sentimentul de responsabilitate partajată față de spațiul comun de viață; d) pentru promovarea unui obiectiv de calitate creațiilor contemporane inserate în mediu, fără a pune în pericol valorile lor culturale.*”⁶

Rezoluția Parlamentului European privind abordarea integrată a patrimoniului conține de asemenea idei importante pentru orientarea în acțiunile vizând valorificarea patrimoniului cultural:

- Promovarea culturii, a diversității culturale și a dialogului intercultural acționează ca un catalizator pentru cooperarea dintre statele membre;
- Consolidarea diversității culturale și lingvistice europene, promovarea patrimoniului cultural european și mărirea competitivității sectorului cultural și a sectoarelor de creație europene are drept obiectiv promovarea unei creșteri inteligente, sustenabile și integratoare;
- Resursele de patrimoniu constituie bunuri pe termen lung, care generează valori, care contribuie la dezvoltarea competențelor și la creșterea economică prin promovarea turismului, și care creează locuri de muncă;
- Proiectele legate de patrimoniul cultural constituie adesea exemple de activități economice inovatoare și sustenabile, care dezvoltă capacitățile economice și de cercetare ale întreprinderilor mici și mijlocii (imm);
- Patrimoniul cultural, atât cel material, cât și cel imaterial, joacă un rol semnificativ în ceea ce privește crearea, prezervarea și promovarea culturii și valorilor europene, a identității naționale, regionale, locale și individuale, precum și a identității contemporane a poporului european;
- Politicile privind întreținerea, restaurarea și conservarea, accesibilitatea și exploatarea patrimoniului cultural sunt responsabilități ce le incumbă, în mod preponderent, autorităților naționale, regionale sau locale, dar patrimoniul cultural are și o evidentă dimensiune europeană și este abordat în mod direct în mai multe politici ale UE, printre care cele privind agricultura, mediul și cercetarea și inovarea;
- Uniunea să urmărească îmbunătățirea cunoașterii și răspândirea culturii și istoriei popoarelor europene, încurajând cooperarea dintre statele membre și, dacă este necesar, să sprijine și să completeze acțiunea acestora în domeniul conservării și salvagărdării patrimoniului cultural de importanță europeană;
- Valoarea culturală și turistică a itinerariilor culturale ale consiliului Europei pentru promovarea unui patrimoniu cultural european comun și dezvoltarea unui turism cultural sustenabil ar trebui consolidată,

⁶ Ibidem.

- Este deosebit de important ca resursele disponibile să fie utilizate pentru sprijinirea, consolidarea și promovarea patrimoniului cultural pe baza unei abordări integrate, ținând seama totodată de componentele culturală, economică, socială, istorică, educațională, ecologică și științifică.

Concluzii. Prin adoptarea Convenției pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei la Granada în 1985 s-a urmărit realizarea unei uniuni mai strânse între țările membre “*indeosebi pentru a salvagarda și a promova idealurile și principiile care sunt patrimoniul lor comun, recunoscând că patrimoniul arhitectural constituie o expresie de neînlocuit a bogăției și a diversității patrimoniului cultural al Europei, o mărturie neprețuită a trecutului nostru și un bun comun al tuturor europenilor*”⁷.

Convenția a constituit baza teoretică pentru elaborarea Legii 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, făcându-se referire atât la monumentele declarate ca atare, clasificate conform legislației fiecărei țări, dar și a ansamblurilor și siturilor urbane sau rurale “remarcabile prin interesul lor istoric, arheologic, artistic, științific, social sau tehnic”.

Convenția de la Granada a fost ratificată și de Statul român prin legea nr. 157/1997 și a însemnat declanșarea în același an a programului național al “Elaborării Cartei Monumentelor istorice din România”, având ca scop *reglementarea științifică a activității de protejare a monumentelor istorice și îndepărtarea intervențiilor arbitrare asupra monumentelor*.

În lipsa definitivării Cartei Monumentelor Istorice din România, în momentul actual restaurarea obiectivelor de importanță remarcabilă, fie istorică, fie arhitecturală, studiate prin prezentul Studiu de Fundamentare, se supun principiilor fundamentale generale stabilite prin Carta de la Veneția, promulgată în 1964.

Dintre cele 16 obiective studiate, două dintre conace, respectiv Orezeanu din teritoriul UAT Comuna Traian și Ansamblul Coștilor de Roma din cadrul UAT Comuna Viziru sunt clasificate monument istoric, pentru încă 1 obiectiv s-a propus clasificarea în cadrul planurilor de urbanism general, în timp ce celelalte nu sunt clasificate.

Pe de o parte trebuie spus că din analiza stării tehnice a celor două monumente/ansambluri istorice se constată că înscrierea în Lista Monumentelor Istorice nu a ajutat în salvarea și protejarea monumentelor.

Pe de altă parte, prin ratificarea Convenției de la Granada, România se obligă să ia toate măsurile legislative și administrative astfel încât, în conformitate cu Constituția României, să respecte și să pună în practică obiectivele Convenției de a salva și valorifica patrimoniul cultural al țării.

Este deosebit de semnificativ faptul că Hotărârea 905/2016 menționează lipsa de protecție legală în cazul specific al conacelor: “*Alte peisaje ce cuprind arii care constituie expresii ale valorilor istorice, culturale, naturale, morfologice și estetice ale teritoriului și care nu sunt astăzi acoperite din punct de vedere juridic. În acest sens peisajele culturale cuprind imobile construite sau neconstruite a căror valoare estetică este remarcabilă; terenuri agricole care*

⁷ Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, Granada, 3 octombrie 1985, <https://rm.coe.int/168007a087>

stau mărturie a practicilor tradiționale; grupuri de imobile, urbane sau rurale cu caracteristici omogene, a căror valoare istorică, urbanistică, tipologică, socială sau tradițională justifică protecția, inclusiv centrele locuite urbane sau rurale; parcuri, grădini, domenii agricole incluzând conace și ariile de exploatare care nu sunt clasate ca monumente istorice, dar a căror valoare justifică protecția; priveliști valoroase și punctele de belvedere, inclusiv promenade urbane, faleze, trasee panoramice; zone care sunt caracterizate de prezența unei serii de elemente culturale specifice ce conferă identitate locală (hotare, troițe, drumuri istorice, infrastructuri și sisteme de exploatare tradiționale sau cu valoare istorică); etc.”⁸

Legea patrimoniului trebuie privită în complementaritate cu legislația privind amenajarea teritoriului. Legea nr. 350/2001 prevede o abordare holistică în planificarea teritorială; stabilind obiectivele principale ale amenajării teritoriului legea se referă explicit la: a) dezvoltarea economică și socială echilibrată a regiunilor și zonelor, cu respectarea specificului acestora; b) îmbunătățirea calității vieții oamenilor și colectivităților umane; c) gestionarea în spiritul dezvoltării durabile a peisajului, componentă de bază a patrimoniului natural și cultural și a resurselor naturale; d) utilizarea rațională a teritoriului, prin limitarea extinderii necontrolate a localităților și conservarea terenurilor agricole fertile; e) conservarea și dezvoltarea diversității culturale; în articolul 13 punctul d) legea se referă explicit la protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural construit și natural.

Din aceeași arie este de referință întreg cadrul legal care reglementează activitățile de turism. În mod specific pentru studiul de față, România, prin Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului este membru al Acordului Parțial Extins, conform Legii nr. 59/2013, privind *Rutele Culturale Certificate de Consiliul Europei*. “Având în vedere experiența dobândită și luând în considerare importanța dezvoltării produselor turistice pentru satisfacerea nevoilor, cerințelor, așteptărilor turiștilor și creșterea competitivității sectorului, Serviciul Relații Internaționale și Afaceri Europene în Domeniul Turismului din cadrul Ministerului Economiei, Antreprenoriatului și Turismului a creat un sistem voluntar de „recunoaștere” a Rutelor Culturale Turistice, dezvoltate de organizațiile din domeniul turismului/culturii sau de autoritățile publice locale pentru dezvoltarea și promovarea turismului cultural.

Rutele Culturale Turistice Naționale trebuie să cuprindă obiective turistice din minimum trei județe, iar cele realizate la nivel regional vor cuprinde obiective turistice din minimum 2 localități.

De asemenea, Strategiile de dezvoltare locale, județene, naționale adoptate prin Hotărâri ale unităților administrative teritoriale instituie obligații pentru acțiuni și măsuri vizând toate resursele ce pot fi identificate și puse în valoare pentru dezvoltarea durabilă a unui teritoriu.

⁸ Hotărâre nr. 905 din 29 noiembrie 2016 pentru aprobarea tezelor prelabile ale proiectului Codului patrimoniului cultural.

4 Contextul dezvoltării Județului Brăila

4.1 Coerența cu politicile și strategiile naționale și europene

Sectorul turismului din UE a suferit un șoc fără precedent ca urmare a pandemiei de COVID-19. Comisia Europeană a prezentat în primăvara anului 2021 o serie de măsuri și propuneri în vederea atenuării impactului acestei crize asupra industriei turismului din UE. Dincolo de șocul imediat, sectorul turismului se confruntă cu alte provocări, pe termen mai lung, legate de transformarea sa verde și digitală, de competitivitatea sa, de sustenabilitatea și de reziliența sa.

4.1.1 Documente programatice la nivel european

UE are un rol complementar în politica în domeniul turismului, sprijinind și coordonând acțiunile întreprinse de statele membre.

În perioada 2021-2027, politica de coeziune a UE va susține în special investițiile publice pentru obiectivele de tranziție ecologică și digitală. Obiectivele de politică includ:

- Europă mai inteligentă, prin inovare, digitalizare, transformare economică și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii;
- Europă mai verde, cu emisii reduse de carbon, prin punerea în aplicare a Acordului de la Paris și prin investiții în tranziția energetică, surse regenerabile și combaterea schimbărilor climatice;
- Europă mai conectată, cu rețele strategice de transport și digitale
- Europă mai socială, pentru realizarea pilonului european al drepturilor sociale și sprijinirea calității locurilor de muncă, a învățământului, a competențelor, a incluziunii sociale și a accesului egal la sistemul de sănătate
- Europă mai aproape de cetățenii săi, prin sprijinirea strategiilor de dezvoltare locală și a dezvoltării urbane durabile în UE.

În contextul măsurilor de răspuns la criza provocată de pandemia Covid-19, UE va acorda sprijin suplimentar Statelor membre prin intermediul *Next Generation EU*. Din fondurile suplimentare puse la dispoziția Statelor membre vor fi finanțate măsuri de sprijin pentru ieșirea din criză și redresare economică, dar în egală măsură pentru asigurarea tranziției ecologice și digitalizare. Pentru a sprijini teritoriile cele mai vulnerabile să facă față impactului socio-economic al tranziției, asigurarea rezilienței climatice și atingerea obiectivului neutralității climatice până în anul 2050 fost instituit *Fondul pentru Tranziție Justă*.

Regulamentul comun (CPR) cuprinde un set unic de norme pentru 7 fonduri UE implementate în gestiune partajată, respectiv: Fondul european de dezvoltare regională (FEDR), Fondul de coeziune (FC), Fondul social european (FSE+), Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (FEPAM), Fondul pentru azil și migrație (FAMI), Fondul pentru securitate internă (ISF), Instrumentul pentru frontiere externe și vize (IBMF). Arhitectura și fondurile specifice PC rămân aceleași, finanțările fiind conectate cu obiectivele majore de investiții după cum urmează: investiții pentru creștere și ocupare - finanțat din FEDR, FSE+ și FC; cooperare teritorială europeană - finanțat din FEDR; conținutul Acordului de Parteneriat (AP) și al programelor va fi mai simplu și strategic; CPR are anexate un model de AP și un model de

program comun pentru programele aferente FEDR, FC, FSE+ și FEPAM; actualul Raport Anual de Implementare (RAI) va fi înlocuit de ASPD (Annual Structured Policy Dialogue); pentru nivelul sub-regional și local se mențin, în formă simplificată Investițiile Teritoriale Integrate (ITI) și Dezvoltare locală, plasate sub responsabilitatea comunității (DLRC). Pentru eficientizarea utilizării fondurilor, statele membre sunt invitate la o mai mare flexibilitate (combinarea finanțării prin granturi cu alte forme de finanțare ori combinarea finanțării FESI de nivel național cu cea prin instrumentele disponibile la nivel european precum InvestEU, Mecanismul pentru Interconectarea Europei - Connecting Europe Facility, ș.a.).

Alte propuneri care vor afecta implementarea politicii regionale în perioada viitoare de programare sunt: majorarea cotelor de finanțare pentru investițiile în cercetare-inovare, în economia digitală, în gestionarea frontierelor, securitate și apărare; un rol crescut al politicii de coeziune în sprijinirea reformelor structurale; un buget mai clar și mai adaptat priorităților Uniunii, prin reducerea numărului de programe de la 58 la 37 (prin regruparea surselor de finanțare în noi programe integrate, prin simplificarea instrumentelor financiare, inclusiv prin intermediul fondului InvestEU); crearea unei ”rezerve a Uniunii” care să permită gestionarea unor evenimente neprevăzute și să răspundă unor situații de urgență. Alte prevederi și facilități vizează:

O abordare mai personalizată a dezvoltării regionale: politica de coeziune continuă investițiile în toate regiunile, pe baza a trei categorii (mai puțin dezvoltate, în tranziție, mai dezvoltate); metoda de alocare a fondurilor se bazează încă, în mare măsură, pe PIB-ul pe cap de locuitor, dar se introduc noi criterii (șomajul în rândul tinerilor, nivel scăzut de educație, schimbări climatice și primirea și integrarea migranților), pentru a reflecta mai bine realitatea de pe teren; politica de coeziune continuă să sprijine strategiile de dezvoltare conduse la nivel local și să autonomizeze gestionarea fondurilor de către autoritățile locale; crește și dimensiunea urbană a politicii de coeziune, prin alocarea a 6 % din FEDR dezvoltării urbane durabile și printr-un nou program de colaborare în rețea și de consolidare a capacităților dedicat autorităților urbane, sub denumirea *Inițiativa urbană europeană*.

- *Simplificare:* reguli mai scurte, mai puține și mai clare pentru întreprinderile și antreprenorii care beneficiază de sprijinul UE, noul cadru oferă **mai puțină birocrație și modalități mai simple de solicitare a plăților**, prin utilizarea opțiunilor simplificate în materie de costuri;
- *Un cadru mai flexibil:* noul cadru reunește stabilitatea necesară planificării investițiilor cu nivelul corespunzător de flexibilitate bugetară, pentru a face față unor evenimente neprevăzute; în anumite limite, **se vor permite transferuri de resurse în cadrul programelor** fără a fi necesară o aprobare oficială a Comisiei;
- *O legătură mai strânsă cu semestrul European și cu guvernarea economică a Uniunii;* se va asigura deplina complementaritate și coordonare cu **Programul de sprijin al reformei**, în forma sa nouă și consolidată; pentru a stabili condițiile propice creșterii economice și creării de locuri de muncă, **noile condiții favorizante vor contribui la înlăturarea obstacolelor din calea investițiilor**;
- Mai multe oportunități pentru sinergii în setul UE de instrumente bugetare.

În vederea elaborării strategiei au fost luate în considerare regulamentele și diversele strategii sectoriale existente.

Încă din 2018, Consiliul UE a lansat un Plan de lucru în domeniul culturii pentru perioada 2019-2022 (2018/C 460/10), cu tema ”O arhitectură și un mediu construit de foarte bună calitate pentru toți”. După cum se reamintește în „Declarația de la Davos din 2018: Către o cultură a arhitecturii (Baukultur) de foarte bună calitate pentru Europa”, cultura joacă un rol central în mediul creat de oameni (care include arhitectura, patrimoniul, spațiul public și peisajul). Sunt necesare așadar procese inovatoare și favorabile incluziunii cu rolul de a oferi și a menține arhitectura de calitate pentru a dezvolta o abordare integrată, care să contribuie la bunăstarea tuturor cetățenilor. Planul lansat de Consiliul UE pune accentul pe arhitectura care facilitează echilibrul perfect între aspectele cultural, social, economic, de mediu și tehnic pentru binele comun. Schimbul de experiență și de povești de succes va contribui la identificarea bunelor practici și ar putea fi create sinergii cu fondurile structurale, cu Agenda urbană a UE și noul său Parteneriat în domeniul culturii și al patrimoniului cultural, precum și cu Agenda ONU pentru 2030 și cu proiectul OCDE privind productivitatea regională și bunăstarea bazate pe cultură.

Programul “Europa Creativă” 2021-2027 are ca obiective specifice: intensificarea cooperării artistice și culturale, inclusiv a mobilității artiștilor și profesioniștilor la nivelul UE, promovarea cooperării, a competitivității și a potențialului de inovare al industriei audiovizuale europene; sprijinirea realizării, circulației și promovării operelor europene; promovarea unui peisaj mediatic diversificat și pluralist; promovarea alfabetizării mediaticice.

Europa pentru Cetățeni își propune să promoveze cetățenia europeană activă prin implicarea societății civile în construirea unei Europe unite, bazată pe valori istorice și rememorarea unui trecut comun, pe aprofundarea dialogului intercultural și pe concepte precum toleranța, solidaritatea, democrația, egalitatea de șanse și înțelegerea reciprocă.

Programele Erasmus 2021-2027 facilitează participarea persoanelor care provin din medii defavorizate prin intermediul noilor formate cum ar fi schimburile virtuale și mobilitățile de învățare pe termen scurt, precum și prin facilitarea accesului organizațiilor mai mici și de nivel local. De asemenea, consolidează cooperarea cu țările terțe printr-o combinație de mobilitate fizică și virtuală. Inițiativa DiscoverEU, parte a noului program, oferă tinerilor oportunitatea de a descoperi patrimoniul cultural și diversitatea Europei.

Prioritățile definite de Comisia Europeană pentru perioada 2019-2024 sunt extrem de relevante pentru elaborarea politicilor în domeniul culturii la nivelul UE și pentru temele-cheie ale cooperării culturale europene. Aceste priorități fac parte din strategia de politică globală a Uniunii Europene. Strategia patrimoniului cultural european pentru secolul XXI se bazează pe trei componente:

- Componenta socială valorifică bunurile de patrimoniu pentru a promova diversitatea, capacitatea comunităților patrimoniale și guvernanta participativă;
- Componenta de dezvoltare teritorială și economică asigură consolidarea contribuției patrimoniului la dezvoltarea durabilă, bazată pe resurse locale, turism și ocuparea forței de muncă;

- Componenta de cunoaștere și educație se concentrează, prin patrimoniu, pe educație, cercetare și probleme ale instruirii continue, prin înființarea de centre de cunoaștere a patrimoniului și pentru instruire în meșteșuguri și profesii prin programe adecvate de învățare, instruire și cercetare.

Aceste componente interacționează în patru zone de convergență: între componenta socială și componenta de dezvoltare teritorială și economică; între componenta teritorială și componenta de dezvoltare economică și cea de cunoaștere și educație ; între componenta de cunoaștere și educație și cea socială; între toate cele trei componente.

Coerența generală și specificul acestei strategii decurg din echilibrul dintre diversele componente și ariile lor de convergență. Exemple în acest sens sunt:

- „Școli la conac” - HEREIN (Estonia): <http://koolielu.ee/waramu/view/1-7da1a016-1e4e-4ea9-921a-705ce97f40c4>
- Proiectul european „Climă pentru Cultură” pentru a evalua impactul schimbărilor climatice asupra patrimoniului cultural www.climateforculture.eu
- Centrul Internațional de Conservare a Patrimoniului Construit (România) www.heritagetraining-banffycastle.org/index.php/en/
- Modul de instruire în agroturism și rolul patrimoniului în găzduirea vizitatorilor rurali www.forum-synergies.eu/bdf_motcle-dossier-14_fr.htm
- Adoptă un monument (Europa): mai multe situri www.archaeologysc;www.otland.org.uk/our-projects/adopt-monument

Cele 14 obiective de dezvoltare durabilă din *Agenda 2030* vizează eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context; asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile; asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor; garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții; realizarea egalității de gen; asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei; asigurarea accesului la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern; promovarea unei creșteri economice susținute, deschisă și durabilă, a ocupării depline și productive a forței de muncă și asigurarea de locuri de muncă decente; construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației; reducerea inegalităților în interiorul țărilor și între țări; dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile; asigurarea unor tipare de consum și producție durabile; măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor; conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă; protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și remedierea degradării solului, stoparea pierderilor de biodiversitate; promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului neîngrădit la justiție și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile; consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă. Esența dezvoltării durabile a societății umane este dată de modul de gestionare actuală și viitoare a resurselor sale naturale, energetice, materiale și informaționale, în raport cu obiectivele creșterii economice și asigurarea unei calități din ce în ce mai bune a vieții și a mediului. Cele mai multe entități

umane aspiră la realizarea dezvoltării economice pentru a securiza creșterea standardelor de viață și pentru a proteja și îmbunătăți mediul înconjurător, atât pentru ele însele cât și pentru generațiile viitoare. Reconcilierea acestor două aspirații reprezintă nucleul conceptului de dezvoltare durabilă și se sintetizează prin dualismul sistem-ecoficiență.

Convergența dintre investițiile economice și protecția mediului contribuie la dezvoltarea economică, realizată nu numai pentru satisfacerea nevoilor materiale de bază, ci și pentru a furniza resursele de îmbunătățire a calității vieții în direcții ca sănătatea, educația și un mediu mai curat. Acestea includ măsurile de eficientizare a utilizării resurselor naturale, energiei, materialelor, informațiilor, tehnologiei și tehnici îmbunătățite de management, o mai bună proiectare și marketing pentru produse, minimizarea impactului adus mediului (tehnologii nepoluante, tehnologii mici consumatoare de materiale și energie, tehnologii de valorificare a deșeurilor, biotehnologii etc.), practici agricole prietenoase pentru mediu, o mai bună utilizare a terenului și construcțiilor, eficiența îmbunătățită a transporturilor etc.

Una dintre provocările majore ale dezvoltării durabile este de a găsi modalități de încurajare a activităților economice prietenoase cu mediul înconjurător și a descuraja activitățile poluante. Deoarece mediul și resursele sale sunt partajate între diverși utilizatori, pentru extinderea largă a protecției și economisirii acestora este necesară acțiunea colectivă. Adesea, mediul se tratează ca un bun gratuit, aflat la dispoziția tuturor participanților la activități de toate tipurile (nu numai economice). Un obiectiv cheie al politicilor de dezvoltare durabilă este de a preveni această situație, prin asigurarea că toate costurile și beneficiile sunt distribuite echitabil. Aceasta înseamnă o viziune holistică asupra dezvoltării, echitate bazată pe autonomie și auto-regenerabilitate realizată cu ajutorul și transferul tehnologiilor adecvate, participarea, valorificarea condițiilor locale și a diversității, echitabilitatea inter-generațională. Sustenabilitatea presupune selecția și desfășurarea tehnologiilor care soluționează probleme cu cât mai puține opțiuni viitoare posibile, iar protejarea biodiversității reprezintă o condiție obligatorie majoră pentru un mediu durabil.

Abordarea ciclului de viață al bunurilor, serviciilor și tehnologiilor evaluează consecințele asupra mediului generate de efectele economice legate de diferitele stadii ale prelucrării și valorificării produselor de piață.

Cadrul european de acțiune în domeniul patrimoniului cultural (*European Framework for Action on Cultural Heritage*) pune în practică o acțiune integrată și participativă în privința patrimoniului și vizează valorificarea succesului Anului European al Patrimoniului Cultural (2018), propunând acțiuni care să fie implementate de Comisia Europeană în perioada de după 2018, care au ca scop încurajarea mai multor oameni să descopere și să se implice cu moștenirea culturală a Europei și să întărească sentimentul de apartenență la un spațiu european comun. Cadrul propune implementarea a aproximativ 60 de acțiuni de către Comisia Europeană, care se concentrează pe cinci domenii tematice principale:

- Moștenire culturală pentru o Europă incluzivă: participare și acces pentru toți;
- Moștenire culturală pentru o Europă durabilă: soluții inteligente pentru un viitor coeziv și durabil;
- Patrimoniul cultural pentru o Europă rezilientă: salvagardarea patrimoniului pe cale de dispariție;

- Patrimoniul cultural pentru o Europă inovatoare: mobilizarea cunoștințelor și a cercetării;
- Patrimoniul cultural pentru parteneriate globale mai puternice: consolidarea cooperării internaționale.

Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării (SUERD) – a doua strategie macro-regională a UE este o inițiativă comună a României și Austriei dezvoltată ca un mecanism de cooperare a statelor din regiunea Dunării destinat dezvoltării economice și sociale prin consolidarea implementării politicilor și legislației UE în țările partenere. Prin înființarea SUERD s-a urmărit intensificarea cooperării statelor din regiunea Dunării, strategia fiind structurată pe patru obiective, fiecare corespunzându-i mai multe arii prioritare. Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației (prin Direcția Generală Dezvoltare Regională și Infrastructură) asigură împreună cu Bulgaria și Muntenegru coordonarea din partea României a Ariei Prioritare 3 a SUERD - "Cultură, turism și contacte directe între oameni". Subiecte precum dezvoltarea turismului, patrimoniul cultural și dialogul intercultural sunt interconectate, beneficiind de o abordare integrată în cadrul SUERD. Această arie tematică își propune conservarea și promovarea culturii și a patrimoniului cultural în Regiunea Dunării. Activitățile proiectate își propun să asigure conservarea durabilă a valorilor culturale și a patrimoniului natural prin dezvoltarea unor cluster culturale relevante, a unor rețele de muzee, interpretariat și centre de informare, pentru promovarea schimburilor și a rețelelor în domeniul artelor contemporane și pentru crearea "Cărții Albastre" a identității culturale a Dunării. În ceea ce privește obiectivele în domeniul turismului, măsurile întreprinse au drept scop dezvoltarea Regiunii Dunării ca marcă europeană, sprijinirea implementării unui sistem armonizat de monitorizare dedicat turismului, dezvoltarea de rute culturale noi și sprijinirea rutelor culturale existente în Regiunea Dunării, dezvoltarea de produse turistice ecologice în regiunea Dunării.

Programul Transnațional Dunăre (2021-2027) este un instrument de finanțare a Cooperării Teritoriale Europene (ETC), cunoscut ca Interreg, care oferă un cadru pentru punerea în aplicare a acțiunilor comune și a schimburilor de politici între actorii naționali, regionali și locali din diferite state membre. Programul de cooperare transnațională pentru regiunea Dunării are ca principal obiectiv stimularea inovării și a spiritului antreprenorial, conservarea patrimoniului natural și cultural din regiunea Dunării, îmbunătățirea conectivității și sprijinirea tranziției înspre o economie cu emisii reduse de dioxid de carbon. Concentrarea geografică a programului corespunde zonei vizate de strategie și include regiuni din nouă state membre (Austria, Bulgaria, Croația, Republica Cehă, Ungaria, Germania, România, Slovacia și Slovenia), dar și din trei țări din afara UE (Bosnia-Herțegovina, Serbia și Muntenegru). Programul transnațional pentru regiunea Dunării se bazează pe patru priorități tematice:

O Europă mai capabilă vizează: consolidarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate prin sprijin pentru tehnologii avansate relevante și inovatoare prin cooperarea transnațională de generare a tehnologiei.

O Europă mai verde vizează: promovarea energiei regenerabile prin elaborarea de strategii și sprijin politic în vederea atingerii producției de energie cu emisii reduse de carbon și sprijinirea scăderii dependenței energetice în țările și regiunile cele mai dependente de combustibili fosili și resurse de pe piețele energetice externe; promovarea adaptării la schimbările climatice și

prevenirea riscului de dezastre, reziliența, ținând seama de abordările bazate pe ecosisteme; promovarea accesului la apă și a gestionării durabile a apei; îmbunătățirea biodiversității, a infrastructurii ecologice în mediul urban și reducerea poluării

O Europă mai socială vizează: îmbunătățirea eficacității și incluziunii piețelor forței de muncă și a accesului la locuri de muncă de înaltă calitate prin dezvoltarea infrastructurii sociale și promovarea economiei sociale; îmbunătățirea accesului egal la servicii incluzive și de calitate în educație, formare și învățare continuă prin dezvoltarea infrastructurii accesibile; îmbunătățirea rolului culturii și turismului în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea socială prin:

- Îmbunătățirea accesibilității infrastructurii, produselor și serviciilor turistice și culturale pentru grupurile vulnerabile, cum ar fi persoanele cu dizabilități, persoanele în vârstă și minoritățile din regiunile cu o proporție ridicată a acestor grupuri defavorizate;
- Valorificarea patrimoniului natural și cultural comun și a activităților culturale prin elaborarea de inițiative tematice noi sau îmbunătățite, de exemplu, trasee și inițiative culturale, de drumeții, ciclism sau alte teme din macroregiune, cu accent special pe zonele rurale sau mai puțin vizitate;
- Dezvoltarea capacităților și dezvoltarea de modele inovatoare pentru turismul comunitar pentru a asigura mai bine angajamentul comunităților gazdă, implicându-le în planificarea, gestionarea și implementarea dezvoltării turismului în regiunile lor respective;
- Consolidarea capacității în inovarea socială pentru a sprijini mai bine valorizarea patrimoniului cultural și natural comun, în special pentru turism și schemele lor de gestionare a patrimoniului (studiu, colectare, conservare, digitalizare, expunere și reinterpretare a elementelor comune tangibile și intangibile);
- Promovarea produselor, serviciilor și infrastructurii transnaționale de calitate în sectorul turismului și culturii pentru a sprijini incluziunea socială a persoanelor defavorizate prin noi forme de angajare și oportunități de angajare;
- Promovarea conceptelor de turism durabil și lent, metodologii de planificare, regiuni model și instrumente de gestionare în regiunea dunării, în regiunile de turism de masă, precum și în regiunile cu un sector turistic slab dezvoltat..

O mai bună guvernare a cooperării vizează: consolidarea capacității instituționale a autorităților publice și a părților interesate de a implementa strategii macroregionale și strategii de bazin maritim, precum și alte strategii teritoriale.

La nivelul UE au fost elaborate o serie de documente pe domenii de interes:

Transporturi și comunicații: Politica de coeziune a UE în perioada 2021 -2027, Strategia pentru o Europă pregătită pentru era digitală, Cartea albă privind inteligența artificială, Strategia europeană privind datele, Strategia UE privind o uniune a securității pentru perioada 2020-2025, Inițiativa Conectarea Europei, Cartea albă - Foaie de parcurs pentru un spațiu European unic al transporturilor; răspunsul UE la Agenda 2030;

Energie, mediu și schimbări climatice: Programul LIFE pentru mediu și politici climatice, Strategia Europeană privind Biodiversitatea pentru 2030, răspunsul UE la Agenda 2030; Politica de coeziune a UE în perioada 2021 -2027;

Comisia Europeană a adoptat **Strategia Europeană privind Biodiversitatea pentru 2030** și un plan de acțiune asociat - un plan ambițios, pe termen lung, pentru protejarea naturii și minimizarea degradării ecosistemelor. Planul de acțiune își propune să redreseze biodiversitatea Europei până în anul 2030, aducând beneficii pentru oameni, climă și planetă. În contextul post COVID, Strategia Europeană privind Biodiversitatea își propune să construiască rezistența societăților noastre la viitoarele amenințări, cum ar fi impactul schimbărilor climatice, incendiile forestiere, insecuritatea alimentară sau focarele de boli, inclusiv prin protejarea faunei sălbatice și combaterea comerțului ilegal de animale sălbatice. Fiind parte importantă a **Acordului Verde European (The Green Deal)**, Strategia Europeană privind Biodiversitatea va susține, de asemenea, o redresare ecologică în urma pandemiei.

4.1.2 Documente programatice la nivel național

La nivel național, au fost dezvoltate o serie de instrumente strategice care analizează piața turistică din România și dezvoltă planuri de acțiuni pe termen scurt și lung, atât în ceea ce privește turismul în general, cât și în mod particular pentru dezvoltarea turismului cultural, alături de componente precum turismul balnear sau ecoturismul.

Strategia națională de dezvoltare durabilă a României 2030 conține în cadrul OS. 8 Muncă decentă și creștere economică referiri specifice la turism și la promovarea patrimoniului natural și construit. Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă Orizonturi 2013-2020-2030 stabilește obiective concrete pentru trecerea, într-un interval de timp rezonabil și realist, la un nou model de dezvoltare propriu Uniunii Europene și larg împărtășit pe plan mondial - cel al dezvoltării durabile, orientat spre îmbunătățirea continuă a vieții oamenilor și a relațiilor dintre ei în armonie cu mediul natural. Direcțiile principale de acțiune ale Strategiei sunt:

- Protecția și punerea în valoare a patrimoniului cultural și natural național; racordarea la normele și standardele europene privind calitatea vieții;
- Identificarea unor surse suplimentare de finanțare pentru realizarea unor proiecte și programe de anvergură, în special în domeniile infrastructurii, energiei, protecției mediului, siguranței alimentare, educației, sănătății și serviciilor sociale;
- Folosirea generalizată a celor mai bune tehnologii existente, din punct de vedere economic și ecologic, în deciziile investiționale; introducerea fermă a criteriilor de eficiență în toate activitățile de producție și servicii;
- Corelarea rațională a obiectivelor de dezvoltare, inclusiv a programelor investiționale în profil inter-sectorial și regional, cu potențialul și capacitatea de susținere a capitalului natural;

Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național 2007-2026 își propune să realizeze o dezvoltare durabilă din punct de vedere al mediului a sectorului turistic într-un ritm de dezvoltare superior altor destinații turistice din Europa. Dintre obiectivele Master Planului, următoarele sunt legate de turism cultural și promovarea/reabilitarea patrimoniului:

- Crearea unei imagini nuanțate atât la nivel intern cât și la nivel extern privind avantajele României ca destinație turistică și imaginea mărcii sale turistice;
- Asigurarea unei dezvoltări durabile a turismului într-o manieră în care bogățiile sale de mediu, culturale și de patrimoniu să fie în egală măsură apreciate în prezent și păstrate pentru generațiile viitoare;
- Asigurarea recunoașterii turismului ca factor cheie în cadrul economiei și ca un generator de noi locuri de muncă;
- Conștientizarea în rândul populației din România cu privire la bogățiile turistice ale țării noastre și dorința de a le împărtăși oaspeților;
- Consolidarea rolului Autorității Naționale pentru Turism ca o organizație națională de turism eficientă, care să asigure respectarea standardelor de calitate a produselor și serviciilor, să ofere informații vizitatorilor și să sprijine toate sectoarele industriei turistice a țării în procesul de dezvoltare a turismului;
- Dezvoltarea și implementarea anuală a planurilor de marketing a destinației turistice prin colaborarea dintre sectorul public și cel privat, vizând toate piețele principale cu potențial pentru România;
- Asigurarea mecanismelor de sprijin coordonat pentru organizațiile de turism regionale și locale în dezvoltarea politicii turismului zonal.
- Strategii și planuri: crearea unei rețele de centre de informare turistică coordonate în toate principalele zone turistice pentru a extinde mesajul de ospitalitate față de oaspeți, oferind acestora informații corecte pentru a-i asista în orientarea, plăcerea și aprecierea destinației lor;
- Introducerea de mecanisme și subvenții pentru a facilita investițiile în turism atât din partea investitorilor români cât și a celor străini;
- Încurajarea autorităților municipale, județene și regionale în dezvoltarea planurilor integrate de dezvoltare a turismului, inclusiv a tuturor elementelor de infrastructură pentru a evita dezvoltarea lipsită de coordonare;
- Dezvoltarea sistemului de educație prevocațională și vocațională pentru sectorul hotelier astfel încât programa să includă satisfacerea necesităților pieței și asigurarea calificării unui număr de personal suficient pentru a respecta criteriile de angajare/pentru completarea posturilor vacante;
- Dezvoltarea stațiunilor balneare din România pentru a asigura gama de tratamente, centre și servicii necesare pentru un număr de clienți într-o rapidă creștere;
- Asigurarea că cerințele turiștilor sunt luate în considerare cu prioritate în dezvoltarea sistemului de transport național inclusiv a rețelei de drumuri și căi ferate, a infrastructurii de aeroporturi și porturi;
- Extinderea sistemului de marcare a obiectivelor turistice de interes național în conformitate cu standardele UE și introducerea de rute turistice tematice;
- Sprijinirea dezvoltării ecoturismului din Delta Dunării, a parcurilor naționale, a rezervațiilor și a zonelor rurale;
- Instruirea și pregătirea muzeelor și monumentelor naționale majore în îmbunătățirea facilităților oferite de către aceștia oaspeților, în special a facilităților ospitaliere, de interpretare și de marketing, ca un exemplu pentru toate aceste monumente;

- Crearea unei baze de date a evenimentelor culturale pentru a facilita promovarea artelor vizuale și auditive, în special a festivalurilor tradiționale și a evenimentelor folclorice;
- Dezvoltarea unei strategii de implementare eficiente pentru a asigura îndeplinirea obiectivelor Master Planului.

Strategia de Dezvoltare Turistică a României până în anul 2030 abordează evaluarea sectorului turistic în România (vol. 1) și strategia și Planul de acțiune (vol. 2). Multe dintre măsurile semnalate în Master Plan nu au fost finalizate din cauza schimbărilor de la nivelul structurii guvernamentale și a autorităților, din lipsă de finanțare și, în parte, din lipsa unei asumări a acțiunilor necesare. Aceste aspecte semnalate în Master Plan, care rămân în continuare valabile, includ deficiențele și calitatea slabă a centrelor urbane, coordonarea și gestionarea ineficientă de către sectorul public, practici și procese în domeniul formării și învățământului profesional și tehnic care sunt depășite sau prost direcționate, lipsa unor date statistice solide și demne de încredere pentru analiză, precum și practici de comercializare și promovare lipsite de o bază solidă etc. Strategia de Dezvoltare Turistică a României are ca obiective strategice de interes pentru patrimoniu: Obiectivul 1.1. Creșterea accesibilității zonelor turistice și a calității infrastructurii turistice: Prioritatea 4. Îmbunătățirea infrastructurii portuare, pentru a crește fluxurile de turiști de-a lungul Dunării și la Marea Neagră (porturi mici, Constanța, Tulcea, *Brăila*, Galați); P.5. Crearea unei infrastructuri dedicate pentru piste de biciclete și trasee verzi; Obiectivul 1.2. Infrastructura locală; Reabilitarea și promovarea patrimoniului cultural în zonele urbane pentru uz public și turistic (piețe, cartiere istorice cu fațade și monumente unice); P10. Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului natural prin adaptarea și/sau reabilitarea infrastructurii de ecoturism; P11. Îmbunătățirea calității peisajelor, a spațiilor publice și dezvoltarea de utilități turistice în zonele rurale de importanță turistică; Obiectivul 1.3. Creșterea calității experiențelor și a serviciilor la nivelul destinațiilor turistice. Sprijinirea sectorului public și privat: P23. Elaborarea și adoptarea unor planuri de management al vizitatorilor (conform modelului) în zonele de patrimoniu cultural, zonele naturale și zonele protejate, precum și pentru siturile de importanță turistică; Obiectivul 1.4. Dezvoltarea de produse și diversificarea ofertei: P25. Sprijinirea și stimularea creării de produse autentice, promovarea gastronomiei locale și a producției meșteșugărești, prin organizarea de evenimente și activități speciale de promovare (expoziții, festivaluri etc); P26. Crearea unor agende culturale anuale pentru principalele destinații (evenimente de divertisment și evenimente care să reprezinte, în sine, motive de vizitare, precum festivaluri, evenimente de nișă, etc); Obiectivul 1.5. Acces la informații turistice: P.33. Digitalizarea nivelului tuturor obiectivelor turistice culturale, naturale, protejate, al altor destinații turistice și al rutelor pe hărțile publice, pentru a permite accesul și planificarea facilă a călătoriilor; P34. Crearea unei baze de date deschise naționale pentru turism, conform politicilor UE de OpenData (modelul francez) și punerea acesteia la dispoziția părților interesate din sectorul public și privat, prin dezvoltarea unor aplicații care să faciliteze accesul la informații și la resurse.

Master Planul Investițiilor în Turism aprobat în 2017 are în vedere dezvoltarea comunităților locale din zonele cu potențial turistic ridicat, prin creșterea investițiilor publice în infrastructura turistică. Programul de guvernare pentru perioada 2018-2020 a considerat turismul ca unul dintre pilonii principali ai creșterii economice, cu impact pozitiv asupra acțiunilor de dezvoltare locală și regională din țară. Agenda guvernului cuprindea mai multe planuri de acțiune, ce

rămân prioritare și după 2020. Mobilitatea crescută și o mai bună conectivitate între orașele ce reprezintă centre regionale de turism, precum și îmbunătățirea accesului la situ-rile culturale și naturale importante, reprezintă o prioritate. Conform programului de guvernare, se intenționează aducerea a 60% din rețeaua feroviară la standarde europene, ceea ce va îmbunătăți și nivelul competitivității operatorilor privați, conferind transportului feroviar un rol mai important. Un alt obiectiv pe care guvernul l-a inclus în program este promovarea transportului pe apă (canale navigabile, râuri) prin reabilitarea porturilor maritime și fluviale și a porturilor de interes turistic (inclusiv *Brăila*). În plus, dezvoltarea turismului ecologic, natural și rural reprezintă o prioritate stabilită prin programul de guvernare. Totodată, sectorul turistic are nevoie de o creștere cu 40% a numărului de bucătari, ospătari, receptioneri și personal de curățenie. Crearea unui Centru național de învățământ în domeniul ospitalității și restructurarea programelor de învățământ profesional și tehnic în domeniile asociate turismului pot duce la o îmbunătățire semnificativă a nivelului de calificare a forței de muncă în turism. Politicile și acțiunile cu privire la ocupare care vor fi adoptate includ, printre altele, implementarea Strategiei Naționale pentru Locuri de Muncă Verzi și a Programului „Garanția pentru tineret”.

Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD) 2021-2027: strategia PODD este în concordanță cu obiectivul Uniunii Europene de conservare, protecție și îmbunătățire a calității mediului, cu Semestrul European, Recomandările Specifice de Țară relevante, Programul Național de Reformă și Rapoartele de Țară. Obiectivul general al PODD 2021-2027 este în concordanță cu obiectivul Uniunii Europene de conservare, protecție și îmbunătățire a calității mediului, în conformitate cu articolul 11 și cu articolul 191 alineatul (1) din TFUE și cu obiectivul 2 al politicii de coeziune, ”O Europă mai verde”, și urmărește în principal îmbunătățirea standardelor de viață ale populației și a standardelor de mediu, precum și îndeplinirea obligațiilor rezultate din directivele europene. Concomitent, PODD urmărește realizarea obiectivelor naționale de dezvoltare în domeniul eficienței energetice, protecției mediului și managementului riscurilor și reducerea decalajului existent între statele membre ale Uniunii Europene și România cu privire la infrastructura în aceste domenii, atât din punct de vedere cantitativ cât și calitativ. Obiectivele specifice vizează: promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră. dezvoltarea de sisteme inteligente de energie, rețele și stocare în afara TEN-E; promovarea managementului durabil al apei; promovarea tranziției către o economie circulară; îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării; promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenii riscurilor și a rezilienței în urma dezastrelor.

În *economie și antreprenoriat* documentele programatice sunt Politica de coeziune a UE în perioada 2021 -2027, Politica UE în domeniul turismului, Politica comună în domeniul pescuitului; răspunsul UE la Agenda 2030. La acestea se adaugă documentele naționale Programul Operațional Asistență Tehnică 2021-2027, Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD) 2021-2027, Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare (POCIDIF) 2021-2027, Programul Operațional Educație și Ocupare 2021-2027, Programul Operațional Tranziție Justă 2021-2027, Programul Operațional Regional 2021-2027, Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național al României 2007-2026, Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului (SNDE) în România 2018-2027,

Strategia pentru Dezvoltarea Sectorului Agro-Alimentar pe termen mediu și lung (orizontul 2020-2030), Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (SNOFM) 2021- 2027, Programul de Acvacultură și Pescuit (PAP) 2021-2027; Strategia pentru dezvoltarea sectorului agro-alimentar pe termen mediu și lung (orizontul 2020- 2030). Pentru *transporturi și comunicații*: Programul Operațional Transport (POT) 2021-2027, Planul investițional pentru dezvoltarea infrastructurii de transport pentru perioada 2020-2030, care include Master Planul General de Transport al României, care se corelează cu o serie de documente strategice la nivel european, național și local: Strategia UE pentru Regiunea Dunării (SUERD); Strategia Integrată de Dezvoltare Durabilă a Deltei Dunării; Planul investițional pentru dezvoltarea infrastructurii de transport pentru perioada 2020-2030; Strategia Națională de Siguranță Rutieră; Strategia privind Cadrul național de politică pentru dezvoltarea pieței în ceea ce privește combustibilii alternativi în sectorul transporturilor și pentru instalarea infrastructurii relevante în România, aprobată prin Hotărârea 87/2018; Accesibilitatea localităților la rețeaua TEN-T este asigurată prin planificarea la nivel regional sau local a mobilității, prin intermediul Planurilor de Mobilitate Urbane Durabile (PMUD-uri). În *cercetare-inovare*, de referință sunt Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare (POCIDIF) 2021-2027.

Pentru *energie, mediu și schimbări climatice*: Programul Operațional de Dezvoltare Durabilă (PODD) 2021-2027, Planul Național Integrat de Energie și Schimbări Climatice (PNIESC) pentru perioada 2021-2030, Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030, Strategia de consolidare și dezvoltare a Inspectoratului General pentru Situații de Urgență pentru perioada 2016-2025, Strategia Națională de management al riscului la inundații pe termen mediu și lung 2010 - 2035, Strategia națională privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon 2016 - 2030, Master Plan "Protecția și reabilitarea zonei costiere", Cadrul de Acțiune Prioritară 2021 - 2027 (PAF), Strategia Națională și Planul Național pentru Gestionarea Siturilor Contaminate din România 2015 - 2020 – 2050.

Pentru domeniul *social*, documentele de referință sunt Politica de coeziune a UE în perioada 2021 -2027, Strategia UE privind o uniune a securității pentru perioada 2020-2025, Inițiativa „O agendă pentru noi competențe și noi locuri de muncă”, Inițiativa „Platforma europeană de combatere a sărăciei”, Programul pentru schimbări sociale și inovare socială; Inițiativa „Tineretul în mișcare”. Relevante sunt și Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială (POIDS) 2021-2027, Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare (POCIDIF) 2021-2027, Programul Operațional Educație și Ocupare (POEO) 2021-2027, Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018 - 2023, Strategia Națională pentru sport 2014-2028, Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016 - 2022, Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (SNOFM) 2021- 2027, România Educată - viziune și strategie 2018-2030, Agenda pentru competențe România 2025, Strategia națională împotriva traficului de persoane pentru perioada 2018 – 2022 și Planul național de acțiune, Strategia națională de reintegrare socială a persoanelor private de libertate 2020 - 2024, Strategia Națională privind Imigrația pentru perioada 2019 – 2022; Programul Operațional Sănătate (POS) 2021-2027.

Programul „Ro-Cultura” care a demarat în 2019 propune investiții pentru digitalizarea patrimoniului cultural, extinzându-i prezența virtuală și îmbunătățind oportunitățile de marketing pentru promovarea patrimoniului cultural. Toate aceste demersuri vor crește în mod semnificativ vizibilitatea destinațiilor și vor atrage un număr mai mare de turiști de pe piețele cu potențial ridicat. Programul PA.14 „*Antreprenoriat cultural, patrimoniu cultural și schimb cultural*” (fostul Program Ro-Cultura) are ca obiectiv general consolidarea dezvoltării economice și sociale prin cooperare culturală, antreprenoriat cultural și managementul patrimoniului cultural. Programul vizează: *îmbunătățirea managementului patrimoniului cultural* prin restaurarea și revitalizarea unor monumente istorice, prin susținerea expozițiilor inovative cu obiecte restaurate și prin revitalizarea patrimoniului cultural inclusiv cel al minorității rome; *îmbunătățirea accesului la cultură* prin consolidarea antreprenoriatului cultural și sprijinirea inițiativelor culturale. Un rezultat transversal al Programului îl constituie consolidarea colaborării între entitățile din România și cele din Statele Donatoare (Norvegia, Islanda, Liechtenstein) în domeniul cultural. Acest obiectiv este îndeplinit prin susținerea cooperării culturale internaționale în domeniul patrimoniului cultural; cooperării culturale internaționale în domeniul creației artistice contemporane. Programul cuprinde șapte apeluri de proiecte ce vor fi lansate în următorii trei ani, printre care îmbunătățirea managementului patrimoniului cultural, restaurarea și revitalizarea monumentelor istorice.

Strategia Națională de Dezvoltare a Ecoturismului în România are ca scop promovarea ecoturismului ca formă principală de turism în cadrul acestor destinații și creșterea rolului pe care ecoturismul îl joacă în dezvoltarea economică a acestor areale și în prosperitatea populației locale.

Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Balnear stabilește un plan de acțiuni pentru dezvoltarea turismului balnear în România. Cele patru priorități sunt: implementarea unui demers inovativ și a unui parteneriat public-privat; sprijinirea dezvoltării turismului medical; o poziționare inovativă pe un nou produs “turismul balnear verde”; dezvoltarea curelor în sectorul anti-îmbătrânire.

Proiectul e-cultura, implementat de Ministerul Culturii cu sprijinul instituțiilor de cultură și al DJC-urilor și cu finanțare prin Programul Operațional Competitivitate - Acțiunea 2.3.3 „Îmbunătățirea conținutului digital și a infrastructurii TIC sistemice în domeniul e-educație, e-incluziune, e-sănătate și e-cultură”, a dezvoltat o platformă informatică on-line de catalog partajat și bibliotecă digitală, disponibilă tuturor instituțiilor culturale din România, precum și publicului larg.

Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare 2021-2027 (POCIDIF), OS(ii) permite fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor, Prioritate 8. Digitalizare în cultură.

Programul Operațional Capital Uman 2014-2020 cu prelungire pentru implementare în perioada 2021-2022 are o relevanță crescută pentru dezvoltarea sectorului turism prin obiectivele și măsurile asociate care finanțează programele de educație și formare profesională care să asigure adaptarea competențelor resurselor umane la cererile pieței, creșterea capacității managerilor de a dezvolta competitivitatea propriilor firme prin dezvoltarea abilităților și competențelor propriilor angajați și dezvoltarea sistemului de educație profesională și

vocațională care să furnizeze abilitățile menționate. Liniile de finanțare ale acestui program vizează și sectoarele cu potențial competitiv identificate conform SNC și SNCDI, inclusiv turismul. Nevoia de formare profesională rămâne esențială pentru creșterea competitivității acestui sector. Toate obiectivele specifice pot astfel, prin finanțarea unor proiecte de formare a personalului de diferite tipuri implicat în sectorul turism, să contribuie la creșterea competitivității acestuia.

Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020 cu tranziție pentru 2021-2022 se adresează atât autorităților publice locale cât și fermierilor, membrilor unei gospodării agricole din mediul rural, dar și microîntreprinderilor și întreprinderilor mici din spațiul rural, cu activitate sau nou înființate. Ajutorul financiar nerambursabil se acordă pentru activitățile de producție, servicii medicale, sanitar-veterinare și agroturism. Scopul sprijinului acordat prin măsură va stimula mediul de afaceri din rural, contribuind la creșterea numărului de activități non-agricole desfășurate în zonele rurale, precum și la dezvoltarea activităților non-agricole existente; crearea de locuri de muncă, creșterea veniturilor populației rurale și diminuarea disparităților dintre rural și urban. Se acordă sprijin în vederea investițiilor pentru microîntreprinderi și întreprinderi mici existente pentru activități non-agricole în mediul rural. Sub-măsura 6.4. oferă o oportunitate pentru diversificarea activităților non agricole în zonele rurale, oferind posibilitatea dezvoltării de activități turistice. Măsura 7 Servicii de bază și reînnoirea satelor în zonele rurale, Sub-măsura 7.6. Investiții asociate cu protejarea patrimoniului cultural oferă sprijin financiar pentru protejarea obiectivelor de patrimoniu cultural de interes local, inclusiv așezăminte monahale. Investițiile vor avea un impact pozitiv asupra turismului local și vor ajuta la stimularea dezvoltării mediului de afaceri local. Sprijinirea conservării patrimoniului local și a tradițiilor au drept scop stimularea activităților de turism rural, precum și menținerea tradițiilor și a moștenirii spirituale contribuind astfel la atractivitatea zonelor rurale. În cadrul sub-măsurii, sprijinul va fi acordat și investițiilor pentru: restaurarea, conservarea și accesibilizarea patrimoniului cultural imobil de interes local (clasa B).

Programul Național de Dezvoltare Locală, coordonat de Ministerul Dezvoltării Lucrărilor Publice și Administrației, stabilește cadrul legal pentru implementarea unor proiecte de importanță națională, care susțin dezvoltarea regională prin realizarea unor lucrări de infrastructură rutieră, tehnico-edilitară și socio-educativă. Obiectivele de investiții care pot fi finanțate în cadrul programului trebuie să vizeze lucrări de realizare/extindere/reabilitare/modernizare, respectiv dotare, pentru domenii specifice.

Programul ACCES reprezintă un instrument de finanțare menit să susțină acțiuni și proiecte culturale din următoarele domenii: arte vizuale/arhitectură, cultură scrisă, cinematografie/audiovizual, artele spectacolului, dialog intercultural, patrimoniu imaterial/patrimoniu cultural mobil.

Programul CultIN are ca principale obiective: a) Stimularea creativității și a talentului indivizilor, valorificat prin inițiative personale sau organizat în companii, hub-uri (spații de lucru/discuții, asociații din mediul creativ și cultural), incubatoare de proiecte și afaceri (instituții/spații/asociații care urmăresc crearea unui mediu favorabil pentru firme cu potențial de dezvoltare), studiouri de creație (spații/ateliere/instituții/asociații care au ca scop creația și

exploatarea proprietății intelectuale), care au potențialul de a genera prosperitate prin valorificarea proprietății intelectuale; b) Sprijinirea sistemului de funcționare colaborativ prin antrenarea mai multor actori proveniți din domenii diverse ale industriilor culturale și creative (clustere culturale și creative); c) Încurajarea identificării unor piețe noi de distribuție a serviciilor și produselor realizate prin contribuția creativă și inovatoare a artiștilor, creatorilor și antreprenorilor din domeniul industriilor culturale și creative.

Programul "Tezaure Umane Vii" privind salvagardarea, păstrarea și transmiterea patrimoniului cultural imaterial, vizează: creșterea gradului de recunoaștere și vizibilitate a păstrătorilor și transmițătorilor elementelor de patrimoniu cultural imaterial în cadrul comunităților din care fac parte, al specialiștilor și al publicului larg, identificarea acelor persoane care, făcând dovada caracterului excepțional al performării, sunt capabile să transmită un anumit element de patrimoniu imaterial, în forma și cu mijloacele tradiționale nealterate, contribuind astfel la asigurarea viabilității acestuia.

Programul Operațional Educație și Ocupație 2021-2027 (POEO), Prioritatea 7 - Antreprenariat și economie socială. Documentul programatic România Educată - viziune și strategie 2018-2030 a stat la baza Strategiei POEO prin reflectarea transversală a trei piloni și anume: personalizarea și asigurarea calității pentru toți elevii/studentii; flexibilizarea sistemului de educație, pentru a răspunde în mod concret caracteristicilor beneficiarilor și actorilor implicați; adaptarea sistemului la schimbările externe și tendințele viitorului.

Agenda pentru competențe România 2025 are patru direcții de acțiune: îmbunătățirea ofertei de programe de educație și formare profesională de calitate, relevante și coerente; dezvoltare și actualizare a competențelor pentru cei cu calificare scăzută sau aflați în căutarea unui loc de muncă; furnizare de competențe relevante în raport cu evoluțiile tehnologice și societale; îmbunătățirea colectării, utilizării și diseminării sistematice a datelor și informațiilor în materie de competențe.

Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (SNOFM) 2021- 2027 urmărește activarea și ocuparea persoanelor inactive pe piața muncii, ocuparea șomerilor de lungă durată, asigurarea condițiilor pentru tranziții rapide și de calitate în ocupare pentru absolvenți, dezvoltarea resurselor umane pentru a face față schimbărilor tehnologice, digitalizării accentuate, tranziției la o economie verde, alături de promovarea inovării sociale și de stimulare a antreprenoriatului. În contextul dat de obiectivele specifice, POEO contribuie la atingerea obiectivelor specifice SNOFM, prin intervenții care vizează: creșterea angajabilității tuturor resurselor de muncă disponibile; îmbunătățirea nivelului de calificare a forței de muncă și dezvoltarea de competențe pentru lumea viitorului, susținerea antreprenoriatului și crearea de noi locuri de muncă; îmbunătățirea condițiilor de muncă; modernizarea instituțiilor pieței muncii și implementarea politicilor de ocupare în sistem colaborativ.

Programul Fondul Cultural Național finanțează programe și proiecte culturale care facilitează accesul publicului la manifestări culturale, artistice și educaționale variate, precum: festivaluri, evenimente multiculturale și interdisciplinare, expoziții, concerte, reprezentații de teatru, spectacole, performance-uri, happening-uri, workshop-uri, seminarii, conferințe, lansări de carte și publicații periodice, cursuri de artă pentru toate categoriile de public.

Strategia națională în domeniul politicii pentru tineret are ca obiectiv general susținerea participării active a tinerilor la viața economică, socială, educațională, culturală și politică a țării, asigurând oportunități egale de acces la educație, ocupare și condiții de viață decente, cu o atenție particulară către adolescenții și tinerii care, din diferite motive, ar putea avea mai puține oportunități.

În domeniul turismului, proiectul pentru **Legea turismului** prevede atribuții clare ale autorităților administrației publice locale care trebuie să asigure cadrul necesar pentru conservarea și protejarea resurselor și obiectivelor turistice locale, să stabilească măsuri pentru stimularea dezvoltării stațiunilor și a destinațiilor turistice de pe teritoriul administrativ al județului, să identifice și să promoveze produsele turistice locale cu consultarea operatorilor locali din turism. Tot autoritățile administrației publice locale trebuie să asigure pe traseele turistice zone special amenajate de informare turistică și de popas, inclusiv întreținerea și igienizarea acestora. Consiliile județene vor putea avea atribuții cu privire la clasificarea structurilor de primire turistică în baza metodologiei specifice, atestarea ghizii de turism, avizarea documentațiilor tehnice privind construcțiile din domeniul turismului și pot finanța promovarea turistică din bugetele proprii, inclusiv prin finanțarea organizațiilor de management al destinațiilor. Autoritățile administrației publice locale din stațiunile turistice vor avea obligația de a semnaliza vizibil intrările în stațiuni, de a organiza, administra și actualiza registrele patrimoniului turistic și de a transmite periodic informațiile către autoritatea publică centrală responsabilă în domeniul turismului.

Autoritățile administrației publice locale vor avea obligația să introducă și să mențină în circuitul turistic casele memoriale, muzeele și alte obiective turistice locale din patrimoniul acestora și să asigure personal calificat pentru desfășurarea activităților specifice pentru conservarea și valorificarea turistică a acestor obiective.

Cu ocazia Târgului de Turism al României, organizat fizic până în anul 2019, specialiștii din industria ospitalității s-au reunit pentru a dezbate cele mai urgente probleme, care afectează dezvoltarea turismului românesc. Cele nouă patronate și asociații din industria ospitalității se declară nemulțumite de neimplicarea autorităților în dezvoltarea turismului românesc, lucru care a dus la o promovare aproape inexistentă a României, lipsa forței de muncă calificate pe segmentul turism și HoReCa și absența parteneriatului dintre stat și mediul de afaceri. Reprezentanții mediului privat susțin crearea unui parteneriat public-privat, pe modelul de succes din țări cu tradiție și rezultate notabile în turism, venind cu propunerea înființării “Organizației Române de Turism”, pentru a permite astfel colaborarea dintre autoritățile publice și sectorul privat. Promovarea României trebuie să fie o prioritate a autorităților centrale și locale. Mai mult, viitoarea lege a turismului trebuie să proiecteze o viziune a turismului la nivel național, având în centru conceptul de destinație și organizația de management a destinației (OMD) atât la nivel local, cât și la nivel național (ORT). Această abordare este absentă din propunerea de lege a turismului, în condițiile în care ar fi trebuit să fie centrul acesteia. Patronatele și asociațiile reclamă, de asemenea, lipsa forței de muncă calificate în hoteluri și restaurante și cer autorităților măsuri pentru reducerea crizei personalului calificat, una dintre acestea fiind sprijinirea înființării de școli profesionale. Patronatele doresc conștientizarea impactului politicilor publice ale unor ministere (în special

Educație, Sănătate, Transporturi, Cultură, Mediu etc.) asupra industriei ospitalității, de cele mai multe ori deciziile acestora îngreunând desfășurarea activității operatorilor din turism. Toate cele prezentate accentuează și mai mult relația dificilă dintre mediul privat și autorități. Patronatele sunt deschise la comunicare, la implicare prin know-how-ul acumulat în ani de experiență, însă cer armonizarea agendelor autorităților cu cele ale industriei ospitalității, predictibilitate și respect.

Este primordial ca turismul să se afle printre prioritățile statului, iar patronatele își doresc ca ministerul de resort să ia deciziile favorabile acestui sector, mai ales că este “un domeniu de importanță strategică națională”. Conectat la dinamica economică și socială, turismul evoluează sub incidența a numeroși factori diferiți ca natură și rol. Acești factori pot avea acțiune globală asupra întregului pachet sau produs turistic sau doar o influență particularizată pe una dintre prestații (transport, cazare, restaurație, agrement și/ sau tratament). În concluzie, produsul turistic este rezultatul activității desfășurate de diverși agenți economici, turismul acționând ca un stimulator al sistemului economic global.

La nivelul României unul dintre cele mai importante documente referitoare la dezvoltarea spațială, și anume *Conceptul Strategic de Dezvoltare Teritorială România 2030*, susține necesitatea asumării și consolidării rolului specific al fiecărui pol de dezvoltare prin:

- Întărirea funcțiunilor metropolitane ale polilor urbani situați în ierarhia superioară a rețelei de localități, prin dezvoltarea unor servicii de importanță supra-națională, creșterea competitivității centrelor urbane cu potențial metropolitan, pe baza resurselor umane superior pregătite, capabile să susțină restructurarea sectorială și dezvoltarea parcurilor de activități;
- Afirmarea și dezvoltarea rolului regional al polilor urbani prin îmbunătățirea bazei economice, a mediului de afaceri și a infrastructurii de servicii pentru o mai bună exploatare a potențialelor lor teritoriale în vederea atragerii investițiilor și în consecință a întăririi competitivității;
- Consolidarea polilor locali, orașe mici și mijlocii, prin valorificarea resurselor endogene, viabilizarea și proximitatea marilor centre regionale, în special nodurilor intermodale, promovarea unor strategii de diversificare economică în orașele monofuncționale;
- Regenerarea/revitalizarea orașelor mici și mijlocii, ce contribuie la dezvoltarea economică regională și locală și la diminuarea disparităților existente;
- Promovarea unor strategii de dezvoltare urbană integrată, orientate spre diversificare funcțională și socială;
- Promovarea cooperării între orașe și zonele rurale vecine pentru întărirea regiunilor
- Funcționale și sprijinirea cooperării pe bază de parteneriat între centrele urbane prin proiecte comune și schimburi mutuale de experiență;
- Reglementarea dezvoltării urbanistice, care include: evitarea dezvoltării urbane extensive necontrolate; conservarea caracterului tradițional valoros și a identității culturale a localităților prin prevederi referitoare la tipologia constructivă și forma arhitecturală și urbanistică a zonelor construite; restricții severe privind dezvoltări urbanistice în zone de risc (inundații, alunecări de teren).

În scopul dezvoltării policentrice a sistemelor urbane europene, Conferința Europeană a Miniștrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului (CEMAT) din mai 2017 a propus unele măsuri de întărire a potențialului centrelor și zonelor urbane. În cadrul conferinței, a fost prezentat Planul peri-urban Brăila care vizează: dezvoltarea strategiilor adaptate contextului local (care vizează depășirea consecințelor restructurărilor economice); ghidarea extinderii spațiale a municipiului Brăila, limitarea tendinței de suburbanizare prin utilizarea eficientă a spațiului intravilan, promovarea parcelărilor și tehnicilor urbanistice și de construcții care economisesc teren, îmbunătățirea calității vieții în zonele construite și crearea de spații verzi; regenerarea zonelor urbane în declin și combinarea funcțiilor sau grupurilor sociale în cadrul unor structuri urbane, în cazul zonelor cu procese de excludere socială; gestionarea prudentă a ecosistemului urban, în special în ceea ce privește spațiile libere, spațiile verzi, apa, energia și deșeurile; dezvoltarea mijloacelor de transport eficiente și cu impact redus asupra mediului - conceptul mobilității durabile; înființarea unor organisme de planificare interurbană pentru coordonarea proiectelor comune de amenajare Brăila - Galați.

4.1.3 Documente programatice la nivel regional și local

În 2021 a fost elaborat **Studiul privind dezvoltarea socio-economică a Regiunii Sud-Est pentru fundamentarea documentelor de programare 2021-2027**, ce cuprinde Domeniul strategic 2.8 *Turism*. 2.8.3. *Patrimoniul cultural material și imaterial și a Obiectivului strategic 5: Dezvoltarea turismului la nivelul Regiunii de Dezvoltare Sud-Est, prin 5.1 Dezvoltarea activităților turistice: 5.1.2 Dezvoltarea infrastructurii de turism și de agrement aferentă; 5.1.4 Promovarea obiectivelor de patrimoniu natural, inclusiv situri Natura 2000, și a obiectivelor de patrimoniu cultural; 5.1.5 Extinderea ofertei turistice de nișă; și 5.2 Dezvoltarea unui turism durabil: 5.2.3 Sprijinirea activităților de conștientizare a comunităților locale și turiștilor asupra practicilor turismului durabil.*

Programul Operațional Regional Sud-Est 2021-2029 vizează: OSR 6. Dezvoltarea economică și socială a RDSE, prin valorificarea resurselor turistice și ale patrimoniului cultural, istoric și natural, precum și prin acțiuni de regenerare urbană și OSR 7. Întărirea capacității administrative la nivelul AMPOR și beneficiari pentru o bună implementare a POR, cu priorități orizontale: dezvoltarea integrată a turismului și patrimoniul cultural în zone non-urbane, valorificarea patrimoniului cultural, istoric și natural existent sunt afectate de degradarea avansată a obiectivelor și conectivitatea redusă, servicii publice deficitare, neintegrarea în trasee turistice. Implementarea investițiilor se va realiza în baza strategiilor județene care includ capitole dedicate dezvoltării turismului și patrimoniului cultural și antropice și respectă cerințele Regulamentului (UE) 2021/1060). Mecanismul de guvernare al dezvoltării integrate a turismului și patrimoniul cultural în zone non-urbane va fi asigurat printr-o structură partenerială județeană, care va avea atribuții de priorizare a proiectelor, precum și monitorizarea implementării strategiei. Înființarea structurii parteneriale va fi asigurată de CJ, iar partenerii din societatea civilă vor fi selectați în urma unui proces transparent de selecție.

Strategia pentru regiunea Delta Dunării (2030) oferă un echilibru între protejarea patrimoniului natural unic și patrimoniul cultural al Rezervației Biosferei Deltei Dunării

(RBDD), venind în întâmpinarea aspirațiilor locuitorilor regiunii pentru îmbunătățirea condițiilor de viață și pentru identificarea de oportunități economice mai bune.

Viziunea pentru regiunea Delta Dunării (2030) a fost definită ca o zonă atractivă, cu biodiversitate valoroasă și mediu de afaceri dinamic, cu activități economice la nivel mic/mediu atât în domeniile tradiționale cât și în cele moderne, unde oamenii trăiesc în armonie cu natura, integrând activități economice în sectoarele turism, agricultură și piscicultură, cu sprijin adecvat asigurat de către centrele urbane furnizoare de servicii. Aceasta a derivat din următoarele viziuni definite pentru cele două subzone ale regiunii (rezervația biosferei și zonele limitrofe) datorită caracteristicilor diferite ale acestora:

- Viziunea pentru Delta Dunării (zona Biosferei Delta Dunării): o „deltă vie” (o zonă unde oamenii trăiesc și muncesc), cu echilibru între mediu și comunitate; cu o economie locală durabilă și sănătoasă – bazată, în principal, pe natură și turism cultural; cu un proces de planificare bazată pe incluziune (localnici, autorități, mediu de afaceri);
- Viziunea pentru zonele limitrofe: o agricultură și mediu de afaceri vibrante, cu rețea de centre urbane de furnizare de servicii și cu un sector turistic integrat în atracțiile zonei și ale Deltei.

Din viziunea acceptată rezultă două *obiective strategice*: păstrarea valorilor naturale unice printr-un management de mediu ghidat de știință și prin consolidarea comunităților locale în rolul acestora de protectori proactivi ai acestui patrimoniu mondial unic; dezvoltarea unei economii locale verzi, incluzive, pe baza consumului și protecției durabile, eficientă din punct de vedere al resurselor, valorificând avantajele comparative ale zonei și beneficiind de sprijinul unor servicii publice îmbunătățite.

Strategia este structurată pe cinci piloni, sub care au fost grupate analizele sectoriale rezultate din evaluările anterioare ale nevoilor zonei. Exemple de intervenții prioritare recomandate în urma studiilor, în cadrul fiecărui pilon:

- Protejarea mediului și resurselor natural (modelarea hidrologică; decolmatare; restaurarea ecologică; dragare; protecția împotriva inundațiilor; semnalizare; inițiative legate de eficiența energetică; sistem de monitorizare; și consolidare instituțională);
- Îmbunătățirea economiei (infrastructură pentru vizitatori; eforturi de cosmetizare; granturi mici; formare turistică; organizarea managementului destinației; infrastructura rurală; modernizarea infrastructurii în agricultură; susținerea acvaculturii, a pescuitului recreativ/sportiv, și procesare la scară mică a peștelui (conservare, afumare); susținerea dezvoltării de afaceri în domenii non-agricole, cum ar fi turism, produse de artizanat/meșteșuguri, energii regenerabile etc.);
- Îmbunătățirea conectivității (modernizarea drumurilor județene și comunale); modernizarea portului și aeroportului din Tulcea; îmbunătățirea transportului pe căi navigabile; sporirea accesului la internet în bandă largă);
- Asigurarea serviciilor publice (reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă; colectarea și epurarea apelor uzate, la costuri mici; îmbunătățirea sistemului de management al deșeurilor, îmbunătățirea gradului de acces și a capacității de răspuns în sectorul sănătății; telemedicina; susținerea educației pe tot parcursul vieții, crearea legăturilor

între școlile vocaționale și piețele de muncă și între educația timpurie și îngrijirea preșcolară; învățământul la distanță; asigurarea accesului categoriilor defavorizate ale populației la servicii de educație, sănătate, locuințe și locuri de muncă; dezvoltarea de întreprinderi sociale);

- Promovarea eficienței, accesibilității și sustenabilității (asistență tehnică pentru îmbunătățirea capacității administrative, asistență tehnică pentru managementul programului, crearea subvențiilor pe gospodării, dezvoltarea serviciilor online).

Alte documente programatice la nivel regional sunt: *Evoluția dezvoltării economice în Regiunea Sud-Est (EDER SE)*, elaborat de către Agenția pentru Dezvoltare Regională Sud-Est, în calitate de organism neguvernamental de utilitate publică, care activează în domeniul dezvoltării regionale; *Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii de Dezvoltare Sud-Est*: conceptul de specializare inteligentă la nivel regional (RIS3) are rolul de a oferi contextul necesar fundamentării investițiilor realizate în domeniile cercetare, dezvoltare și inovare realizate prin politica de coeziune a UE. Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii de Dezvoltare Sud-Est a fost realizată printr-un proces partenerial, care și-a propus implicarea sectoarelor cu un puternic caracter inovativ (întreprinderi, tineri întreprinzători, clustere, organizații de afaceri/camere de comerț, universități, instituții/organisme de cercetare publice și private, parcuri științifice și tehnologice, entități de transfer tehnologic, Autorități Publice Locale, incubatoare, inspectorate școlare județene, ONG-uri, organizații sociale și alte instituții relevante); *PRAI al Regiunii de Dezvoltare Sud – Est 2016-2025*, elaborat de Regiunea de Dezvoltare Sud - Est în anul 2017 și al cărui scop este de a îmbunătăți corelarea dintre oferta învățământului profesional și tehnic și nevoile de dezvoltare socio-economică la nivel regional și de a crește contribuția învățământului superior la dezvoltarea regională, în perspectiva anului 2025. PRAI cuprinde: analiza contextului regional din punct de vedere al evoluțiilor și previziunilor demografice, de piață a muncii și economice; analiza capacității sistemului învățământului profesional și tehnic de a răspunde nevoilor identificate prin analiza contextului regional; prioritățile, țintele și acțiunile pentru dezvoltarea învățământului profesional și tehnic la nivel regional ca răspuns la nevoile identificate; contribuția învățământului superior la dezvoltarea regională. Rolul PRAI este de a furniza cadrul de referință și de a facilita documentarea pentru elaborarea și armonizarea documentelor strategice de la nivel județean și local (PLAI, PAS).

4.2 Armonizarea cu prevederile planurilor de amenajare a teritoriului și strategiilor la nivel județean

Armonizând Agenda 2030 și Strategia națională de Dezvoltare Durabilă, la nivelul județului Brăila s-au identificat o serie de obiective strategice de dezvoltare durabilă a turismului, completate de măsuri prioritare de intervenție, cuprinse în **Strategia de dezvoltare a județului Brăila 2021-2027**. Astfel, OS.2. referitor la dezvoltarea și competitivitatea economică, inclusiv a turismului, prevede o serie de priorități de dezvoltare precum: creșterea contribuției economiei rurale la dezvoltarea județului prin stimularea spiritului antreprenorial și valorificarea resurselor specifice spațiului rural; creșterea competitivității economice și stimularea antreprenoriatului; încurajarea micilor întreprinzători din mediul rural, stimularea

investițiilor private; promovarea turismului cultural, de afaceri și evenimente, turismului balnear, ecoturismului și turismului rural; diversificarea ofertei turistice.

Pornind de la tendințele identificate la nivel mondial cu privire la turism, de la obiectivele din documentele cadru existente la nivel național, regional, județean, a fost formulată propunerea privind viziunea de dezvoltare a turismului în județul Brăila până în anul 2027.

Strategia de dezvoltare a turismului în județul Brăila 2019-2027 propune o abordare multifuncțională a turismului. Dimensiunile fenomenului turistic, prezentarea multifuncționalității acestuia, evidențiază interdependența dintre dezvoltarea turismului și creșterea economică, proces care intensifică și antrenează cererea pentru o serie de bunuri și servicii, care altfel nu ar fi fost produse sau prestate. Treptat, ca urmare a derulării activităților turistice în zonele sărace din punct de vedere al resurselor naturale, se pot crea condițiile atenuării dezechilibrelor de la nivel interregional, dar și intraregional.

Obiectivul general al strategiei este: creșterea atractivității județului Brăila prin dezvoltarea și reabilitarea infrastructurii turistice, valorificarea turismului balnear, portuar și cultural-istoric până în anul 2027. Obiectivele specifice sunt: dezvoltarea și reabilitarea infrastructurii turistice; diversificarea ofertei turistice la nivelul județului Brăila; unirea forțelor pentru promovarea județului. Priorități de dezvoltare și măsuri (conform strategiei turismului).

Obiectiv specific 1: Dezvoltarea și reabilitarea infrastructurii turistice; Asigurarea legăturilor cu piețele este esențială pentru strategia de turism a oricărei zone. Accesibilitatea și conectivitatea sunt definite ca măsura în care este posibil să se ajungă dintr-un punct anume la diverse destinații. P1: Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii portuare - Valorificarea prin turism a resurselor fluviului deschide largi perspective dezvoltării turistice a județului; lansarea proiectului guvernamental „Croaziere pe Dunăre” ar contribui la introducerea în circuitul turistic european al județului și conectarea orașului Brăila la marile orașe dunărene ale Europei.

Măsura 1.1: Modernizarea infrastructurii portuare în vederea creșterii atractivității portului turistic Brăila; Îmbunătățirea accesibilității, mobilității și conectivității regionale prin dezvoltarea unui sistem de transport portuar competitiv, la care se adaugă modernizarea și dezvoltarea infrastructurii pe Dunăre și pe canalele navigabile, va permite promovarea unui sistem de transport ecologic. Acțiuni: lucrări de modernizare a falezei și a pontoanelor; modernizarea/innoirea ambarcațiunilor pentru transportul turiștilor

Măsura 1.2. Dezvoltarea infrastructurii portuare:

Acțiuni: crearea de zone moderne de acostare a ambarcațiunilor (bărci, iahturi etc); crearea de zone moderne pentru agrement (ex. plajă, piste pentru biciclete/locuri pentru închiriat biciclete, zone pentru activități sportive); dezvoltarea porturilor turistice în localitățile din județ traversate de Dunăre. Priorități: Reabilitarea și modernizarea fațadelor clădirilor monument istoric, piețelor, punctelor de interes turistic - Brăila se caracterizează printr-o diversitate de culturi urbane și rurale, care constituie rezultatul unei istorii îndelungate de ocupație, migrație și rezistență, toleranță și evoluție sincretică.

Măsura 2.1: Renovarea și modernizarea patrimoniului construit și a punctelor de interes turistic din județul Brăila. Acțiuni: restaurarea, protejarea, promovarea și valorificarea monumentelor istorice incluse în: patrimoniul cultural național și local din mediul urban și rural;

construcția/extinderea spațiilor din structurile muzeale ce adăpostesc colecții de patrimoniu sau pot conduce la creșterea atractivității regiunii; lucrări de restaurare/reconstituire arheologice pentru obiective de interes regional, inclusiv lucrări de infrastructură de acces; investiții în infrastructura de comunicare, networking și promovare a obiectivelor de patrimoniu; investiții în expoziții muzeale de promovare a patrimoniului cultural și natural; investiții în sisteme moderne de iluminat pentru punerea în valoare a clădirilor de patrimoniu sau obiectivelor turistice; investiții pentru modernizarea și extinderea grădinii zoologice.

Măsura 2.2: Revitalizarea centrului istoric al orașului Brăila și punerea în valoare a acestuia.

În anul 2013, pentru a promova idealurile, valorile, istoria României și integrarea în UE, Uniunea Europeană a selectat o serie de obiective din patrimoniul cultural al României pentru rolul simbolic valoros jucat de aceste elemente în istoria europeană și activitățile pe care acestea le oferă, prin care Uniunea Europeană și cetățenii săi sunt aduși mai aproape unii de alții. Marca este diferită de Lista patrimoniului mondial UNESCO, prin aceea că asigurarea accesului la recunoașterea dimensiunii și istoriei europene este crucială, inclusiv organizarea unei mari varietăți de activități educaționale, în special pentru tineri. Eforturile active de obținere a certificării acestei mărci de către obiectivele turistice din cadrul patrimoniului cultural din România le-ar putea crește expunerea europeană și, în plus, dacă sunt exploatate corespunzător prin instrumente de marketing și promovare, ar putea crește și numărul vizitatorilor. Acțiuni: identificarea clădirilor care pot fi incluse în arealul centrului vechi și reabilitarea/modernizarea acestora; includerea centrului istoric al orașului Brăila în patrimoniul UNESCO/alte mărci de recunoaștere a valorii culturale istorice; investiții în sisteme moderne de iluminat pentru punerea în valoare a clădirilor din centrul istoric al orașului Brăila; stabilirea unui program de limitare a accesului auto în centrul istoric pentru atragerea turiștilor și desfășurarea de activități culturale/recreative/alte evenimente etc.; atragerea unui număr mare de operatori economici în zona centrului istoric (restaurante/magazine pentru shopping, terase, magazine pentru suveniruri/produse tradiționale românești etc); crearea de zone stradale pentru expoziții, desene stradale, caricaturi, alte manifestări ale artei; continuarea lucrărilor de reabilitare/modernizare a clădirilor din centrul istoric/ sau din zonele învecinate centrului istoric, inclusiv a obiectivelor turistice din această zonă (parcuri, monumente, piețe, ceasuri, obiecte decorative, statui, etc).

Obiectiv specific 2: Diversificarea ofertei turistice la nivelul județului Brăila, în cadrul acestui obiectiv fiind evidențiate ca prioritare Identificarea de noi produse turistice

Măsura 1.1: Crearea locațiilor pentru gastronomie locală; Acțiuni: inventarierea produselor gastronomice ce pot fi furnizate turiștilor și crearea unor trasee turistice pentru turismul gastronomic; crearea unei oferte de turism care să includă trasee gastronomice și includerea ei în produsele agențiilor de turism/ ghizilor locali/ sau promovarea la nivel local, județean, regional, național, internațional; organizarea periodică de festivaluri gastronomice cu producători locali în diferite localități din județ; valorificarea turismului de nișă bazat pe consumul de pește și produse din pește.

Măsura 1.7. Păstrarea arhitecturii vernaculare și a peisajului rural - Arhitectura vernaculară reprezintă stilul arhitectural proiectat în funcție de nevoile locale, de disponibilitatea materialelor de construcție și care reflectă tradiții locale. În mod tradițional, arhitectura vernaculară nu face apel la arhitecți cu pregătire formală, ci se bazează pe abilitățile de

proiectare și pe tradiția constructorilor locali. Evoluțiile multiple în domeniile social și economic din ultimii 30 de ani au avut drept consecință, în numeroase cazuri, distrugerea și poluarea vizuală a peisajelor rurale și culturale. Astfel de daune ireversibile au fost, în cea mai mare parte, consecința construcțiilor necontrolate, a lipsei cunoștințelor și experienței necesare la nivel regional, absența legislației adecvate sau a implementării corecte a cadrului normativ, precum și a capacității administrative limitate de redactare și aplicare a reglementărilor locale în domeniul construcțiilor, alături de protejarea peisajului cultural și de neînțelegerea corectă a arhitecturii vernaculare. În schimb, au fost adoptate Planuri de Urbanism General pentru toate unitățile administrative din România, iar Regulamentele Locale de Urbanism sunt obligatorii, din punct de vedere legal. Majoritatea UAT-urilor din mediul rural dispun de o capacitate limitată de punere în aplicare a unor reglementări adecvate, lipsa personalului calificat, în timp ce Planurile de Urbanism General au fost redactate necorespunzător: fie prea generale din punctul de vedere al abordării, fie nu au inclus metodologii ușor de înțeles. Pentru rezolvarea acestei probleme, Ordinul Arhitecților din România a elaborat Ghidurile de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural pentru majoritatea zonelor din țară, dar din păcate aceste ghiduri au fost adoptate sub forma unor documente consultative, fără obligații legale. Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022 recomandă ca Ministerul Culturii să colaboreze cu Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, pentru elaborarea de noi proceduri de modificare și îmbunătățire a cadrului Planurilor Urbanistice Generale care să includă obligația de a acorda atenție specială peisajelor culturale în reglementarea unei zone, dar și investiții realizate în proiecte complexe de cercetare și reabilitare. Este nevoie ca actualul Minister al Economiei, Antreprenoriatului și Turismului să se implice în colaborarea cu celelalte ministere și să joace un rol critic în îmbunătățirea și consolidarea legislației, pentru a se asigura că activele valoroase sunt bine păstrate și valorificate în scop turistic. În 2013, pentru a promova idealurile, valorile, istoria României și integrarea în UE, Uniunea Europeană a selectat o serie de obiective din patrimoniul cultural al României pentru rolul simbolic valoros jucat de aceste elemente în istoria europeană și activitățile pe care acestea le oferă, prin care Uniunea Europeană și cetățenii săi sunt aduși mai aproape unii de alții. Marca este diferită de Lista patrimoniului mondial UNESCO, prin aceea că asigurarea accesului la recunoașterea dimensiunii și istoriei europene este crucială, inclusiv organizarea unei mari varietăți de activități educaționale, în special pentru tineri. Eforturile active de obținere a certificării acestei mărci de către obiectivele turistice din cadrul patrimoniului cultural din județul Brăila le-ar putea crește expunerea europeană și, în plus, dacă sunt exploatate corespunzător prin instrumente de marketing și promovare, ar putea contribui la creșterea numărului vizitatorilor. Acțiuni: Identificarea elementelor de patrimoniu din zona rurală, cu posibilități de a deveni marcă identitară; Identificarea elementelor de arhitectură vernaculară tipice peisajului brăilean.

Măsura 1.8. Integrarea în rețeaua europeană E-Paths și de cicloturism

Rețeaua europeană de cărări E-Paths a fost înființată și este coordonată de Federația Europeană a Plimbării Pedestre (ERA - EWV - FERP). Aceste cărări europene cu lungimi extinse leagă țările europene, de la Capul Nord până în Creta și de la Oceanul Atlantic la Munții Carpați și Marea Neagră. În prezent, există 12 cărări europene, purtând denumiri de la E1 la E12 și fiecare dintre acestea traversează cel puțin trei țări europene. Două dintre acestea, E3 și E8, traversează România, însă nu sunt considerate ca fiind marcate corespunzător și complete, chiar dacă E-

Paths traversează, în general, cărări naționale sau regionale existente. Deși județul Brăila nu este inclus pe harta europeană E-Path, considerăm că se poate racorda la aceste cărări cu investiții minime, dar cu impact turistic major. Ciclismul este o activitate ecoturistică care a câștigat în popularitate la nivel global. Pe măsură ce interesul față de ciclism a crescut, o serie de persoane, organizații și agenții internaționale au contribuit la dezvoltarea și extinderea sistemului de trasee, pentru a permite mai multor persoane să ajungă în diverse destinații utilizând acest mijloc de transport. EuroVelo constituie o rețea cu 15 trasee de ciclism pe distanță mare, care face legătura și unește întregul continent european. Traseele pot fi utilizate de turiști pasionați de ciclism, dar și de localnici care parcurg acest traseu zilnic. EuroVelo cuprinde, în prezent, 15 trasee și se prevede că rețeaua va fi completată semnificativ până în anul 2020. EuroVelo, cu o lungime de aproximativ 4.400 km, reprezintă o călătorie deosebită pentru fiecare turist ciclist. Porțiunile renumite de-a lungul Dunării sunt cunoscute turiștilor cicliști din toată lumea, însă secțiunea din România a EuroVelo 6, între Baziaș și Marea Neagră, este încă în fază incipientă. Cele mai însemnate obstacole în calea dezvoltării acestor trasee pe teritoriul României constau în lipsa legislației pentru marcarea și semnalizarea acestora, dar și slaba prioritizare a acestui subiect pe agenda publică. Itinerariul EuroVelo 6 este trasat pe harta României de mai bine de 20 de ani. Din păcate, acest traseu nu există fizic (din punctul de vedere al semnalizării, al marcajelor, legăturilor, al posibilităților de cazare). Avertismentul transmis de autoritatea EuroVelo este că, dacă până în 2019, această rută nu este dată în folosință, itinerariul va fi mutat pe malul bulgăresc al Dunării. Aceasta va însemna nu doar excluderea României din rețeaua EuroVelo, ci și lipsa oportunității de construire a unor noi trasee potențiale în viitor. EuroVelo vine cu o multitudine de beneficii la nivel european, ținând cont de faptul că veniturile din cicloturism și din serviciile aferente acestuia sunt în valoare de 44 miliarde euro în fiecare an. Tendința este ca traseul să fie parcurs de la un capăt la altul și este regretabil că numeroși turiști preferă să se oprească la începutul Traseului 6 și în momentul în care rețeaua EuroVelo intră în România. Cei 1300 km din traseul EuroVelo care parcurg România sunt reprezentați de un traseu spectaculos și ar fi păcat ca acesta să nu fie valorificat. Ministerul Turismului, împreună cu ministerele de resort, ar trebui să depună toate eforturile pentru a debloca realizarea proiectului, prin adoptarea actelor normative care susțin planificarea și semnalizarea traseelor cicloturisticele 6, între Atlantic și Marea Neagră, este unul dintre cele mai populare itinerarii. Acțiuni: identificarea traseului de ciclism care să pună cel mai bine în valoare potențialul turistic al județului Brăila; marcarea și semnalizarea în conformitate cu normele europene a tronsonului de traseu ce străbate județul Brăila;

Principiile și abordările criteriale ale managementului strategic al dezvoltării economice durabile a județului Brăila sunt în deplin consens cu spiritul și recomandările *Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă*, un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu un caracter universal și care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economic, social și de mediu. Potrivit Strategiei Naționale pentru Cultură și Patrimoniul 2016-2022, degradarea la scară largă a monumentelor din România, inclusiv a celor din județul Brăila, este rezultatul anilor de nepăsare și a resurselor financiare publice și private insuficiente. Din 1989, și chiar și înainte de acest an, întreținerea acestor active nu a constituit niciodată o prioritate.

În ultimii câțiva ani, numărul tot mai mare de inițiative de restaurare contribuie la recuperarea și promovarea patrimoniului cultural al Brăilei, cu finanțare guvernamentală și europeană, pusă la dispoziție prin programe dedicate. Programul Regional Operațional (2017-2013, 2014-2020), precum și Subvențiile SEE (Programul pentru conservarea și revitalizarea patrimoniului cultural și natural/RoCultura) au alocat fonduri pentru restaurarea și promovarea monumentelor în scopuri turistice. În vederea susținerii dezvoltării culturale și conservării patrimoniului cultural, ca resurse care adaugă valoare turismului, Ministerul Culturii a elaborat o Strategie Națională pentru Cultură și Patrimoniu pentru perioada 2016-2022. Prezentând cultura ca factor ce influențează dezvoltarea sustenabilă, strategia stabilește două obiective generale cu privire la patrimoniu: valorificarea resurselor culturale care prezintă elemente de identitate locală și regională și susținerea turismului cultural pentru o mai bună protecție a patrimoniului cultural. Prin urmare, strategia stabilește prioritățile pentru operatorii publici și privați, după cum urmează:

- Construirea, modernizarea și exploatarea rețelei de turism cultural și a traseelor care promovează monumentele de pe lista patrimoniului mondial UNESCO și conectarea acestora cu monumentele naționale și locale din vecinătate;
- Conectarea traseelor culturale tematice din România cu unele similare europene/ internaționale;
- Includerea monumentelor istorice și a peisajelor naturale culturale în produsele oferite de operatorii de turism;
- Încheierea unui parteneriat cu Ministerul Turismului, în vederea introducerii sancțiunilor de certificare pentru promovarea kitsch-ului și producerea de daune elementelor culturale tradiționale;
- Promovarea patrimoniului cultural prin campanii specifice;
- Dezvoltarea infrastructurii de diseminare a informațiilor.

Exploatarea tuturor obiectivelor turistice din patrimoniul cultural ar trebui să se bazeze pe planuri de management elaborate corespunzător, care să includă obiective de administrare a vizitatorilor și indicatori-cheie de performanță. Totodată, departamentele de comunicare din organizațiile de management al destinațiilor ar trebui să colaboreze cu toți operatorii, pentru a asigura promovarea complexă, de calitate și disponibilitatea informațiilor pe platforme online și portaluri oficiale. Majoritatea obiectivelor turistice de patrimoniu cultural monitorizează doar numărul de vizitatori și nu realizează profilul vizitatorilor, pentru a asigura adaptarea la cerințele actuale sau alte aspecte de management.

Dintre monumentele de categoria B la nivelul teritoriului cuprins de aria periurbană a municipiului Brăila se pot menționa conacele brăilene, monumente de arhitectură care sunt însă (cele mai multe dintre ele) într-un stadiu avansat de degradare.

Programul de Comerț și Servicii este un program multianual de încurajare și de stimulare a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, al cărui obiectiv principal al schemei de minimis îl constituie sprijinirea operatorilor economici, societăți și societăți cooperative, prin facilitarea accesului la finanțare, în scopul îmbunătățirii performanțelor economice și tehnice ale acestora.

Programul Start-Up Nation este un program de încurajare și de stimulare a înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, implementat de către Ministerul pentru Mediul de Afaceri, Comerț și Antreprenoriat (MMACA) prin intermediul Agențiilor pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, Atragere de Investiții și Promovare a Exportului (AIMMAIPE).

Obiectivul principal al schemei de minimis îl constituie stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea performanțelor economice ale acestora, cu prioritate în zonele geografice mai puțin dezvoltate economic, în care densitatea IMM-urilor este redusă comparativ cu media europeană, crearea de noi locuri de muncă, inserția pe piața muncii a persoanelor defavorizate, șomerilor și absolvenților.

Turismul poate constitui un factor de socializare, dând posibilitatea cunoașterii directe a realității în fața căruia turistul își poate forma anumite atitudini. El facilitează schimbul de idei, opinii, gânduri, contribuind în mod egal la formarea intelectuală a indivizilor.

Turismul reprezintă un domeniu favorabil în ceea ce privește relansarea și modernizarea oricărei economii, deoarece afacerile sunt de dimensiuni reduse iar necesitățile de capital sunt mici imprimând investițiilor un ritm rapid, astfel, se constituie într-un stimulator al investițiilor.

Investițiile din turism antrenează investițiile din acele domenii care își desfășoară activitatea în strânsă corelație cu turismul. Se exercită, în acest mod, o influență favorabilă asupra zonei în care a fost plasat obiectivul amenajat, prin veniturile generate de exploatarea acestuia, prin consumul de bunuri și servicii precum și prin salariile acordate angajaților. Investițiile realizate în turism le influențează nemijlocit atât pe cele din sectorul terțiar cât și pe cele de la nivel național, astfel evidențiindu-se dublul rol stimulator al turismului: stimulator al investițiilor specifice turismului și stimulator al investițiilor naționale. Procesul de relansare a economiei României vizează, în acest moment, realizarea propriei configurații în care sectorul serviciilor se situează la un nivel superior, amplificându-se rolul acestora în contextul adâncirii relațiilor dintre ramurile și subramurile economice.

În concluzie: Studiul de față privind revitalizarea conacelor brăilene – prin obiectivele, măsurile și acțiunile propuse – se înscrie în orientările asumate de documentele elaborate la nivel județean și regional și asigură corespondența cu politicile comunitare și naționale pe următoarele teme de interes:

- Conservarea și valorificarea resurselor culturale locale și susținerea activităților turistice, culturale și recreative;
- Dezvoltarea activităților culturale și creșterea consumului cultural;
- Promovarea județului Brăila ca destinație turistică și culturală;
- Creșterea capacității administrative culturale;
- Creșterea capacității și a dotărilor infrastructurii pentru industriile creative.

5 Analiza opțiunilor de refuncționalizare. Conceptul produsului turistic

5.1 Crearea și inovarea de produse turistice în contextul actual al dezvoltării turismului la nivel european, regional și local

Turismul are potențialul de a juca un rol semnificativ în economiile locale ale multor regiuni ale Uniunii Europene (UE) și poate avea o importanță deosebită în regiunile îndepărtate/periferice, cum ar fi regiunile de coastă sau rurale ale UE. Infrastructura turistică contribuie la dezvoltarea locală și regională, în timp ce locurile de muncă create sau menținute pot contribui la contracararea declinului industrial sau rural.

Impactul COVID-19 asupra turismului global. Tendințe în privința diversificării produselor turistice

Începând cu primăvara anului 2020, în timpul pandemiei COVID-19 care a afectat cererea și oferta turistică, statele au implementat măsuri de izolare și restricții privind călătoriile pe plan intern și/sau internațional. Restricțiile impuse legate de călătorii și de sectorul HoReCa au avut un impact negativ imediat asupra turismului. Pandemia COVID-19 a exercitat o presiune considerabilă asupra activităților turistice în UE. Comisia Europeană a adoptat un pachet cuprinzător de inițiative cu scopul de a permite un cadru coordonat pentru reluarea activităților după primul val de pandemie din Europa. Propunerea Comisiei Europene, *Bugetul UE care alimentează planul de redresare pentru Europa* (COM (2020/442 final) a inclus o nouă inițiativă numită *Asistență de recuperare pentru coeziune și teritoriile Europei* (REACT-UE). Scopul său a fost de a spori sprijinul de coeziune acordat statelor membre ale UE pentru a face economiile lor mai rezistente și mai durabile în timpul fazei de recuperare după pandemia COVID-19. Aceasta este menită să contribuie la reducerea decalajului dintre măsurile de prim-răspuns, cum ar fi inițiativa de investiții și recuperarea pe termen lung. Finanțarea va sprijini acțiunile cheie de atenuare a efectelor crizei în cele mai importante sectoare pentru o recuperare ecologică, digitală și rezistentă. Pandemia Covid a avut și va avea un impact semnificativ asupra industriei turismului la nivel global.

Până la finele anului 2019 călătoriile, atât pe plan internațional cât și pe plan intern, au devenit din ce în ce mai frecvente în întreaga lume. Această creștere a călătoriilor a permis, de asemenea, creșterea numărului de înnoptări turistice și, implicit, a dimensiunii pieței industriei hoteliere. În 2019, numărul de înnoptări turistice a ajuns la 2,9 miliarde de nopți în UE, cu 2,3% mai mult față de anul 2018. Acesta este considerat un indicator cheie pentru analiza sectorului turistic. Un total de 1,3 miliarde de nopți au fost petrecute în 25 de regiuni, care dețin o pondere de cca. 44% din totalul nopților petrecute. Până în anul 2019, numărul de înnoptări turistice a crescut anual, cu excepțiile din 2008 și 2009 ca o consecință a crizei economico-financiare (numărul de înnoptări a scăzut cu 0,2% în 2008 și cu încă 2,8% în 2009). Ca rezultat, atât cheltuielile pentru călătoriile de agrement, cât și cheltuielile pentru cele de afaceri au cunoscut o creștere anuală continuă. Germania a înregistrat cel mai ridicat nivel de cheltuieli pentru călătorii internaționale, totalizând 83,3 miliarde EUR în 2019, urmată de Franța (46,1 miliarde EUR), Italia (27,1 miliarde EUR) și Spania (24,9 miliarde EUR). Dacă 2020 a fost cel mai prost an din istoria turismului, fiind înregistrați cu un miliard mai puțini turiști în comparație cu 2019, anul 2021 a fost unul mai bun ca cel anterior, dar mult prea departe față de cei 1,5 miliarde turiști care au călătorit în 2019, datorită unei scăderi fără precedent a cererii

și a restricțiilor generalizate asupra călătoriilor impuse de pandemia de Covid-19. Importanța economică a turismului internațional poate fi măsurată prin analiza raportului dintre încasările turistice internaționale în raport cu PIB-ul național. În 2019, raportul dintre încasările turistice și PIB a fost cel mai mare în rândul statelor membre ale UE, Cipru (13,0%) și Malta (12,5%), confirmând importanța activităților turistice pentru aceste țări. În termeni absoluți, cele mai mari venituri s-au înregistrat în Spania (71,2 miliarde EUR) și Franța (57,0 miliarde EUR), urmate de Italia (44,3 miliarde EUR) și Germania (37,2 miliarde EUR). Raportul de Impact Economic al WTTC al coronavirusului asupra turismului global în 2020 arată o scădere de 49,1% a contribuției sectorului turistic la PIB-ul mondial. În total, contribuția sectorului la PIB-ul mondial a scăzut la 5,5% (4,7 trilioane de dolari) în 2020, de la 10,4% (9,2 trilioane de dolari) în 2019. World Travel and Tourism Council (WTTC) a publicat clasamentul mondial în funcție de contribuția turismului la PIB-ul național. În anul 2020, Spania a suferit cea mai mare scădere dintre primele douăzeci de țări din lume, urmată de aproape de Regatul Unit (62,3%), precum și de China (59,9%) sau Turcia (54,2%), în timp ce cea mai mică scădere au avut Brazilia (32,6%), India (36,3%) și Japonia (37%). Contribuția turismului la PIB-ul Spaniei a scăzut de la 14,1% în 2019 la 5,9% în 2020; în Mexic, s-a redus de la 15 la 8,5%; în Italia, de la 13,1% la 7%; în China, de la 11,6% la 4,5%; în Turcia, de la 11% la 5%, sau în Regatul Unit, de la 10,1% la 4,2%. SUA au rămas în fruntea clasamentului în 2020 în ceea ce privește impactul economic generat de turism, în ciuda unei scăderi de 41%, urmată de China, care și-a menținut și ea poziția. Totuși, mai multe țări și-au pierdut poziția: Germania (a trecut de pe locul al treilea pe al patrulea), Regatul Unit (de pe 5 pe 8), Spania (de pe 8 pe 12) sau Turcia (care nu mai figurează pe lista primelor 20 de țări). În plus, această situație a pus în pericol 140 de milioane de locuri de muncă directe în turism, care au fost resimțite în tot sectorul, însă IMM-urile, care reprezintă 80% din toate companiile din sector, au fost cele mai afectate. Trebuie amintit faptul că în 2019, când călătoriile și turismul au prosperat și au generat unul din patru locuri de muncă la nivel mondial, turismul a contribuit cu 10,6% (334 milioane de locuri de muncă) la nivel mondial. Indiferent de momentul în care are loc mult așteptata reactivare a turismului, grupul de experți al OMT prognozează o creștere a cererii de activități în natură și în aer liber, cu un interes crescând pentru turismul intern. Pe termen lung, majoritatea experților susțin că o revenire la nivelurile pre-pandemice nu va avea loc înainte de 2023, în timp ce 41% consideră că nivelurile din 2019 nu vor fi recuperate până în 2024 sau chiar mai târziu. În tot acest timp, actorii locali din turism pot învăța din experiența acumulată în perioada pandemiei. Această criză ne-a ajutat să știm ce trebuie să simplificăm pentru a ne concentra asupra esențialului, într-un mod mai eficient. În acest proces, tehnologia a fost în centrul atenției, facilitând experiența fără contact, de exemplu în procesele de check-in și check-out, adaptând la hoteluri procesele pe care deja suntem obișnuiți să le efectuăm în călătoriile cu avionul. Criza a reprezentat și o oportunitate pentru poziționarea de noi destinații pe hartă, în general destinații secundare, care pot oferi o mai mare diversitate și care trebuie să își concentreze eforturile de marketing pentru a promova noi experiențe. Restricțiile de călătorie impuse de țările din întreaga lume pentru a evita contaminarea, alături de sentimentele nesigure asociate cu zborurile și aeroporturile, au redirecționat turismul către piața internă. Destinațiile turistice locale mai puțin cunoscute vor avea cel mai probabil o expunere crescută pe măsură ce se dezvoltă cererea pentru locuri mai puțin aglomerate. Excursiile rutiere vor deveni mai frecvente, iar oamenii vor opta pentru o vacanță în natură, deoarece descoperirea și

contactul cu natura facilitează distanțarea socială. Aceste aspecte trebuie valorificate și în cazul județului Brăila. Odată cu digitalizarea industriei de turism, mulți consumatori apelează la agențiile de turism online pentru a-și rezerva călătoriile. O tendință majoră la care touoperatorii și industria hotelieră vor trebui să se adapteze în viitor este interesul global în creștere pentru călătoriile ecologice. Într-un raport al Organizației Națiunilor Unite din 2019, „Emisiile de CO₂ legate de transport din sectorul turismului”, au fost prezentate relațiile dintre industria turismului și schimbările climatice. În prezent, un număr tot mai mare de turiști au început să recunoască impactul negativ pe care îl pot avea călătoriile asupra regiunilor afectate, drept urmare tot mai mulți turiști cred în importanța călătoriilor durabile și a alegerilor ecologice. O modalitate de a pune acest lucru în practică este rezervarea spațiilor de cazare ecologice - un concept care a ajutat companiile precum Airbnb să devină tot mai populare.

Comparativ cu 2019, numărul sosirilor turistice în anul 2020 a fost deosebit de scăzut în structurile de primire cu funcțiune de cazare sau de alimentație și agrement. Cel mai puțin afectate au fost unitățile de cazare de tip parcele de campare sau campinguri. Începând cu primăvara anului 2021, multe state au început să reducă sau să elimine restricțiile privind călătoriile internaționale. Activitățile legate de turism joacă un rol important și uneori dominant, afectarea acestora având consecințe economice și sociale. O largă categorie de persoane: tinerii, imigranții, femeile, cei cu salarii mici, care își desfășoară activitatea în domeniul turismului și în special în domeniul HoReCa, a fost și este afectată în mod diferit de criza generată de pandemie. O comunicare a Comisiei Europene - *Europa, destinația turistică nr. 1 a lumii* - un nou cadru politic pentru turismul în Europa, a fost adoptată în iunie 2010 și este în vigoare și în prezent. Aceasta oferă un cadru pentru dezvoltarea turismului în UE, cu patru domenii prioritare de acțiune: stimularea competitivității; promovarea unui turism durabil și responsabil; consolidarea imaginii Europei ca o colecție de destinații durabile și de înaltă calitate; maximizarea potențialului politicilor/ instrumentelor financiare pentru dezvoltarea turismului în UE. Comisia Europeană a încurajat diversificarea ofertei de turism a UE prin inițiative legate de turismul maritim/de coastă, turismul durabil, turismul cultural, turismul pentru toți, turismul accesibil sau turismul de colaborare. Pentru a spori vizibilitatea UE ca destinație turistică și pentru a crește numărul de sosiri internaționale, Comisia Europeană întreprinde o gamă largă de activități de comunicare și promovare și oferă subvenții Comisiei Europene de Turism (ETC), o organizație non-profit responsabilă de promovarea Europei ca destinație turistică internațională prin rapoarte, manuale și site-uri web (cum ar fi visiteurope.com). UE este o destinație cheie de turism cultural datorită patrimoniului său care include muzee, teatre, situri arheologice, orașe istorice, situri industriale, precum și muzică și gastronomie. UE promovează o abordare echilibrată între nevoile de stimulare a creșterii pe de o parte și păstrarea artefactelor, a siturilor istorice și a tradițiilor locale pe de altă parte. Turismul cultural oferă o oportunitate de a prezenta patrimoniul european și prin promovarea unor trasee culturale, care pot fi valorificate în viitor și în cazul conacelor din județul Brăila. Turismul durabil implică atât conservarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural și natural, inclusiv artele, dar și gastronomia sau conservarea biodiversității. Succesul turismului este, pe termen lung, strâns legat de sustenabilitatea acestuia, calitatea destinațiilor fiind adesea influențată de mediul lor natural și cultural. În comunicarea sa privind turismul maritim și de coastă - o strategie europeană pentru mai multe locuri de muncă în acest segment (COM

(2014/86 final), Comisia Europeană a reflectat asupra diversității regiunilor de coastă ale UE și a capacității acestora de a genera bogăție și locuri de muncă promovând „o Europă inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii”, în conformitate cu oportunitățile de *creștere albastră pentru creșterea durabilă marină și maritimă* (COM (2012/494 final). Având în vedere acest lucru, factorii de decizie politică încearcă să redefinească „turismul de masă” și să dezvolte noi forme de turism „de nișă” care se concentrează pe soluții durabile din punct de vedere economic, social și de mediu. În septembrie 2020, ETC a publicat un Manual privind strategiile de recuperare COVID-19 pentru organizațiile naționale de turism și, începând cu luna octombrie 2020, a efectuat în mod regulat monitorizarea efectelor pandemiei asupra călătoriilor interne și intra-europene.

5.2 Tendințe în turismul internațional în contextul actual

Conform specialiștilor în domeniu există o serie de modificări importante la nivelul datelor demografice și al tendințelor din turism. În fiecare an apare o nouă tendință sau serie de circumstanțe de care dezvoltatorii și comercianții de produse și destinații turistice ar trebui să țină cont. Prezentarea tendințelor poate crea o imagine sintetică relevantă pentru *dezvoltarea și comercializarea sustenabilă a produselor și destinațiilor turistice*:

Baby boomers (persoanele născute după al Doilea Război Mondial, între 1946-1964), devin cel mai important segment de vârstă, prin prisma timpului pe care îl au la dispoziție și a resurselor economice;

Tendința de îmbătrânire a populației: progresele înregistrate în domeniul medical au reușit să prelungească speranța de viață, iar persoanele în vârstă se bucură din ce în ce mai mult de o viață sănătoasă și activă. Persoanele în vârstă își păstrează sau chiar își extind interesul față de activitățile în aer liber, cum ar fi drumeții, studierea mediului natural, pescuit sau observarea florei și faunei sălbatice. Vizitatorii mai în vârstă implică o serie de provocări din punctul de vedere al planificării și administrării, mai ales când aleg, ca formă de cazare, campingurile sau parcelele de campare, pentru autocaravaning. Va fi nevoie de toalete mai ușor accesibile, igienice și de trasee cu pantă mai ușoară, dar și o asigurare pe scară mai largă a facilităților pentru persoane cu nevoi speciale. Pe de altă parte, vizitatorii mai în vârstă reprezintă clienți potențiali pentru turismul cultural, rural și gastronomic, fiind de obicei mai interesați de tipurile de experiență oferite, dispun de venituri mai mari pentru astfel de activități și au o disponibilitate mai mare de a plăti tarife mai mari pentru servicii de interpretare, ghizi și alte servicii;

Importanța milenialilor (generația Y, născuți între 1981-1996) și a obiceiurilor acestora de călătorie prezintă, de asemenea, o tendință de creștere rapidă. Se estimează că aceștia vor reprezenta 50% dintre călători după anul 2025, iar nevoia acestora de explorare, interacțiune și experiențe emoționale trebuie avută în vedere. Acest segment se bazează masiv pe tehnologiile moderne, iar deciziile acestora sunt în general bazate pe informațiile și resursele disponibile în mediul digital. Spre deosebire de *baby boomers*, milenialii își însușesc noua tehnologie, noile experiențe și noile modalități de călătorie, utilizând în mod curent aplicații pe smartphone-uri atunci când călătoresc și apelează la servicii de economie colaborativă pentru cazare. Milenialii își doresc, de asemenea, să aibă parte de noi experiențe, fiind interesați cu

precădere de recomandările care îi expun la lucruri noi, preferând contactul prin e-mail sau rețelele sociale, mai degrabă decât cel personal (studii Expedia, evisionturism.ro);

Călătoriile în regim single, în special pentru femei și schimbarea rolurilor asumate de acestea, devin o tendință din ce în ce mai răspândită. Este important de reținut că persoanele care călătoresc în ziua de astăzi, fie individual, fie în grup, sunt interesate de activități diverse în vacanțe, care să le ofere oportunități de învățare și experiențe din cultura locală. Din ce în ce mai mult, bărbații și femeile împrumută unii de la ceilalți roluri în carieră și în gospodărie care nu sunt caracteristice unui gen sau altuia. Femeile își asumă roluri din ce în ce mai vizibile, chiar predominante din punct de vedere numeric, în forța de muncă remunerată și își manifestă pregnant cererea pentru tot mai multe posibilități de recreere și turism. Într-adevăr, de multe ori femeile sunt cele care iau decizia în ceea ce privește destinația călătoriei și ca urmare, tot mai multe reviste dedicate acestora includ pagini cu destinații de vacanță. Există diferențe între interesele bărbaților și ale femeilor, din punctul de vedere al activităților individuale. Deși există, cu siguranță, numeroase așteptări, bărbații tind să fie mai interesați de activități care le pun la încercare abilitățile fizice, iar femeile sunt mai degrabă interesate de activități subiective, cum ar fi studiul naturii, studii culturale și ecoturism;

Experiențe de călătorie mai personalizate și autentice: consumatorii vor solicita experiențe de călătorie mai personalizate și autentice, bazându-se mai mult ca niciodată pe tehnologie atunci când își planifică și își desfășoară călătoriile. Consumatorii se vor concentra în continuare pe situația financiară proprie, pe prețurile vacanțelor și pe ofertele cu un bun raport cost/beneficiu, iar reputația și stabilitatea destinațiilor vor avea, de asemenea, un impact puternic;

Călătorii vor profita de tehnologia modernă, pentru adaptarea comportamentului în timpul călătoriei, în special a modului în care utilizează informațiile și își achiziționează produse și servicii de călătorie. Aceștia se vor baza mai mult pe informații și recomandări personale, disponibile pe paginile de internet comerciale și sociale și vor utiliza tehnologia mobilă pentru accesarea produselor și serviciilor de călătorie, atât înainte, cât și în timpul călătoriilor;

Creșterea nivelurilor educaționale și a cererii în domeniul călătoriilor: nivelul mediu de absolvire a educației școlare crește, la nivel global, atât pentru bărbați, cât și pentru femei. Nivelurile educaționale superioare depind la scară largă de cererea de activități recreative în aer liber. Astfel, există o tendință generală care vizează activități, prin care tot mai mulți călători caută experiențe de natură care să-i îmbogățească spiritual și cognitiv. Se manifestă o creștere la nivelul turismului de interes general, care implică experiențe de învățare în timpul călătoriei, prin programe concrete de învățare în timpul călătoriei (ex. sejururi educaționale), și în general în activități de învățare, cum ar fi observarea faunei sălbatice, participarea la festivaluri, studii culturale și de observare a naturii. Acest tip de turism necesită materiale explicative (ex. ghiduri, broșuri, aplicații mobile etc.), echipamente de interpretare (ex. în centre pentru vizitatori) și ghiduri interpretative (ex. eco-sejururi);

Călătorii accesibile pentru toți: milioane de persoane de pe întreg mapamondul doresc să călătorească, dispun de timp și de bani în acest sens, însă sunt obligați să stea acasă din cauza lipsei facilităților sau a incertitudinilor legate de Covid 19. Cu toate acestea, având în vedere accesibilitatea mai bună, piața pentru persoanele cu dizabilități sau cu restricții fizice ar putea înregistra un progres spectaculos în perioada post - pandemică. Dacă includem însoțitorii,

dimensiunea potențială a pieței „turismului accesibil” este chiar mai mare. Un aspect subestimat este acela că, având în vedere îmbătrânirea demografică din Europa și din alte țări dezvoltate, persoanele în vârstă fiind afectate de o serie de restricții de mobilitate, de diverse dizabilități sau de alte limitări, cum ar fi vederea sau auzul mai slabe, va crește, în mod inevitabil, cererea pentru acest segment;

Schimbări în repartizarea timpului liber: datorită programului de lucru săptămânal mai scurt, precum și datorită creșterii nivelului de automatizare a sarcinilor casnice și altor factori, numeroase persoane au din ce în ce mai mult timp liber. De asemenea, creșterea numărului de familii monoparentale implică mai mult timp liber pentru părintele absent, concomitent cu reducerea timpului pe care părintele rămas îl mai are la dispoziție. Adeseori, tinerii sunt nevoiți să se angajeze pentru a-și plăti studiile sau pentru a-și crește puterea de cumpărare, ceea ce înseamnă că au mai puțin timp liber. Călătoriile scurte și rapide, în special excursiile de weekend, cu durata între 2 și 4 zile, sunt rezultatul acestui factor și continuă să crească;

Importanța calității serviciilor: turiștii cer din ce în ce mai mult servicii de calitate superioară. Turiștii au devenit tot mai pretențioși și se așteaptă ca ghizii sau agenții de turism să aibă cunoștințe extinse și abilități de comunicare. Își doresc ca gazdele să îi facă să se simtă bineveniți și să fie integrați în comunitățile pe care le vizitează. Intensificarea turismului rural și a ecoturismului în România se traduce printr-o mai mare cerere de servicii de cazare și agrement specializate, cu accent permanent pe calitate. Printre provocările cu care se confruntă furnizorii de servicii se numără îndeplinirea obiectivului privind calitatea serviciilor, programe ce permit furnizarea unor servicii de calitate și programe de monitorizare;

Schimbarea tiparelor de petrecere a timpului liber: există mai mult timp liber, prin prisma pensionării la o vârstă mai mică și a speranței de viață mai îndelungate, precum și ca urmare a îmbunătățirii condițiilor de muncă. Persoanele în vârstă dispun de asemenea de posibilitatea de a petrece vacanțe mai lungi în fiecare an. Creșterea veniturilor conduce la creșterea volumului turismului intern, precum și a persoanelor care călătoresc în străinătate;

Înmulțirea opțiunilor de călătorie: pe măsura extinderii flotelor internaționale de aeronave de pasageri și de vase de croazieră, vizitatorii pot călători mai eficient, mai rapid și pot acoperi distanțe mai mari. Extinderea conexiunilor de transport aerian și cu diverse mijloace de transport public a îmbunătățit accesul la destinații îndepărtate și din mediul rural, iar turiștii potențiali își doresc să viziteze diverse obiective din patrimoniul mondial, parcuri naționale și alte atracții. Această tendință se va accentua în continuare și, în general, responsabilii cu destinațiile ar trebui să se pregătească pentru a întâmpina vizitatori din toată lumea, fiind totuși conștienți de provocările ce ar putea apărea, din punctul de vedere al limbii de comunicare, al culturii, cunoștințelor sau percepțiilor;

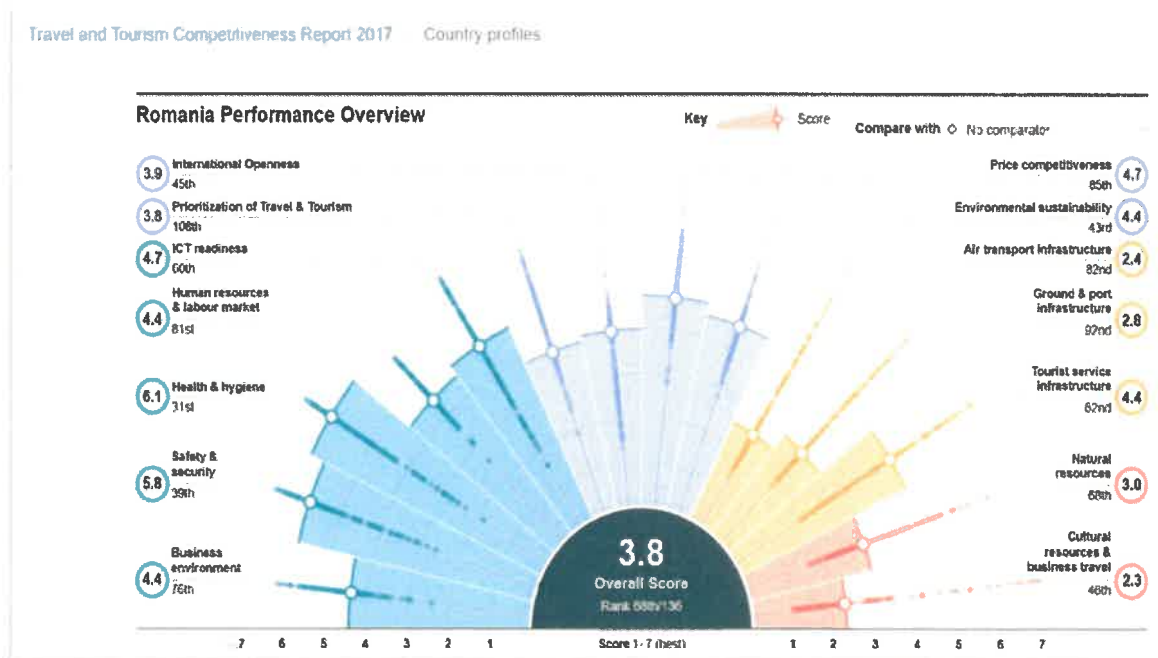
Intensificarea preocupării față de aspecte sociale și de mediu: persoanele își exprimă preocuparea față de nedreptățile sociale și problemele de mediu. Acestea sunt tot mai conștiente de necesitatea asigurării unui turism cu impact redus, care să nu afecteze mediul înconjurător. Turiștii înșiși fac tranziția de la activități de consum către un consum mai redus, adoptând adeseori stiluri de viață proprii unui „consumator ecologic”. Destinațiile rurale și ecoturistice sunt bine poziționate pentru această tendință. Călătorul experimentat și sofisticat are o atitudine mai critică față de calitate, precum și față de raportul calitate-preț. Atitudinea responsabilă față

de mediu se va intensifica, conducând la o cerere prevalentă pentru destinații sustenabile. De asemenea, există modificări structurale în oferta subsectorului de cazare, precum și la nivelul sistemelor de transport, turoperatori și distribuție, care trebuie avute în vedere.

5.3 Turismul la nivel național

România ocupă locuri relativ scăzute din punctul de vedere al tuturor indicatorilor referitori la turism, al analizei competitivității sectorului turismului și al produselor turistice selectate. Potențialul României în sectorul turismului și călătoriilor și din punctul de vedere al activelor sale naturale și culturale ar putea deveni baza pe care acesta s-ar putea transforma într-unul dintre principalele motoare ale economiei românești.

Conform indicelui competitivității pentru sectorul turism și călătorii (ediția 2017) dezvoltat de Forumul Economic Mondial (FEM), România ocupă locul 68 între alte 136 de țări⁹, Bulgaria locul 45, Republica Cehă locul 39, Ungaria locul 49 și Ucraina locul 88; la indicele tarifelor de cazare în structurile de primire cu funcțiune de cazare (locul 10), numărul obiectivelor turistice naturale UNESCO (locul 46), atractivitatea obiectivelor naturale (locul 62), totalul zonelor protejate (locul 38), numărul obiectivelor culturale UNESCO (locul 36) și numărul obiectivelor din patrimoniul oral și imaterial (locul 25).

Indexul Competitivității României în domeniile Travel & Turism 2017¹⁰

Din perspectiva tuturor acestor indicatori prezentați, România ocupa locuri mai bune decât media UE, Europa de Sud-Est (state membre ale UE și non-UE), precum și din imediata vecinătate (Bulgaria, Ungaria, Republica Moldova, Serbia și Ucraina).

⁹ World Economic Forum, *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2017 Paving the way for a more sustainable and inclusive future*, http://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2017/country-profiles/?doing_wp_cron=1643925833.8537991046905517578125#economy=ROU

¹⁰ ibidem, p. 284-285.

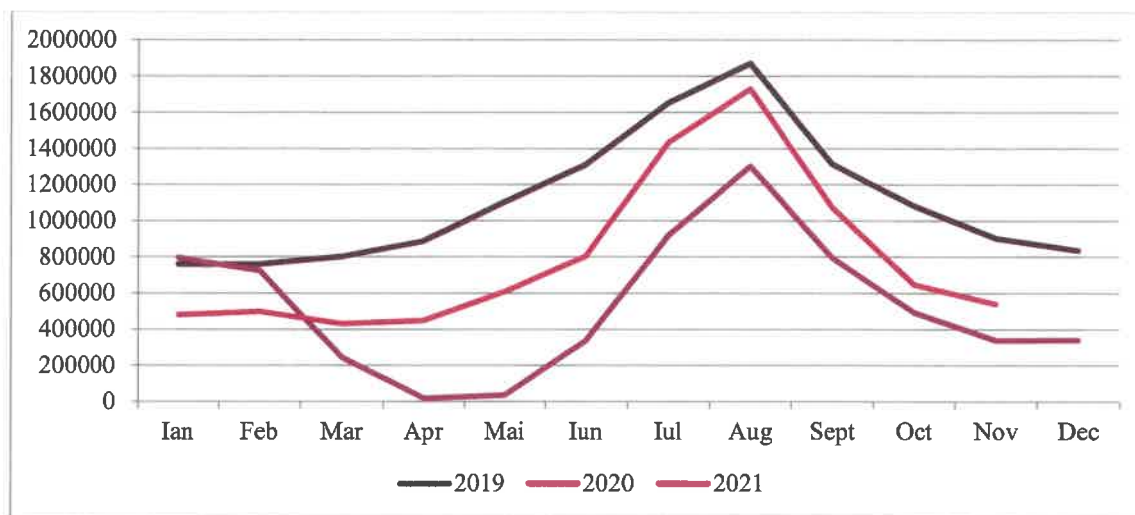
Din perspectiva ofertei, avantajul comparativ al României este relativ limitat și, deși punctajele sunt mai slabe decât cele ale UE, se clasifică totuși mai bine decât unele dintre țările din Europa de Sud-Est.

În ceea ce privește Indicele terorismului (siguranță), România ocupa locul 1, ca număr de linii aeriene funcționale locul 51, iar ca număr de conferințe internaționale (MICE), ocupa locul 44. Sunt posibile îmbunătățiri pentru o serie de indicatori importanți – cum ar fi cererea online de turism natural și cererea online de turism cultural și de agrement – la care România se situează sub media UE, însă ocupă locuri mai bune decât țările învecinate. Locurile ocupate de România au inclus: prioritizarea sectorului turism și călătorii - locul 108; infrastructură terestră și portuară - locul 92; competitivitatea prețurilor - locul 85; infrastructura transportului aerian - locul 82; resurse umane și piața muncii - locul 81; mediul de afaceri - locul 76; resurse naturale - locul 68; resurse culturale și călătorii de afaceri - locul 46; infrastructura aferentă serviciilor turistice - locul 62; disponibilitate ICT - locul 60; deschidere internațională - locul 45; sustenabilitatea mediului - locul 43; siguranță și securitate - locul 39; sănătate și igienă - locul 31. România s-a clasat pe ultimele locuri în ceea ce privește prioritatea industriei turismului și călătoriilor pentru guvern și eficiența marketingului și branding-ului pentru atragerea turiștilor. La ambii indicatori, ocupa locul 131 dintre 136 de țări, iar la calitatea infrastructurii turistice, locul 129.

Sosirile de turiști în România au înregistrat o creștere constantă până la finele anului 2019. Astfel, numărul de turiști internaționali sosiți a crescut cu 44% din 2015-2019. Sosirile înregistrate în structurile de primire turistică din România în perioada 1 ianuarie – 31 decembrie 2019 au însumat 13,37 milioane de persoane, în creștere cu 3,6% față de aceeași perioadă din 2018. În anul 2020, numărul de sosiri turistice a scăzut cu 52,1 % față de anul 2019. Numărul de sosiri turistice înregistrate în structurile de primire turistică în perioada ianuarie - noiembrie 2021 au însumat 8.697,4 mii persoane, în creștere cu 45,1% față de aceeași perioadă din 2020.

Din numărul total de sosiri, sosirile turiștilor români în structurile de cazare au fost în număr de 10,69 milioane în 2019, cu 65,77 % mai mult decât în 2018, iar în anul 2020 au scăzut cu 44,4 % față de 2019, până la 5,94 milioane persoane. În perioada ianuarie - noiembrie 2021, din numărul total de sosiri, sosirile turiștilor români au reprezentat 91%, în timp ce turiștii străini au înregistrat un procent de doar 9%. Sosirile turiștilor străini în structurile de primire cu funcțiune de cazare din România au fost în 2019 în număr de 2,68 milioane de persoane, în scădere cu 3,94% față de 2018; în anul 2020 au scăzut cu 83,1% față de anul anterior, iar în perioada de referință din anul 2021, cea mai mare pondere au deținut-o cei sosiți din Europa (78,5% din total turiști străini), iar dintre aceștia, 77,1% provin din țările membre ale UE. Mijloacele de transport rutier și aerian au fost cele mai utilizate pentru sosirile vizitatorilor străini în România în anul 2021, reprezentând 79,5% cel rutier și respectiv 16,5% cel aerian, din numărul total al sosirilor. Numărul de plecări ale vizitatorilor români în străinătate, înregistrate la punctele de frontieră, au fost în perioada ianuarie - noiembrie 2021 de 10.820,1 mii persoane, în creștere cu 19,4% comparativ cu aceeași perioadă din 2020. Mijloacele de transport rutier și aerian au fost cele mai utilizate pentru plecările în străinătate, reprezentând 66,8% cel rutier, iar 32,6% cel aerian, din numărul total de plecări. Înnoptările înregistrate în structurile de primire turistică în anul 2019 au însumat 30,09 milioane, în creștere cu 5,0% față

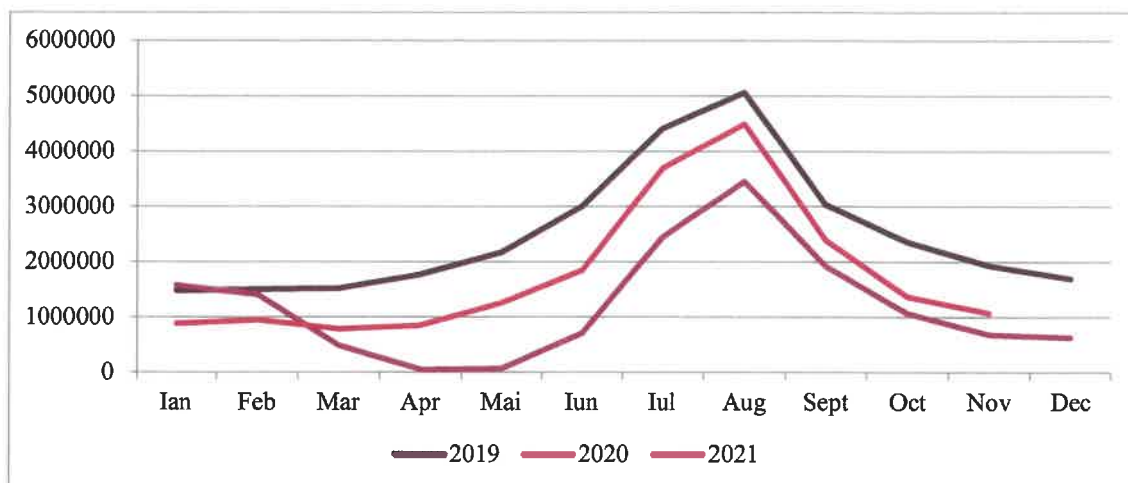
de cele din perioada similară din 2018; în anul 2020, numărul de înoptări a scăzut cu 51,5% față de anul 2019, iar în perioada ianuarie - noiembrie 2021 au însumat 19.551,9 mii, în creștere cu 41,5% față de cele din aceeași perioadă a anului 2020.

Evoluția numărului de sosiri turistice în unitățile de cazare din România în perioada ianuarie 2019 – noiembrie 2021¹¹

Din numărul total de înoptări, cele ale turiștilor români în structurile turistice cu funcțiune de cazare în anul 2019 au reprezentat 82,4% (93,2% în anul 2020 și 91,3% în anul 2021), în timp ce înoptările turiștilor străini au reprezentat 17,6% (6,8% în anul 2020 și 8,7% în 2021). În ceea ce privește sosirile turiștilor străini în structurile de primire turistică, în anul 2019, cea mai mare pondere au deținut-o cei din Europa (78,4% din total turiști străini), iar dintre aceștia 74,2% aparțin țărilor membre ale UE. În anul 2019, în top 5 al piețelor-sursă naționale, cele mai multe sosiri ale turiștilor străini cazați în structurile de primire cu funcțiune de cazare au provenit din Germania (296.200 persoane), Israel (234.500), Italia (222.300), S.U.A. (161.800 mii), Ungaria (156.800), Franța (154.100) și Regatul Unit (139.100), țări care dețin o pondere de 10% din numărul total al turiștilor sosiți în unitățile din România și 42,97% din totalul sosirilor internaționale.

¹¹ Sursa: prelucrare date www.insse.ro, Tempo online.

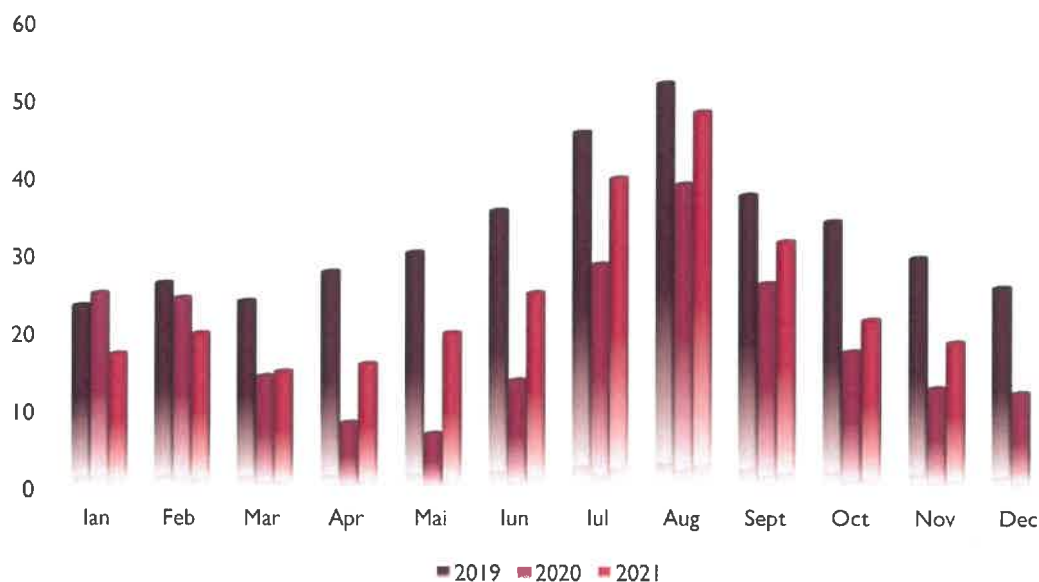
Evoluția numărului de înnopțări turistice în unitățile de cazare din România în perioada ianuarie 2019 – noiembrie 2021¹²

Aproximativ o cincime din totalul sosirilor internaționale (19,74%) și 5,64% din totalul turiștilor sosiți sunt generate de piețele țărilor învecinate (care pot realiza deplasarea într-un interval rezonabil de timp prin mijloace terestre), cum ar fi Ungaria, Polonia, Republica Cehă, Slovacia, Ucraina, Serbia, Bulgaria, Republica Moldova, Austria, Grecia și Turcia. În ceea ce privește înnopțările turiștilor străini în structurile de primire turistică în anul 2019, cea mai mare pondere au deținut-o cei din Europa (72,1% din total turiști străini), iar dintre aceștia 83,8% aparțineau țărilor membre ale UE. În primele unsprezece luni din anul 2021, cea mai mare pondere au deținut-o turiștii sosiți din Europa, respectiv 76,9% din total turiști străini, iar dintre aceștia 76,1% au provenit din țările membre ale UE. Pe județe, în anul 2019, sosirile turiștilor în structurile de primire turistică cu funcțiune de cazare turistică au înregistrat valori mai mari în: municipiul București (2,03 milioane), Constanța (1,38 milioane), Brașov (1,4 milioane), Cluj (667.300), Mureș (596.200) și Prahova (581.900), iar înnopțările turiștilor au înregistrat valori mai mari în Constanța (5,19 milioane), municipiul București (3,55 milioane), Brașov (2,76 milioane), Bihor (1,54 milioane), Vâlcea (1,51 milioane), Prahova (1,29 milioane), Cluj (1,24 milioane) și Mureș (1,15 milioane).

Indicele de utilizare netă a capacității de cazare în anul 2019 a fost de 34,2% pe total structuri de cazare turistică, în creștere cu 1,8% față de anul 2018, iar în anul 2021 a fost de 27,1% pe total structuri de primire cu funcțiune de cazare turistică, în creștere cu 3,3% față de perioada ianuarie - noiembrie 2020. Indici mai mari de utilizare a capacității de cazare în anul 2019 s-au înregistrat la hoteluri (42,8%), bungalouri (31,4%), vile turistice (27,8%), spații de cazare pe nave (27,3%), hosteluri (25,2%), campinguri (23,1%) și pensiuni turistice (22,4%), în timp ce în anul 2020 au fost înregistrate următoarele valori: la hoteluri (26,7%), bungalouri (29%), vile turistice (21,3%), spații de cazare pe nave (29,3%), hosteluri (16,6%), campinguri (24,3%) și pensiuni turistice (16,5%). În perioada ianuarie - noiembrie 2021, indici de utilizare netă a capacității de cazare mai mari s-au înregistrat la hoteluri (32,8%), vile turistice (25,7%), bungalouri (25,5%), spații de cazare pe nave (24,3), campinguri (20,5%), casute turistice

¹² Sursa: prelucrare date www.insse.ro, Tempo online.

(20,3%), popasuri turistice (18,9%), pensiuni turistice (18,5%), hosteluri (18,1%), pensiuni agroturistice (17,5%) și sate de vacanță (16%).

Evoluția indicelui de utilizare netă a capacității de cazare (%) din România în perioada ianuarie 2019 – noiembrie 2021¹³

Durata medie a șederii în 2019 a fost de 2,3 zile la turiștii români și de 2 zile la turiștii străini, iar în primele 11 luni din anul 2021 a fost de 2,3 zile la turiștii români și de 2,2 zile la turiștii străini. Acest indicator constituie un indiciu clar că România trebuie să-și dezvolte în continuare serviciile și produsele, pentru a permite turiștilor o ședere mai lungă.

5.4 Turismul la nivelul județului Brăila

Turismul joacă un rol important în economie și prin faptul că generează noi locuri de muncă, având, astfel, o contribuție majoră la atragerea excedentului de forță de muncă din alte sectoare și, deci, la reducerea șomajului. Turismul sprijină diversificarea structurilor economice. În conexiune cu dezvoltarea și modernizarea economiilor locale turismul se manifestă și ca un mijloc de diversificare a structurilor economice, ceea ce presupune, pe de o parte, dezvoltarea celor existente ca urmare a derulării activităților turistice cu implicații directe sau indirecte asupra lor, prin creșterea dimensiunilor sectoarelor economice destinate să satisfacă cererea turistică, iar pe de altă parte crearea altor ramuri datorită apariției unor noi activități specifice turismului: agrementul, transportul turistic, agențiile de voiaj, producția de artizanat și altele.

5.5 Turismul la nivel regional și local

Județul Brăila dispune de o poziție geografică importantă în regiune și în România, reprezentând un nod de trafic atât pentru călători, cât și pentru mărfuri. Acest nod facilitează legătura, prin intermediul Dunării, cu Europa Centrală, Marea Neagră și zona Caucazului - Caspică. Situația conectivității Brăilei este puternic influențată de infrastructura de transport,

¹³ Sursa: prelucrare date www.insse.ro, Tempo online.

care din păcate este de calitate medie și necesită îmbunătățiri semnificative. Aceasta poate pune obstacole nu doar pentru dezvoltarea turismului în zonă, ci și pentru creșterea economică. Unul dintre obiectivele specifice menționat în *Strategia de dezvoltare a turismului în județul Brăila 2019-2027* se referă la dezvoltarea și reabilitarea infrastructurii turistice.

Județul Brăila deține un mix bogat de obiective turistice naturale și culturale. Parcul Natural Balta Mică a Brăilei este o zonă umedă de importanță internațională (declarată în iunie 2001) și care, din anul 2008 a primit statutul de Sit Natura 2000, atât ca sit de importanță comunitară (SCI) cât și ca Arie specială de protecție avifaunistică (SPA).

Prin prisma valorificării superioare a potențialului natural și antropic, provocarea principală implică, în prezent, trei aspecte: îmbunătățirea serviciilor destinate vizitatorilor, inclusiv accesul (drumurile de acces, transportul public, semnalistică, ghizi, evenimente, semnele interpretative ș.a.); managementul destinațiilor turistice, prin inovație și digitalizare; o mai bună coordonare între agențiile private și de stat, la toate nivelurile, pentru a promova dezvoltarea antreprenorilor (firme mici și mijlocii) și pentru a gestiona mai eficient capitalul uman și o implementare mai eficientă a inițiativelor de marketing, pentru promovarea destinațiilor și experiențelor unice de călătorie, în piețele din care provin turiștii.

Deși în prezent se află în desfășurare sau în stadiu de planificare investiții majore legate de infrastructura generală și cea turistică, sunt multe de făcut pentru îmbunătățirea accesului la unele dintre cele mai autentice și semnificative obiective de patrimoniu cultural și natural, precum și pentru creșterea siguranței rutiere și a infrastructurii aferente, pentru o mai bună conservare și valorificare a patrimoniului cultural și pentru promovarea unei administrări inteligente a resurselor de mediu. Beneficiind de avantajul unei destinații complexe, județul Brăila poate valorifica potențialul turistic al fluviului Dunărea prin organizarea unor croaziere, poate oferi produse turistice pentru practicarea unui turism activ, științific și de aventură în arealele protejate (în special în Balta mică a Brăilei), poate propune trasee culturale și pelerinaje bazate pe zestrea deosebită de clădiri istorice multiculturale, de biserici și mănăstiri multi-confesionale, la care se adaugă posibilitatea valorificării superioare a proprietăților terapeutice ale resurselor stațiunii balneare Lacu Sărat. Obiectivele de dezvoltare durabilă servesc drept puncte de reper ce oferă o perspectivă necesară pe termen lung, cu scopul de a avea o economie modernă și dinamică, la creșterea nivelului de trai și reducerea inegalităților sociale și a disparităților teritoriale, cu respectarea în același timp a resurselor naturale și prezervarea acestora pentru generațiile viitoare.

Din perspectiva Strategiei de dezvoltare a județului Brăila în perioada 2021-2027 s-au identificat câteva domenii strategice ce pot fi dezvoltate în vederea promovării dezvoltării durabile, inclusiv a turismului:

Transport și serviciile de transport: există o slabă dezvoltarea a rețelelor și serviciilor de transport în zonă; domeniul transportului este un mare poluator, cu efecte directe asupra principiilor și indicatorilor de dezvoltare durabilă (încălzire climatică, consum de resurse - combustibili fosili, pericol asupra sănătății populației etc.); oportunitatea de dezvoltare a serviciilor de transport, cu deosebire a sistemelor inter-modale este determinată de buna localizare geografică a județului.

Turismul: existența unor areale protejate valoroase, a unor monumente de patrimoniu și a unei activități culturale prestigioase favorizează dezvoltarea turismului de nișă; ecoturismul și cicloturismul reprezintă oportunități de valorificare a spațiului rural și a Parcului Natural Balta Mică a Brăilei; stațiunea balneară Lacu Sărat permite valorificarea resurselor naturale și reprezintă o oportunitate pentru dezvoltarea turismului de wellness.

În proiectul viitoarei Legi a turismului, unitățile administrativ-teritoriale, pe a căror rază administrativ-teritorială se află obiective turistice, au obligația de a înființa puncte de informare turistică, iar în stațiuni și destinații turistice au obligația de a lua măsurile necesare pentru întreținerea curățeniei, a infrastructurii locale, a spațiilor verzi, a aspectului general al stațiunii, astfel încât să sprijine și să favorizeze activitatea turistică. În situațiile în care obiectivele turistice sunt administrate de operatori economici, autoritățile administrației publice locale au obligația de a le impune acestora să asigure, să înființeze și să întrețină funcționarea acestor servicii potrivit fluxului turistic specific.

Un alt motor al tranziției către un viitor ecologic, eficient din punctul de vedere al resurselor și neutru din punctul de vedere al emisiilor de CO₂ este sectorul mobilității, de la mobilitatea urbană la transportul rutier, naval și feroviar. Orașele se află în avangarda tranziției către o mobilitate durabilă, iar prin integrarea amenajării teritoriului și prin abordarea cerințelor în materie de mobilitate și problemelor legate de infrastructura aferentă, urbanul joacă un rol important inclusiv în digitalizarea și automatizarea transportului în comun. Creșterea economică și competitivitatea durabile din punct de vedere ecologic nu pot avea succes decât dacă favorizează totodată și incluziunea, promovarea drepturilor sociale și a bunăstării. Durabilitatea nu reprezintă doar baza pentru locuri de muncă decente, ci are și importante beneficii pentru sănătate, strâns legate de starea mediului natural. Durabilitatea presupune, de asemenea, investiții în sisteme de protecție socială eficiente și integrate, inclusiv în servicii de calitate precum educația, formarea și învățarea pe tot parcursul vieții, sănătatea și îngrijirea pe termen lung. Educația, știința, tehnologia, cercetarea și inovarea reprezintă condiții esențiale pentru realizarea unei economii durabile și indispensabile în crearea unei culturi a durabilității. Îmbunătățirea accesului egal la educație și formare de înaltă calitate și incluzive, în toate etapele vieții, de la educația pentru preșcolari până la învățământul superior și educația adulților, trebuie să fie un obiectiv principal. Instituțiile de învățământ de la toate nivelurile trebuie să devină repere în care competențele în materie de durabilitate să nu fie doar predate, ci și practicate în mod activ, alături de consolidarea competențelor TIC și a competențelor digitale de bază.

Antreprenoriatul social, care vizează soluționarea problemelor bazată pe comunitate, poate juca, de asemenea, un rol important în abordarea provocărilor legate de durabilitate, promovând creșterea favorabilă incluziunii și crearea de locuri de muncă la nivel local, prosperitatea și incluziunea socială. Finanțările acordate prin intermediul Grupurilor de Acțiune Locală (GAL) se adresează autorităților publice și antreprenorilor, cu condiția ca investițiile să fie realizate în localitățile aflate în aria de acoperire a GAL-ului. În județul Brăila sunt înființate 3 GAL-uri care acoperă următoarele localități: Asociația Grupul de Acțiune Locală "Câmpia de Vest a Brăilei": comunele Cireșu, Galbenu, Grădiștea, Jirlău, Mircea Vodă, Surdila Găiseanca, Surdila Greci, Șuțești, Ulmu, Vișani și orașul Făurei; Asociația Grupul de Acțiune Locală

”Câmpia Brăilei”: Bordei Verde, Viziru, Unirea, Zăvoaia; Asociația GAL ”Terasa Brăilei”: Traian, Movila Miresii, Gemenele, Tudor Vladimirescu, Romanu, Cazasu. La acestea se adaugă și GAL-urile înființate în alte județe, dar care acoperă parțial și localități din județul Brăila: Asociația ”Ecoul Câmpiei Buzăului”: Ciocile; Asociația GAL ”Crivatul de Sud-Est” (Buzău): Racovița; Asociația Grup de Acțiune Locală ”Lunca Joasă a Siretului” (Galați): Siliștea, Tudor Vladimirescu; Grupul de Acțiune Locală ”Ialomița Centrală Balaciu - Căzănești - Reviga” (Ialomița): Roșiori; Parteneriat GAL ”Danubius Ialomița-Brăila”: Bărăganul, Bertestii de Jos, Frecăței, Gropeni, Mărașu, Stăncuța, Tichilești, Tufești, Victoria; Asociația Grupul de Acțiune Locală ”Vrancea Sud-Est”: Măxineni, Salcia Tudor, Scorțaru Nou. În acest sens, în august 2018 a fost lansată finanțarea proiectelor prin Submăsura 3.1 „*Sprijin pentru participarea pentru prima dată la scheme de calitate*”¹⁴ a Programului Național de Dezvoltare Rurală 2014 - 2020 ce se acordă fermierilor și grupurilor de fermieri legal constituite care participă pentru prima dată la o schemă de calitate a Uniunii Europene - Denumire de Origine Protejată (DOP), Indicație Geografică Protejată (IGP), Specialitate Tradițională Garantată (STG) și produse ecologice.

5.6 Forme de turism care concură la realizarea produsului turistic: Turul conacelor brăilene. Relația produs turistic - potențial turistic

Oferta turistică se evidențiază printr-o amplasare teritorială destul de rigidă. Totalitatea componentelor (naturale și antropice) implicate în dinamica existenței actului turistic dintr-un spațiu geografic dat, considerat ca loc de destinație turistică, reprezintă potențialul ofertei turistice. Sintetic, semnificația acestei mărimi este redată de formula:

$$O = P(F + I) + P_t$$

unde: O = oferta turistică;

P = potențialul turistic;

F = fondul turistic;

I = infrastructura (generală și specifică);

P_t = produsul turistic (ansamblul bunurilor și prestațiilor turistice).

Produsul turistic (P_t) reprezintă ansamblul bunurilor și serviciilor puse la dispoziția vizitatorilor la locul de destinație (de sejur). El nu trebuie confundat cu potențialul turistic (P), care înglobează fondul turistic și infrastructura.

Așadar, *potențialul turistic* este o categorie larg cuprinzătoare, frecvent utilizată în limbajul de specialitate, menită să asigure înțelegerea structurii și funcționării sistemului turistic. Într-o accepțiune generală, el desemnează ansamblul elementelor naturale, economice și cultural-istorice, care prezintă anumite posibilități de valorificare turistică, dau o anumită funcționalitate pentru turism și deci constituie premise pentru dezvoltarea activității de turism. Literatura de profil oferă câteva încercări de cuantificare a lui, dar dificultatea îndeplinirii acestei intenții provine din imposibilitatea aprecierii cantitative riguroase a componentelor sale, mai ales a componentelor naturale ale structurii sale. Multe din ele sunt aspecte calitative ale mediului

¹⁴ www.afir.info

înconjurător, ceea ce face ca evaluarea să poarte o încărcătură mare de subiectivism. O variantă a acestei intenții ar fi ecuația:

$$P = I_i \cdot I_d \cdot I_a$$

unde: P = potențialul turistic;

I_i = indicele de ierarhizare a ariilor (spațiului / teritoriului) turistice;

I_d = indicele de dotare a teritoriului turistic (în înțelesul său larg);

I_a = indicele de accesibilitate în teritoriu.

Relativitatea aprecierii este indusă de I_i . Diminuarea subiectivității în evaluarea potențialului turistic s-ar putea asigura prin introducerea *indicilor valorici*. La baza obținerii acestora stă analiza *atractivității* subordonată, la rândul său, modului în care obiectivele supuse interesului turistic răspund unor cerințe, cum ar fi: *unicitatea* (pe plan local, regional, mondial); *cota atractivă intrinsecă* (legată de intimitatea fenomenului, obiectivului), *modul și timpul în care satisface cererea turistică* (sezonier, anual, efemer, deschis, închis etc.), *dificultatea sau ușurința punerii în valoare*; *cheltuielile de menținere* a valorii sale turistice.

Dinamica potențialului turistic, în calitatea sa de componentă a ofertei, constituie premisa unei evoluții corespunzătoare a cererii. Creșterea cantitativ-calitativă a acestuia lărgeste corespunzător proporția cererii și asigură satisfacerea unei mase mai mari de solicitanți.

Pentru a realiza o activitate turistică eficientă trebuie cunoscute și mereu ajustate relațiile dintre cerere și potențialul turistic la dispoziție, relații cărora le sunt proprii:

- *Interdependența și interacțiunea reciprocă* între cele două componente;
- *Neuniformitatea și neechivalența* acestora în decursul timpului și în planuri spațiale locale și regionale;
- *Dinamismul* acestor relații, având ca suport faptul că atât cererea, cât și potențialul turistic evoluează continuu, sunt supuse unor situații aleatoare și pot fi influențate prin politici de piață (prețuri și tarife);
- *Primatul evoluției cererii* sub toate aspectele, față de cea a potențialului turistic, urmare a gradului ridicat de rigiditate al ofertei turistice;
- *Periodicitatea apariției unui dezechilibru* dintre cele două componente, sub dublă ipostază:
 - a) Potențialul turistic nu poate satisface componentele cererii, fapt care obligă pe solicitanți să se adapteze penuriei; potențialul turistic depășește necesitățile cererii, ceea ce determină scăderea eficienței. În astfel de situații trebuie intervenit cu facilități care să sporească interesul turistic al populației și o etalare mai uniformă a acestuia pe întreaga perioadă a unui an calendaristic.
 - b) *Importanța determinării echilibrului* între cele două componente prin statornicirea unor studii pluri și interdisciplinare (geografice, economice, sociologice etc.) care au ca sarcină determinarea volumului și structurii ofertei turistice necesare în viitor, în conformitate cu opțiunile purtătorilor cererii, dar și de a influența cererea spre a se adapta la situația existentă într-un moment dat.

- În această direcție se poate acționa prin pârghiile economice: prețurile la transporturile generale, cheltuielile suplimentare pentru vize, veniturile populației ș.a.

În concluzie, cele două câmpuri de forță - cel al cererii și cel al potențialului turistic (în calitatea sa de componentă a ofertei) modelează, în ultimă instanță, dinamica fluxului turistic (intensitatea circulației turistice, durata sejurului etc.), volumul și structura prestațiilor turistice din cadrul unei anumite perioade. *Județul Brăila oferă o mare varietate de experiențe turistice și dispune de potențial pentru deblocarea capacității de creștere economică la nivel local. După analiza datelor din Indicele de Competitivitate pentru Turism și Călătorii și a domeniilor în care județul Brăila are un avantaj competitiv și potențial de dezvoltare și având în vedere și tendințele actuale de dezvoltare a industriei turismului și a „experiențelor de vizitare”, putem concluziona că județul Brăila trebuie să se concentreze pe patru segmente principale pentru a putea atrage în continuare cheltuielile mai mari din partea turiștilor interni și internaționali și pentru a putea determina creșterea duratei medii a șederii acestora în zonă: patrimoniu cultural, turism cultural și istoric (împreună cu gastronomia); natură și aventură, cuprinzând ecoturismul și turismul rural; sănătate și wellness, cu accent pe resursele balneare existente.*

Natură și aventură – Ecoturism și turism rural

Turismul rural este o formă de turism care se desfășoară în mediul rural, valorificând resursele turistice locale (naturale, culturale și umane) ca și dotările și echipamentele turistice, inclusiv pensiunile și fermele agroturistice, utilizează diverse spații de cazare (hanuri și hoteluri rurale, adăposturi, sate de vacanță, zone de campare etc.) și îmbracă forme variate de sejur, cu un spectru larg de motivații: odihnă și recreere, de tranzit, cultură, cunoaștere, religie, practicarea unor sporturi, aventură etc. (Glăvan V., 2003).

Agroturismul este o formă a turismului rural care utilizează pentru cazare și servirea mesei numai pensiunile turistice și pensiunile agroturistice, beneficiind de un mediu nepoluat și pitoresc, de atracțiile turistice naturale și de valorile cultural-istorice, de tradițiile și obiceiurile prezente în mediul rural. Spațiul rural, prin componentele sale, satisface o paletă largă de motivații: odihnă și recreere, cunoaștere, cultură, practicarea sportului, cură de aer sau balneară, vânătoare și pescuit, oferind agroturismului o arie mare de cuprindere a posibilităților de loisir.

Turismul ecologic, componentă a dezvoltării durabile este cunoscut și sub noțiunile de *turism "verde"*, *turism "moale"* sau *turism "blând"* în sensul că această formă de turism cu o paletă largă de activități se desfășoară în spații rurale (programe, circuite, sporturi, amenajări și echipări turistice etc.), are cele mai reduse implicații în degradarea și poluarea ecosistemelor naturale, rezervații ale biosferei, rezervații naturale.

Uniunea Mondială pentru Conservare definește *ecoturismul* ca fiind "călătoria responsabilă față de mediu în zone naturale relativ nealterate, cu scopul aprecierii naturii (și a oricăror atracții culturale trecute și prezente), care promovează conservarea, are un impact negativ scăzut și asigură o implicare socio-economică activă și aducătoare de beneficii pentru populația locală". Astfel, *ecoturismul* presupune, în practicarea sa, desfășurarea atât a activităților turistice, cât și a celor economice conexe acestora, într-un mediu agreabil, nepoluat, cu privilegii pitorești, reconfortante și nealterate. Practicarea ecoturismului impune protejarea

zonelor sau a resurselor turistice, care sunt destinate studierii, admirației, recreerii și refacerii fizice și psihice și nu distrugerii acestora.

Ecoturismul ocupă o nișă specială în cadrul turismului și include forme de turism compatibile cu valorile naturale, culturale și comunitare, forme care promovează interacțiunea culturală și cu natura, într-un cadru natural autentic. Ecoturismul a devenit o activitate economică importantă în ariile naturale din întreaga lume, oferind vizitatorilor posibilitatea de a cunoaște natura și cultura și de a afla informații noi despre importanța conservării biodiversității și a culturilor locale. În același timp, ecoturismul asigură venituri pentru programele de conservare și beneficii economice pentru comunitățile locale care trăiesc în zone rurale și îndepărtate. *Produsele de ecoturism* au început să apară și s-au dezvoltat începând cu anul 2000 și de atunci, grație implicării unor ONG-uri și asociații precum AER (Asociația de Ecoturism din România) și susținerii sectorului de mediu prin finanțări externe, numărul acestora a crescut permanent. Aceste produse ecoturistice sunt gândite și promovate de operatorii locali de turism, în general în colaborare cu operatori străini, și au fost oferite ani la rândul, prin intermediul AER sau de către agențiile de turism touroperatoare la principalele târguri europene de turism (inclusiv Târgul Internațional de Turism anual de la Berlin - ITB). Unele dintre aceste produse sunt certificate de AER. La început, accentul a fost pus pe unele dintre cele mai cunoscute zone din patrimoniul natural din țară, precum Rezervația Biosferei Delta Dunării și regiunea Dobrogea, cu tururi de observare a păsărilor în bărci de mică viteză.

Evoluția ecoturismului este importantă, deoarece acesta devine un domeniu de activitate tot mai popular în toată lumea, în concordanță cu dezvoltarea sustenabilă. Un alt factor favorabil acestei creșteri este faptul că principalele atracții ale patrimoniului natural din județul Brăila sunt situate în apropierea obiectivelor turistice cele mai vizitate, care fac parte din patrimoniul cultural, și aproape de orașele care oferă principalele infrastructuri de cazare. Din moment ce experimentarea unor „aventuri” noi a devenit una dintre principalele tendințe ale turismului la nivel mondial, produsele de pachete de ecoturism, care includ și turismul de *wellness* sau pe cel cultural, ar putea deveni unul dintre principalele atuuri și direcții de dezvoltare ale turismului în județul Brăila. Mai mult decât atât, conform studiilor THR și TNS referitoare la brand-ul de turism al României, străinii și românii sunt de acord asupra faptului că *autentic, rural și ecologic* reprezintă primele trei caracteristici pe care turiștii le asociază cu România, ceea ce susține o poziție bună în regiune. Turiștii menționează România, din punctul de vedere al turismului natural, iar vizitatorii au parte de surprize deosebit de plăcute în legătură cu natura de la noi. Fauna sălbatică, activitățile și turismul rural s-au dezvoltat continuu și au devenit un produs turistic atractiv pentru diverse segmente ale clientelei.

Tranziția către o economie circulară, inclusiv către o bioeconomie circulară, reprezintă o oportunitate de a crea avantaje competitive pe o bază durabilă. Aplicarea principiilor economiei circulare în toate sectoarele economice va aduce beneficii județului Brăila și pe plan social și ecologic. Zonele rurale ale județului Brăila pot deveni sectoare inovatoare în bioeconomie și baze importante pentru recreere și turism. Tot mai mulți cetățeni apreciază alimentele a căror producție aduce beneficii sporite pentru societate, precum produsele ecologice, produsele cu indicații geografice, sistemele locale de producție de alimente cu o amprentă de carbon redusă, dar și producția alimentară inovatoare cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Agricultură

ecologică, cu accent pe protecția mediului și bunăstarea animalelor, va continua să crească și să asigure accesul la alimente de calitate superioară, sprijinind continuarea tranziției spre un sector agricol durabil și spre dezvoltarea unor zone rurale dinamice. Ecoturismul și sistemele alimentare durabile sunt exemple de oportunități economice din zonele rurale, care implică protecția și valorificarea patrimoniului cultural și natural.

Cicloturism

Rețeaua europeană de cărări E-Paths a fost înființată și este coordonată de Federația Europeană a Plimbării Pedestre (ERA – EWV - FERP). Aceste cărări europene cu lungimi extinse leagă țările europene, de la Capul Nord până în Creta și de la Oceanul Atlantic la Munții Carpați și Marea Neagră. În prezent, există 12 cărări europene, purtând denumiri de la E1 la E12 și fiecare dintre acestea traversează cel puțin trei țări europene. Două dintre acestea, E3 și E8, traversează România, însă nu sunt considerate ca fiind marcate corespunzător și complete, chiar dacă E-Paths traversează, în general, cărări naționale sau regionale existente. Deși județul Brăila nu este inclus pe harta europeană E-Path, considerăm că se poate racorda la aceste cărări cu investiții minime, dar cu impact turistic major.

EuroVelo constituie o rețea cu 15 trasee de ciclism pe distanță mare, care face legătura și unește întregul continent european. Traseele pot fi utilizate de turiști pasionați de ciclism, dar și de localnici care parcurg acest traseu zilnic. EuroVelo cuprinde, în prezent, 15 trasee și se prevedea că rețeaua va fi completată semnificativ până în anul 2020, dar nu au fost întreprinse măsurile necesare. EuroVelo, cu o lungime de aproximativ 4.400 km, reprezintă o călătorie deosebită pentru fiecare turist ciclist. Porțiunile renumite de-a lungul Dunării sunt cunoscute turiștilor cicliști din toată lumea, însă secțiunea din România a EuroVelo 6, între Baziaș și Marea Neagră, este încă în fază incipientă.

Este necesară așadar identificarea traseului de ciclism care să pună cel mai bine în valoare potențialul turistic al județului Brăila, marcarea și semnalizarea în conformitate cu normele europene a tronsonului de traseu ce străbate județul Brăila (Strategia turismului din județul Brăila, Măsura 1.8. Integrarea în rețeaua europeană E-Paths și de cicloturism)

Turism gastronomic

Turismul gastronomic este parte a turismului cultural. Cultura este un set de comportamente, cunoștințe și deprinderi care modelează o societate, care se bazează pe sentimentul de apartenență. Ofertele turistice gastronomice sunt viabile dacă prestatorii de servicii sau producătorii locali iau în considerare caracteristicile culturale ale teritoriului. Gastronomia permite turiștilor să ia contact cu patrimoniul cultural și istoric al unei destinații prin testare, experimentare gastronomică și cumpărare de produse gourmet. De asemenea, trebuie luată în considerare apariția unor noi valori culturale care să consolideze bogăția și diversitatea culturală a unei regiuni. În această privință, tradiția și inovația coexistă într-un mod natural. Tradiția gastronomică este un proces într-o continuă evoluție, iar provocările pentru profesioniști sunt de a încorpora inovația, de a reînnoi și adapta propriile oferte la nevoile noii culturi de consum.

Gastronomia tradițională este un proces într-o evoluție constantă, iar provocările pentru profesioniști sunt să încorporeze inovația, să-și reînnoiască și să-și adapteze ofertele la nevoile

noii culturi a consumatorilor. Produsele turistice gastronomice înglobează valori de mediu, peisaj, componente ale culturii locale, tradiții, bucătărie locală, costume tradiționale, produse alimentare locale și ritualurile asociate cu experiența gastronomică - modul în care produsele alimentare sunt servite și prezentate, ingredientele, metodele de preparare. Identificarea peisajului culinar cu destinația turistică reprezintă una dintre provocările în a crea produse turistice.

Turismul gastronomic reprezintă o nouă formă de turism de nișă ce încearcă să realizeze un echilibru perfect între util și plăcut, între nevoile zilnice de hrană și o experiență culinară care poate lăsa o amprentă extraordinară turistului. Consumul este de fapt o parte integrantă a experienței turistice, acesta fiind în egală măsură un consum de locuri, obiceiuri și tradiții, precum și un consum de arome locale prin intermediul felurilor de mâncare specifice și al băuturilor asociate.

Destinațiile care doresc să promoveze turismul gastronomic trebuie să lucreze la niveluri diferite cu privire la planul de calitate: protecția și recunoașterea produselor locale, dezvoltarea unei oferte competitive și resurse umane profesionale de-a lungul întregului lanț de turism gastronomic, formare și reformare profesională, toate pentru a crește satisfacția vizitatorilor.

Una dintre definițiile cele mai folosite ale turismului gastronomic este propusă de Lee și colab.: turismul gastronomic "este o călătorie în regiunile bogate în resurse gastronomice pentru a genera experiențe de agrement sau în scopuri de divertisment, care include: vizite la producătorii primari sau secundari de produse gastronomice, festivaluri gastronomice, târguri, evenimente, demonstrații de gătit, degustări de produse alimentare sau orice activitate legată de produsele alimentare". Această călătorie de experiențe este într-o strânsă legătură cu un stil de viață care include experimentarea, învățarea din diferite culturi, acumularea de cunoștințe și lecții învățate prin degustări de produse tradiționale despre calitățile sau însușirile legate de turismul culinar și specialitățile culinare produse în regiunile vizitate.

Prin dezvoltarea turismului gastronomic se poate asigura lărgirea spectrului de activități economice tradiționale, fără a le marginaliza sau înlocui, pentru ca economia locală să nu fie subordonată schimbărilor și influențelor externe și interne. Activitățile turistice desfășurate sub emblema turismului gastronomic oferă oportunități specifice, populația locală și industria turistică fiind nevoite să utilizeze resursele naturale într-o manieră durabilă și să aprecieze obiectivele naturale și culturale valoroase (INCDT, Strategia de dezvoltare a ecoturismului în România). Odată recunoscută importanța turismului gastronomic pentru protejarea și conservarea patrimoniului natural și cultural, pentru dezvoltarea economică și socială a comunităților locale din zonele rurale naturale și pentru creșterea experienței turistice, ar trebui depuse toate eforturile pentru valorificarea eficientă a bogatului patrimoniu de care dispune județul Brăila. Dezvoltarea turismului în zilele noastre este paradoxală, generează procese simultane de globalizare și apreciere a resurselor locale. Destinațiile turistice sunt datoare să-și mențină competitivitatea într-un mediu economic în creștere și angajat într-o luptă constantă pentru a menține o parte a pieței. Lumea devine tot mai deschisă, însă cu toate acestea, turiștii caută experiențe bazate pe identitate și unicitate. Este necesar ca toți actorii care operează într-o destinație (producători/furnizori, fermieri, pescari, bucătari, unități de alimentație publică, administrația publică locală, structuri de primire cu funcțiune de cazare, asociații județene de

turism etc.) să fie implicați în definirea și gestionarea produselor oferite de turismul gastronomic.

Din perspectiva Strategiei de dezvoltare a județului Brăila în perioada 2021-2027, *agricultura ecologică* a fost idențificată ca oportunitate pentru această zonă, atât pentru faptul că o mare suprafață de teren poate fi convertită pentru cultură ecologică cât și pentru faptul că din ce în ce mai mulți consumatori doresc produse sănătoase. Acest domeniu condiționează strategia de dezvoltarea durabilă a județului Brăila din următoarele considerente: agricultura reprezintă un sector de tradiție, locuitorii având disponibilitate și experiență pentru dezvoltarea acestui sector; pericolul deșertificării determină multiplicarea eforturilor pentru protejarea ecosistemelor și aplicarea de tehnici ecologice non-poluante; agricultura ecologică poate fi o sursă importantă de venituri pentru populația județului Brăila care nu dispune de resurse materiale deosebite.

La nivel național au fost puse în practică o serie de inițiative privind crearea și dezvoltarea unor lanțuri valorice, la care au subscris și firme sau asociații din județul Brăila. În ultimii ani numărul proiectelor care potențează relația directă dintre agricultori și client sunt tot mai numeroase. Internetul abundă în site-uri care pun în legătură cererea și oferta, agricultorii și populația urbană. Lungimea lanțului scurt de aprovizionare alimentară nu se referă în mod particular la distanța dintre locul de producție și locul de distribuție, ci la un imperativ de a păstra cea mai mare parte din beneficii pentru producător, respectând totodată specificul producției extensive din sistemele alimentare alternative. Acest lucru poate fi îndeplinit fără nici un intermediar (vânzare directă) sau cu unul sau mai mulți intermediari. Relația dintre intermediar și producător este de angajament reciproc, bazat pe informații clare despre originea produsului, despre producători și condițiile în care a fost procesat, astfel încât permite un contact al consumatorului cu oamenii implicați în producție, precum și achiziția unui produs de calitate ridicată. Diferența esențială este dată de acest caracter personalizat al hranei, semnificativ diferit de produsele anonime ale industriei alimentare.

Lanțurile scurte de aprovizionare alimentară fac parte dintr-un sistem alimentar alternativ și se definesc prin câteva trăsături esențiale: produsele respectă condițiile specifice unui model alimentar alternativ (producție extensivă, artizanală, tradițională, ecologică sau de manufactură); capacitatea crescută de a oferi informații despre producător și produsul alimentar, trasabilitatea fiind doar o parte din această informație; capacitatea de a asigura un preț echitabil (păstrarea valorii adăugate la producător și beneficii superioare pentru consumatori); dimensiunea scurtă a lanțului: de la o relație directă, la un număr cât mai redus de intermediari.

Localizarea gospodăriilor din județul Brăila incluse în mall-ul țărănesc¹⁵

În județul Brăila există gospodării care fac parte din lanțul numit ”mall țărănesc”. Acest demers, inițiat de *Asociația Creștem România Împreună* din Brașov este reprezentat de o componentă comercială de tip ofertă - cerere on-line, prin intermediul platformei www.mall taranesc.ro și prin implicarea altor actori locali în culegerea, prelucrarea și gestionarea datelor din teritoriu. În acest fel, *Mall-ul țărănesc* se organizează în raioane cu produse țărănești, dar și magazine online de sine stătătoare, ce acoperă diverse zone geografice bine determinate, au identitate, autonomie și administrație proprie. Scopul acestei inițiative a fost acela de a încuraja economia locală, consumul de produse sănătoase românești, concomitent cu educarea și responsabilizarea comunităților orășenești în alegerea unor produse naturale, sănătoase, dar și a unor obiecte create de meșteșugarii români. Crearea acestui mall țărănesc ajută micii producători locali să existe și să producă, ajută consumatorii să înlocuiască hrana din import cu produse autohtone, gustoase și sănătoase, contribuie la păstrarea meșteșugurilor și tradițiilor strămoșești, dar permite și legătura directă între producător și consumator. Această inițiativă se înscrie în linia europeană de dezvoltarea teritorială durabilă care are la bază o serie de principii directoare: promovarea coeziunii teritoriale printr-o dezvoltare socio-economică echilibrată și prin ameliorarea competitivității; susținerea dezvoltării generate de funcțiunile urbane și de îmbunătățirea relațiilor rural-urban; asigurarea unor condiții de accesibilitate mai echilibrate; dezvoltarea accesului la informație și cunoaștere; reducerea prejudiciilor provocate mediului; valorificarea și protecția resurselor și patrimoniului natural; valorificarea patrimoniului cultural ca factor de dezvoltare; dezvoltarea resurselor energetice cu conservarea siguranței;

¹⁵ <https://malltaranesc.ro/harta-gospodarilor>

promovarea turismului calitativ și durabil; limitarea preventivă a efectelor catastrofelor naturale.

Produsul tradițional ”Brânza de Gulianca” - brandul neoficial al județului Brăila - și vinul de Însurăței pot deveni motivații de călătorie gastronomică în județul Brăila. În perioada 19-20 mai 2018, la cea de a IV-a ediție a Festivalului ”Brânzei de Gulianca”, a fost promovat unicul brand al județului Brăila, brânza de Gulianca și certificarea acesteia ca produs tradițional românesc. La sfârșitul anului 2017, s-a reușit înregistrarea la OSIM a numelui și imaginii produsului, inclusiv viitoarea etichetă a acestuia. Brânza de Gulianca este obținută din lapte crud de oaie, cheag natural din stomăcel de miel și sare, procesat în primele 2 ore după muls, de la rasele predominante din zonă, Țurcana și Țigaia, rezistente la condițiile de mediu din zonă, care sunt crescute de localnici din cele mai vechi timpuri. La concentrația de saramură folosită, mijlocul feliei rămâne foarte puțin sărat față de partea exterioară a feliei, asigurându-se un gust plăcut, ceea ce o face produsul inconfundabil pe piață. Telemeaua de Gulianca este obținută din laptele muls de la miile de ovine (localnicii spun că dețin în total 20.000 de oi) care pasc pe întinsul izlaz din jurul comunei Salcia-Tudor. Gulianca este unul dintre satele aparținătoare, iar ierburile cresc din solul sărătos specific teritoriului dintre cursul inferior al Buzăului și cel al Siretului.

Wine	Romania	PDO	Transmission as existing / established GI	PDO-RO-A1575	Sarica Niculiței	Wine	Registered	10/05/2007	i
Wine	Romania	PDO	Transmission as existing / established GI	PDO-RO-A1062	Dealul Mare	Wine	Registered	10/05/2007	i
Wine	Romania	PDO	Transmission as existing / established GI	PDO-RO-A0105	Crășana	Wine	Registered	10/05/2007	i
Wine	Romania	PDO	Registration	PDO-RO-N1588	Însurăței	Wine	Registered	14/11/2018	i
Wine	Romania	PDO	Registration	PDO-RO-N0037	Adamclisi	Wine	Registered	30/07/2020	i
Wine	Slovakia	PDO	Transmission as existing / established GI	PDO-SK-A1354	Východoslovenská / Východoslovenský / Východoslovenské	Wine	Registered	17/02/2006	i

Extras din baza de date a Comisiei Europene conținând Vinurile Înregistrate cu Denumire de Origine Protejată¹⁶

La sfârșitul anului 2018 (14 noiembrie 2018), Comisia Europeană a aprobat cererea de înregistrare a vinului românesc „Însurăței” în Registrul denumirilor de origine protejată (DOP). Vinul este produs în podgoria ecologică Însurăței și poate fi comercializat ca vin organic. Potrivit Reprezentantei Comisiei Europene în România, vinurile produse sub denumirea „Însurăței” pot fi albe, roșii sau rosé.

La Însurăței se află cea mai mare suprafață de vie din sud-estul Europei exploatată în regim ecologic. Terenul în zonă este foarte nisipos, foarte propice culturii viței de vie și exploatării în regim ecologic. Acestea sunt doar două din posibilitățile de promovare prin turism gastronomic a județului Brăila, la care se pot adăuga meniuri pe bază de pește în satele cu pensiuni agroturistice situate în lungul Dunării și în localitățile partenere în Proiectul FLAG

¹⁶ Sursa: <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/geographical-indications-register/?event=resultsPEccgis&language=FR>

Brăila. Și în Municipiul Brăila sunt câteva restaurante cu specific pescăresc, ce beneficiază de recenzii foarte bune în mediul online. Câteva exemple: restaurantul "Nemo" situat în prima bază nautică privată, cu 4,9 puncte; restaurantul "Pește și vin" 4,5; restaurantul "Pescano" 4,4), la care se adaugă cele cu specific etnic: "Amuse" – cu 4,4 puncte în aprecierea clienților; crama "Terente" cu 4,2; "Spartan" cu 4,0; "Casa Domnească" cu 4,5 puncte.

Aceste demersuri sunt înscrise în obiectivul specific 2: Diversificarea ofertei turistice la nivelul județului Brăila, P1: Identificarea de noi produse turistice și Măsura 1.1: Crearea locațiilor pentru gastronomie locală). Acțiunile propuse vizează: inventarierea produselor gastronomice ce pot fi furnizate turiștilor și crearea unor trasee turistice pentru turismul gastronomic; crearea unei oferte de turism care să includă trasee gastronomice și includerea ei în produsele agențiilor de turism/ ghizilor locali/ sau promovarea la nivel local, județean, regional, național, internațional; organizarea periodică de festivaluri gastronomice cu producători locali în diferite localități din județ; valorificarea turismului de nișă bazat pe consumul de pește și produse din pește.

Brânza de Gulianca ar putea fi promovată profesionist și ar putea chiar ajunge un produs de origine geografică. De altfel, o mai bună promovare a festivalului brânzei de Gulianca, ce se desfășoară din anul 2015 la jumătatea lunii mai, pot face din comuna Salcia Tudor și satul Gulianca o posibilă destinație agroturistică. În județul Brăila există și alte produse tradiționale atestate: în comuna Vădeni - satul Baldovinești se prepară brânza telemea „Hatman” și cașcavalul „Hatman”. În plus, Institutul Național de Cercetare - Dezvoltare pentru Bioresurse Alimentare - IBA București a oferit în primele luni ale anului 2019¹⁷ asistență și cursuri de formare profesională gratuite firmelor eligibile din regiunea Sud - Est (județele Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Tulcea și Vrancea) din domeniul precum procesarea alimentelor și băuturilor, turism și ecoturism, sănătate și produse farmaceutice, bioeconomie, biofarmaceutică și biotehnologii. În aceste condiții, restaurantele se pot aproviziona cu produse proaspete, de calitate și pot ajuta la relansarea economiei rurale.

Turism cultural

Turismul cultural are un conținut complex, caracteristică ce se manifestă atât în privința produselor oferite și formelor de concretizare a călătoriilor, cât și din perspectiva consumatorilor de vacanțe culturale. Turismul cultural se sprijină pe o mare varietate de resurse (artiști, artizani, obiecte tangibile și intangibile, acțiuni și relații între arte care sunt practicate în folosul consumatorilor de turism cultural). Turismul cultural se diferențiază față de alte forme de turism printr-o cerere specifică de bunuri și servicii, determinate în principal de caracteristicile vieții culturale și de particularitățile segmentului de turiști cărui i se adresează. Determinarea relațiilor dintre turismul cultural și alte forme de turism pornește de la câteva aspecte esențiale: categoria de resurse, tipurile de activități practicate, disponibilitățile financiare ale potențialilor turiști, nivelul educațional și cultural al turiștilor, gradul de mobilitate al turiștilor și sezonalitatea, nivelul de amenajare turistică a resurselor specifice, calitatea mediului înconjurător și nivelul poluării.

¹⁷ www.bioresurse.ro

Satul, ca păstrător al tradițiilor, obiceiurilor și artei populare este o importantă resursă pentru turismul cultural. Întregul său patrimoniu care a fost păstrat și conservat arată că poate sprijini, în aceeași măsură ca și orașul, turismul cultural. Turismul cultural desfășurat în spațiul rural, atent organizat, poate fi privit și ca o formă a ecoturismului. Ca argumente stau eforturile de protejare a patrimoniului cultural și interferențele cu turismul în ariile protejate ce reprezintă un domeniu care începe să câștige o tot mai mare importanță. De asemenea, dacă se are în vedere că, potrivit statutului și structurii Patrimoniului Cultural Mondial, în sfera culturii au fost incluse și ariile protejate ca spații de natură sălbatică, mai puțin modificate de activitățile antropice, este lesne de argumentat includerea turismului cultural în sfera largă a formelor dezvoltării durabile¹⁸. Astfel, în 1982, în publicațiile ICOMOS¹⁹ apărea următoarea definiție a turismului cultural: „*Turismul cultural cuprinde toate aspectele călătoriei prin care oamenii învață despre mentalitățile și stilurile de viață ale celor cu care vin în contact.*”²⁰ În 1991, Asociația Europeană pentru Educație în Turism (ATLAS) a elaborat următoarea definiție a turismului cultural²¹: „*deplasarea persoanelor spre atracții culturale îndepărtate de locul lor de reședință, cu intenția de a acumula informații și experiențe noi pentru a-și satisface nevoile culturale*”. De-a lungul anilor literatura de specialitate s-a îmbogățit cu numeroase alte definiții între care și următoarea, apărută în 1995, care surprinde sfera de cuprindere a conceptului: „*vizitele persoanelor din exteriorul comunităților gazdă, motivate în întregime sau parțial de interesul pentru oferta/patrimoniul istoric, artistic, științific sau stilul de viață al unei comunități, regiuni, grup sau instituții.*”²²

Prin programele și granturile de tipul ACCES, CultIN, “Tezaure umane vii”, Fondul Cultural Național, etc., pot fi finanțate proiecte culturale care concură la promovarea conacelor brăilene.

Județul Brăila se caracterizează printr-o diversitate de culturi urbane și rurale, care constituie rezultatul unei istorii îndelungate de ocupație, migrație și rezistență, toleranță și evoluție sincretică. Patrimoniul cultural al județului Brăila este unic prin diversitate și contrast. Situată la confluența dintre Europa Occidentală, Balcani și Orient, cu influențe din diferite culturi etnice, dar și cu un spirit rural propriu, autenticitatea Brăilei reprezintă un atribut clar al conviețuirii multietnice și multiconfesionale. Monumente și clădiri impunătoare construite în perioada de înflorire comercială a Brăilei, biserici și fortificații, mănăstiri, capodopere arhitecturale din lemn și ruine antice sau medievale sunt doar câteva dintre atracțiile care alcătuiesc patrimoniul cultural al județului Brăila. Lista Monumentelor Istorice 2015 conținea 172 de monumente de interes național și local în Județul Brăila. Cea mai mare parte a

¹⁸ Glăvan V., op. cit., p. 157 -160

¹⁹ ICOMOS – Consiliul Internațional pentru Monumente și Situri este o rețea globală de experți, principalul organism consultative al UNESCO. ICOMOS este o asociație de aproximativ 9500 de specialiști în domeniul conservării și protecției patrimoniului cultural din întreaga lume; organizația promovează cercetarea teoretică și aplicată, metodologiile și tehnicile științifice în domeniul conservării patrimoniului arhitectural și arheologic. Activitatea sa se bazează pe principiile consacrate în Carta Internațională pentru Conservarea și Restaurarea Monumentelor și Siturilor din 1964 (Carta de la Veneția).

²⁰ Barry Lord, *Cultural Tourism in Ontario*

http://www.international.icomos.org/publications/93sy_tou15.pdf

²¹ *** *Innovations in cultural tourism*, Asociația Europeană pentru Educație în Turism, 2001.

²² Silberberg, 1995, citat de Maria Luisa González Ortega, *Managing Heritage Tourism: challenges for the management of urban heritage cities and attractions*, Université de la Savoie, Chambéry, France, 2002.

monumentelor istorice din Județul Brăila – 65% dintre acestea sunt concentrate în reședința județului, în Municipiul Brăila.

Nr. crt.	Localizare	Nr. monumente
1	Municipiul Brăila	116
2	Ianca	4
3	Însurăței	11
4	Comuna Bordei Verde, sat Lișcoteanca, sat Corbu Vechi	5
5	Comuna Chiscani, sat Chiscani	1
6	Comuna Cireșu, sat Scărlătești	4
7	Comuna Ciocile, sat Ciocile	1
8	Comuna Dudești, sat Tătaru	2
9	Comuna Galbenu, sat Galbenu	2
10	Comuna Gemenele, sat Gemenele	3
11	Comuna Grădiștea, sat Grădiștea	1
12	Comuna Jirlău, sat Jirlău	1
13	Comuna Măxineni, sat Măxineni	2
	Sat Voinești	3
	Sat Corbu Vechi	1
14	Comuna Mircea Vodă, sat Mircea Voda	1
	Sat Dedulești	1
15	Comuna Racovița, sat Racovița	1
16	Comuna Roșiori, sat Roșiori	1
17	Comuna Siliștea, sat Muchea	1
18	Comuna Surdila-Greci, sat Surdila-Greci	1
19	Comuna Șutești, sat Șutești	2
20	Comuna Traian, Sat Traian	1
	Sat Siliștaru	1
21	Comuna Tufești, sat Tufești	1
	Sat Țibănești	1
22	Comuna Ulmu, sat Ulmu	1
23	Comuna Viziru, sat Viziru	1
24	Comuna Zăvoaia, sat Zăvoaia	1
	Total	172

Sursa: Lista monumentelor, Institutul Național al Patrimoniului, 2015²³

Față de Lista Monumentelor Istorice din 2015, în 2017 au avut loc următoarele clasări:

- Clasarea ca monument istoric Casa Conovici, situată la adresa Calea Călărașilor nr. 14, Municipiului Brăila, județul Brăila, în categoria monument, II - arhitectură, grupa valorică B, cu codul în Lista monumentelor istorice BR-II-m-B-21140²⁴.

²³ <http://www.cultura.ro/sites/default/files/inline-files/LMI-BR.pdf>

²⁴ Ordinul nr. 2.703 din 26 octombrie 2017 privind clasarea în Lista monumentelor istorice ca monument istoric, categoria m - monument, II - arhitectură, grupa valorică B, a Casei Conovici, situată la adresa Calea Călărașilor nr. 14, Municipiul Brăila, Județul Brăila.

- Clasarea ca monument istoric a Ansamblului Conților de Roma, Str. Trandafirilor nr. 20, satul Viziru, comuna Viziru, județul Brăila, în Lista monumentelor istorice, categoria II, ansamblu, grupa valorică B, cu următoarele monumente istorice ca subcomponente: Fostul conac al Conților de Roma, Clădirea-anexă, Ghețarie, Incinta cu porțile de acces și Parc, toate în categoria II, monument, grupa valorică B²⁵.

Din perspectiva competitivității turismului cultural, indicatorii de evaluare a acestei dimensiuni includ o serie de obiective de patrimoniu cultural imaterial, dar și o cerere online de turism și divertisment cultural. Oferta județului Brăila în domeniile culturii și istoriei poate concura cu piețele regionale și naționale, în mare parte datorită următorilor factori:

- Mix-ul și diversitatea culturilor urbane și rurale brăilene sunt unice în regiune, putând oferi o mare diversitate de produse (*city break*, turism rural, cultural, religios, divertisment, gastronomie, etc.);
- Autenticitatea și unicitatea ultimelor civilizații rurale supraviețuitoare din Europa prezente în mai multe zone ale județului Brăila sunt atractive, din perspectiva turismului științific;
- Patrimoniul cultural al Județului Brăila este bogat, divers și valoros, stând mărturie a unei dezvoltări unice în istoria europeană a unei evoluții diferite, sincretice. Dacă sunt atrase investițiile necesare și cu promovare adecvată, aceasta ar putea deveni o sursă de noi descoperiri interesante pentru vizitatorii internaționali;
- Pentru anumite piețe turistice (China sau Japonia, de exemplu), Brăila poate fi promovată ca parte a pachetului cultural regional european, dar și ca punct de intrare în Europa.
- Pentru creșterea numărului de vizitatori ai obiectivelor turistice din patrimoniul cultural și dezvoltarea turismului cultural ca principal produs (sau suplimentar) oferit turiștilor care aleg ca destinație Județul Brăila este nevoie de o acțiune concertată a factorilor de răspundere pentru renovarea și restaurarea elementelor de patrimoniu. Este adevărat că această activitate necesită fonduri substanțiale, dar beneficiile pe termen mediu și lung sunt semnificative. Grijă pentru zestrea patrimonială a județului înseamnă respect pentru munca și activitatea celor care au însemnat ceva în istoria județului, înseamnă educarea tinerei generații în scopul mândriei că aparțin unui județ încărcat de istorie, înseamnă grijă pentru trecut pentru a putea privi cu încredere spre viitor. La toate acestea se adaugă beneficiile creșterii numărului de sosiri și înnoptări turistice, într-un județ care are o paletă turistică ofertantă.

În cadrul Măsurii 2.1. – Renovarea și modernizarea patrimoniului construit și a punctelor de interes turistic din județul Brăila, din cadrul *Strategiei de dezvoltare a turismului în județul Brăila 2019-2027*, au fost prevăzute o serie de acțiuni: restaurarea, protejarea, promovarea și valorificarea monumentelor istorice incluse în: patrimoniul cultural național și local din mediul urban și local; construcția/extinderea spațiilor din structurile muzeale ce adăpostesc colecții de

²⁵ Ordin nr. 2.433 din 23 iunie 2017 privind clasarea ca monument istoric a Ansamblului Conților de Roma, Str. Trandafirilor nr. 20, satul Viziru, comuna Viziru, județul Brăila, în Lista monumentelor istorice, categoria II, ansamblu, grupa valorică B, cu următoarele monumente istorice ca subcomponente: Fostul conac al conților de Roma, Clădirea-anexă, Ghețarie, Incinta cu porțile de acces și Parc, toate în categoria II, monument, grupa valorică B.

patrimoniul sau pot conduce la creșterea atractivității regiunii; lucrări de restaurare/reconstituire arheologice pentru obiective de interes regional, inclusiv lucrări de infrastructură de acces; investiții în infrastructura de comunicare, networking și promovare a obiectivelor de patrimoniu; investiții în expoziții muzeale de promovare a patrimoniului cultural și natural; investiții în sisteme moderne de iluminat pentru punerea în valoare a clădirilor de patrimoniu sau obiectivelor turistice; investiții pentru modernizarea și extinderea grădinii zoologice.

Clădirile emblematice din centrul vechi al Brăilei, transformate în muzee, spații de cultură sau doar reabilitate și restaurate pot constitui obiective turistice în sine, iar traseele care să le includă pot atrage numeroși turiști, dornici de cunoaștere și experiențe inedite (vezi Revitalizarea centrului istoric al orașului Brăila și punerea în valoare a acestuia și P2: Reabilitarea și modernizarea fațadelor clădirilor monument istoric, piețelor, punctelor de interes turistic, din Strategia de dezvoltare a turismului în județul Brăila 2019-2027).

Județul Brăila, cu istoria sa îndelungată și bogată, asociată Imperiilor Roman și Otoman, culturilor Daciei antice, romane și civilizațiilor slavonă și otomană, a fost înzestrată cu peisaje extraordinare, acestea reprezentând un factor important în dezvoltarea diverselor tipuri de arhitectură vernaculară. Brăila rurală continuă să fie, în multe cazuri, păstrătoare a tradițiilor (vezi Măsura 1.7. Păstrarea arhitecturii vernaculare și a peisajului rural).

În ultimii câțiva ani, numărul tot mai mare de inițiative de restaurare contribuie la recuperarea și promovarea patrimoniului cultural al Brăilei, cu finanțare guvernamentală și europeană, pusă la dispoziție prin programe dedicate. Programul Regional Operațional (2017-2013, 2014-2020), precum și Subvențiile SEE (Programul pentru conservarea și revitalizarea patrimoniului cultural și natural/ RoCultura) au alocat fonduri pentru restaurarea și promovarea monumentelor în scopuri turistice.

În vederea susținerii dezvoltării culturale și conservării patrimoniului cultural, ca resurse care adaugă valoare turismului, Strategia Națională pentru Cultură și Patrimoniu pentru perioada 2016-2022 prezintă cultura ca factor ce influențează dezvoltarea sustenabilă, strategia stabilește două obiective generale cu privire la patrimoniu: valorificarea resurselor culturale care prezintă elemente de identitate locală și regională și susținerea turismului cultural pentru o mai bună protecție a patrimoniului cultural. Prin urmare, strategia stabilește prioritățile pentru operatorii publici și privați, după cum urmează:

- Construirea, modernizarea și exploatarea rețelei de turism cultural și a traseelor care promovează monumentele de pe lista patrimoniului mondial UNESCO și conectarea acestora cu monumentele naționale și locale din vecinătate;
- Conectarea traseelor culturale tematice din România cu unele similare europene/internaționale;
- Includerea monumentelor istorice și a peisajelor naturale culturale în produsele oferite de operatorii de turism;
- Încheierea unui parteneriat între Ministerul Culturii și Ministerul Turismului în vederea introducerii sancțiunilor de certificare pentru promovarea kitsch-ului și producerea de daune elementelor culturale tradiționale;
- Promovarea patrimoniului cultural prin campanii specifice;

- Dezvoltarea infrastructurii de diseminare a informațiilor.

Exploatarea tuturor obiectivelor turistice din patrimoniul cultural ar trebui să se bazeze pe planuri de management elaborate corespunzător care să includă obiective de administrare a vizitatorilor și indicatori-cheie de performanță. Totodată, departamentele de comunicare din organizațiile de management al destinațiilor ar trebui să colaboreze cu toți operatorii, pentru a asigura promovarea complexă, de calitate și disponibilitatea informațiilor pe platforme online și portaluri oficiale. Majoritatea obiectivelor turistice de patrimoniu cultural monitorizează doar numărul de vizitatori și nu realizează profilul vizitatorilor, pentru a asigura adaptarea la cerințele actuale sau alte aspecte de management.

5.7 Patrimoniul cultural – cultură, peisaj cultural, spațiu rural. Relația dintre oameni, locuri și povești

Studiul de față se circumscrie unui vast spectru de cercetări care se concentrează asupra patrimoniului cultural în relație cu comunitatea și în același timp în conexiune cu turismul prin *vocația patrimoniului de a reprezenta o cultură în fața altor culturi*.

Pentru a înțelege opțiunile pe care comunitățile le au atunci când trebuie să decidă cu privire la refuncționalizarea unui bun cultural, redefinindu-i rolul în viața comunității, se impune a privi patrimoniul dintr-o perspectivă contextuală, holistică.

O serie de concepte pot fi instrumente utile în această dezbatere: cultură, peisaj cultural, spațiu rural, peisaj rural.

În sens larg, antropologic, ceea ce definim prin termenul de *cultură* este tocmai acel “întreg complex” (*whole complex*) din definiția pe care întemeietorii antropologiei culturale au considerat-o canonică pentru această disciplină: “cultura sau civilizația, considerate în sens larg, etnografic, este acel tot complex care include cunoașterea, credința, arta, morala, legea, obiceiurile și orice alte aptitudini și obișnuințe dobândite de om ca membru al societății.”²⁶

Această privire asupra *culturii ca întreg* ne somează să ne întoarcem spre perspectiva *omului ca ființă integrată culturii sale*; pentru că omul nu percepe de pildă o biserică, o fântână, un izvor, o troiță sau o moară în mod izolat, ca separate unele de altele sau separate de mediul natural sau ca fiind obiective de patrimoniu (ceea ce facem noi ca cercetători atunci când inventariem aceste valori), ci ele formează tocmai *mediul său de viață, un întreg*.

La nivel operațional și mult mai frecvent utilizate în documentații precum studiul de față sunt conceptele de *spațiu rural* și cel de *peisaj rural*; acestea nu fac însă decât să reflecte tocmai această perspectivă a culturii ca întreg complex de viață, termenul de *clatură* în sens antropologic.

Conceptele integrative de spațiu rural, habitat rural și de peisaj și peisaj rural au un rol esențial pentru înțelegerea importanței păstrării și punerii în valoare a patrimoniului rural.

Această perspectivă este prioritară pentru a stabili importanța și necesitatea protejării – alături de monumentele clasate, protejate prin lege – și a bunurilor culturale *neclasate*, așa cum sunt cea mai mare parte a conacelor care fac obiectul studiului de față. Fiecare componentă

²⁶ Edward Tylor, *Primitive Culture*, 1871.

contribuie la caracteristicile distinctive ale ansamblului, astfel încât, prin dispariția unui bun de patrimoniu clasat sau neclasat, întreg *peisajul* este afectat. “*Abordarea integrată a patrimoniului cu peisajului rural capătă o atitudine necesară pentru o mai bună gestionare, dezvoltare și comunicare a teritoriilor. Astfel, marchează și modelează teritoriul prin diversele reguli și metode de valorificare a resurselor acestuia identificând elementele structurale aflate în permanență interacțiune ale peisajului rural cu potențial de susținere a dezvoltării durabile. Interpretarea corectă a unei situații existente a peisajului rural pune în evidență potențialul local și șansele de valorificare ulterioară, direcționând studiul peisajelor rurale ca peisaje culturale către o utilizare corectă a resurselor locale de patrimoniu rural neclasat.*”²⁷

*Peisaj rural cu fântână cu cumpănă*²⁸

Evoluția însăși a cadrului de reglementare pentru patrimoniu a fost marcată de trecerea progresivă de la abordarea individualizată și punctuală a unor bunuri izolate, la abordarea integrată în vederea protejării și punerii în valoare a bunurilor culturale în mediul de viață în care au fost edificate.

Convenția Europeană a Peisajului (2000)²⁹ consideră că “peisajul contribuie la formarea culturilor locale” și că acesta este “o componentă de bază a patrimoniului natural și cultural european, contribuind la bunăstarea umană și la consolidarea identității europene, recunoscând că peisajul este o parte importantă a calității vieții pentru oamenii de pretutindeni.”³⁰ Convenția se referă explicit la această funcție importantă a peisajului de a fi cadrul de viață al locuitorilor,

²⁷ Mihaela Hărmănescu, *Patrimoniu și peisaj rural. Strategii de integrare și promovare*, lucrare realizată în cadrul proiectului “Cultura română și modele culturale europene - cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Academia Română, Editura Muzeul Literaturii Române, București, f.a. (2015), p. 87.

²⁸ Sursa foto: <https://fericit3rei.files.wordpress.com/2011/10/fantana-cu-cumpana.jpg>

²⁹ Convenția europeană a peisajului 1 din 20 octombrie 2000. Ratificată de România prin Legea 451 din 8 iulie 2002 pentru ratificarea Convenției europene a peisajului, adoptată la Florența la 20 octombrie 2000. Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 536 din 23 iulie 2002; <https://rm.coe.int/16802f3fb8>

³⁰ Ibidem.

dar și implicit la turism, menționând existența unei “voințe publice de a se bucura de o calitate crescută a peisajelor”.³¹

Între recomandările sale, Convenția pune mare accent pe identificarea peisajelor și pe efortul de conștientizare a importanței protejării acestora, formarea de specialiști în cunoașterea intervențiilor asupra peisajelor, în domeniul protecției și managementul acestora, analizarea caracteristicilor acestora și urmărirea transformărilor pe care le suportă, cât și evaluarea lor.

Carta Europeană a Spațiului Rural definește acest concept pe baza funcțiilor sale: “spațiul rural cuprinde o zonă interioară sau de coastă care conține satele și orașele mici, în care majoritatea părții terenului este utilizată pentru:

- a. agricultura, silvicultura, acvacultura și pescuit;
- b. activitățile economice și culturale ale locuitorilor acestor zone (artizanat, industrie, servicii etc);
- c. amenajările de zone neurbane pentru timpul liber și distracții (sau de rezervații naturale);
- d. alte folosințe (cu excepția celor de locuit)³².

*Peisaj rural antropizat minimal cu bordei și fântână cu cumpănă.
Bordei Verde, Județul Brăila³³*

³¹ Ibidem.

³² Carta Europeană a Spațiului Rural,

³³ Litografie după schița lui Michel Bouquet (1807-1890). Michel Bouquet a călătorit în Orient, ajungând în Moldo-Valahia a lăsat câteva schițe reflectând aspect de viață inclusiv din teritoriul de azi al Județului Brăila; acuarelele și schițele sale cu peisaje și tipologii românești au fost litografiate, fiind publicate în albumul realizat de Charles Doussault, „Voyage illustré dans les cinq parties du monde, en 1846, 1847, 1848, 1849”.

*Peisaj rural cu conac – Conacul Lișcoteanca, Însurăței, Județul Brăila*³⁴

Carta marchează astfel trecerea la o nouă atitudine față de zonele rurale: ruralul nu îndeplinește strict o funcție economică – producând hrana pentru întreaga omenire, ci funcții mult mai complexe, este păstrătorul unui anumit tip de peisaj cu rol esențial pentru întreaga societate. Pe lângă funcția economică a ruralului – care rămâne de bază, Carta accentuează importanța funcției ecologice și a celei socio-culturale a spațiului rural; funcția ecologică trebuie îndeplinită și în cadrul celei economice, în cadrul activităților agricole. Liniile directoare atașate Cartei (Articolul 6, paragrafele c-e) punctează în acest sens aspectele ce vor trebui integrate politicilor agrare: “c. *conservarea și îngrijirea peisajelor naturale, și în calitate de zone de recreare și de capital principal de turism, având în vedere în același timp faptul că peisajul rural a fost și un peisaj agrar timp de secole; d. păstrarea valorilor rurale, stilului de viață, valorilor culturale și a funcțiilor sociale similare pentru comunitate; e. păstrarea elementelor vitale unei vieți sănătoase (sol, apă, aer, etc.) și utilizarea lor pentru o agricultură de durată cu forme corespunzătoare de producție și creșterea animalelor (preocuparea pentru echilibrul pe termen lung al ecosistemului nostru)*”.³⁵

Perspectiva este importantă pentru fundamentarea *punerii în relație a proiectelor de restaurare a conacelor cu valorificarea lor turistică și cu funcția turistică a comunităților* în care acestea sunt amplasate. Prin amplasarea lor în mijlocul moșiei, conacele au contribuit la conturarea unor anumite tipuri de peisaje ce pot fi caracterizate ca mediu antropizate, de mare valoare prin cadrul lor natural. Așa cum vom vedea în capitolul următor, conacele au îndeplinit în mod original funcția de relaxare - liniștea, pitorescul, aerul curat au constituit, alături de funcția administrativă, una dintre motivațiile pentru amplasarea lor în cadrul moșiei.

³⁴ Sursa foto: Ioan Muntean, *Pe urmele vechilor conace brăilene. Documente pentru viitor*, Editura Proilava, Brăila, 2019, p. 52.

³⁵ Ibidem, p. 14.

*Peisaj rural – Umbria, Italia. Imagine de promovare a turismului*³⁶

Peisajul rural este atracția centrală, cadrul socio-natural pe care îl căutăm atunci când accesăm funcția turistică a ruralului, ceea ce îl diferențiază față de alte tipuri de habitate, îndeosebi față de cel urban.

O cercetare realizată în cadrul proiectului Rural Landscape Value³⁷ a demonstrat importanța peisajului rural pentru opțiunile turiștilor.

Cercetătorii au pornit de la studiile anterioare care arată importanța calității mediului și peisajului în alegerea destinațiilor și lungimea sejurului. *“Pentru promovarea și dezvoltarea agroturismului este important să înțelegem ce factori motivează oamenii să aleagă anumite destinații turistice. Multe studii indică faptul că factorii cheie de atracție pentru multe activități turistice sunt caracteristicile mediului și peisajului (...) Alte studii analizează modul în care turismul este influențat de biodiversitatea în SIC Natura 2000 (...) majoritatea indicatorilor de biodiversitate și peisaj incluși în analiză sunt semnificativi din punct de vedere statistic în determinarea opțiunilor turiștilor și a duratei vizitei. Prin urmare, deși pot exista numeroși factori care îi motivează pe turiști să aleagă zonele rurale, oportunitatea de a vizita peisaje bine conservate și zone naturale necontaminate joacă un rol important.”*³⁸

Rezultatele cercetării au evidențiat faptul că turiștii sunt dispuși să plătească prețuri mai mari pentru a accesa destinații cu peisaje rurale de calitate; *“peisajul rural tradițional și calitatea mediului joacă un rol semnificativ în promovarea agroturismului în zonele rurale. Ceteris paribus, turiștii tind să aleagă ca destinație de vacanță ferme agroturistice amplasate în*

³⁶ Slow Food Tour of Tuscany and Umbria from Rome, discover their food and wines – tur ghidat de 10 zile produs turistic promovat de agenția ItalXP <https://italvxp.com/en/tuscany/tours/10-days-tuscany-umbria-rome>

³⁷ Torquati, Biancamaria & Tempesta, Tiziano & Vecchiato, Daniel & Venanzi, Sonia & Paffarini, Chiara, *The Value of Traditional Rural Landscape and Nature Protected Areas in Tourism Demand: A Study on Agritourists' Preferences*. Landscape Online. 53. 1-18. 10.3097/LO.201753, 2017.

³⁸ Torquati et.al., op.cit, p. 2.

peisaje agricole tradiționale bine conservate și în SIC³⁹ care oferă conservarea biodiversității și oportunități pentru sporturi în aer liber, activități culturale și itinerar în natură.”⁴⁰

Preferința pentru activități și atracții outdoor – evidențiată și de cercetările asupra publicului din România indică o direcție de revenire pentru turism în etapa post-pandemie; peisajele rurale și formele de turism legate de acestea pot juca un rol important în acest context.

5.8 Re-descoperirea funcționalităților originare: Dimensiuni ale vieții la conacele de altădată

Dacă în capitolul precedent am încercat să situăm conacele în mediul lor *natural*, în acest capitol le vom contextualiza din perspectiva *mediului cultural-istoric*, un aspect important al dezbaterii cu privire la refuncționalizarea patrimoniului.

Încurajând *valorizarea potențialului patrimoniului cultural ca factor de dezvoltare economică durabilă*, în convențiile internaționale ni se atrage atenția că – atunci când proiectăm valorificarea în scop *economic* a patrimoniului – trebuie să luăm în considerare „*caracterul specific și interesele patrimoniului cultural în elaborarea politicilor economice; și (...) să veghem ca aceste politici să respecte integritatea patrimoniului cultural, fără a-i compromite valorile intrinseci*”⁴¹.

Convenția de la Faro trasează perspectiva corectă în care trebuie să ne situăm atunci când vizăm valorificarea economică a patrimoniului: moștenirea culturală este un mijloc și nu un scop; este necesară implicarea grupurilor și organizațiilor, luând în considerare diferite medii, responsabilități și capacități ale fiecărui grup sau organizație; patrimoniul cultural se referă la relația dintre oameni, locuri și povești; la sentimentul de apartenență; coeziunea socială poate fi consolidată prin crearea unei responsabilități comune față de patrimoniul cultural; patrimoniul cultural poate contribui la protejarea și menținerea diversității culturale și a localității (caracterul locului) într-o lume dominată de standardizare în cele mai multe domenii ale vieții. În contextul globalizării, standardizarea și pierderea semnificațiilor culturale locale și naționale constituie una dintre cele mai importante amenințări pentru identitatea unei comunități.

Această amenințare trebuie să constituie preocuparea centrală în luarea deciziilor cu privire la evaluarea, restaurarea și refuncționalizarea conacelor; trebuie luat în considerare faptul că “*identificarea patrimoniului rural din cadrul peisajului și valorificarea acestuia poate aduce rezolvări punctuale sau la o scară mai largă ceea ce oferă o abordare integrată strategiilor de valorificare a peisajului rural. Problema actuală constă în a găsi soluții de a proteja, conserva, dezvolta și populariza formele culturale rurale în scopul de a menține cultura tradițională construită, acum amenințate de globalizare. Avem de a face cu un fenomen de copiere a soluțiilor ușor disponibile în spațiu, modelarea și crearea de forme definite printr-o dorință*

³⁹ Situri naturale de importanță comunitară, în limba engleză Sites of Community Importance definite astfel prin directiva comunitară nr. 43 din 21 mai 1992, Directiva Consiliului privind conservarea habitatelor naturale și semi-naturale și a florei și faunei sălbatice, cunoscută și sub numele de Directiva „Habitat”.

⁴⁰Torquati et.al., op.cit, p. 13.

⁴¹ *Convenția de la Faro*, articolul 10: Patrimoniul cultural și activitatea economică.

inexplicabilă de a înlocui forma locală cu cea împrumutată, ceea ce înseamnă înlocuirea ceva unic, cu ceva care poate fi găsit peste tot!"⁴²

Păstrarea moștenirii culturale este răspunsul profund în fața acestei amenințări a standardizării și arbitrarului cultural. Iată de ce considerăm că fundamentarea unui produs turistic de valorificare a conacelor trebuie să pornească de la cunoașterea contextului istoric și cultural și construcția unui cadru de punere în valoare a acestuia care să îi asigure transmiterea peste generații împreună cu întregul context semnificat cultural și istoric.

Este important să privim conacele ca parte a unui întreg complex de viață, pentru ca propunerile de refuncționalizare să pornească de la nevoia de refacere a acestei relații și a unui rol pe care l-a avut în comunitate, pornind de la principiul conform căruia proiectele de dezvoltare trebuie să recupereze *contextul inițial / original și semnificațiile investite istoric de actorii sociali, cultura din jurul acestora – cultura înțeleasă în sens larg.*

Documentarea poate să conducă la o atitudine informată a factorilor implicați în proiectele de dezvoltare – restaurare – refuncționalizare a Conacelor și poate contribui la construcția și consolidarea elementelor de brand turistic care trebuie să respecte *caracterul locului.*

Studiul Trasee ale conacelor este o demonstrație a modului în care cultura, patrimoniul și cunoașterea istorică devin resurse de dezvoltare pentru comunități.

Refuncționalizarea Conacelor trebuie întemeiată pe o *experiență autentic-istorică*, documentată, a ceea ce a însemnat un întreg complex cultural care a cristalizat un mod de viață și a dat expresie aspirațiilor elitei românești din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX.

Teritoriul Județului Brăila este păstrător al unui *patrimoniu istoric și cultural de o importantă valoare* pentru *cunoașterea* marilor evenimente care au marcat momente importante din istoria poporului român și marilor personalități făuritoare de *istorie*; totodată în Județul Brăila interacțiunile intense cu alte culturi și civilizații au creat un peisaj social și cultural de o mare complexitate; *diversitatea culturală – peisajul cultural* rezultat al schimburilor, *interferențelor și influențelor culturale, peisajul social* cosmopolit, spații în care elita vorbește șapte-opt limbi străine, călătorește, se inspiră din alte culturi în alegerea stilurilor de viață de la veșminte la arhitectură etc. – constituie o dimensiune importantă a valorilor comunităților și creează anumite competențe culturale, abilități de a interacționa cu alte culturi; în mod specific în cazul Județului Brăila acest profil cultural constituie un avantaj competitiv ce trebuie evidențiat în toate strategiile și planurile de acțiune pentru promovarea turismului și a Județului ca destinație turistică.

⁴² Mihaela Hărmănescu, *Patrimoniu și peisaj rural. Strategii de integrare și promovare*, lucrare realizată în cadrul proiectului "Cultura română și modele culturale europene - cercetare, sincronizare, durabilitate", cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Academia Română, Editura Muzeul Literaturii Române, București, f.a. (2015), p. 68.

Regenerarea și valorificarea în scopul *cunoașterii* acestor valori de către comunitățile însele în care valorile despre care vorbim au fost create are vocația unei renașteri *identitare*, pentru că moștenirea noastră culturală ne spune cine suntem.

Dacă relevanța valorilor noastre pentru noi înșine nu trebuie în cele mai multe cazuri demonstrată ci doar transmisă și reiterată, *valorificarea turistică* – accesarea valorilor noastre de patrimoniu de către alte culturi presupune însă activități mult mai complexe, nenecitând *construcția unui produs turistic și promovarea intensă a acestuia*.

Patrimoniul cultural - în sensul său generic de bun cultural sau de *moștenire culturală*, include atât obiectivele de patrimoniu *clasate* ca atare (monumente istorice incluse în Lista Monumentelor Istorice) dar și bunuri culturale *neclasate* - muzeele, recrearea ambianței unor locuri legendare, conace, case memoriale, palate, curți domnești, biserici și mănăstiri, clădiri cu valoare arhitecturală și memorială dar neclasificate ca monumente, expoziții, monumente de artă plastică și cu valoare istorică, memorială, având semnificații deosebite pentru comunitățile în care au fost edificate.

Dintre toate acestea – fără a minimiza importanța continuării eforturilor pentru identificarea și punerea în valoare a tuturor componentelor moștenirii culturale, *la nivel național conacele au fost poate cel mai mult private de atenția și grija societății în perioada recentă. Județul Brăila își propune să recupereze acest deficit inițiind prin Studiul de fundamentare Trasee ale conacelor un proiect de restaurare și valorificare turistică a acestora*.

Contextul istoric al perioadei în care se integrează datarea conacelor brăilene este descris în istoriografie ca o perioadă favorabilă dezvoltării fără precedent a Țărilor Române în urma Tratatului de pace de la Adrianopol (1829). Brăila a fost pentru o lungă perioadă cea mai importantă *destinație* din Țările Române, astfel încât recuperarea acestui avantaj competitiv este fundamentală pentru a re-construi Brăila ca destinație turistică și pentru a construi un brand turistic al Județului pornind de la cuvintele ce au constituit prima atestare documentară a sa: *Drumul Brăilei*. “Ia Calea Brăilei!” poate deveni motto-ul și invitația sub care să fie relansată o nouă strategie de turism a Județului Brăila fundamentată pe regenerarea și valorificarea moștenirii culturale și naturale neprețuite ale acestui pământ binecuvântat.

Recuperarea și punerea în valoare a moștenirii cultural-istorice este o componentă esențială în construcția destinației turistice și a brandului local, deoarece *patrimoniul*, cum spun experții în branding și marketing turistic, *conferă autenticitate mărcii locale atrăgând întreaga varietate a publicurilor*⁴³: “*la nivelul fundamental al locului ca brand, patrimoniul poate avea un rol mai important de jucat pentru a construi o poziție unică, autentică și atractivă. Pentru a fi competitive, comunitățile sunt sfătuite să construiască un brand care să se potrivească cu sensul locului, să implice și să dezvolte inițiative semnificative care reflectă identitatea. Rolul esențial al patrimoniului este evident.*”⁴⁴

⁴³ *Place branding and heritage for Historic England*, Prepared by TBR’s Economic Research Team, Pomegranate Seeds and Middlesex University, 2016, p. 9.

⁴⁴ Robert Govers, *The Role of Heritage in Place Marketing and Branding. Introduction to ‘Heritage and Tourism Hospitality’ International Conference*, 2014, apud ibidem, p. 9.

Deși construcția rezidențelor boierești a fost evidențiată în spațiul românesc încă din secolul al XVI-lea, aceste construcții, cum ne spune unul dintre istoricii dedicați rezidențelor boierești, „au cunoscut perioada de maximă înflorire în cel de-al XIX-lea veac. În special din a doua jumătate a veacului XIX, elita politică și aristocratică românească a încercat – și a și reușit – o racordare la modelele de civilizație europeană, aceasta fiind o perioadă fastă în care reprezentanții marilor familii boierești și-au construit pe proprietățile lor de la țară palate și conace ce imitau, în general, stilurile arhitectonice la modă în Occidentul acelor vremuri. S-au ridicat astfel sute de conace boierești, cele din Moldova imitând stilul neoclasic, foarte des întâlnit în Rusia țarilor, în timp ce clădirile din Muntenia s-au inspirat dela modelele occidentale, majoritatea comandatarilor făcându-și studiile în Apus, unde au putut admira marile reședințe nobiliare și fastul vieții desfășurate în ele.”⁴⁵

Prin urmare, edificarea conacelor este apanajul unei elite politice, economice, sociale, culturale, expresia în arhitectură și în societate a aspirațiilor acestei elite pe care o vom cunoaște prin prisma istoriei caselor pe care le-au construit – într-un demers de istoria mentalităților: „istoria conacelor și palatelor românești nu poate fi tratată decât în strictă interdependență cu istoria familiilor aristocratice care le-au construit. Numai înțelegând clar originea, poziția și rolul social al acestor familii ne putem explica resorturile care i-au determinat să ridice asemenea construcții și să-și creeze fiecare un univers propriu în cadrul vieții senioriale din provincie.”⁴⁶

Cum era viața acestei elite? Care erau principalele activități și cum se trăia în conacele de altă dată? Documentele de arhivă, memoriile, presa vremii ne spun că boierii călătoreau mult, atât în țară, cât și în străinătate; mergeau cu vaporul, cu poștalionul, cu trenul, mai apoi cu automobilul, dar și cu avionul – așa cum vom vedea. Călătoreau frecvent din reședințele lor urbane spre conacele de la moșii, mergeau în stațiuni balneare. La conace, pe lângă administrarea moșiilor, aveau timp de relaxare, lecturi, activități artistice (literare, muzicale), vânatoare, mese, plimbări, petreceri, baluri, vizite la moșiile vecine.

Documentarea acestor dimensiuni ale vieții elitei de altă dată transpusă în oferta turistică pentru cei ce vor vizita conacele va conduce la o *experiență turistică autentică, semnificată cultural*.

5.8.1 Călătorii și itinerarii

Până la apariția automobilului, călătoriile se făceau cu *poștalionul* sau cu *trenul*.

“*Poștalionul era atunci cea ce e azi automobilul: un mijloc de a călători și un sport. Pe drumurile grele și lungi nu puteai merge numai cu doi cai. Trăsurile erau grele și trebuiau mai mulți ca să le ducă, iar pârția bătută a drumului era strâmtă și pe alături numai gloduri. Patru cai la rând nu mergeau bine și trebuiau înaintași.*”⁴⁷

⁴⁵ Narcis Dorin Ion, *Elitele și arhitectura rezidențială în Țările Române (sec. XIX-XX)*, București, Editura Oscar Print, 2011, p. 2.

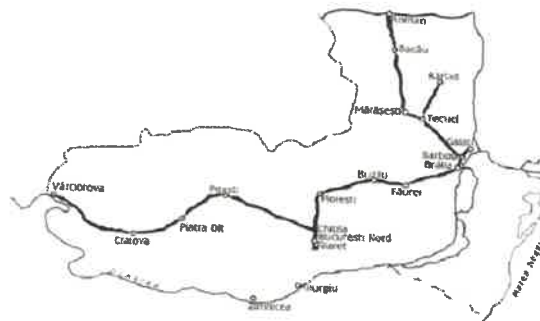
⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ C. Garoflid, op.cit. p. 33.

Poștalion în Valahia. Litografie, Denis Auguste Marie Raffet (1804-60) ⁴⁸

La 1866 Parlamentul a aprobat construcția căii ferate Vârciorova – Roman care stabilea legătura între extremitățile țării, “realizând o conexiune importantă pentru călători și marfă între orașe importante ale Regatului României Pitești, București, Buzău, Brăila, Galați și Tecuci, toate orașe importante la acea vreme.”⁴⁹

Călătoria cu *trenul* de la București la Brăila a fost posibilă de la 1872, odată cu inaugurarea tronsonului București – Galați – Roman. Deși a constituit un progres față de călătoria cu poștalionul, trenul avea și multe neajunsuri.

“În vremea aceea, după război, căile ferate erau cu totul desorganizate. Trenuri erau puține și ticsite. Un drum până la Ploiești nu se putea face, pentru cine nu avea pumni sdraveni, decât cu vagonul de dormit. Dar pentru aceasta trebuia să te înscrii din vreme și să aștepti două săptămâni până să-ți vie rândul. Dealtminteri pe linia Țândărei, nu circulau vagoane cu paturi (...)”⁵⁰

⁴⁸ Litografie publicată în Demidov, Anatolii (1812-70), *Ţoyage dans la Russie meridionale et la Crimée par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie execute en 1837, sous la direction de M. Anatole de Demidoff, par M. de Sainson, Le Play, Huot, Leveille, Raffet, Rousseau, de Nordman et Du Ponceau*, volumul I, p. 193, Paris, 1838-1848.

⁴⁹ Societatea Căile Ferate Române, *File de istorie feroviară*, www.cfr.ro

⁵⁰ C. Garoflid, op.cit. p. 151.

Gara Brăila a fost construită la 1868 și a avut un rol însemnat în dezvoltarea orașului în relație cu Portul. Cităm din una dintre cele mai cunoscute și amănunțite descrieri: "Înainte de ora 6 dimineața, cafenelele sunt deschise (...) se îngrămădesc (...) toți cumpărătorii și vânzătorii de cereale, așteptând telegramele cu cursurile de bursă din străinătate. Nici unul nu seamănă cu curioșii jucători ai burselor din străinătate; ei nu fac zgomot; ei ies, reintră, își comunică telegramele, vorbesc împreună încet, înscriu cifre în carnețele lor (...) Destinatarii primind avizele de sosire a mărfurilor, se grăbesc spre gara de unde scot scrisorile de trasura ale transportului, rup plumburile de la vagoane, sondează sacii, și înarmați cu probele ridicate se grăbesc spre strada Misitiilor, strada curtierilor de bursă, o mică stradă paralela cu cheiul portului (...) Mai mult de 1500 vagoane așteaptă în gară și sunt în câteva ore repartizate și dirijate pe cele cinci linii de garaj deservind magaziile marilor comisionari. Fiecare știe ce vrea, face ce trebuie și cum nimenea nu caută să-și înșele vecinul, totul se îndeplinește în regulă și fără complicații (...) Misiții oficiali, în număr de 41, sunt numiți de către guvern, prin alegerea dintre personagiile de vază; ei se instalează în mici birouri (...). Câteva rafturi pe lângă pereți, cu talere și străchini, unde comisionarii de cereale își depun probele, aici grâul nostru va trebui să treacă examenul (...) Grâul din România contează printre cele dintâi din lume. Puterea sa nutritivă este bine recunoscută de către toți morarii; chiar în anii când recolta din Ungaria este bogată, totuși morarii unguri cumpără grâu din România, pentru a ridica valoarea făinei ce o produc (...) Marii comisionari, patrundând în aceste gherete, merg de la o strachină la alta, miroase, cercetează și cantaresc aceste grâne (...) Ei fac ceea ce se cheama comparația lor (...) și când ei au găsit care le convine și prețurile au fost tocmit, cumpărătorul, vânzătorul și curtierul se duc la vagoane și se asigură că marfa e conform cu proba. (...) Cei 2500 de căruțași ai Brăilei abia ajung. Organizați în coloane și în echipe descarcă vagoanele și duc sacii cu grâu"⁵¹.

Cele mai importante societăți internaționale aveau linii de navigație de mărfuri și pasageri și agenții la Brăila⁵².

Rutele comerciale majore erau către Istanbul, Odessa, Salonic, Atena, Jaffa, Port Said. La Brăila 13 țări aveau consulate: Austro-Ungaria, Turcia, Grecia, Anglia, Spania, Suedia-Norvegia, Olanda, Franța, Italia, Belgia, Rusia și Spania⁵³.

Șase agenții de navigație străine, firme de import-export, firme de asigurări, bănci și burse de cereale, vite și cherestea aveau aici sucursale. Aici s-au înființat prima Cameră de Arbitraj Comercial, Bursa de Cereale și Bunuri, Curtea Comercială și Banca Comercială⁵⁴.

Această dezvoltare economică a condus la dezvoltarea orașului sub toate aspectele. "Înflorirea economică se răsfrângea în viața de zi cu zi. Se trăia vesel, se petrecea prin cafenele, tripouri, cabarete, prin grădinile de vară ce împânzeau orașul... Era o lume în care nu se puneau pentru nimeni în termeni dramatici problema pâinii de fiecare zi. Și spiritul acestei vieți libere și

⁵¹ Andre Bellessort, *La Roumanie Contemporaine*, Paris, ed. Perrin et C-ie, 1905, pp. 236-239.

⁵² Ioan Munteanu, *Portul Brăila mărire și decădere*, Editura Proilava, Brăila, 2013, p. 52.

⁵³ Ibidem, p. 52.

⁵⁴ Ibidem, p. 40 și urm.

prosperă nu se răsfărânga doar în petrecerea distractivă a timpului liber, ci și în plan cultural, muzica și teatrul bucurându-se de săli pline la Teatrele Rally / Comunal, Pasalaqua și Lyra."⁵⁵

*Portul Brăila. Carte poștală veche*⁵⁶

Toate aceste moduri de a călători pot fi documentate și re-iterate pentru o construcție autentică a produsului turistic al Traseelor conacelor brăilene – fie prin re-memorarea lor (muzeu, expoziție, memoriale, evenimente), fie prin includerea lor în experiența turistică. În traseul al 2-lea am inclus vizitarea Gărilor, a Portului Brăila, o plimbare cu caleașca, cu trenul și vaporul pentru o experiență turistică extinsă având valențele unei călătorii în timp.

5.8.2 Administrarea moșiilor

Principala funcție a conacelor era aceea de centru din care erau administrate moșiile. O excelentă descriere a acestei funcții și a modului de organizare a activității ne oferă Constantin Garoflid în lucrarea *Agricultura veche* (1943)⁵⁷: “*Administrarea moșiilor se făcea de la un centru în jurul căruia ele erau așezate la o depărtare mijlocie de aproape 12 klm. (...) Administrația centrală se conducea de stăpân care era ajutat de un administrator general, de un contabil și un chelar. Plățile, pe cât cu puțință, se făceau de stăpân. Administrația centrală întocmea planul agricol al moșiilor, distribuția și urmarea muncilor. De aci plecau toate ordinele care se executau la moșii. (...) iar pentru coordonarea lucrărilor, logofeții se adunau*

⁵⁵ Ioan Munteanu, *Stradele Brăilei*, Editura Ex Libris, Brăila, 2005.

⁵⁶ Sursa foto: https://haga.mae.ro/sites/haga.mae.ro/files/images/foto_invitatie_-_copy.jpg Publicată cu prilejul Expoziției "Mica Europă de pe Dunăre: Brăila acum 100 de ani – O expoziție foto-documentară despre portul de la celălalt capăt al Europei" organizată la Rotterdam în lunile ianuarie-februarie 2021 în cadrul colaborării culturale româno-olandeze. Conform declarației organizatorilor “Expoziția descrie, prin cărți poștale, fotografii de epocă și hărți istorice ale orașului, povestea Brăilei la sfârșit de secol XIX și început de secol XX, un oraș cosmopolit, activ, bogat și divers, unul dintre cele mai importante porturi ale Europei, care a fost recunoscut drept “un univers în miniatură, reprezentativ pentru întreaga Românie și întreaga Europă” (Ministerul Afacerilor Externe <https://haga.mae.ro/local-news/1018#null>).

⁵⁷ Constantin Garoflid, *Agricultura veche. Condițiile economice, tehnice și sociale ale agriculturii mari din steua de răsărit înainte de expropriere*, Tiparul Cartea Românească, București, 1943, Constantin Garoflid (1872-1943) a fost unul dintre principalii artizani ai reformei agrare din 1921, fost ministru al Agriculturii în mai multe perioade, moșier (deținea moșia și conacul de la Țintești, Județul Buzău); a fost promotor al unei agriculturi avansate, după metode științifice; președinte al Academiei Agricole, președinte al Institutului de Cercetări Agronomice.

la centru în fiecare duminică și sărbătoare, spre a raporta asupra muncilor făcute și a primi ordine noi. Dis de dimineață, pe caii lor buestrași, înfiți drept în șăi căzăcești, cu biciul și lanțul de măsurat la oblonc, soseau logofeții moșilor însoțiți fiecare de un isprăvnicel. Curtea se umplea de cai. După ce descălecau și legau caii de uluci ei se duceau la cancelarie. Acolo se ținea sfatul cu stăpânul moșilor sau cu administratorul general pentru rânduiala muncilor care trebuiau făcute în săptămâna următoare.”⁵⁸

Ministrul era apreciativ cu privire la proprietarii de moșii din Județul Brăila. “Agricultori mai de seamă care au contribuit la progresul agricol au fost mulți. Printre proprietari amintesc pe Marghiloman, cel mai mare plugar al vremii de atunci, pe Șuțu, pe Playno, Gh. Bargdat și Grădișteanu, toți cu moșii mari în Râmnicul-Sărat. În Brăila erau: prințul Gh. Stirbey la Bertești, Nicu Filipescu la Filipești, Gh. Petcu la Cioara, frații Cavadia la Zăvoaia, Gh. Eremie la Stăncuța, Gh. Lucasievici la Urleasca etc. În Ialomița: Petre Pană la Pănești, Costake Chiriacescu la Perieți etc.”⁵⁹

Corelatul în zilele noastre al acestei funcții originare a conacelor l-ar putea constitui refuncționalizarea acestora cu dublu rol: fermă/podgorie și structură de primire turistică.

Un model pentru acest tip de refuncționalizare îl constituie Domeniul Timiș, o podgorie în mijlocul căreia se află conacul “Domniței Ralu”, astăzi restaurat și refuncționalizat sub numele “Casa Timiș”. Amplasarea creează un tip de peisaj special (peisaj viticol valoros) și oportunitatea de a dezvolta produsul turistic cu degustările de vinuri alese servite chiar la podgorie; este și un model economic viabil de refuncționalizare a unui conac.

*Conacul Domniței Ralu, restaurat și refuncționalizat ca Domeniul Timiș*⁶⁰

⁵⁸ C. Garoflid, op. cit., p. 28 și urm.

⁵⁹ C. Garoflid, op. cit., p. 150.

⁶⁰ <https://casatimis.ro/domeniul-timis/podgorie-vinul-casa-timis/>

5.8.3 Relaxarea

Conacele erau totuși și locuri de retragere, refugiu din viața urbană agitată, din “zbuciumările lumii” cum spune Constantin Gane: *“Astfel ajunse Buicescu cuscrul postelnicului, (...) noul Domn Constantin Șerban era cumnatul său, fiind fratele Ilincăi Cantacuzino, copii amândoi de-ai lui Radu Vodă Șerban. Dar postelnicul, care în 1653 avea vreo șaiszeci de ani, n-a luat niciodată parte nici pentru cumnatul, nici pentru cuscrul, căci viața publică îl dezgustase și nu mai avea altă dorință decât să trăiască departe de zbuciumările lumii, în tihna frumosului său conac de la Filipești, Prahova.”*⁶¹

Foto: Matei Millo în costum de teatru, costum de mare boier fanariot, rolul Un boier batrân din piesa "Prăpăștiile Bucureștiului", autor Matei Millo, 187-⁶²

Această funcție constituie o dimensiune importantă ce poate fi reiterată pentru funcția turistică a conacelor și valorificată în promovarea turistică a conacelor. Spre ilustrare, agenția AuthenTrip – al cărui concept îl constituie experiențele personalizate de călătorie oferă un produs turistic denumit chiar “Sejur de relaxare într-un conac boieresc”: *“Pentru cei cu gusturi fine, pretențioși și vizători deopotrivă, ce-ați spune de o escapadă într-un conac autentic? Să trăiți experiența unei case boierești de secolul XIX, cu tot șarmul și parfumul acelor vremuri. Două zile de liniște și răsfăț, într-un conac elegant și savurând mâncăruri alese. Cu relaxare pe marginea piscinei, cu timp pentru citit și cu un parc precum o oază de răcoare. Totul în tihnă, cu sens și cu bun gust...”*⁶³

Conacul Oltenia de sub Munte restaurat și refuncționalizat pentru turism⁶⁴

⁶¹ C. Gane, *Trecute de vieți de doamne și domnițe*, Editura Humanitas, București, 2018, p. 229.

⁶² Fondul fotografic al Bibliotecii Naționale a României. Pe verso-ul fotografiei încadrat de medaliile obținute de fotograf se află textul de prezentare "C. Szathmari. Pictor și fotografu Înălțimei Séealle Carol I Domnitorul Romanilor". Pozitiv pe hârtie albuminată după un negativ cu colodiu umed, Colecție Szathmari Fondul Muzeului Al. Saint-Georges, donația Victoria gen. C. Costescu, 1941.

⁶³ AuthenTrip, <https://www.authentrip.ro/oferte/weekend-de-relaxare-intr-un-conac-boieresc>

⁶⁴ Ilustrare AuthenTrip pentru produsul turistic *Sejur de relaxare într-un conac boieresc*.

5.8.4 Viața culturală și artistică

După cum punctează Narcis Dorin Ion, unul dintre cei mai importanți istorici ai arhitecturii rezidențelor aristocrate, *“aceste clădiri nu aveau numai o funcție utilitară – ca reședință de țară și loc de administrare a moșiilor –, ci și rolul de a marca poziția socială a familiilor aristocrate, fastul deosebit al unor asemenea edificii stând mărturie asupra bogăției, puterii și nivelului de civilizație al boierimii române. Bogați, culti și rafinați, școliți la cele mai prestigioase universități din Apus, aristocrații români de la cumpăna secolelor XIX și XX vor juca un important rol politic, vor fi adevărați mecena ai culturii, unii vor deveni mari colecționari de artă (Dinu Mihail, Barbu Slătineanu, Anastase Simu, George Manu), alții pasionați bibliofili (Brătienii, George Sturdza, Roznovanii, Istrate Micescu, Aristide Caradjaori Teodor Văcărescu).”*⁶⁵

Evenimentele istorice din secolul al XIX-lea din Țările Române – Revoluția de la 1821 a lui Tudor Vladimirescu și Revoluția de la 1848 – au impulsionează renașterea națională și culturală a românilor care a culminat cu realizarea statului român modern. Domnitorii pământeni se implică activ în afirmarea identității naționale în paralel cu integrarea culturii române în cea occidentală.

Are loc o mișcare de revigorare a limbii române, prin cultura scrisă, presă și publicarea de literatură română, dar și a altor forme de manifestare culturală, arhitectura și muzica.

Famiile nobile inspirate de călătoriile lor în țările apusene adoptă stilul de viață al acestora, moda, arta spectacolelor de teatru, petrecerile cu dansuri de salon (cadrilul, contradansul, mazurca) acompaniate de muzică instrumentală.

Muzicieni de seamă vizitează și concertează în Țările Române, susținuți de domnitori precum Gheorghe Bibescu în Muntenia, Mihail Sturza și Gr. Al. Ghica în Moldova. În prima parte a secolului al XIX-lea apar societăți culturale care includ cultura și învățământul muzical: la București *Societatea Filarmonică* (1833), la Iași *Conservatorul Filarmonic-Dramatic*, (1836) ale căror concerte și spectacole se ridicau la nivelul celor occidentale, se dezvoltă învățământul musical laic.⁶⁶ Parte a acestui fenomen se dezvoltă în strânsă legătură cu viața din saloanele și curțile boierești. *“După modelul curților princiare, boierii angajează diferite formații instrumentale pentru serbări familiale, apelând la muzicieni străini și localnici. Alteori îi angajează ca profesori de muzică pentru educația vlăstarelor lor. Astfel, la Iași sosește vieneză Elena Teyber (în 1817), care a activat ca profesoară de pian, canto și chitară la familia prințului Mihail Sturza, iar cernăuțeanul Fr. Caudella ca profesor de pian la Costăchel Sturza, primul ministru al domnitorului Mihail Sturza. În anul 1814, la Cluj se stabilește Philip Caudella ca profesor la familia nobilului Farkaș Wesselenyi, iar Gh. Ruzitska la Janos Banffy. În saloanele boierilor și la diferite festivități de la curțile domnești, răsunau romanțe, diferite miniaturi vocale și instrumentale pentru pian, muzică de dans, în schimb la ospete și petreceri*

⁶⁵ Narcis Dorin Ion, op. cit., p. 3.

⁶⁶ Pascu G., Boțocan M., Carte de istorie a muzicii, Editura Vasiliana '98, citările se fac după “12 Lecții de istorie a muzicii. Cultura muzicală românească în prima jumătate a secolului al XIX-lea”, proiect de digitizare a unor resurse implementat de Biblioteca Județeană ” Gh. Asachi” Iași, finanțat de Global Libraries prin IREX în cadrul Concursului de Participare Comunitară, noiembrie 2008. <https://cpiciasi.wordpress.com/lectii-de-istoria-muzicii/lectia-7-romantismul-muzical/cultura-muzicala-romaneasca-in-prima-jumatate-a-secolului-al-xix-lea/>

lăutarii își debitau repertoriul specific. Alături de cântecele populare, preluate din folclorul sătesc, figurau cântece din viața mahalalei și unele rămășițe ale vechiului repertoriu grecesc și turcesc. Piesele din repertoriul lăutăresc au trecut și în saloanele timpului. Astfel, legătura dintre universul muzical al aristocrației, acum orientată spre muzica clasic-romantică, și practica muzicii populare, vehiculată în lumea boierilor de către lăutari, devine mai strânsă, întrucât chiar odraslele boierilor vor cânta la pian muzică de sorginte populară.”

Brăila era în fruntea acestei ample mișcări.

Printre primele instituții artistice din Brăila se numără Teatrul Rally, înființat în 1864, de Ianache Rally, un bogat armator grec. Teatrul Rally avea să devină una dintre cele mai importante scene ale României, au concertat mari nume ale muzicii clasice, precum Adelina Patti, Bianca Bianchini, Sarah Bernhardt, Ernesto Rossi, Saliapin și George Enescu. Aici și-au făcut debutul artiste renumite precum Hariclea Darclée (în 1881) și Maria Filotti (în 1905). Nepotul lui Ianache Rally, Petre Ștefănescu Goangă, a fost un renumit bariton. Casa lui din Piața Poligon găzduiește astăzi Casa de Cultură Brăila.⁶⁷

Compozitor și bariton, mentorul spiritual al celebrei Haricléa Darclée⁶⁸, George Cavadia fost cunoscut în toată lumea.

Născut în Macedonia în 1858, George a emigrat împreună cu părinții în Țara Românească, stabilindu-se la Brăila. Încă din copilărie a fost susținut de familie în înclinațiile sale artistice: a urmat lecții de pian și de canto, cu tenorul italian Luigi Ademollo. Tânărul Cavadia avea voce de bariton, era talentat în domeniul compoziției și entuziast organizator al unor evenimente artistice locale. A fost unul din principalii fondatorii ai Societății Muzicale Lyra din Brăila pe care a susținut-o prin donații atât pentru construirea clădirii cât și pentru achiziționarea unui pian de concert. Ca președinte al Societății Lyra, a făcut demersuri pe lângă Primărie pentru înființarea unei orchestre simfonice și a fanfarei care susținea reprezentații de trei ori pe săptămână în parcurile și piețele orașului. Și la București, unde a activat în perioada

1880 până în 1884, a avut mai multe inițiative culturale în sânul aristocrației bucureștene, vocea lui care putea atinge mai multe registre fiind apreciată de iubitorii de muzică din București care îl comparau cu celebrului cântăreț napolitan Enrico Caruso sau cu cea a lui Enrico Tamberlick. A fost apreciat și de criticii de muzic din epoca sa, atât în țară cât și în Italia, Franța și Spania. A compus 20 de romanțe dedicate iubirii și femeilor care îl admirau: „Alinta” (artistei Elena Theodorini), „Despărțirea” (cântăreței Zoe Niculescu-Dorobanțu, supranumită „Zâna de Nori”), „Umbra” (dnei Loxie Persinachi) etc.⁶⁹ Mamei sale i-a compus o melodie intitulată

⁶⁷ <http://www.culturabraila.ro>

⁶⁸ <https://descoperabraila.ro/oameni/personalitati/hariclea-darclée/>

⁶⁹ N. Petrașcu, *Icoane de lumină*, Tipografia Cooperativei „Litera”, București, 1935, capitolul „George Cavadia”, pp. 227-235.

„Jalea” „în semn de recunoștință pentru frumusețea fizică și predispoziția muzicală ce i-a transmis”⁷⁰.

Ca frază melodică, compozițiile lui Cavadia sunt simple, pasionale, influențate de muzica italiană a epocii, fiind foarte apreciate în toată Europa. Spre exemplu, melodia „Unde ești”, pe versuri de Theodor Șerbănescu, a fost atât de populară încât la Expoziția de la Paris din anul 1900 străinii o cereau să fie cântată și a fost chiar tradusă în limba spaniolă.

George Cavadia a fost mentorul spiritual al cântăreței brăilene Haricléa Darclée, pe care o sfătuiește să-și continue studiile la Paris. Sub îndrumarea lui Cavadia, cântăreața brăileancă reușește să ajungă cunoscută și apreciată din acolo de granițele țării.

George Cavadia moare la Paris la 18 ianuarie 1926, și este înmormântat la Brăila. Consiliul Local Brăila l-a ridicat pe compozitor la titlul de Cetățean de Onoare al orașului la 30 iulie 2004. În anul 2016, Filarmonica Lyra primește numele „George Cavadia”, în semn de omagiu adus fondatorului acestei Societăți.

G. CAVADIA

unui local propriu. Primarul de atunci al orașului, Radu Portocală, iubitor de artă donează, în 1923, un teren pe care se va ridica actualul Palat Lyra, proiectat de arhitectul Săvulescu și construit între anii 1924-1926. Pentru construcție au contribuit cu fonduri primăria și prefectura dar și mulți donatori, printre care însuși George Cavadia, care a oferit suma de 1.000.000 lei, mobilier pentru

sala de spectacol și un pian de concert. Pentru că fondurile erau insuficiente, Societatea a subînchiriat o parte din spațiul său unui antreprenor de cinematograf. Sala de concerte a beneficiat de o acustică excepțională, fiind supranumită „Sala Dalles a Brăilei”.

⁷⁰ Ibidem, p. 230.

Palatul Societății Filarmonice Lyra a mai fost folosit la un moment dat ca sediu pentru activitățile culturale ale armatei sovietice, apoi a fost naționalizată, ajungând proprietatea Întreprinderii Cinematografice. În 2010, imobilul a fost retrocedat Societății Filarmonice.

Numele real al artistei cunoscute sub numele de Haricléa Darclée este Haricli, căsătorită Hartulari. Haricléa s-a născut la 10 iunie 1860, la Brăila, într-o familie bogată – pe linie maternă se trăgea din familia Mavrocordat, iar tatăl era mare moșier.

Studiază la Viena, la pensionul faimoasei familii Lobkowitz, din fostul imperiu austro-ungar. Se căsătorește și are un copil, apoi pleacă la Paris unde ia lecții de canto cu mari profesori din epocă. Acolo îl cunoaște pe compozitorul Charles Gounod, care i-ar fi dat și numele de scenă, Darclée. Cânta la Opera din Paris, apoi la Scala din Milano, apoi în toată lumea, din America de Nord în Argentina. Este prietenă cu Giuseppe Verdi, cu Giacomo Puccini – este prima Tosca din istorie, dar și cu alte personalități ale lumii muzicale internaționale.

După divorțul de Iorgu Hartulari, din cauza pasiunii acestuia pentru jocurile de noroc și a relațiilor sale extraconjugale, Haricleea trăiește o mare poveste de iubire cu baritonul Eugenio Giraldoni. Dragostea lor a durat patru ani, Giraldoni fiind forțat să se căsătorească cu o prințesă din Caucaz pe care o lăsase însărcinată. Îi face cadou Haricleei jurnalul lui intim. Datorită celebrității sale, casele de modă îi creau ținute iar companiile de parfumuri îi creau esențe care îi purtau numele, cum ar fi „Essenza Darclée” foarte faimos în epocă. A fost curtată de oameni faimoși, cum ar fi Regele Carlos I al Portugaliei sau Abdul Hamid, ultimul sultan al Imperiului Otoman.

Este supra-numită „privighetoarea Carpaților” sau „gloria cea mare a României” iar Regele Carol I o decorează. Spre finalul vieții se întoarce în țară, unde își dorește să înființeze o școală de canto dar moare de cancer înainte de a-și vedea visul împlinit; va fi înmormântată la cimitirul Bellu pe banii Ambasadei Italiei.

Ca omagiu adus Privighetorii Carpaților la aniversarea a 135 de ani de la naștere, în 1995 se înființează la Brăila Concursul Național de Canto „Haricléa Darclée”, prezidat de soprana Mariana Nicolesco. Prima ediție a Concursului Internațional a avut loc în 1997 la fiecare doi ani au loc Cursuri de Măiestrie Artistică, „Master Classes”. Fiul său, Ion Hartulari-Darclée, devine compozitor și dirijor.

Liceul de Arte din Brăila poartă numele „Hariclea Darclée”. Înregistrări originale cu vocea Haricleei Darclée sunt imprimate pe albumul Electrecord: *Hariclea Darclée (1860 - 1939) în memoriam - Foaie verde pup de crin Vers si Cântec Românesc* - vol. I.⁷¹

În concluzie, Brăila are o tradiție muzicală care a impus-o deja ca o destinație pentru turismul cultural și artistic. Această tradiție artistică a Județului Brăila este de o importanță strategică pentru dezvoltarea funcției turistice a Județului, un real potențial ce trebuie valorificat economic prin dezvoltarea industriilor creative. Prin dezvoltarea proiectului de Restaurare & Refuncționalizare a conacelor Brăilene se propune folosirea acestor spații inclusiv pentru desfășurarea unor proiecte culturale; concerte, spectacole de teatru – concentrate acum numai în Municipiul Brăila se pot de-localiza, desfășurându-se itinerant în spații din cadrul ansamblurilor sau conacelor studiate aici, restaurate și refuncționalizate corespunzător. Un festival internațional programat la Brăila sau anumite părți din programul acestuia pot fi desfășurate în Ansamblul Conților de Roma sau în grădina reamenajată a acestuia. Participanții pot fi invitați să viziteze casa restaurată a lui George Cavadia, aflând astfel mai multe despre viața lui, despre implicarea în comunitate prin donația conacului de la Zăvoaia către comunitate pentru a se transforma în Școală de meserii. Un model pentru Brăila sunt marile orașe muzicale precum Salzburg care atragea în 2018 – ca să ne referim la un an fără pandemie 29,3 milioane de turiști.

5.8.5 Preumblările

*Doamnele și domnițele aveau ținute speciale de preumblare după cum ne înfățișează fotografiile de epocă.*⁷²

Conacele aveau în general întinse parcuri și grădini amenajate. În Județul Brăila Ansamblul Conților de Roma, Conacul Orezeanu, Conacul Șuțu de la Șuțești aveau în jurul lor parcuri de câteva hectare; amenajările erau impresionante, cu specii exotice, costisitoare, fântâni arteziene, gazon englezesc. Legenda spune că Petru de Roma ar fi vândut un vapor cu cereale pentru a cumpăra specii rare de arbori pentru grădina castelului de la Viziru.

Grădinile și parcurile conacelor boierilor români sunt descrise cu multă admirație de călătorii străini în țările române: “Am vizitat un conac ce aparținea prietenului nostru Steriopol și am văzut câteva orătănii fazani frumoși în curtea sa, înconjurată cu o frumoasă palisadă.”⁷³

⁷¹ <https://youtu.be/8otMCBUMMWE>

⁷² Fondul fotografic al Bibliotecii Naționale. Portret de studio al unei doamne în ținută de plimbare, cu pălărie și voaletă. Peste rochia cu crinolină poartă o cazacă și în mână are o umbrelă închisă.

⁷³ *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea*, Serie Nouă, Volumul II, (1822-1830), Coordonatori: Paul Cernovodeanu, Daniela Bușă, p. 179.

Parcul Conacului Manasia reconstrucție peisagistică odată cu proiectul de restaurare-refuncționalizare⁷⁴

În cazul conacului și domeniului Manasia proiectul de restaurare a inclus parcul cu o suprafață de două hectare, reamenajat de peisagiști. *“Parcul este ideal pentru a găzdui evenimente în aer liber, concerte sau piese de teatru. Spații prietenoase pentru copii sau locuri pentru momente intime de relaxare pot fi amenajate în timpul evenimentelor. Vă puteți petrece clipe de neuitat la umbra falnicilor platani – monumente ale naturii, sau vă puteți plimba printre speciile rare de arbori seculari care susțin istoria locului. În funcție de sezon, veți descoperi grădini cu flori înmiresmate precum trandafiri, liliac, ginkgo biloba, arborele de mătase, lalele sau iriși ori puteți vizita grădina de legume și condimente a domeniului. Foișorul ridicat pe un deal artificial, construit de către Prințul Efreem Obrenovici, iazul cu rațe, păunii albi și albaștri care se plimbă liberi prin parc precum și atelierul de olărit sunt atracțiile preferate de vizitatorii noștri.”⁷⁵*

Indiferent de decizia luată pentru programul de refuncționalizare, restaurarea/reabilitarea trebuie să includă și grădinile și parcurile care formau *domeniile boierești* împreună cu clădirile conacului; va fi necesară abordarea integrată a proiectelor de reabilitare, regenerarea urbanistică a unor zone mai extinse în jurul conacelor, recuperarea zonelor degradate cu aspect de părăsire, refacerea legăturii funcționale cu comunitățile, refacerea și modernizarea căilor de acces și a legăturilor cu arterele principale ale localităților.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ <https://domeniulmanasia.ro/despre-parc/>

5.8.6 Salonul – sociabilitatea, servitul cafelei și narghileaua

Apariția Salonului în Principatele române marchează afirmarea și la noi a formelor moderne de sociabilitate.

*Boier primind oaspeți în cerdac*⁷⁶

Călătorii străini care au vizitat țările române au descris stilul de viață al boierimii române ca fiind contradictoriu, specific unor perioade de tranziție – cu veșminte și palate occidentale și maniere orientale: *“Multi dintre bogații nobilimii de aici, ca de pildă principii Cantacuzino, Mavrocordat, precum și Ipsilanti, Sturza sau Ianuțzi, dau impresia că traiesc bine de tot. Si au deseori ca musafiri pe ofiterii din armata rusă. Dar mi se spune ca manierele în societate mobilierele contrastează tot atât de surprinzător ca portul și echipajele descrise mai sus. Auzi limba franceza și vezi toalete franceze, dar tot așa [...] vezi orientali fumând tutun lungiți pe sofale, țigani zdrenturoși dereticând prin casă. Un mare număr din aceste case boierești sunt clădite într-un stil larg și destul de frumos. Lângă oraș se află splendidul palat al principelui Ipsilanti, ars de turci în 1822. Din zidurile care au ramas, se poate constata cât de mare și frumos a fost.”*⁷⁷

Fumatul și toate accesoriile care însoțesc acest obicei sunt frecvent

⁷⁶ Petre E. Mihăescu, *Tutunul în trecutul Țării Românești și al lumii întregi*, Cartea Românească, București, 1931, pag.111.

⁷⁷ *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea*, Serie Nouă, Volumul II, (1822-1830), Coordonatori: Paul Cernovodeanu, Daniela Bușă, p. 389.

prezente în aceste descrieri amănunțite împreună cu pericolele pe care-l aduc, dovadă interdicțiile care încep să apară și la noi.

Tutunul și cafeaua erau oferite în toate casele boierești. Alexandre Mariolles descrie o „rețetă” de cafea turcească pe care a aflat-o prin pelegrinările sale prin Moldova: „*Dar ce mi s-a părut perfectă, chiar delicioasă, a fost cafeaua. [Gazda îi trimite în fiecare zi cafea și îl învață cum s-o pregătească după moda turcească]. După ce este prăjită, ca de obicei, este pusă într-o piuliță de lemn, apoi cu un pilug de fier este transformată în pudră fină. Într-un ibric cu apă clocotită este turnată cafea, într-o cantitate corespunzătoare cu numărul ceștilor de care ai nevoie. O lași să dea câteva clocote și apoi această licoare e servită foarte fierbinte, care înseamnă mai puțin infuzia bobului de cafea cât bobul însuși, natural cu toată aroma sa și transformat într-o pudră afânată, savuroasă și de un gust delicios. Singura schimbare pe care mi-am permis-o a fost să adaug zahăr, ceea ce aici nu se obișnuiește.*”⁷⁸

Cafeaua turcească se bea din *felegean*, „ceașcă mică fără toartă și pusă pe un suport numit zarf: felegene de smaltz cu zarfuri de sârmă [Turc. *fildgean*].”⁷⁹

5.8.7 Petreceri și baluri

Documentele vremii evocă mari petreceri și baluri care aveau loc în casele celor mai importanți oameni din societate.

Petrecere la palat, Theodor Aman

*Bal la Castelul Mîclăușeni - 2017*⁸⁰

⁷⁸ „Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea. Volumul 1: 1801-1821” – București, Editura Academiei Române, 2004, pag. 475.

⁷⁹ Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*, Craiova, Editura Scrisului Românesc, 1929, pag. 247.

⁸⁰ “Bal de epocă în cadrul celei de-a patra ediții a „Călătoriei la 1900” de la Castelul Mîclăușeni”, Ziarul de Roman, 29/08/2017 <https://www.ziarulderoman.ro/bal-de-epoca-in-cadrul-celei-de-a-patra-editii-calatoriei-la-1900-de-la-castelul-miclauseni/>

Cercetătorul Dan Dorin Iacob e de părere că acestea aveau loc cu precădere în palatele urbane și mai puțin în conacele de la țară.

Cu toate acestea se remarcă inspirația pe care balurile de altă dată o pot constitui pentru concepția unor evenimente contemporane în cadrul și atmosfera conacelor de altă dată – aspect important în refuncționalizările vechilor clădiri.

Modelul *Festivalului Belle Epoque* de la Conacul Miclăușeni este de referință. În fiecare an în luna septembrie se organizează un eveniment de întoarcere în timp, „Călătorie la 1900”, care își propune să reconstituie “ambianța specifică familiei Sturdza”⁸¹. Programul include: conferințe, prezentări de carte axate pe cunoașterea contextului istoric, evocări ale personalităților de numele cărora se leagă conacul; concerte, expoziții de artă, „spectacole în aer liber de teatru, dans și muzică de epocă, ateliere pentru copii și adulți (Fotografie de epocă, Vals, Bune maniere pentru copii, Decorațiuni în tehnica decupajului, „Mofturi cu dichis”, Pictură pe ceramică, Tir cu arcul, Face painting, Modelaj din baloane), târg de antichități, mașini de epocă, parada costumelor, bucate de odinioară, degustare de vinuri”⁸², iar pentru a se insera cât mai bine în atmosferă, participanții pot închiria vestimentație specifică belle époque pusă la dispoziție de organizatori.

Evenimentul include și un Bal cu dress code “în care se vor recrea eleganța și bunele maniere ale românilor de acum 100 de ani”. Cu prilejul aniversării a 100 de ani de la Marea Unire evenimentul s-a numit „Balul Centenarului” care a inclus un meniu special pentru a evoca „Dineul oferit la Palatul Regal în data de 21 noiembrie 1920”⁸³.

*Afișul evenimentului de la Miclăușeni*⁸⁴

*Szatmari. Doamnă în costum de bal*⁸⁵

⁸¹ “O nouă întoarcere în timp, la Castelul Miclăușeni: „Călătorie la 1900””, Ziarul de Roman, 26/08/2018.

⁸² Ibidem.

⁸³ Ibidem.

⁸⁴ Ibidem.

⁸⁵ Fondul Fotografic al Bibliotecii Naționale Fotografie C. Szatmari Imprint București Fotografia Romana [187-]. Portret în picioare, în costum de bal. Pe avers este aplicată ștampila verde a Muzeului Al. Saint Georges și pe revers ștampila roșie a aceluiași Muzeu.

Această reactivare culturală este totodată o mișcare de susținere a lucrărilor de restaurare care are motto-ul “Împreună sprijinim restaurarea Castelului”, fondurile care sunt colectate din biletele de participare la aceste evenimente sunt destinate restaurării clădirii.

Proiectul a generat și alte inițiative generatoare de venituri, în incinta sa fiind creat un atelier de costume de epocă.

Imagini de la evenimentele Călătorie la 1900⁸⁶

5.8.8 Vizitele conacelor din moșiile vecine

Vara era mult de lucru, însă iarna zilele treceau mai greu, povestește C. Garoflid, astfel că erau obișnuite vizitele la moșiile vecine cu săniile trase de cai cu zurgălăi. *“Pe pârtia lucioasă și netedă ca în palmă ele lunecau ușor și în liniștea tăcutăa câmpiei înzăpezite nu se auzea decât sunetul limpede al clopoșeilor și vocea vizitiului care își îndemna caii. Vântul rece și tăios îți ardea obrajii, gerul te pătrundea și când rebegit de frig soseai la conacul vecinului, casa bine încălzită ți se părea un rai. Vorbele ce le schimbai acolo îți ajungeau o săptămână. (...) Dealtminteri la conacele moșiilor erau totdeauna mosafiri. În vremea de atunci vilegiatura era necunoscută. Orășenii petreceau pe la moșiile neamurilor și prietenilor. Cei din generația mea își aduc aminte cu plăcere de timpul copilăriei lor trăite la țară, când împreună cu mulți tovarăși de joc, ei învățau arta călăriei pe deșelate și meșteșugul mânatului cailor.”*⁸⁷

Experiențe minunate pe care copiii din ziua de azi nu le mai cunosc și care pot fi re-inventate ca activități turistice și în același timp parte din istoria vieții de altădată la conacele boierești, parte din produsul turistic pe care ne propunem să îl construim aici.

Sigur, veți spune, se vizitau boierii între ei, dar iată că boierul nostru ia parte la evenimentele din viața comunității: *“Iarna trecea. Taifasuri cu gospodarii satului, botezuri sau cununii îți umpleau timpul. Mai era și cititul. Tehnica agricolă am învățat-o în serile lungi de iarnă, când, stând la gura sobei, citeam cu patimă cărți franceze în agricultură.”*⁸⁸

⁸⁶ Capturi imagini prezentate în cadrul emisiunii *Vizită la Castelul Miclăușeni*, TVR, Exclusiv în România difuzată pe 22 aprilie la TVR1 și TVR HD, „Drumul Voievozilor”

https://www.youtube.com/watch?v=zmofUY1g-T0&ab_channel=TVR

⁸⁷ Op. cit., p. 132-133.

⁸⁸ Ibidem.

Conacul era într-o relație cu satul, dar și cu conacele din moșiile vecine – aspect pe care îl putem include în prezentările de promovare ale Traseelor conacelor brăilene, rutele propuse activează vechi itinerarii.

Prin reconstituirea mediului istoric și prin documentarea *caracterului locului* avem oportunitatea să construim un produs turistic complex, cu activități multiple, semnificativ cultural, tradițional și inovativ în același timp.

5.8.9 Mese, vinuri și bucate boierești

În toate societățile prepararea și servitul hranei îmbracă o formă culturală, constituind un răspuns cultural la una din nevoile esențiale naturale.

Mâncarea românească era foarte apreciată de călătorii străini în Țările Române.

“A doua zi von Arnim [este vorba despre diplomatul prusian Karl Otto Ludwig von Arnim, n.n.] a vizitat grădina englezească, pe care domnitorul se străduiește să o înființeze în fața orașului cu ajutorul unor grădinari străini. Șederea călătorului prusian la Iași se încheie cu dejunul la care a fost invitat de către domnitorul Mihai Sturdza și cea de-a doua soție a sa, principesa Smaranda, născută Vogoride, servit cu tot rafinamentul în stil european de către paji stilați unde s-au consumat bucate alese, un vin excelent.”⁸⁹

Și alte note ale călătorilor străini redau însemnări apreciative despre vin:

“Astăzi la prânz, am băut la căpitanul von Seulen pentru prima dată vin din Țara Românească. Este mai tare, mai dulce și mai gustos decât cel din Transilvania. Într-un an mediu, Țara Românească produce 5 milioane de vedre de vin, vatra fiind socotită ca având 8 măsuri. Aceasta cantitate ar putea fi sporită cu încă jumătate, dacă viile ar fi îngrijite ca lumea și dacă toate locurile potrivite ar fi cultivate. Toate dealurile acestei țări, care este aproape în întregime un șes, ar putea fi cultivate cu vie. Aceasta o dovedesc viile și conacele de la țară ale boierilor, precum și dealurile cu vii de pe malul de sud al Dâmboviței până la București. Vinul din Țara Românească te face să-ți lase gura apă, dar te îmbată curând.”⁹⁰

În cristalizarea gastronomiei zonei Brăilei un plus l-au constituit resursele specifice și totodată influențele și schimburile culturale intense cu comunitățile de ruși și turci, greci rezultând un mixt de mâncăruri tradiționale savuroase. Brăila este o zonă pescărească și de acvacultură cu un potențial însemnat al zonei, conferit de Dunăre și de salba de lacuri și râuri. Zona pescărească cuprinde „a doua Deltă” a României – Parcul Natural Balta Mică a Brăilei, un număr mare de arii naturale protejate, o vastă rețea hidrografică bogată în resurse naturale.

Câteva rețete care sunt considerate specifice pentru Brăila și unice:

Brânzoaice de Brăila - o varietate de telemea cu piper și „neghină bună” încorporată ce nu se regăsește nicăieri în lume.⁹¹ Ingrediente: 1 kg făină, 3 ouă, 500 g unt, 250 g caș dulce, 100 g cașcaval, 250 ml lapte, 250 g telemea de Brăila (cu piper). Mod de preparare: seara se frământă toate cât de bine și se lasă să respire o noapte la rece și a doua zi dimineața se taie în diferite forme. Se prepară glazura din 2 ouă, 200 g cașcaval ras, 200 ml smântână. Se bat ouăle, se ung

⁸⁹ În *Călători străini*, ed. cit., p. 15.

⁹⁰ În *Călători străini*, ed. cit., p. 228.

⁹¹ Radu Anton Roman, *Bucate vinuri și obiceiuri românești*, Ed. Paideia, 1998, p. 217.

brânzoaicele cu ou și se presară cu cașcaval ras. Se pun în cuptor, foc mic, până se rumenesc și se servesc cu smântână.

Scordolea - un sos balcanic foarte folosit cândva în România, azi rar făcut, și doar la Galați și la Brăila, unde grecii încă se mai întâlnesc în număr corespunzător.⁹² Ingrediente: miezul de la 30 de nuci, miezul de la 1 franzelă mică, 1 pahar de ulei, 1 – 3 linguri oțet, sare, piper (după gust), 6 căței usturoi. Mod de preparare: Se înmoaie pâine-n apă rece, se stoarce, se pisează usturoiul, se macină nucile și se freacă împreună cu ulei, oțet, sare și piper până se fac pastă. Sosul se servește cu raci sau cu crapul mare de Strachina tăvălit în mălai și prăjit până se înroșește.

Sirop de sămânță de pepene galben - la Brăila și Galați se prepară acest sirop din pepeni galbeni parfumați. Peste sămânța multă și descojită de pepene galben se pune apă cât să o acopere, apoi se pisează până se face pastă. Se pune pasta în tifon gros și se așază în teasc. În zeama scursă se adaugă zahăr: 1 parte zahăr – 2 părți zeamă – și se pune la fiert, câteva minute. Se bea cu apă minerală rece.⁹³

Șerbet de nufăr - mai puțin cunoscut, șerbetul de nufăr se făcea și se mai face încă, rar, la Brăila, unde bălțile erau împânzite de flori de nufăr. Ingrediente: 1 kg zahăr, 1 lămâie, 40 – 50 frunze mari de nufăr, proaspete, îmbibate bine cu seve. Se curăță și se toacă frunzele de nufăr, se storc, apoi se pun la fiert în 800 ml apă clocotită până se fac pastă. Se dizolvă zahărul într-un litru apă caldă și zeamă de la 1 lămâie, apoi se pune la fiert. Pasta de nufăr se stoarce prin strecurătoare peste suc crud. Zeama rezultată se toarnă peste fiertura de zahăr, să clocotească împreună la foc iute, până se leagă de șerbet.⁹⁴

Alvița - la Brăila, Galați, precum și în alte orașe de pe malul Dunării se prepară alvița din următoarele ingrediente: zahăr, miez de nucă și făină. Există un joc cu alvița bătută, astfel: se bate în tavan un cui, de cui se prinde o ață, iar la capătul aței se leagă o bucată de alviță în care se pune un franc sau un galben. Tatăl balansează ața și toți cei din casă stau cu gura căscată ca să prindă alvița. Cine-o prinde cu gura o mănâncă și ia banul. “Când se prinde alvița de părul vreunuia și nu se poate desface, atunci se nasc râsete. Astfel petrec cu toții până după miezul nopții, anume ca să fie străji, pentru că după credința lor în ziua aceasta va sta Domnul nostru Iisus Hristos la judecată.”⁹⁵

Scrumbii sărate - scrumbiile se sărează astfel: 100 de scrumbii, sare grunjoasă din belșug, oțet de vin, cât este nevoie, ceapă, 1 litru untdelemn, foi de dafin, boabe de piper și ienibahar. Se grijesc scrumbiile (mațele se scot pe la urechi), se umplu pe jumătate cu sare. În puțină se presară sare, apoi straturi de scrumbii și sare. Se lasă 2 zile, se scurge saramura și se pune-n loc o zeamă din oțet slab – 1 parte oțet, 8 părți apă, 1 ceapă, 1 pumn boabe piper și ienibahar, foi de dafin, cât să acopere peștii. După 7 zile, prima zeamă se scurge și se pune alta, la fel, cu 1 pumn de sare totuși, peste care se toarnă ulei bun, să-i ia aerul scrumbiei. Se oferă după

⁹² ibidem.

⁹³ Ibidem, p.219.

⁹⁴ Ibidem, p. 220.

⁹⁵ Simion Florea Marian – „Sărbătorile la români“, apud ibidem, p.236.

meremet dunărean: tăiată felioare, cu multă ceapă, 1 lingură de ulei, 1 lingură de oțet, ceva verdeață.⁹⁶

La Brăila se întâlnesc mâncăruri influențate din bucătăria rușilor lipoveni: ști (ciorbă de varză), iuha (ciorbă de pește), lapșa (tăiței de casă), vareniki (colțunași cu brânză), blinciki (clătite cu brânză și smântână, băgate la cuptor), blinele (cartofi cu smântână)⁹⁷ ș.a. Și preparatele din pește sunt numeroase, mai ales din pește de Dunăre, fiind accesibil. Peștele se pregătește cu grijă, ținându-se cu o mână de cap și se curăță de la coadă la cap, cu atenție să nu se spargă fierea care ar fi compromis carnea fiind foarte amară.

Rețetă de borș de pește - Ingrediente: 4 capete de pește, 4 cartofi, 2 cepe, un morcov, 4 roșii, sare după gust. Mod de preparare: Se pun la fiert într-o oală cartofii tăiați mărunt, ceapa tocată și morcovul tăiat rondele. Când zarzavatul este aproape fiert, se pun cele patru capete de pește și se lasă pe foc până ies ochii peștelui. Se adaugă roșiile tocate, fiind curățate în prealabil de pieliță. Când se servește, se presară pătrunjel și se acrește după gust. Pește trebuie să fie proaspăt scos din Dunăre. Se folosește apă din Dunăre, ca borșul să fie mai gustos și se fierbe la ceaun, la foc de lemne. Peștele curățat și tăiat în felii potrivit de mari se adaugă după ce legumele sunt fierte. Peștele este gata atunci când, trăgând de aripioare, se scot foarte ușor. Borșul se acrește cu oțet și la sfârșit se adaugă pătrunjel verde. Mai întâi se mănâncă peștele cu mujdei de usturoi și apoi zeama (Smaznov Evdochia)⁹⁸. Borșul cu toate varietățile de pește este mâncarea zilnică pentru pescar în baltă. Bibanul se folosește numai pentru a da gust bun la zeamă, pentru carne se folosește crap sau somn. Peștele din borș îl mănâncă într-o strachină de lemn specială, în formă pătrată, stablea. Se servește cu condimente: mujdei de usturoi făcut cu borș și cu oțet; saramură din borș cu sare multă pentru a digera peștele gras. La coada străchinii, mic canal, ca un uluc, prin care beau la urmă zeama scursă din pește. Mănâncă întâi peștele, apoi borșul.

Borș cu perișoare de pește - Ingrediente: 700-800 g pește, 1-2 ardei grași, 1 morcov, 1 pătrunjel, ½ telină, toate mici (220 g), 1 ceapă, 2 roșii, 50 g franzelă, 2 ouă, ¼ l borș, piper. Mod de preparare: morcovul, pătrunjelul, țelina, ceapa, se rad toate prin răzătoarea cu găuri mari și se călesc 2 minute în trei linguri untdelemn, apoi se sting cu 2 l apă, se adaugă puțină sare și se pun la fiert. Peștele se curăță de solzi, cap, piele, se trece cu cuțitul deasupra șirei spinării de ambele părți, se scoate carnea cca ¼ kg și se curăță de toate oasele. Capul, coada și șira spinării se pun să fiarbă în ciorbă. Când sunt fierte, se scot, se oprește numai carnea de la cap. Se pune ardeiul tăiat felii subțiri și roșiile tăiate sferuri. Se fierb 5 minute, apoi se pune borșul și, când dă în clocot, se pun perișoarele făcute în felul următor: carnea se trece prin mașina de tocat împreună cu franzela muiată în apă și bine stoarsă, o ceapă mică tocată și călită 1 minut în 2 linguri untdelemn, sare, un vârf de cuțit piper, pătrunjel tocat. Tocătura se amestecă bine cu 2 ouă întregi. Se ia cu lingurița udă din compoziție cam cât o măslină mare, se dă drumul în supă clocotindă. Se fierb 15 minute cu capac. Se servește cu leuștean, după ce s-a potrivit de sare.

⁹⁶ Radu Anton Roman, op.cit., p. 241.

⁹⁷ Ioan Munteanu, *Monografia rușilor lipoveni din Brăila. Pescuitul, activitate tradițională*, Ed. Proilavia, Brăila, 2015, p.204-205. După vol. Ivan Ivlampie, *Comunitatea ortodoxă de rit vechi, între tradiție, modernitate și globalizare*, p.140, vol.6, p. 82-84 și alte surse orale.

⁹⁸ Ibidem.

Crap la proțap - se spintecă crapul mare și se desface în două, apoi se prinde în câte două bețe, sus și jos, astfel ca să rămână deschis. Se leagă mijlocul acestor bețe de un par ascuțit la capăt, numit proțap, care se înfige în pământ ca un țărșuș. De o parte și de alta a proțapului cu crapul, se face câte un foc la distanța de câte 50-60 cm. Focul frige astfel de la distanță încetul cu încetul crapul pe amândouă părțile deodată, care capătă un gust foarte bun. Deoarece însă este anevoios a face două focuri deodată, se poate face și un singur foc și se întoarce apoi crapul când cu o parte când cu cealaltă spre foc.

Supa de raci - racii sunt destul de întâlniți în zona Brăilei, așa încât multe cărți de bucate includ rețete cu raci. Într-o carte de bucate din secolul al XIX-lea scrisă de Mihail Kogălniceanu și C. Negruzzi, întâlnim următoarea rețetă pentru supa de raci: „Să se ieie douăzeci de raci și să se spele bine și să-i fiarbă în zeamă de carne bună. Apoi să-i scoată și să le ieie cojile și carnea din picioare, apoi cojile toate puse în piuliță și pisate tare bine. Apoi să iei puțină grăsime și o înfierbântă și să le pui cojile cele pisate înăuntru să se prăjească puțin. Apoi să se strecoare acea grăsime printr-o petică (bucată de pânză, n.n.) și cojile acelea să se puie iar în zeama în care au fiert racii să mai fiarbă bine. Apoi grăsimea aceea strecurată să se puie într-o tigaie să se înfierbânte și să se puie o lingură de făină înuntru și să lasă să se umfle dar nu să se ruminească, și apoi să o toarne zama aceea în care au fiert racii și să o strecuri prin sâță și să mai fiarbă puțin. Apoi să tai franzelă rumenită și să pui în masă împreună cu codițele și cu picioarele racilor și să torni zama peste dânșii și să dai la masă”⁹⁹.

Icrele - de morun, nisetru, etc., se sărează și se comercializează sub numele de Caviar. Cel mai prețuit caviar este cel rusesc veritabil (Icre negre, Caviar de Astrachan), de la Marea Caspica și Volga inferioară. La Dunărea de jos se prepara caviar la Orșova, Galați și Brăila.¹⁰⁰

Blini (Clătite cu urdă sau brânză dulce / sărată), garnisite cu smântână - ingrediente: 700 ml lapte, drojdie de bere cât o nucă, 50 g unt, 2 ouă, 300 g făină, o linguriță de zahăr, un vârf de cuțit de sare, 300 g urdă sau brânză nu foarte sărată. Mod de preparare: în 200 ml lapte călduț se adaugă drojdia de bere și puțină făină, după care se pune la cald până crește compoziția. Se amestecă apoi cu 50 g unt topit, un ou, un vârf de cuțit de sare, o linguriță de zahăr, 300 g făină și 500 ml lapte. Clătitele obținute prin prăjire pe o parte și pe alta în tigaie (se unge, de preferat, cu untură proaspătă) se umplu cu amestecul obținut din 300 g urdă sau brânză amestecate cu un ou sau cu o ceșcuță de smântână. După ce se fac rulouri, clătitele pot fi introduse în cuptor pentru câteva minute. Se servesc cu smântână sau cu miere de albine.

Kaşnik sau Pșovnik (Budincă de orez) - ingrediente: 500 g orez, 5 ouă, 250 ml ulei, 500 ml lapte, 100 g zahăr, un vârf de cuțit de sare. Mod de preparare: Se fierbe orezul și se lasă 10 min. acoperit după ce se ia de pe foc. Se adaugă zahărul și uleiul. După ce se răcește, se amestecă cu laptele, ouăle și sarea. Compoziția obținută se întinde într-o tavă unsă cu unt sau untură de porc proaspătă și se pune la cuptor pentru o jumătate de oră. Când este gata și este răcită, se presară cu pudră de zahăr și se taie în romburi sau pătrățele.

⁹⁹ Mihail Kogălniceanu, *Carte de bucate boierești. 200 rețete cercate de bucate, prăjituri și alte trebi gospodărești*, Editura Dacia, Cluj, 1973, p.12.

¹⁰⁰ Dr. C. Diaconovich, *Enciclopedia Română*. Tomul al doilea, Copepode-Kermam publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii pentru Literatură Română. 1 Cultura poporului roman, Sibiu, 1900, p.785.

Vareniki (Colțunași cu brânză) - ingrediente: 250 g făină, un ou, 200 g brânză telemea, două ceșcuțe smântână, 100 g unt, sare, o ceașcă apă. Mod de preparare: 1) Se face o cocă din făină, o ceașcă cu apă, un ou și puțină sare. Se lasă o oră, după care se întinde cu sucitorul și se taie cu gura unei căni sau în pătrate. În fiecare cerc (sau pătrat) se pune o lingură din amestecul făcut din brânză rasă, smântână (sau un ou) și puțină sare (dacă brânza e dulce). Colțunașii se pun la fiert în apă clocotită și puțin sărată. Se servesc cu unt topit și smântână. 2) Se întinde un aluat de consistența celui pentru tăiței de casă, se taie rotund cu un pahar, se umplu cu brânză sărată amestecată cu ou sau cu vișine, se lipesc bine și se fierb 10-15 minute. Se servesc cu smântână (Smaznov Evdochia)¹⁰¹.

Alte dulciuri specifice locale: *ladîciki, lipioșki, pirajăniki, preaniki, pampușki*.¹⁰²

Braga - băutură de origine turco-bulgară tradițională la Brăila, oferită de vânzători ambulanți numiți bragagii, descriși de cercetătorul Ioan Munteanu astfel: "*Bragagiul purta un mintean colorat cu flori de găitane negre, șalvari de aba, pe cap cu fes roșu cu ciucure negru iar în picioare cipici de opincă vârfuluiți în sus. Pe brațul stâng ducea un coș pe gura căruia stătea o tavă cu multe despărțituri, pentru fiecare din zaharicalele ce le vindea (rahat, hal viță, nugale cu nuci, cu năut, cu susan sau cu alune și bidgibidgi - un fel de lumânări groase din cocă de rahat, închegată cu zahăr legat pe sferturi de nuci înșirate pe sfoară) iar cu mâna dreaptă purta o doniță curată bătută în semilune de tablă de alamă, doniță în care ținea bragă (o zeamă de mei umezit pentru înăcrare și apoi îndulcită cu zahăr praf) răcită de un bulgăre de gheață ce plutea în ea...."*¹⁰³

Încă există localnici care cunosc modul tradițional de preparare pentru produsele specifice Județului Brăila. Inventarierea și documentarea tradițiilor legate de gastronomie ale Județului Brăila trebuie continuată – de preferință sub coordonarea unei instituții cu preocupări metodice și sistematice de cercetare, Secția de Etnografie a Muzeului din Brăila în colaborare cu instituții și asociații culturale locale. Pot fi pregătite proiecte spre a fi depuse spre finanțare în exercițiul financiar 2021-2027. Operatorii turistici și agenții economici din sector trebuie informați cu privire la importanța și semnificația culturală a gastronomiei locale, trebuie încurajați să includă în oferta turistică produsele gastronomiei specifice județului Brăila. În toate locațiile în care se află cele 16 conace trebuie să fie elaborat și implementat un program complex de dezvoltare a micilor afaceri în sfera serviciilor pentru turism. Pe lângă brânza de Gulianca și vinul de Însurăței, există practici legate de pescuit și prepararea peștelui, pâinii, Județul are un real potențial pentru turismul gastronomic în asociere cu alte forme de turism. Componenta gastronomică întemeiată pe calitate, siguranță și autentic este esențială în experiența turistică.

5.9 Studiul soluțiilor similare

Scopul acestui demers este de a pune la dispoziție modele de acțiune care au avut succes și soluții practice, moduri de acțiune, căi de urmat, opțiuni de re-funcționalizare și soluții de finanțare care au avut succes în alte proiecte similare.

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Ibidem.

¹⁰³ Ioan Munteanu, *Stradele Brăilei*, Editura Ex Libris, Brăila, 2005, p. 72-73.

5.9.1 Proiectul Monumente uitate în România

Acest proiect este unul dintre cele mai importante din sfera preocupărilor de conștientizare pentru salvarea conacelor propunându-și „realizarea unei platforme online gratuite cu imagini și informații despre ansamblurile nobiliare extraurbane de pe actualul teritoriu al României și promovarea acestor monumente istorice în rândul publicului”¹⁰⁴. Printre parteneri se află Institutul Național al Patrimoniului, Universitatea Politehnică Timișoara – Facultatea de Arhitectură și Ordinul Arhitecților din România. Sunt prezentate povești de succes, materiale de împărtășesc experiența restaurării: *“Procesul de revitalizare al unei clădiri istorice este de cele mai multe ori unul de durată, ce se desfășoară pe parcursul a câțiva ani. Acesta începe cu studierea amănunțită a clădirii și a contextului acesteia, alegerea programului arhitectural potrivit și se continuă cu intervenția propriu-zisă, de restaurare, care implică de cele mai multe ori noi perioade de cercetare. În acest proces, relația cu autoritățile locale este esențială (...).”*¹⁰⁵ Promotorii sunt de părere că interesul pentru restaurarea și punerea în valoare a vechilor rezidențe nobiliare este crescut. Au fost documentate 400 de astfel de obiective, din care au fost identificate 70 de povești de succes ce au avut ca rezultat revitalizarea reședințelor nobiliare. Succesul nu are o rețetă unică, proiectele de revitalizare au fost investiția fie a autorităților locale, fie a unor investitori privați “care au reușit să vadă potențialul economic al acestor clădiri”, fie a unor “urmași ai nobilimii care doresc să reinstaureze clădirile ca exponenți ai istoriilor de familie”, fie au fost inițiate de “membri ai comunităților locale care cred în valoarea culturală a acestora, sau de asociații de profil care vor să redefinescă conceptul de monument istoric în societatea românească”¹⁰⁶.

Monumente uitate oferă atât posibilitatea de a cunoaște experiențe de restaurare și refuncționalizare ale altor obiective asemănătoare, cât și posibilitatea de networking. *“Reședințele nobiliare extraurbane constituie o componentă aparte a patrimoniului construit național, insuficient cunoscută sau valorificată astăzi. Ilustrând o varietate de stiluri arhitecturale, atât de origine vest-europeană, cât și locală, aceste ansambluri fac parte din vasta rețea de ansambluri nobiliare din bazinul cultural central și est-european, alături de ansamblurile nobiliare din Ungaria, Austria, Slovacia, Cehia, Slovenia, Serbia, Polonia, Ucraina și Republica Moldova.”*¹⁰⁷

Având o privire de ansamblu și conexiuni în acest tablou global, platforma *Monumente uitate* poate oferi pentru proiectul Trasee ale conacelor brăilene schimburi de experiență, iar la finalul implementării oportunități de conectare și extensie a proiectului brăilean cu trasee ale conacelor din alte județe, regiuni sau la nivel național și european.

5.9.2 Proiectul Trasee ale conacelor și castelelor din Banat

Acest proiect este inițiativa Asociației Culturale Ariergarda și a Asociației pentru Promovarea și Dezvoltarea Turismului Timiș. Ca mod de lucru, mai întâi au fost inventariate obiectivele¹⁰⁸

¹⁰⁴ www.monumenteuitate.ro

¹⁰⁵ <http://monumenteuitate.blogspot.com/2015/09/castele-si-conace-revitalizate.html#.VjMZL7crLDd>

¹⁰⁶ Ibidem.

¹⁰⁷ Ibidem.

¹⁰⁸ Ștefan Both, *S-au inventariat conacele și castelele nobiliare din Timiș. Majoritatea lor zac în paragină și nepăsare* 29 ianuarie 2018, https://adevarul.ro/locale/timisoara/foto-s-au-inventariat-conacele-castelele-nobiliare-timis-majoritatea-zac-paragina-nepasare-1_5a6f85c7df52022f75f9fca6/index.html

și s-a început promovarea acestora cu scopul de a trage un semnal de alarmă asupra valorii patrimoniale pe care o reprezintă acestea.

Asociația pentru Promovarea și Dezvoltarea Turismului în județul Timiș cu sprijinul Asociației Culturale Ariergarda au cartografiat 31 de conace din Banat exemplificând arhitectura perioadei iluministe și romantice cu elemente baroce și neo-clasice. Starea tehnică a obiectivelor variază de la stare foarte bună sau conservate acceptabil (Conacul Manase-Hodoni, Conacul Ottlik-Izvin, Conacul Vârgici-Sinersig și cele care adăpostesc instituții în orașele Jimbolia și Sânnicolau Mare) până la unele care nu mai există fizic, cum ar fi Conacul de la Poieni, păstrat în memoria colectivă a localnicilor și prin panorama montană oferită de locul pe care a ființat, precum și Conacul Duka din Cadâr.

Conacele și castelele din orașele Timișoara și Lugoj nu au fost incluse, acestea fiind incluse în alte oferte turistice pe care cele două municipii le promovează.

Coordonatoarele acestui proiect sunt arhitectele Cristina Chira și Anca Majuru care, pornind de la proiectul unei asociații care și-a propus să inventarieze toate castelele și conacele din toată țara, s-au oprit în zona Banatului; arhitectele susțin readucerea la viață a acestor monumente, restaurarea și repunerea lor în circuitul turistic și cultural.

Dintre ideile de refuncționalizare pentru conace, cele două arhitecte susțin funcția turistică, spații pentru proiecte culturale și spații de evenimente; aceasta din urmă este considerată viabilă economic și acceptabilă “având în vedere ca nu pot fi deschise tot timpul, dar le întreții, astfel încât în momente festive să le folosești, ceea ce totuși este o soluție ok. (...) Se pot demara alte proiecte culturale, cum ar fi un itinerar în cadrul unui festival, se mai pot face lucruri. (...) s-ar putea face un traseu în care să fie cuprinse toate clădirile care merita vizitate și, unde proprietarii sunt de acord, să fie incluse într-un circuit turistic permanent.”¹⁰⁹ În opinia lor, Bonțida este unul dintre cele mai de succes proiecte de restaurare – refuncționalizare a unui conac, model recomandat și de noi pentru refuncționalizarea Ansamblului Conților de Roma de la Viziru: “Bonțida. Este cam cea mai de succes poveste a unui ansamblu nobiliar. Acolo există o asociație (n.r. Transylvania Trust) care conduce o armată de oameni, unii se ocupă cu scrierea de proiecte și obținerea de fonduri, alții de restaurare. Pe măsură ce se face partea de restaurare, sunt pregătiți studenți și specialiști care învață cum se face restaurarea, nu numai în teorie, ci și în practică. Noi am fost acolo la un workshop de restaurare unde am făcut zidărie și dulgherie. Tot Bonțida are o cafenea, spații de cazare, se organizează evenimente private și în general, fiind aproape de un oraș mare, se împărtășește din evenimentele orașului. Se face TIFF-ul acolo (Festivalul Internațional de Film Transilvania –n.r.), Electric Castle (festival de muzică electronică – n.r.), se fac Zilele Castelului care au un aer cult, există Zilele satului pentru comunitatea locală, adică e un mod de a ține tot spațiul acela foarte mare în priză, cu evenimente, cu oameni care să vină din diverse motive. Dar este și foarte mult de lucru, îți

¹⁰⁹ Radu Trifan, *Peste 100 de castele și conace în Banat, distruse sau uitate de autorități. Povestile lor, pline de farmec, sunt reinviolate de două tinere arhitecte*, Interviu cu Anca Majuru și Cristina Chira, *Opinia Timișoarei*, 24 septembrie, 2013 <https://www.opiniatimisoarei.ro/peste-100-de-castele-si-conace-in-banat-distruse-sau-uitate-de-autoritati-povestile-lor-pline-de-farmec-sunt-reinviolate-de-doua-tinere-arhitecte/24/09/2013> .

trebuie foarte mulți oameni care să se ocupe de asta și să fie foarte bine organizați și nu toți proprietarii au capacitatea de a organiza așa ceva.”¹¹⁰

5.9.3 Proiectul “Curți domnești și boierești muntenești” al Consiliului Județean Dâmbovița

Rutele turistice propuse de Consiliul Județean Dâmbovița și recunoscute de Serviciul Relații Internaționale și Afaceri Europene în domeniul Turismului din cadrul Ministerului Economiei, Antreprenoriatului și Turismului au drept obiectiv să pună în valoare monumentele culturale și potențialul turistic al județului. Traseele conțin descrierea obiectivelor și a zonelor de interes, dar și informații referitoare la acces, tarife, distanțe între obiective, posibilități de cazare, precum și modalități de recreere.

Traseul începe cu cea mai veche curte domnească, cea de la Câmpulung, continuă cu Curtea de Argeș, Conacul Goleștilor și cel al Brătienilor, ajunge la Târgoviște, la Curtea Domnească pentru a se continua în județul vecin, Prahova, la Filipeștii de Târg, Bucov, Urlați și Brebu.

Pentru a facilita accesul turiștilor în Județul Dâmbovița a fost creată și o aplicație pentru telefonul mobil. Aceasta poate fi descărcată de Google Play și Apple Store în care sunt incluse toate informațiile legate de activitatea Consiliului Județean, dar și cele mai importante obiective turistice și evenimente din județ.¹¹¹

În Județul Dâmbovița a fost finalizată recent restaurarea Palatului Brâncovenesc de la Potlogi unul dintre proiectele derulate de Consiliul Județean Dâmbovița cu finanțare europeană. A fost refuncționalizat ca Muzeu și se află în administrarea Complexului Muzeal Curtea Domnească. Nu rezultă în ce mod funcționalizarea ca muzeu permite susținerea Ansamblului cu construcții și amenajări de 23000 mp, costul unui bilet fiind de 10 lei pentru adulți și 5 lei pentru copii.

Restaurarea Palatului de la Potlogi (foto stânga - înainte și dreapta - după restaurare)

5.9.4 Proiectul de promovare publică și restaurare a conacelor din Județul Ialomița

Inițierea acestui proiect întregește programul multianual „Ialomița, dintotdeauna pentru totdeauna”, care a dobândit calitatea de marcă înregistrată la OSIM în anul 2014, având ca scop protejarea obiectivelor cu potențial istoric, cultural și turistic, ca repere spirituale, dar și ca resurse de dezvoltare locală și ca mijloace de promovare a specificității și imaginii județului

¹¹⁰ Ibidem.

¹¹¹ <https://www.impact.ro/premiera-pentru-dambovita-care-intra-pe-harta-turistica-a-romaniei-au-fost-aprobate-trei-trasee-propuse-de-consiliul-judetean-149423.html>

Ialomița. Istoria castelelor și conacelor dezvăluie nu doar valoarea lor arhitecturală dar și informații legate de dezvoltarea și emanciparea comunităților locale pe teritoriul cărora se află amplasate, viața din jurul lor incluzând construirea de așezăminte sociale și culturale, asigurarea de facilități lucrătorilor de pe moșii sau locuitorilor din sat, înzestrarea cu tehnică agricolă modernă, de mare randament și de nivel european, sprijinirea sistematizării localităților și altele. Strategia Consiliul Județean Ialomița pune în valoare obiectivele cu real potențial istoric, cultural și turistic din acest județ. Ca exemple de succes în acest demers menționăm restaurarea integrală a Conacului Hagianoff de la Manasia, restaurarea parțială a Conacului Chiroiu de la Borănești și demararea proiectului cu finanțare europeană nerambursabilă „Reabilitarea monumentului istoric și de arhitectură Conacul Bolomey”, cu o valoare totală de 21.801.121,17 lei, inițiat de Consiliul Județean Ialomița.

Proiectul include și publicarea albumului „Castele și conace din Ialomița” realizat cu scop de documentare și comunicare publică.

Conacul/Domeniul de la Manasia, lângă Urziceni, județul Ialomița este un model pentru orice proiect de restaurare și pentru refuncționalizarea economică ce va permite susținerea durabilă a monumentului după restaurare. Povestea primei familii nobile Cantacuzino care a dat viață locului începe în anul 1650 și durează mai mult de 100 ani. După această perioadă, în anul 1775, moșia pe atunci denumită Uluiți-Manasia, este cumpărată și îngrijită de către domnitorul Alexandru Vodă Ipsilanti, o rudă apropiată a familiei Cantacuzino.

Conacul Manasia

În anul 1839 domnitorul Munteniei și Moldovei încheie primul capitol al poveștii, vânzând moșia Principelui Efrem Obrenovici. Cel de-al doilea capitol a istorisirii prezintă perioada de administrare a locului de către familia Obrenovici și controversata poveste de dragoste dintre domnitorul Alexandru Ioan Cuza și Maria Obrenovici, nora principelui Efrem.

Familia Obrenovici în frunte cu principele Efrem, contribuie considerabil la dezvoltarea moșiei și construiesc în anul 1842 biserica „Înălțarea Domnului“. Moștenitorii lui Efrem Obrenovici vând moșia fostului ministru de externe al Bulgariei, Ion Hagianoff care va locui aici împreună cu soția, franțuzoaica Marie-Claire Hagianoff și cu fiul lor, Nicolae. Familia Hagianoff oferă satului Manasia o perioadă prosperă în evoluția sa și pun pe harta României, un important obiectiv de patrimoniu, Domeniul Manasia. În cei 69 ani în satul Manasia, Ion Hagianoff și

apoi fiul său Nicolae ridică în zonă biserica, școala, monumentul eroilor, căminul cultural, primăria, hanul și actualul conac.

Construcția conacului s-a făcut între anii 1899–1900, în stil eclectic cu elemente de Art Nouveau, care ulterior va prelua numele părinților săi, Hagianoff. La 14 ani după ridicarea conacului, Ion Hagianoff dezvoltă fabrica de cărămizi și întregeste domeniul cu crama construită integral din cărămizile produse la fabrica familiei. Între anii 1923 – 1937 satul Manasia este întregit prin construcția unei școli, a primăriei noi și a „Monumentului eroilor căzuți în Primul Război Mondial”, construcții ce sunt plătite integral de către familia Hagianoff.

După cel de-al doilea Război Mondial, proprietățile familiei Hagianoff sunt confiscate abuziv de regimul comunist. Urmează anii de declin ai proprietății; pentru o perioadă conacul este utilizat ca grădiniță.

În anul 2006 Ariadna Löwendal Dănilă, fiica actriței Irina Dall (Löwendal) și nepoata marelui artist George Löwendal cumpără domeniul și îl restaurează treptat cu ajutorul unei echipe de profesioniști formată din arhitecți, constructori, designeri și scenografi. Restaurarea s-a făcut cu o investiție de 1,5 milioane de euro.

Conacul Hagianoff – un monument de arhitectură unic pentru zona Urzicenilor, construit cu elemente de arhitectură clasice și romantice, a fost reimaginat pentru găzduirea de evenimente sau întâlniri de afaceri sau sociale și pentru experiențe gastronomice.

Domeniul oferă astăzi, la un tarif de 35 lei/persoană o vizită la conac:

- Un tur ghidat în conacul elegant, presărat cu descoperiri surprinzătoare ale arhitecturii și istoriei locului;
- O plimbare în parcul de platani seculari populat cu păuni;
- O gustare și o băutură răcoritoare, savurate pe terasa conacului.

Se poate opta pentru *Vizită și mic dejun* sau *Vizită și dejun*, mesele fiind organizate în saloanele conacului sau afară. Se pot organiza evenimente private și sociale: baluri, corporate events, nunți, botezuri, Christmas party.¹¹² Domeniul deține conacul cu saloane, săli de conferință, mansardă, crama și parc cu păuni și un automobil de epoca pentru decor, chioșc și pavilion exterior.

Pavilionul exterior este amplasat în parcul domeniului și are o suprafață de 525 mp, cu o capacitate de până la 300 de locuri este locul ideal pentru evenimente care necesită desfășurarea într-un decor deosebit. Crama conacului se întinde pe o suprafață de 1000 de

¹¹² <https://domeniulmanasia.ro/despre-noi/>

mp și a fost recondiționată pentru a găzdui degustări de vinuri, evenimente personale sau corporate.

5.9.5 Conacele din Județul Olt

În cadrul proiectului Conacele din Județul Olt se prevede restaurarea a 14 obiective istorice din care 7 sunt conace și 2 cule¹¹³. Soluția de finanțare pentru realizarea acestui proiect au constituit-o fondurile europene alocate României prin Programul de Dezvoltare Regională pentru perioada 2014-2020 prin liniile destinate clădirilor istorice din mediul rural. Pe lista celor care ar putea fi renovate cu bani europeni în județul Olt se află șapte conace boierești, patru biserici, două cule și un cimitir. Proiectul se confruntă cu problema statutului juridic al clădirilor, jumătate din acestea fiind proprietate privată, însă autoritățile speră să le obțină cu titlu gratuit de la moștenitori.

Conacul Brătășanu era în perioada interbelică una dintre cele mai frumoase clădiri din județul Olt. După Revoluție, imobilul a fost lăsat de izbeliște. Moștenitorii boierului l-au revendicat în instanță și l-au câștigat abia în 2011 când clădirea se afla într-o stare avansată de degradare. Curtea nu mai are gard de multă vreme, iar hoții au luat tot ce au putut căra din clădirea ridicată la sfârșitul secolului al XIX-lea. Și conacul din comuna Curtișoara – care în perioada comunistă a fost sediul cooperativei agricole din localitate – a avut aceeași soartă. Pentru fiecare monument istoric suma minimă alocată prin programul de dezvoltare regională a fost de 200.000 de euro.

5.9.6 Proiectul “Cule în lumină” – modele de finanțare prin contribuția investitorilor privați

Proiectul își propune să pună “în lumina” valoarea și semnificația culturală a acestor construcții tradiționale românești, precum și modul de viață și preocupările celor care le-au ridicat sau au locuit în ele de-a lungul timpului¹¹⁴. Obiectivul proiectului este acela de a le face cunoscute publicului larg și de a le pune în circuitul turistic.

Documentarea și incursiunea istorică sunt susținute prin implicarea autorităților locale, a Institutului Național al Patrimoniului și a Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București.

Culele – comorile abandonate ale Olteniei sunt case fortificate, construite din piatră, cu două sau trei etaje, cu dublă funcție – de apărare și de locuire.

Informațiile istorice despre cele 27 cule, obținute cu ajutorul Institutului Național al Patrimoniului, sunt

¹¹³ <https://www.digi24.ro/magazin/timp-liber/cultura/planuri-pentru-reabilitarea-a-14-cladiri-istorice-din-olt-373588>

¹¹⁴ <https://culeinlumina.ro/idei-proiecte/>

împărtășite publicului larg pe website-ul dedicat și pe conturile de social media ale companiei CEZ România. Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” (UAUIM) a selectat din top 10 Cule (top obținut prin votul publicului vizitator al site-ului) 3 clădiri finaliste ținând cont de criteriile precum relevanța edificiului pentru programul de arhitectură de tip culă și fezabilitatea unei propuneri de intervenție asupra clădirii, stabilită pe baza evaluării stării de conservare și a utilizării actuale. Finalistele au fost „Casa Culă Eftimie Nicolaescu”, „Cula I.C. Davani” și „Cula Cioabă Chintescu” pentru care studenții de la Universitatea de Arhitectură au propus idei de proiecte de conservare-restaurare.

Pe site-ul *Cule în lumină* a fost creată secțiunea „Trasee în lumină” care include o hartă interactivă cu ajutorul căreia utilizatorii își pot crea propriul traseu de vizitare a celor 27 cule incluse în proiect.¹¹⁵

Proiectul este un model pentru soluția de finanțare prin implicarea unui investitor privat care argumentează implicarea sa în proiecte sociale și culturale prin poziționarea sa ca investitor strategic în zona Olteniei; finanțarea privată este o soluție pe care am propus-o și noi de ex. pentru conacul Orezeanu. Un alt aspect pe care și proiectul de restaurare și refuncționalizare al conacelor brăilene îl poate lua în considerare ca model de bune practici îl constituie pagina interactivă care invită publicul să împărtășească informații, povești despre monumentele incluse în proiect.

5.9.7 Traseul conacelor prahovene

Acest proiect este inițiativa platformei turistice “Călători prin România”, fiind inspirat de proiectul de restaurare a Conacului Pană Filipescu din Filipeștii de Târg, proiect finanțat cu fonduri europene. Conacul a fost refuncționalizat ca expoziție muzeală, aflându-se în administrarea Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova.

Traseul include Conacul Pană Filipescu, Conacul Bellu de la Urlați, Conacul Domniței Ralu (aflat la 80 km de București).

Conacul Pană Filipescu înainte(stânga)¹¹⁶ și după restaurare (dreapta)¹¹⁷

¹¹⁵ <https://culeinlumina.ro/trasee/>

¹¹⁶ Conacul Pană Filipescu, Filipeștii de Târg, 19 aprilie 2008, <https://www.flickr.com/photos/norida/2428222359/>

¹¹⁷ Muzeul de Istorie Prahova – Muzeul "Conacul Pană Filipescu", 2016, http://www.histmuseumph.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=770:muzeul-qconacul-pan-filipescu&catid=37:sectii-muzeale&Itemid=54

Primul conac din traseu a fost ridicat în jurul anului 1650 de către Pană Filipescu, ginerele postelnicului Constantin Cantacuzino în stil tradițional românesc, cu parter înalt, foișor cu coloane, scară și pivniță.

În cadrul expoziției a fost reconstituită viața cotidiană medievală din secolele XVII-XVIII, urmărind evoluția familiilor Cantacuzino și Filipescu de-a lungul timpului. Sunt ilustrate prin machete principalele ctitorii cantacuzine prahovene, obiecte de mobilier vechi, portretele membrilor de vază ale familiei Cantacuzino, cărți bisericești vechi, icoane, o tiparniță, podoabe și veșminte de epocă.

Mansarda a fost transformată în sală de conferințe iar fosta pivniță găzduiește astăzi o expoziție cu diverse unelte agricole tradiționale.^{118, 119}

Conacul Pană Filipescu a fost restaurat printr-un proiect finanțat cu fonduri europene prin Programul Operațional Regional 2007-2013 și refuncționalizat ca Muzeu – conac, secție a Muzeului de Istorie Prahova.

„Conacul Bellu” este situat în orașul Urlați, la 23 de km de Ploiești și la 80 de km de București. Considerat cel mai frumos conac de secol XIX din Țara Românească, a fost construit pe moșia baronului Alexandru Bellu. În anul 1926 familia Bellu a donat Academiei Române întreg complexul de clădiri. Astăzi conacul este restaurat și funcționează ca muzeu. Foișorul a fost amenajat ca muzeu de sine stătător, adăpostind, printre altele, o expoziție cu o parte din fotografiile originale făcute de Alexandru Bellu, cât și cu aparatura fotografică pe care acesta a deținut-o.

În curtea frumos amenajată se pot face fotografiile pentru evenimente private.¹²⁰

„Conacul Domniței Ralu” despre care am mai discutat în capitolele anterioare, aflat la numai 80 de kilometri de București în Comuna Bucov, Județul Prahova a fost restaurat și refuncționalizat turistic sub denumirea de „Casa Timiș”.

În Județul Prahova se află și ruinele „Palatului Cantacuzino de la Florești”, o bijuterie arhitectonică numită și „Micul Trianon” precum și Muzeul „Casa Domnească” de la Brebu, unul dintre cele mai importante monumente arhitecturale realizate în timpul domniei

Conacul Domniței Ralu

lui Matei Basarab. Gheorghe Grigore Cantacuzino, zis ”Nababul” va fi punctul comun al acestor atracții turistice valoroase.

¹¹⁸ <https://calatoriprinromania.ro/traseul-conacelor-prahovene-conacul-pana-filipescu-i/>

¹¹⁹ <https://citymaps.ro/muzeu/prahova/muzeul-conacul-pana-filipescu/>

¹²⁰ <https://calatoriprinromania.ro/traseul-conacelor-prahovene-conacul-bellu-ii/>

Domeniul Cantacuzino se întinde pe o suprafață de 150 de ha și găzduiește vechiul conac, castelul de apă, parcul dendrologic și alte dotări. Palatul a fost proiectat la începutul anului 1900 inspirat de „Micul Trianon” din grădina Palatului Versailles din Franța, fiind numit și Palatul Domniței deoarece a fost dăruit de Cantacuzino nepoatei sale, Alice Cantacuzino.

5.9.8 Proiectul Conacele Moldovei – Republica Moldova

Proiectul vizează restaurarea și valorificarea turistică a conacelor. *„Conacul era reședința de vară a nobililor sau boierilor. Construit în inima satelor mari, fiecare conac e învăluit de mister și poartă amprenta familiilor nobile de altădată. Aceste palate de vară ale boierilor au avut de suferit cu trecerea timpului, însă ele rămân adevărate bijuterii arhitecturale, perle ale patrimoniului național. Ele ne îndeamnă să răsfoim file ascunse din istoria țării. Conacele ar putea deveni refugii pentru călătorii rafinați și destinații perfecte pentru turismul cultural”*.¹²¹

Văzute cu inima, zece din ele au fost incluse în istoria “Inimii Moldovei”¹²².

Conacul familiei Lazo¹²³

Este construit în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Arhitectural este apropiat de casele țărănești, cu distribuirea odăilor în jurul holului central. Ultimii moșieri din această dinastie au fost Gheorghe și Elena Lazo, părinții „eroului legendar al războiului civil din Rusia” Serghei Lazo. În perioada interbelică, în conac este amenajată o școală, iar în 1967- 1968, după transferarea școlii în sediul nou, conacul este reconstruit și transformat într-un muzeu dedicat „eroului sovietic”, fiind și filială a Muzeului Național de Arheologie și Istorie a Moldovei. Monument de arhitectură de importanță națională.

Stare: După o restaurare de câțiva ani a fost redeschis cu succes în vara anului 2018.

Locație: Piatra, Orhei¹²⁴

¹²¹ https://www.youtube.com/watch?v=dei-2NZMWS8&ab_channel=SKYDRIVEMOLDOVA

¹²² www.inimamoldovei.md

¹²³ <https://goo.gl/maps/J6KVHFGkUJu>

¹²⁴ <https://diez.md/2020/12/20/foto-monumentele-istorice-demult-uitate-conacele-moldovei-istoria-locatia-si-starea-lor-de-la-nord-pana-la-sud/>

Conacul familiei Donici¹²⁵

Datează din secolul al XIX-lea și are o arhitectură modestă, apropiată de cea a caselor țărănești. Include un parc și capela familiei Donici. Aici a crescut Alexandru sau Alecu Donici (1806-1866) – clasic al literaturii române, fabulist și traducător. Conacul din Bezeni, vechea denumire a localității, a fost o vreme școală după care, în 1976, a fost reorganizat în casă-muzeu. Colecțiile includ articole de uz casnic și publicații ale timpului, precum și documente și

fotografii legate de viața lui A. Donici. Monument de arhitectură de importanță națională. Actualmente este sediul gospodăriei agricole din localitate.

Stare: Se află în stare nesatisfăcătoare. S-a intervenit în exteriorul clădirii cu teracotă.

Locație: Dubăsarii Vechi, Criuleni.¹²⁶

Conacul lui Constantin Cazimir¹²⁷

Parcul din Milești a fost fondat de către moșierul Constantin Cazimir, aici fiind plantate specii rare de pomi. În prezent, face parte din Rezervația peisagistică „Cazimir-Milești”. Este protejat de stat pentru că reprezintă un monument al arhitecturii de peisaj. Localnicii vorbesc cu mândrie de parcul lor, mai ales că aici vei găsi specii rare de arbori și arbuști. O mândrie aparte o au pentru cei doi arbori de Ginkgo Biloba, care au peste 150 de ani și sunt supranumiți „Adam și Eva”.

Stare: La moment conacul se află în stare satisfăcătoare conform Agenției de Inspectare și Restaurare a Monumentelor.

Locație: Milești, Nisporeni.¹²⁸

¹²⁵ <https://goo.gl/maps/Z1SHdYfsRVH2>

¹²⁶ <https://diez.md/2020/12/20/foto-monumentele-istorice-demult-uitate-conacele-moldovei-istoria-locatia-si-starea-lor-de-la-nord-pana-la-sud/>

¹²⁷ <https://goo.gl/maps/on6myGMACHk>

¹²⁸ <https://diez.md/2020/12/20/foto-monumentele-istorice-demult-uitate-conacele-moldovei-istoria-locatia-si-starea-lor-de-la-nord-pana-la-sud/>

Conacul si vila de vânătoare a lui Manuc Bei¹²⁹

Construcția conacului a început sub conducerea fiului lui Manuc Bei, Murat (Ivan) după moartea acestuia și a fost terminată abia de către nepotul său, Grigore. Cei doi au construit un castelul în stil francez de o frumusețe uimitoare, cu o grădină de iarnă, turnuri de pază și un parc imens.

După cel de-al doilea război mondial conacul a trecut în proprietate sovietică. Inițial, moșia a fost adaptată pentru găzduirea unei școli de mecanizare, apoi a unui colegiu de construcții. Zidurile conacului care înconjurau odată întreaga zonă, au fost distruse la sfârșitul anilor '50. Până la sfârșitul anilor '80, complexului arhitectural a fost menținută într-o stare satisfăcătoare. Fatală pentru vila seculară a fost cutremurul din 1986, după care majoritatea construcțiilor au fost declarate avariate. Pentru studenții de la colegiu a fost construită o nouă clădire, iar conacul în sine a început să deterioreze rapid. Mai mult sau mai puțin păstrându-se Castelul de vânătoare, aici fiind deschis un Muzeu etnografic. În 1993 conacul obține statutul de monument de arhitectură. Către anul 2012, înainte de demararea lucrărilor de restaurare, complexul se afla într-o stare de degradare avansată, excepție făcea numai clădirea Castelului de vânătoare.

Stare: După o restaurare de câțiva ani, conacul a fost redeschis pentru vizitatori în 2015.

Locație: str. Mitropolit Varlaam 51, Hâncești, Moldova.¹³⁰

Conacul Familiei Ralli-Arbore¹³¹

Conacul lui Zamfirache Ralli este o fostă reședință boierească de la începutul secolului al XIX-lea, construită de bogatul boier grec Zamfirache Ralli, în satul Dolna, Basarabia (în prezent raionul Strășeni). Locul a devenit mai cu seamă cunoscut datorită faptului că a fost vizitat adeseori de cunoscutul poet rus Aleksandr Pușkin, exilat între 1821 și 1823 la Chișinău.

¹²⁹ <https://goo.gl/maps/xnVrVKQ3bCx>

¹³⁰ <https://diez.md/2020/12/20/foto-monumentele-istorice-demult-uitate-conacele-moldovei-istoria-locatia-si-starea-lor-de-la-nord-pana-la-sud/>

¹³¹ <https://goo.gl/maps/Zrsr96MSzX92>

Cinci sate din împrejurimi aparțineau boierului, iar casa din Dolna era de fapt o casă de vacanță. Aici, vara, organizau baluri și petreceri cu lăutari și țigani.

În 1820 Pușkin l-a întâlnit pe Ion Ralli, feciorul lui Zamfirache în Chișinău și s-au împrietenit, iar vara următoare l-a dus pe poet la conacul tatălui său. În Codrul din apropierea Dolnei sunt situate locurile „Izvorul Zamfirei” și „Poiana Zamfira”, acolo Pușkin a întâlnit șatra de țigani și pe frumoasa Zamfira, le-a urmărit tradițiile și obiceiurile timp de 2 luni de vară, ca mai apoi să creeze poemul Țigani. După primul război mondial conacul a rămas satului. Aici a funcționat o bibliotecă, apoi școala muzicală. Moșia a fost deținută în prima jumătate a secolului al XX-lea de Zamfir Ralli-Arbore, iar după ocuparea Basarabiei de către URSS a fost naționalizată și deschisă publicului în ziua de naștere a lui Pușkin, la 6 iunie 1949. Abia în anii '70 a devenit o filială a casei-muzeu „Aleksandr Pușkin” din Chișinău. La sfârșitul perioadei sovietice atrage până la 150 de mii de turiști anual, pentru primirea tuturor fiind desfășurat un orașel de corturi. Muzeul are 2 niveluri, pentru public sunt deschise camerele de la etaj, 15 la număr. Exponatele nu sunt lucruri personale ale familiei, doar câteva scrisori expuse au aparținut anume familiei Ralli.¹³²

Conacul Balioz¹³³

Este construit la mijlocul sec. XIX de boierul armean Manuk-Bei. Era foarte diferit de conacele din acele timpuri prin simplitatea stilului. A fost construit în stil vest-european cu elemente ale clasicismului rus. Grădina conține plante deosebit de rare din Crimeea, Siberia, China. Ulterior, stăpânii au abandonat-o pentru ca în timpul războiului să funcționeze ca spital militar și mai

târziu se propunea să devină sanatoriu. Din păcate, până în anul 1985 clădirea a fost pustie, și apoi pe teritoriul moșiei a funcționat Muzeul de meserii populare.

Actualmente este muzeu, organizat pe principiu tematic în baza unor mostre autentice din sec. XIX – XX: olărit, prelucrarea lemnului, metalului, pietrei și a pielii, țesutul covoarelor și a pânzelor, portul popular, broderia și croșetatul,

împletiturile din fibre vegetale și confecționarea instrumentelor populare.¹³⁴

Conacele din Republica Moldova pot fi luate în considerare de proiectul de valorificare turistică a conacelor brăilene în cazul în care vor apărea oportunități de finanțare în cadrul proiectelor de cooperare culturală dintre cele două țări românești.

¹³² <https://diez.md/2018/03/26/foto-video-calatorii-de-weekend-conacul-lui-zamfirache-ralli-stejarul-lui-gagrin-si-doua-sate-pitoresti-din-raionul-edinet/>

¹³³ <https://goo.gl/maps/6xupUjQJe6T2>

¹³⁴ <https://diez.md/2020/12/20/foto-monumentele-istorice-demult-uitate-conacele-moldovei-istoria-locatia-si-starea-lor-de-la-nord-pana-la-sud/>

5.9.9 Conacul Neamțu – Olari refuncționalizat ca hub cultural și educațional

Situat în Comuna Județul, Conacul Olari este un caz de bună practică pentru parteneriatul proprietar privat – societate civilă¹³⁵. Conacul Olari a intrat în proprietatea și administrarea Fundației Pro Patrimonio în 2016.

Conacul Neamțu înainte de restaurare

Conacul Neamțu după de restaurare

La conac se organizează ateliere pentru copiii din sat, cu activități în care pot experimenta meșteșugurile, materialele și gusturile locului. Conacul Neamțu din Olari este în prezent într-un intens program de restaurare, anul acesta finalizându-se fațadele conacului, reparația ferestrelor și a elementelor decorative specifice de pe fațadă. În paralel, cu activitățile de șantier este dezvoltată o Grădină Experimentală care și ea are un rol educativ atât pentru copii cât și pentru comunitatea locală prin încercările de plantare a unor soiuri vechi pe un sol secetos.

Ca în fiecare an, școala locală este alături de activitățile desfășurate de către fundație la conac. De la începutul anului 2021 parte din susținerea în transformarea conacului într-un hub cultural și educațional se desfășoară în parteneriat cu UiPath Foundation.

Conacul Neamțu din satul Olari este în proprietatea Fundației Pro Patrimonio, ca urmare a unei donații private (2016). Conacul situat în comuna Pârșcoveni, jud. Olt (referință istorică din 1841, probabil înainte de 1800), inclus în Lista Monumentelor Istorice 2015, cod OT-II-m-B-08966, reprezintă unul dintre puținele exemple de arhitectură civilă păstrată în sudul României. Conacul a fost vandalizat și neglijat multă vreme, necesitând lucrări ample și urgente de conservare și consolidare.

Metodă de intervenție: conservare și reabilitare graduală, pas cu pas; ateliere de educare și sensibilizare pentru adulți; integrarea comunității; educație pentru copii; crearea în timp a unui posibil centru de educație, permacultură și meșteșuguri tradiționale.

Obstacolele întâmpinate de acest proiect: un proces de lungă durată cu multe necunoscute; fonduri insuficiente; izolarea, un loc îndepărtat din Oltenia; căutare complexă a unui model economic sustenabil pentru conac și teren; satul este amplasat într-o zonă săracă, preponderent agricolă (cereale, viticultură), cu tendințe de deșertificare din cauza schimbărilor climatice; în localitate se manifestă o puternică îmbătrânire și depopulare.

¹³⁵ <https://e-zeppelin.ro/un-nou-atelier-de-educatie-pentru-patrimoniul-la-conacul-neamtu-din-olari/>

Conacul constituie un element de reper în peisajul cultural al satului și al zonei. Istoria generațiilor de proprietari merge până la: familia Pârșcoveanu; familia Zissu/Zissi, a cărei descendentă, Elena, căsătorită Cornetti, finanțează și fondează Școala de muzică Elefterie și Elena Cornetti din Craiova în 1911; familia Neamțu, care dă și numele conacului, după C.C. Neamțu (1879-1948), ultimul proprietar al conacului, decedat la naționalizarea din iunie 1948.

Șantierul desfășurat în 2019 la Conacul Neamțu din Olari a fost susținut pentru al treilea an consecutiv de către compania Leroy Merlin România.¹³⁶

5.9.10 Conacul Marghiloman – Centrul Cultural Marghiloman Buzău

Construit la o margine a orașului Buzău între anii 1883 – 1887, palatul Marghiloman a fost refăcut și modernizat după planurile lui Paul Gottreau, cunoscut arhitect francez care a conceput și clădirea CEC din București. Vila Albatros, principala clădire a complexului Marghiloman, era situată într-un parc de 22,5 h, cu heleșteu. Printre anexele ei se găseau vila musafirilor, casa personalului, case pentru grădinari, portari ș.a., grajduri cu 54 de boxe pentru caii de curse, magazine, sere și o uzină electrică. După moartea lui Alexandru Marghiloman survenită în anul 1925 la vârsta de 71 de ani, conacul a fost abandonat, devenind cu timpul o ruină fascinantă.

Ansamblul Conacului Marghiloman a fost parțial restaurat, devenind un deosebit punct de atracție atât pentru locuitorii orașului Buzău, cât și pentru turiști, care-l pot admira de afară. Au fost amenajate un foișor frumos, spații de joacă pentru copii, dar și renumita alee a trandafirilor. Vila Albatros găzduiește Centrul Cultural *Alexandru Marghiloman*, un veritabil mijloc de informare și educare. Aici se oficiază cununiele civile.

În martie 2018, cu ocazia împlinirii unui secol de la Unirea cu Basarabia, în parcul domeniului a fost dezvelită o statuie a lui Alexandru Marghiloman, semnatarul documentului oficial al Unirii în calitate de prim ministru al României.¹³⁷ În cadrul Festivalului Marghiloman care se desfășoară vara la Vila Albatros din Parcul Marghiloman sunt organizate concerte, spectacole de teatru, sunt proiectate filme de artă și se pot degusta delicii culinare. În grădina Vilei Albatros, unde, cu ani în urmă, Regina Maria și alte mari personalități ale vremii veneau în vizită, au loc evenimente artistice și culinare.¹³⁸

¹³⁶ <https://www.propatrimonio.org/home/conaculneamtu/>

¹³⁷ <https://turismbuzau.ro/palatul-marghiloman/>

https://www.youtube.com/watch?v=CXnY2rsuENc&t=96s&ab_channel=LumeaSatuluiTV

¹³⁸ <http://www.campusbuzau.ro/buzaul-lui-marghiloman-o-luna-de-evenimente-artistice-la-vila-albatros/>

6 Analiza critică a situației existente a conacelor brăilene

Consiliul Județean Brăila a identificat 16 obiective de tip conac pe teritoriul său spre a fi analizate în vederea restaurării și refuncționalizării: Conacul Gulianca din Comuna Salcia Tudor, Conacul Șutu din Comuna Șutesti, Conacul Știrbey din comuna Berteștii de Jos, Conacul Oțeleanu din comuna Vădeni, Conacul Sihleanu din Comuna Scorțaru Nou, Conacul Gurguiieți din Comuna Scortaru Nou, Casa Costache Drugănescu din Orașul Ianca, Conacul Orezeanu din Comuna Traian, Conacul Conac din Comuna Siliștea, Ansamblul Conților de Roma din Comuna Viziru, Moșia Grossești din comuna Viziru, Conacul Cavadia din Comuna Zăvoaia, Conacul Panas din Orasul Însurăței, Conacul Lișcoteanca din Orașul Însurăței, Conacul Petre Cavadia din comuna Dudești, Conacul Chiscani din comuna Chiscani.

Prezentăm în continuare situația existentă generală și ulterior fiecare obiectiv în vederea evaluării-diagnosticării și a restaurării și refuncționalizării obiectivelor, informațiile cheie regăsindu-se și în Fișele de inventar atașate studiului.

6.1 Analiza-diagnostic: edificarea, gloria și declinului conacelor boierești din Județul Brăila

Se disting patru mari perioade în istoria structurilor analizate în studiul de față, denumite generic conace. Perioada de la construcția acestora și până la reforma agrară din 1921, perioada interbelică, perioada comunistă și perioada post-comunistă. După adoptarea Regulamentelor Organice (1831-1832) începe un proces de europenizare a societății manifestat inclusiv prin influența asupra stilurilor de arhitectură. Sunt edificate marile Palate din capitală în stiluri arhitecturale de influență europeană și adesea cu arhitecți din Apus; în această perioadă sunt construite Palatul Suțu (1835, stil neogotic), Palatul Știrbey (în stil neoclasic). Fără a fi limitativ, construcția rezidențelor constituie și un act de individualizare al elitei, cum spun cercetătorii istoriei sociale: *“boierul român se individualizează în spațiul public, în primul rând, prin attributele exterioare ale prestigiului social: locuință, vestimentație, echipaje și slugi. La un nivel superior de reprezentare socială, el își mai legitimează condiția elitară prin educație, cultură, putere de asimilare și adaptare. Deși geografia aculturării este mult mai complexă, idealul „civilizării” sale îl constituie Franța, pe care o vizitează, o cultivă și după care tânjește mereu, odată revenit pe meleagurile natale.”*¹³⁹ Domnii și boierii români vor construi atât rezidențe urbane, cât și conace și pe moșiile lor din țară, aducând meșteri din străinătate pentru construcții și pentru amenajarea grădinilor și parcurilor din jurul acestora. Începe să se contureze o variantă românească a stilului *Art Nouveau*. Ca stil de viață se impune în societate moda locuirii sezoniere pe timp de vară la rezidențele rurale construite în mijlocul moșiilor deținute. Dintre conacele brăilene, la 1830-1840 este edificat Conacul Logofătul Costache Grigore Șutu pe moșia sa de la Șuțești. O ramură a familiei Știrbey se stabilește în 1864 – 1865 la Bertești construindu-și aici un frumos conac, azi dispărut. Ia naștere *salonul*, conacele boierești devenind o extensie a spațiului public, loc de manifestări artistice, loterare, muzicale și de societate.

¹³⁹ Dan Dumitru Iacob, *Elitele din Principatele Române în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2015, p. 17.

Unele dintre conace au fost afectate în timpul evenimentelor de la 1907. La exproprierea din 1921 o parte dintre moșieri își pierd nu doar moșiile, ci și conacele. Familia de Roma de exemplu pierde Ansamblul Conților de Roma care este acordat spre folosință Ministerului Agriculturii. Perioada interbelică a fost marcată în cazul Ansamblului Conților de semnalarea primelor distrugerii și intervenții asupra clădirilor ce îl compun – ceea ce demonstrează, așa cum vom vedea și în alte cazuri, că utilizarea unui monument este de preferat ne-utilizării acestuia, însă nu orice utilizare este adecvată menținerii în bune condiții a acestuia.

Totuși perioada interbelică a fost o perioadă de înflorire pentru programul arhitectural început anterior de edificare a rezidențelor elitei românești atât în mediul urban, cât și mediul rural; a fost însă o perioadă prea scurtă pentru viața unora dintre construcțiile edificate, urmată de distrugerile suferite în timpul celui de-al doilea război mondial și de abuzurile care au urmat perioadei de instaurare a comunismului prin politicile de naționalizare, confiscare a proprietății private, colectivizarea agriculturii și agresiunea împotriva proprietarilor de moșii și conace.

În 1945 are loc reforma agrară, iar proprietățile sub 50 de hectare rămase după înfăptuirea acesteia au făcut obiectul Decretului din 2 martie 1949 (2/3 martie este denumită “noaptea moșierilor” de cercetătorii perioadei) privind lichidarea exploatărilor agricole moșierești.

“Art. 1. - Pentru a împiedica acțiunea de sabotare a planului de însămânțări și a producției agricole; Pentru a asigura dezvoltarea agriculturii în Republica Populară Română, Se completează legea Nr. 187 din 1945) cu următoarele dispozițiuni:*

L. Nr. 187 din 1945, pentru înfăptuirea reformei agrare, a fost interpretată prin L. Nr. 177 din 7 Iunie 1947, în sensul că lucrările pentru înfăptuirea reformei agrare sunt considerate acte de guvernământ. Prin L. Nr. 939 din 23 Noiembrie 1946, inventarul viu trecut în patrimoniul Statului prin efectul reformei agrare, a trecut în patrimoniul R.E.A.Z.I.M.-ului. Circulația și regimul juridic al imobilelor agricole expropriate este reglementată de L. Nr. 203 din 23 Iunie 1947.

Art. 2. - Trec în proprietatea Statului, ca bunuri ale întregului popor:

a) Exploatățile agricole moșierești care au făcut obiectul exproprierii, potrivit legii Nr. 187 din 1945 și fermele model, constituite prin efectul aceleiași legi, cu întreg inventarul viu, mort și clădiri, aparținând sau afectate acestor exploatări, indiferent de locul unde se află;

b) Instalațiile agricole și semi-industriale, bunurile și materialele destinate exploatării agricole, produsele agricole destinate valorificării, oriunde s-ar găsi depozitate, aparținând exploatării moșierești expropriate;

c) Toate creanțele, titlurile, precum și participările și drepturile cuvenite decurgând din activitatea exploatărilor moșierești expropriate.”¹⁴⁰

Conform documentelor, 6317 conace au fost luate forțat de regimul comunist de la proprietarii acestora împreună cu pământurile, bunurile mobile, tablouri, sculpturi de valoare, mobilier, obiecte de aur, argint și alte valori.

¹⁴⁰ Decret nr.83 din 2 martie 1949 pentru completarea unor dispozițiuni din legea nr.187 din 1945, Textul actului publicat în B.Of. nr. 1/2 mar. 1949, consultat la arhiva Camerei Deputaților http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=1441

Din acestea:

- 5000 de conace și clădiri de valoare au fost repartizate Ministerului Agriculturii și transformate în cooperative agricole¹⁴¹;
- “Restul de 1.317 conace care nu au fost afectate Gospodăriilor Agricole au fost repartizate astfel: Comitetele Provizorii (377 clădiri), cămine culturale (132 conace), școli (86), grădinițe și creșe (50), maternități (20), dispensare umane și veterinare (90), case de odihnă (31), spitale și sanatorii T.B.C. (33), sedii pentru instituții și organizații de masă (320), diverse (178). În urma decretului nr. 83 din martie 1949 în România au fost expropriate 6675 moșii cu un total de 464.142,29 ha de teren, din care 251.065,42 ha teren arabil, 114.752,17 ha pădure și 98.324,7 ha pășuni, fânețe, vii, livezi, orezării și bălți.”¹⁴²

Din perspectiva agenților instaurării regimului comunist, conacele erau simbolul unei clase ce trebuia distruse odată cu distrugerea reprezentanților acesteia. Regimul de detenție era parte a acestui sistem de distrugere, o bună parte a moșierilor trimiși în închisori sau în colonii de muncă au decedat. De exemplu, din Județul Brăila: Gheorghe, Lazăr C. Moșier din Măxineni - Brăila, n.în 1889. I s-a impus domiciliu obligatoriu în Râmnicu Sărat (Buzău) pe 3 martie 1949. A murit în timpul executării pedepsei la 5 apr.1960¹⁴³; este și cazul unora dintre proprietarii conacelor ce fac obiectul prezentului studiu (Aurelian Pană, Petre Cavadia).

Conacele trec mai întâi printr-o etapă de deposedare agresivă de bunurile de valoare ce le confereau cândva strălucirea (cărți, incunabule, opere de artă valoroase sunt distruse sau confiscate) fiind apoi transformate în unități de producție agricolă - CAP-uri, GAS-uri, SMA-uri, spitale TBC sau școli și grădinițe. Utilizarea improprie din această perioadă conduce la vulnerabilizarea condiției rezidenților boierești.

Însă declinul cel mai adânc începe pentru cea mai mare parte a conacelor abia după căderea comunismului. Așteptările firești au fost ca acestea să fie redade vechilor proprietari sau moștenitorilor lor și valoarea lor să fie re-stabilită. Din păcate lucrurile au avut o evoluție contrară. Repunerea în drepturi a moștenitorilor a întârziat, timp în care degradarea, declinul, vandalizarea sau intervențiile necorespunzătoare au condus în multe cazuri la dispariția unora dintre conace.

Chiar și pentru monumentele clasificate monument istoric, înscrierea în Listă nu a asigurat o protecție reală. Raportul Comisiei Prezidențiale din 2009 privind patrimoniul construit menționa în acest sens: *“Pe teritoriul României se află o suită impresionantă de reședințe nobile, conace sau palate și fortificații aflate în ruină sau în curs de ruinare. Lipsa asumării responsabilității pentru protejarea lor echivalează cu semnarea de facto a actului condamnării acestora. Așa cum s-a semnalat, apartenența la Lista monumentelor istorice nu le asigură*

¹⁴¹ Narcis Dorin Ion, Destinul unor reședințe aristocratice în primul deceniu al regimului comunist (1945-1955), citând documente ale Arhivelor Naționale Istorice Centrale (ANIC), fond Ministerul Agriculturii și Domeniilor, Reforma Agrară 1945 – Centrala, dosar nr. 48/1945-1949, f. 3-4, apud Nicoleta Ionescu-Gură, Stalinizarea României, p. 497-498 și următoarele.

¹⁴² Ibidem.

¹⁴³ Procesul comunismului,

http://www.procesulcomunismului.com/marturii/fonduri/cdandara/probatoriu2/4_16_mosieri_industriasi_bancheri_comercianti_negustori.pdf

supraviețuirea. Valoarea arhitecturală și relevanța istorică, culturală și comunitară a acestor monumente este inestimabilă iar pasivitatea față de pierderea lor dizolvă resorturile coeziunii comunitare, alterează mediul istoric vitregind patrimoniul național și generează un grav prejudiciu de imagine României la nivel european.”¹⁴⁴

Dacă Legea protecției patrimoniului nu a oferit protecție monumentelor, lucrurile sunt și mai grave pentru obiectivele istorice ne-clasificate ca monumente: *“Cu atât mai mult sunt expuse agresiunilor și abuzurilor construcțiile neînscrise în LMI (neclasate), dar care conțin memoria locurilor, având rolul de germeni activi ai mediului istoric. Administrațiile locale, cu precădere cele din mediul rural, nu au capacitatea financiară pentru a derula lucrări de restaurare și de protecție ample, dar nici nu au inițiative corespunzătoare pentru realizarea unor proiecte în vederea obținerii de fonduri, așa cum se poate constata la Vințul de Sus, Sânmiclăuș, Florești, Slimnic etc”¹⁴⁵*

Referitor la conacele Conace (reședințe boierești) din Țara Românească și Moldova Raportul menționează: *“Dintre aceste forme caracteristice arhitecturii boierești, răspândite în număr mare pe teritoriul principatelor române, cele care au supraviețuit sunt, în marea lor majoritate, în pericol să dispară din cauza efectelor abandonului și vandalizărilor. Retrocedate sau nu, acestea suportă același regim de degradare, unele fiind ruinate – „palatul cnejilor Cantacuzini” din Hangu, jud. Neamț – altele în stare de colaps, altele înaintând spre stadiul de ruină – Conacul Gigurtu, sec. XIX, din Ciorogârla, jud. Ilfov (fig.21), conacul Manu, sec. XVII-XIX, din Popești Leordeni, jud. Ilfov sau conacele familiei Roset din Mărgineni, mijlocul sec XVIII, jud. Neamț, vestitul conac Cantacuzino–Pașcanu de sec. XVII din Pașcani, jud. Iași, sau conacul familiei Crupenschi ridicat la sfârșitul sec. XVIII în Podoleni, jud. Neamț.”¹⁴⁶*

Cele 16 conace din Județul Brăila incluse în prezentul studiu au cunoscut o evoluție asemănătoare cu transformările cunoscute de aceste structuri la nivel de țară. Sintetic, din totalul celor 16 conace/ansambluri cea mai mare parte sunt în stare precară și pe locul următor se situează cele menținute ca structură, însă grav alterate arhitectural:

- 1 obiectiv este bine menținut (Panas) – proprietar privat;
- 4 sunt menținute ca structură, însă grav alterate arhitectural – 2 proprietari publici, 2 privați;
- 8 sunt în stare precară, de degradare progresivă – 4 proprietari privați, 1 mixt, 3 proprietari publici (UAT-uri);
- Ruină, colaps – 2 – proprietari privați.

Nr. Crt	Denumire conac	UAT /Localitate	Comanditari și proprietari vechi	Proprietar actual	Destinație actuală	Stare tehnică
1	Casa Costache Drugănescu	Oras Ianca	Clucerul Constantin Niculescu-Drugănescu, fiul stolnicului Nicolae Niculescu și a Elenei Drugănescu	UAT Ianca public	fara utilizare	precară
2	Conacul Panas	Oraș Înșuratei	Boierul Panas	Viorel Priceputu SC Pricons Agriculture SRL privat	sediu ferma agroindustrială	Foarte bună – restaurat la exterior, se lucrează la interior

¹⁴⁴ Raportul Comisiei Prezidențiale, p. 18.

¹⁴⁵ Op.cit., p.17.

¹⁴⁶ Op.cit., p. 17.

3	Conacul Lișcoteanca	Oraș Însuratei	Aurelian P. Pană, fost ministru al Agriculturii și Domeniilor în perioada guvernului mareșalului Antonescu.	Negură Giorgian privat	Sediu fermă agricolă – se va schimba în locuință	Pre-colaps; proprietarul intenționează să o reabiliteze
4	Conacul Chiscani	Chiscani	Petre Boroș Oprea Cojocaru	Constantinescu Victor privat	Locuință	Menținut ca structură, grav afectat arhitectural
5	Conacul Petre Cavadia	Dudești	Stavros Cavadia Petre Cavadia	Ilie Ionel privat	Locuință	Menținut, funcțional
6	Conacul Gulianca	Salcia Tudor	Moșierii Slătineanu, Iamandi, Davidescu și Cavaliotti	UAT Salcia Tudor public	Farmacie, dispensar medical	Menținut ca structură, afectat arhitectural
7	Conacul Sihleanu	Scorțaru Nou	Boierul Zamfir Sihleanu	Mocanu Neculai Tudor privat	Fermă/utilizare improprie	Preară
8	Conacul & Moara Gurguieși	Scorțaru Nou/ Gurguieși	Moșierul Alexandru Sturdza	UAT Scorțaru Nou public	Spații comerciale	Menținut ca structură, afectat arhitectural
9	Conacul Siliștea	Siliștea	familia boierului Vladimir Grigorescu	Mihăilescu Popa Maria Adriana, Lazarescu Matei Ion privat	Neutilizat	Preară
10	Palatul Șuțu	Suțești	Logofătul Costache Grigore Șuțu	SC AGF Cereal Rumena privat	Neutilizat	Preară. Grav mutilat arhitectural
11	Conacul Oțeleanu	Vădeni	Bancherul Ion D. Oțeleanu Fundatia Universitară Carol I	Proprietate privata /pers fizică	Neutilizat	Preară
12	Conacul Cavadia	Zăvoaia	Conacul lui George Cavadia, fiul lui Dionisie Cavadia.	UAT Zăvoaia public	Neutilizat	Preară
13	Conacul Știrbey	Berteștii de Jos	Ramura familiei Știrbey ce se stabilește în 1864 – 1865 la Bertești	UAT Berteștii de Jos	Sediul Primăriei	Dispărut
14	Conacul Orezeanu	Traian	Familia Orezeanu (Teodor Cristescu-Orezeanu)	Bogdan Tudor privat	neutilizat	Ruină
15	Ansamblul Conților din Roma	Viziru	Familia de Roma	Domeniul public al Statului cu drept de administrare pentru APIA	Parțial utilizat sediu APIA	Preară corpurile laterale. Corpul utilizat de APIA menținut funcțional, dar cu intervenții neconforme
16	Moșia Grosești	Viziru	moșierul Alexandru Grossu	Ardeleanu Nicolae/UAT /Grossu Viziru Public - privat	Neutilizate	Preară

Sub aspectul funcționalității curente:

- Toate cele neutilizate / abandonate sau care au o utilizare improprie se află într-o stare precară, colaps, ruină;
- Cele utilizate se află într-o stare bună, dar afectate arhitectural.

Lipsa funcționalității sau utilizarea ne-adekvată este un predictor sigur pentru distrugerea rapidă a unui obiectiv clasat sau neclasat.

Agresiunile de multe ori combinate care au condus la condiția de azi conacelor brăilene în perioada de după căderea comunismului au fost:

a) Factori antropici

- Neutilizarea/abandonarea de către proprietari;
- Neglijarea și abandonul de către autorități; nedeplinirea obligației de asigurare a pazei;
- Vandalizarea și furtul - un corolar al primelor două: ne-utilizate, neglijate, fără supraveghere și pază;
- Incendierea – considerată una dintre cele mai severe agresiuni;

- Lipsa clarificării juridice;
- Responsabilități nedistribuite clar;
- Agresiunea prin renovări și intervenții inadecvate - în cazul unor obiective intervențiile au avut drept rezultat mutilarea acestuia până la a nu i se mai distinge arhitectura inițială (Conacul Chiscani); în cazul Ansamblului Coștilor din Viziru, aflat în administrarea APIA Brăila ferestrele inițiale au fost înlocuite cu geamuri termopan;
- Abandonarea prin ne-utilizare sau utilizare/funcționalizare necorespunzătoare; am discutat despre atribuirea conacelor în administrare unor CAP-uri sau alte tipuri de unități agricole în perioada comunistă – este și cazul celor mai multe dintre conacele din Județul Brăila, însă nici în perioada post-comunistă lucrurile nu s-au schimbat prea mult.

*Ilustrare pentru utilizarea improprie a unui conac din Județul Brăila.
Total Business Land, Cercetare de teren 2022*

- Lipsa înțelegerii valorii monumentului de către utilizatori;
- Absența unei abordări integrate de tipul peisaj sau ansamblu;
- Lipsa educației pentru patrimoniu și pentru prețuirea valorilor culturale, arhitecturale, istorice; după restaurare/reabilitare, un bun clasat sau neclasat poate fi din nou expus distrugerii și vandalizării, de aceea, atitudinea față de patrimoniu a comunității și a altor categorii de public (comunitatea monumentului) este foarte importantă;
- Lipsa viziunii patrimoniului ca resursă de dezvoltare durabilă; deteriorarea patrimoniului ține de multe ori de neconștientizarea importanței acestuia pentru dezvoltarea durabilă a comunității.¹⁴⁷ este și opinia Raportului Prezidențial cu privire la starea patrimoniului construit: *“Atașamentul administrațiilor locale și al populației pentru „casele vechi” este subminat de perceperea acestora ca semne ale sărăciei, nicidecum ca paradigme ale unei tradiții identitare capabile să susțină coeziunea socială și să creeze bunăstare printr-o punere în valoare și utilizare eficientă.”*¹⁴⁸

¹⁴⁷ Protejarea patrimoniului. Importanța programelor educative, 45, An II, MADR, <http://madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/rndr/buletine-tematice/PT45.pdf>

¹⁴⁸ Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Patrimoniul Construit, Siturile Istorice și Naturale, Administrația Prezidențială, 2009, p.9.

- Lipsa capacității administrative locale pentru gestionarea valorilor de patrimoniu construit; proiectul va avea nevoie de o coordonare și Management de proiect de la nivelul instituțiilor județene, comunitățile locale nu dispun de capacități și competențe pentru a asigura gestionarea unor proiecte complexe. *“Caracterizate de o capacitate slabă de a dezvolta și implementa în mod eficient proiecte de dezvoltare locală sustenabilă, de o calitate slabă a infrastructurii turistice, de degradarea așezămintelor tradiționale cu valoare culturală și a monumentelor istorice, satele românești cu o bogată moștenire au nevoie de o mai bună organizare pentru a asigura conservarea resurselor culturale unice și utilizarea acestora în scopul dezvoltării socio-economice.”*¹⁴⁹

b) Factori naturali

Patrimoniul construit este expus totodată la factorii naturali: intemperii, inundații, cutremure. Acești factori acționează de obicei combinat cu acțiunea factorilor antropici, un monument vandalizat este evident mai expus la un eveniment natural.

Placă semnalizând nivelul apei la inundațiile din 1970 amplasată pe Conacul Oțeleanu din Vădeni; Foto Total Business Land, Cercetare de teren.

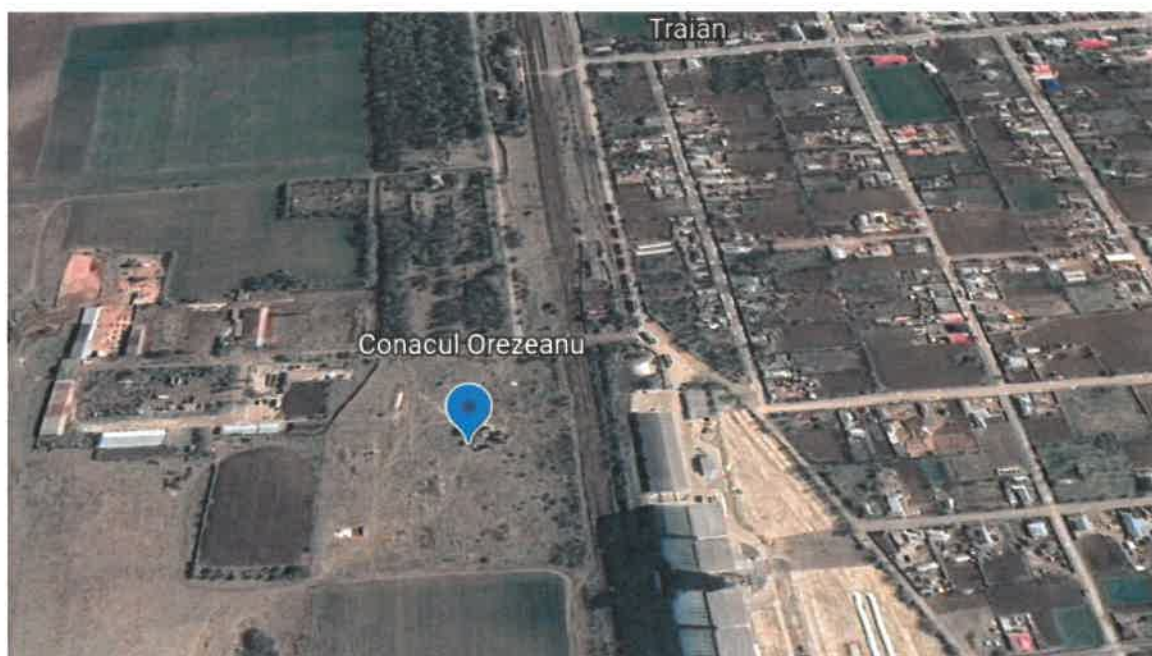
¹⁴⁹ Planul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020 (PNDR), versiune 2021, p. 192.

6.2 Evaluarea, planul de măsuri, intervenții și propuneri privind funcțiunile ce pot fi date obiectivelor

6.2.1 Conacul Orezeanu – Comuna Traian

Delimitare. Conacul Orezeanu este situat în Comuna Traian la 800 de metri de Gara Traian Sat.

Situația juridică. Conacul Orezeanu (1908) este monument istoric înscris în Lista Monumentelor Istorice cod BR– II – m – B – 02138. Monumentul este în prezent în litigiu între moștenitorii lui Ion Cristescu Orezeanu.¹⁵⁰ Primăria Traian cunoaște un singur moștenitor cu care ține legătura pe care însă nu reușește să-l mobilizeze în vederea identificării celorlalți succesori și definitivării litigiului.

*Amplasare Conacul Orezeanu*¹⁵¹

Istoria conacului și a familiei Orezeanu

1908: Moșierul Filip Orezeanu cu proprietăți în mai multe județe, construiește Conacul din Comuna Traian în stil arhitectural eclectic cu influențe romantice, influențe ale conacelor medievale târzii, neoromânești, 1900; alegerea locației a avut în vedere accesul pe calea ferată. Cele două construcții principale erau situate în mijlocul unui parc.

1909-1944: Perioada de glorie a Conacului Orezeanu în care îl vizitează personalități importante ale vremii precum Nicolae Titulescu, Armand Călinescu.

1916: apare lucrarea Lt. Teodor Orezeanu, Manualul Ofițerului de Căi Ferate.

¹⁵⁰ <https://www.jurisprudenta.com/dosare-procese/2015/2486q2q2015-2/>

¹⁵¹ https://earth.google.com/web/search/Strada+Orezeanu+nr+2+Comuna+Traian+Judetul+Braila/@45.18652249,27.72418591,10.68642794a,1010.71864745d,35y,88.60679283h,45.01094434t,0r/data=CigiJgokCb6MqM4_hkZAEah2FtsKdEZAGXTN7bbu1jtAISqqK3YQWDtA

1922: La 22 mai Maiorul Orezeanu este victima unei tentative de asasinat, o poveste fascinantă a epocii, în contextul unui proces intentat după decesul socrului său soției lui, Elena Orezeanu, acuzată că nu ar fi fiica legitimă a tatălui ei Petropol.

La unul din termenele acestui proces, s'a savârșit asasinatul. În ziua de 22 Mai 1922, Nicolae Elzer zis Petropol, vine în Palatul de Justiție înarmat cu un revolver Browning. Eră sigur că va întâlni pe maiorul Orezeanu, fiindcă la secția II-a a Tribunalului se judeca procesul făcut de Grigore Ionescu contra d-nei Orezeanu. În momentul în care Maiorul Orezeanu pășiă să intre în ședință, Nicolae Elzer-Petropol — ascuns în penumbra ușii,—trage un foc de revolver. Glonțul care a văjăit pe la urechile celui vizat, din fericiire s'a înfipt în ușa sălii fără să răncască pe nimeni. D-l Orezeanu îngrozit se refugiază printre lumea dinăuntru. Urmăritorul, îl gonește cu revolverul în mână strigând: „Il omor, il omor“!

1940: T.C. Orezeanu, nepotul lui Filip Orezeanu este Director al Căilor Ferate în timpul Guvernului Ion Antonescu.

1942: Apare lucrarea *L'organisation des transports par les chemins de fer* la care este contributor Orezeanu, T. C.

1945: La Reforma agrară familia solicită înființarea unei ferme model, însă cererea este respinsă.

1945: Familia recuperează parte din bunurile mobile din conac și pleacă în străinătate.

1949: Conacul este expropriat la 2 martie.

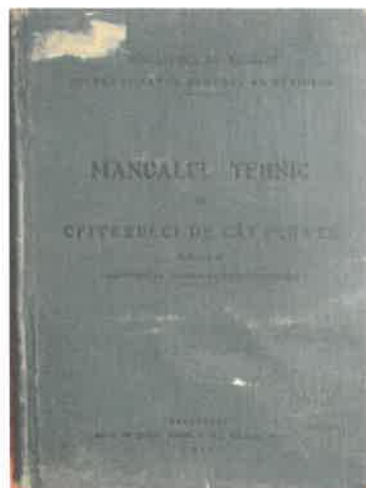
1949: la 18 martie Conacul este preluat de GAS Traianu împreună cu „inventarul agricol viu și mort” după cum precizează procesele verbale de confiscare de către regimul comunist¹⁵².

1950-1990: În perioada comunistă a fost folosit ca sediu al Stațiunii de Mașini Agricole, însă a fost bine păstrat. “La subsol se amenajase o cantină. Grajdurile erau în picioare, crama la fel. Totul se păstrase așa cum lăseseră cei din familia Orezeanu” conform declarațiilor Nicușor Abăseacă, primarul Comunei Traian, care a lucrat vreme de 13 ani la fosta SMA.

1990: După 1990 începe declinul conacului Orezeanu. Grajdurile nu mai sunt, crama nu mai există, jardinierele de piatră au fost sparte și ele pentru a li se fura armătura metalică, chioșcul din fier forjat s-a numărat printre primele victime ale „lăcustelor” care au profitat de faptul că proprietatea aceasta n-a fost păzită de nimeni.

2006: După intrarea în vigoare a Legii 247/2005, Ion Cristescu Orezeanu, stabilit în Elveția, a revendicat atât conacul cât și aproape 170 de hectare din Comuna Traian.

Ion Cristescu Orezeanu a murit, iar în urma lui au apărut numeroși moștenitori, care au început să își dispute această proprietate.

Lt. Teodor Orezeanu, Manualul Ofițerului de Căi Ferate

¹⁵² Apud Ioan Munteanu, *Pe urmele vechilor conace brăilene. Documente pentru viitor*, Editura Proilava, Brăila, 2019, p. 83.

2004: Un incendiu provocat de persoane fără bilet debarcate din tren în gara Traian Sat de controlori a distrus totul până la ziduri¹⁵³.

Personalități din Familia Orezeanu. Filip Orezeanu, Generalul Tudor Cristescu Orezeanu, Ioan Orezeanu. Reținem câteva mențiuni care conturează importanța familiei Orezeanu cu precizarea că sunt necesare cercetări mai aprofundate și o monografie dedicată istoriei acestei familii.

„Orezeanu - fiul are 90 de ani. Provine dintr-o familie de vechi boieri romani, care au pus zdravan umarul la ctitoria Romaniei moderne. Un unchi a lui Orezeanu a fost fiul lui Pavel Vladimirescu, fratele lui Tudor Vladimirescu, conducatorul Revolutiei din 1821. Tudor Cristescu Orezeanu a mostenit averea Vladimiresștilor. Istoria Romaniei e plină de Orezeni. Generalul T.C. Orezeanu, militar de cariera, a fost specialistul nr 1 al „cailor ferate romanesti”. Ii gasesti numele in scris în filele cronicilor marilor razboaie ale romanilor. Pentru fapte eroice de arme în primul razboi mondial a primit din partea Reginei Angliei Medalia de Aur a Imperiului Britanic, si a fost distins cu cele mai inalte ordine si medalii romanesti. Inscris e și în cronica celui de-al doilea razboi mondial. Maresalul Ion Antonescu l-a numit responsabil pe caile ferate. Cu studii politehnice în Germania, 28 de ani profesor la Academia Militara din Bucuresti, comandant al unor unitati de elita ale Armatei Romane, generalul Orezeanu a contribuit enorm la dezvoltarea transporturilor romanesti. Dezrobirea de sub jugul bolsevic a Basarabiei si a Bucovinei i s-a parut generalului Orezeanu o faptă sfântă.”¹⁵⁴

*“De altfel moștenitorul direct al domeniului, Ioan Orezeanu, școlit la Școala de ingineri și arte de la Paris, și mai apoi la Politehnica din Berlin, în Germania, a devenit un ilustru inginer feroviar, contribuind la proiectarea și realizarea locomotivelor Breda 230.000, primele locomotive cu abur de tip compound din țara noastră și se pare la locomotiva prototip Santa Fe, care a fost realizată la Uzinele Malaxa”.*¹⁵⁵

Alte mențiuni: În Stenogramele Guvernării Antonescu se regăsesc luări de cuvânt ale Gen. Orezeanu în calitate de Director al Căilor Ferate¹⁵⁶. Dinu Zamfirescu, fondatorul Institutului pentru Memoria Exilului Românesc, îl menționează pe Directorul Căilor Ferate Generalul Orezeanu într-un interviu.¹⁵⁷ Generalul Orezeanu este de asemenea menționat în Ottmar Trașcă, Dennis Deletant, „Chestiunea evreiască” în Documente militare române, 1941-1944: “Evreii n-ar trebui sa-l uite pe generalul T. C. Orezeanu”¹⁵⁸.

¹⁵³ Adrian Corocsenie, *Conacul Orezeanu*, Monumente istorice uitate, 15 ianuarie 2011,

<http://monumenteistoricedinromania.blogspot.com/2010/06/conacul-orezeanu.html>

¹⁵⁴ <http://www.corectnews.com/social/evreii-n-ar-trebuie-sa-l-uite-pe-generalul-t-c-orezeanu>

¹⁵⁵ Ibidem.

¹⁵⁶ Stenogramele sedintelor Consiliului de ministri - Guvernarea Ion Antonescu, Ed. Mica Valahie, București, 2000.

¹⁵⁷ București din povești, Intervi cu Dinu Zamfirescu, https://www.youtube.com/watch?v=VIZd_tEpd_c&ab_channel=Bucurestidinpovesti, min.21:50. Dinu Zamfirescu pe numele său complet Gabriel Toma Nicolae Constantin Zamfirescu (născut 26 iunie 1929, București) este un politician român, fost deținut politic, exilat politic în Franța, ziarist la BBC, militant pentru drepturile omului, cercetător al arhivelor comunismului, fondator al Institutului pentru Memoria Exilului Românesc, unul dintre cei 12 membri refondatori ai Partidului Național Liberal.

¹⁵⁸ Ottmar Trașcă, Dennis Deletant, „Chestiunea evreiască” în Documente militare române, 1941-1944, Institutul „Elie Wiesel”, București, 2010, p. 706.

Starea tehnică

Monumentul este în prezent în stare de ruină. Evaluarea realizată de Arh. Doina Petrescu în martie 2020 pentru documentația necesară clasării monumentului nota: *“mare parte a zidurilor interioare și unele din cele exterioare, precum și toate planșeele și acoperișul sunt prăbușite. A rămas doar acoperișul turnului nordic, dar acesta este deplasat de pe reazime și puternic degradat. Cea mai mare parte a decorațiunilor interioare și exterioare sunt distruse (curtea este plină de fragmente de ornamente din piatră sau stuc). Toate clădirile anexă și amenajările parcului au fost, și ele, distruse.”*¹⁵⁹

Conacul Orezeanu este unul dintre cele mai prezente în alertele specialiștilor și ale societății civile; în jurul acestuia s-a constituit o *comunitate a monumentului* care îl promovează exprimându-și îngrijorarea pentru condiția acestuia.^{160 161}

Starea actuală a Conacului Orezeanu. Cercetare de teren – Total Business Land 2022

Odată cu construcțiile ce au constituit Conacul Orezeanu au fost distruse și grădina și amenajările peisagistice ce făceau parte integrantă din ansamblu. Prin dispariția zonei verzi, monumentul este afectat vizual de construcțiile industriale nou apărute.

Starea amenajărilor peisagistice. Cercetare de teren – Total Business Land 2022

În prezent funcțiunea dominantă din jurul conacului este cea agro-industrială și de transport¹⁶².

¹⁵⁹ Arh. Doina Petrescu, *Studiu pentru delimitarea zonei de protecție - Conacul Orezeanu / BR-II-m-B-02138*, 2020. Documentație pusă la dispoziție de Consiliul Județean Brăila.

¹⁶⁰ <https://www.digi24.ro/regional/digi24-galati/braila-un-conac-de-lux-dispare-pe-zi-ce-trece-352574>

¹⁶¹ https://www.youtube.com/watch?v=XkJYqU5_uLE&ab_channel=MarianMocanu

¹⁶² Ibidem.

Infrastructura fizică, turistică, resursele turistice ale Comunei

Amplasamentul este accesibil dinspre Gară pe un drum asfaltat paralel cu calea ferată care deservește și unitățile agricole și industriale din jur; drumul necesită modernizare și reabilitare.

Starea drumului de acces spre Conacul Orezeanu din Gara Traian. Cercetare de teren – Total Business Land 2022

Comuna Traian are o istorie semnificativă; în trecut s-a numit Muftiu - de la rangul muftiului Deli-Mola, adjunct al pașei de la Brăila; între 1417-1829 a făcut parte din Raiua Brăila (Kaza Ibrail). Satul și Comuna au luat numele de Traian după ce a revenit Țării Românești după războiul ruso-turc din 1828–1829. La sfârșitul secolului al XIX-lea, era un sat al comunei Silistraru și avea 564 de locuitori; în sat existau o biserică și o școală mixtă înființată în 1882. Satul s-a desprins de comuna Silistraru în 1913, formând comuna Traian.

Primăria Traian – website-ul oficial are pe frontispiciul său Conacul Orezeanu alături de stema Comunei

Primăria prezintă ca oportunități pentru turism „existența parcurilor naturale Natura 2000 pe Valea Iencii; existența fondurilor de vânătoare: mistreți, căprioare, iepuri”, „Consiliul Local și Primăria fiind direct implicați în promovarea acestora cu scopul de a determina creșterea numărului de turiști și a interesului manifestat pentru aceste puncte de atracție”¹⁶³.

¹⁶³ <http://www.primariatraian.ro/>

Din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare, Comuna face parte din Proiectele FLAG Brăila (Strategia de Dezvoltare a Zonei Pescărești) și e@pestelabraila – o aplicație mobilă care oferă informații pentru turiști și locuitori pentru susținerea pescuitului durabil. Platforma prezintă și alte oportunități pentru turism din Județul Brăila. Deosebit de relevantă este componenta gastronomică în acest proiect, platforma având rubrică pentru rețete pescărești¹⁶⁴.

Chiar și în colaps, Conacul Orezeanu reprezintă o atracție. Se remarcă Proiectul Itinerama – „Explorator în Bărăgan” care organizează tururi ghidate (inclusiv Tururi ale Conacelor din Bărăgan), conferințe online, un muzeu virtual; Explorator în Bărăgan este un proiect cultural organizat de agenția de turism Triptago, având ca parteneri Muzeului Județean Ialomița din Slobozia, Muzeului Dunării De Jos din Călărași, Muzeului Municipal Călărași, Muzeului Carol I Brăila, Centrul Cultural Ionel Perlea din Slobozia, Muzeul Civilizației Gumelnița din Oltenița și al Muzeului Național al Agriculturii din Slobozia. Scopul principal al proiectului îl constituie regenerarea imaginii Bărăganului (județele Ialomița și Călărași – în întregime – și părți ale județului Brăila) ca destinație turistică locală, regională, națională și internațională prin evidențierea resurselor culturale materiale ale acestei zone geografice. Dintre inițiativele Proiectului Itinerama notăm și o anchetă cu privire la resursele culturale existente în zona Bărăganului pentru turism.

Din discuțiile avute în vederea documentării acestui studiu, Primăria este conștientă de valoarea Conacului Orezeanu și de importanța unui Proiect de restaurare și funcționalizare turistică a acestuia pentru Comuna Traian.

Complementar Proiectului de restaurare și refuncționalizare a Conacului Orezeanu, Comuna trebuie să îmbunătățească infrastructura fizică și turistică.

Din perspectiva finanțărilor, pe lângă sursele de finanțare menționate în capitolul dedicat acestora, sugerăm co-optarea companiei Bunge în proiectul de restaurare a Conacului, compania având între valorile sale implicarea în dezvoltarea economică și socială a comunităților, spiritul civic extins *“către toate părțile interesate. Noi demonstrăm grija față de bunăstarea persoanelor și căutăm să îmbunătățim dezvoltarea economică și să consolidăm structura socială a comunităților noastre. Scopul nostru este, de asemenea, să protejăm mediul care ne înconjoară, folosind resursele în mod eficient și responsabil.”*¹⁶⁵

Plan de măsuri, intervenții, restaurare-refuncționalizare

Luând în considerare analiza situației existente și disfuncționalitățile evidențiate anterior, se propune proiectarea unei zone de dezvoltare și funcționalizare multifuncțională - turistică și culturală – Pensiune, Restaurant cu specific local și spații de evenimente pentru turiști și vizitatori, dar și pentru comunitate – în care să fie inclus Conacul, Parcul din jurul acestuia și Gara Traian (1872) – un Peisaj istoric cu gară și conac. La parterul corpului principal va fi

¹⁶⁴ <https://epestelabraila.ro/ro/places/primaria-comunei-traian> inclusiv sursa foto.

¹⁶⁵ <https://bunge-romania.ro/ro/cine-suntem-noi/valori/>

amenajat un memorial al istoriei conacului și familiei Orezeanu, cărți, fotografii, documente de arhivă, obiecte care mai pot fi recuperate prin colaborarea cu moștenitorii.

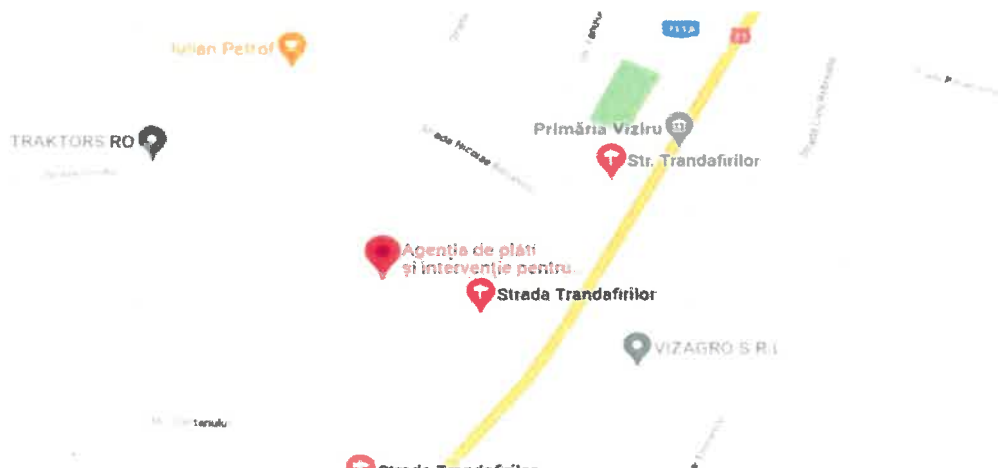

Poziționarea Conacului Orezeanu față de Gara Traian Sat și Centrul Comunei

Investiția de restaurare – refuncționalizare a Conacului Orezeanu dezvoltată împreună cu zona extinsă cuprinzând Gara (sec. al XIX-lea) împreună cu care formează un peisaj istoric inedit se justifică și prin faptul că, deși există potențial turistic, în zonă și în general în mediul rural al Județului Brăila nu funcționează suficiente structuri turistice, de agrement și petrecerea timpului liber destinate să deservească turiștii atrași în zonă și locuitorii și să contribuie la economia locală.

6.2.2 Ansamblul Conților de Roma din comuna Viziru

Delimitare. Ansamblul Conților de Roma este situat în Comuna Viziru, Sat Viziru, Strada Trandafirilor nr. 20, la mică distanță de Primărie și de centrul de comună; accesul se face din Strada Brăilei (DN 21), iar prin Strada Vasile Alexandri se intră în strada Trandafirilor.

Amplasarea Ansamblului Contilor de Roma în Comuna Viziru (sediul APIA)

Analiza situației existente

Situația juridică. Ansamblul Conților de Roma se află în Domeniul Public al Statului, în administrarea Agenției de Plați și Intervenții în Agricultură.

Ansamblul este clasificat în Lista monumentelor istorice, categoria II, ansamblu, grupa valorică B, cu codul în Lista monumentelor istorice BR-II-a-B-21122.

Sunt clasificate monument 5 subcomponente ale ansamblului situate la aceeași adresă poștală în aceeași grupă valorică (B):

- Fostul conac al conților de Roma, cu codul în Lista monumentelor istorice BR-II-m-B-21122.01;
- Clădirea-anexă, cu codul în Lista monumentelor istorice BR-II-m-B- 21122.02;
- Ghețarie, cu codul în Lista monumentelor istorice BR-II-m-B-21122.03;
- Incinta cu porțile de acces, cu codul în Lista monumentelor istorice BR-II-m-B-21122.04;
- Parc, cu codul în Lista monumentelor istorice BR-II-m-B-21122.05¹⁶⁶.

Istoria conacului distinge câteva etape importante.

Perioada Ipsilanti. Moșia Viziru a aparținut mai întâi familiei Ipsilanti. Alexandru Ipsilanti (1724 - 13/25 ianuarie 1807) a fost domn al Țării Românești între 1774-1782 și 1796-1797, dar și în Moldova, în perioada decembrie 1786-1788. S-a remarcat prin reorganizarea aparatului administrativ și prin ocârmuire înțeleaptă. De asemenea, Ipsilanti a organizat tribunalele și a tipărit o condică de legi în limba română. Se trăgea dintr-o familie grecească din Constantinopol, care s-a stabilit în țară și s-a încuscrit cu boierii români. Istoricii Dan Berindei scria ca Alexandru Ipsilanti era descendent direct al domnitorului Constantin Brâncoveanu¹⁶⁷.

Înainte de a primi domnia, a fost dragoman al Porții Otomane. În prima domnie în Țara Românească (sept. 1774 – ian. 1782), Alexandru Ipsilanti a realizat o serie de reforme pe plan administrativ (a stabilit venituri fixe pentru dregători, a reorganizat serviciul poștelor), fiscal (a scăzut oieritul, a fixat patru termene pentru plata birului anual de către contribuabili) și juridic (a crescut numărul judecătorilor și tribunalelor din țară, a pus să se tipărească o culegere de legi – „Pravilnicesca condică”, 1780), a reorganizat Academia Sf. Sava, a ridicat o nouă curte domnească, a înființat

¹⁶⁶ Ordinul nr. 2433/2017 privind clasarea ca monument istoric a Ansamblului conților de Roma, Str. Trandafirilor nr. 20, satul Viziru, comuna Viziru, județul Brăila, în Lista monumentelor istorice, categoria II, ansamblu, grupa valorică B, cu următoarele monumente istorice ca subcomponente: Fostul conac al conților de Roma, Clădirea-anexă, Ghețarie, Incinta cu porțile de acces și Parc, toate în categoria II, monument, grupa valorică B.

¹⁶⁷ „Urmașii lui Constantin Brâncoveanu și locul lor în societatea românească. Genealogie și istorie”, în Cernovodeanu, Paul și Constantiniu, Florin, *Constantin Brâncoveanu*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1989, p. 285

un orfelinat, a comandat să se construiască cișmele în București. La începutul lui 1782 și-a cerut mazilirea pentru a nu fi acuzat de relații cu imperialii (lucru, de altfel, adevărat) din cauză că fiii săi fugiseră în Transilvania. A fost exilat scurt timp la Rhodos, iar în 1787 a primit domnia Moldovei. După începerea, în 1787, a unui război ruso-austro-turc s-a lăsat luat prizonier de trupele austriece care au ocupat Moldova, fiind dus în Austria. Iertat de sultan, în august 1796 a fost din nou numit domn al Țării Românești, însă anul următor, în decembrie, a fost mazilit, după care a plecat la Constantinopol. Cum fiul său, Constantin, domn al Țării Românești din 1806, a trecut, în același an, de partea rușilor în noul lor război cu turcii, Alexandru Ipsilanti a fost închis în decembrie 1806, torturat și, în ianuarie 1807, decapitat.¹⁶⁸

Perioada familiei de Roma. Originară din Zante, Grecia, Familia Conților de Roma au venit în România la mijlocul secolului al XIX-lea ajungând prin căsătorii să se înrudească cu “familii precum Ghica, Calimachi, Ipsilanti, Cantacuzino, Vogoride, Mavromihail, Greceanu. Întemeietorul ramurii brăilene a conților de Roma este Pierre (1833-1914), venit în țară pe la jumătatea secolului al XIX-lea. În 1860 s-a căsătorit cu Sofia Ipsilanti, fiica prințului Alexandru Ipsilanti, proprietarul unor trupuri de moșii în județ: Stanca, Stăncuța, Pârlita (azi Cuza Vodă) și Lacu Rezi. Avea în stăpânire și o mare parte din Balta Brăilei. Cu timpul, multe dintre proprietăți au fost fărâmițate și înstrăinate prin vânzări succesive. La moartea Sofiei, survenită la 6 ani de la căsătorie, Petru de Roma moștenește „Moșia Mare” din Viziru. Ce-a de-a doua soție, Maria Vogoride, era fiica prințului Nicolae Vogoride, fostul caimacam al Moldovei, și a Caterinei Conachi. Cei doi au avut trei copii - Petru, Nicolae și George. Nicolae, titularul unei diplome de licență în științe juridice obținute la Paris, a fost un cunoscut armator. A deținut mai multe nave în portul Brăila, în perioada 1921-1946. La sfârșitul secolului al XIX-lea, proprietarul reședinței de la Viziru era Camil de Roma. Căsătoria acestuia cu Gina Varetto, originară din Torino, a provocat tulburare, italianca nefiind acceptată de „lumea bună”. La Brăila, Camil de Roma locuia într-un imobil de pe strada Turcă (azi str. Mărăști). În urma unei drame personale, acesta s-a înstrăinat de familie și a preferat să trăiască până la sfârșitul zilelor în compania pescarilor din baltă. Cei doi au avut un fiu, Petru, născut în 1901, care a cochetat cu literatura, se pare fără prea mult succes, însă a rămas cunoscut prin funcțiile de președinte al Comunității Elene din Brăila (1939-1940) și vicepreședinte al Societății de Ajutor Reciproc Fraternitatea. Petru de Roma, Pierrino, așa cum era cunoscut de către prieteni, a creat un fond documentar al familiei, achiziționat de Arhivele Naționale, Direcția Brăila: corespondență, acte de studii, manuscrise literare, însemnări personale, cărți poștale ilustrate, fotografii, planuri, hărți, acte de proprietate, conturi bancare etc.”¹⁶⁹

Mărturiile din epocă sau din zilele noastre atestă istorii, fapte și personalități excepționale care și-au legat numele de Conacul Conților de Roma:

“Imobilul avea și o sală de teatru. Memorialistul Nicolae Carandino povestea că, pe la începutul secolului al XX-lea, Camil de Roma a angajat trupa de teatru a Elenei Derusi pentru un spectacol cu piesa Dama cu camelii. Pe un ger cumplit, actorii au fost urcați în sănii

¹⁶⁸ <http://galeriaportretelor.ro/item/alexandru-ipsilanti-4/>

¹⁶⁹ *Un Grec, Doi Greci, Trei Greci... Brăila. Reactivarea memoriei culturale a orașului Brăila. Cazul Comunității Grecești*, Editura Istros/ Muzeul Brăilei, 2009, p. 47-48.

și, înfășurați în blănuri, au călătorit de la Brăila la Viziru. Evenimentul a fost comentat îndelung de societatea brăileană.”¹⁷⁰

“Dacă astăzi ignoranța contemporanilor pare a-i fi pecetluit definitiv soarta, cu mai bine de un secol în urmă, în el poposeau rubedenii înalte din marile familii ale țării, precum Ghica, Calimachi, Ipsilanti, Cantacuzino, Vogoride, Mavromihail, Greceanu sau unioniști ca Vasile Alecsandri. (...) Conteșii a avut o moșie foarte mare în zonă. În această clădire au venit Alexandru Ioan Cuza, Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Costache Negri și alții. La nunta lui, una din semnăturile de martor de pe certificatul de căsătorie a fost cea a lui Vasile Alecsandri, bunul său prieten, mărturie pe care o redau doar oral, pentru că respectivul document a fost furat din arhive”.¹⁷¹

Nicolae Vogoride - caimacam a rămas în istorie prin acțiunile sale de zădărniciere a Unirii Principatelor în schimbul promisiunilor marilor puteri de titluri de domnie.

“Vogoride sau Vogoridis sau Bogoridi, (n. 1820, Iasi - d. 23 aprilie 1863, Bucuresti), caimacam (loctiitor, regent) la conducerea Moldovei între 1857 - 1858. A fost fiul lui Stefan Vogoride iar soția sa provenea din familia Conachi. Sub caimacamia lui Teodor Bals, a fost Ministru de Finante al Moldovei: 18 decembrie 1856 - 7 martie 1857. Când a fost numit caimacam, a combatut din toate puterile realizarea unirii Principatelor Romane. Sprijinit de Austria și Turcia, care-i promiteau lui Vogoride domnia, acesta a falsificat listele electorale de reprezentare în Divanul Ad-hoc. După Compromisul de la Osborne Napoleon al III-lea, susținut de regina Victoria a Angliei, precum și de regii Prusiei, Rusiei și Sardiniei, a anulat primele alegeri. Au avut loc noi alegeri, astfel încât la 22 septembrie 1857 s-a adunat Divanul Ad-hoc al Moldovei care era favorabil unirii, iar la 30 septembrie cel al Valahiei și prin documentele redactate, au fost puse bazele fuzionării celor două principate.”¹⁷²

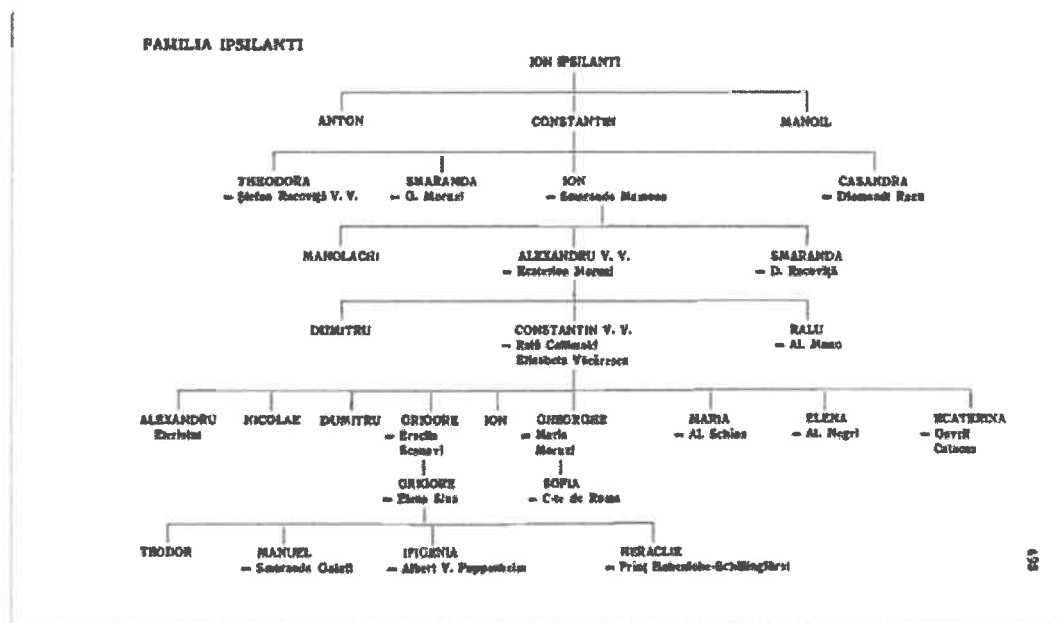
Legat de încercările lui de zădărniciere a Unirii Principatelor, Nicolae Iorga spunea: *Alături de Austria și de Anglia, Turcia a hotărât contra Unirii. Ea caută a întrebuința ambițiile de Domnie separatistă ale lui Vogoridi și Eliad, cari paradează cu fesul pe cap.*

Perioada dintre cele două războaie mondiale. Degradat în timpul Primului Război Mondial, Conacul și curtea conacului de la Viziru au fost expropriate în anul 1921 de către Stat și date în administrare Ministerului Agriculturii. În perioada interbelică în cadrul Ansamblului a funcționat Școala de agricultură „Alexandru Constantinescu” – după numele ministrului care a pus în practică reforma agrară din 1921. În timpul celui de-al doilea război mondial a fost cazarmă temporară a trupelor germane.

¹⁷⁰ Ibidem.

¹⁷¹ Preot Paroh Sică Simeon Bănică din Viziru, în Dumitru Manolache, “Conacul Conților de Roma din satul Viziru”, Ziarul Lumina, 15 iulie 2014.

¹⁷² “Nicolae Vogoride” în *Dictionar de personalități*, Coordonator avocat Marius-Catalin Preduț, www.euroavocatura.ro

Arborele genealogic al Familiei Ipsilanti realizat de Nicolae Iorga incluzand și pe Sofia căsătorită Conte de Roma¹⁷³

Perioada comunistă. După 1949 ansamblul a fost clădire de protocol a Ministerului Agriculturii, Școală Profesională de Agricultură pentru tractoriști, mecanizatori, ucenici agricoli. În prezent este în proprietatea Domeniului Public al Statului cu drept de administrare APIA Brăila. Într-o aripă a clădirii își desfășoară activitatea Agenției de Plăți și Intervenții Agricole (APIA).

Starea tehnică. Ansamblul este în stare avansată de degradare. Monumentul este format din 5 corpuri de clădire construite în perioade diferite: un corp central cu un singur nivel, cel mai vechi din întreg Ansamblul, parte a vechii curți a familiei Ipsilanti și care apare și în pozele de epocă păstrate în arhiva familiei de Roma¹⁷⁴.

Spațiile folosite pentru birouri APIA sunt menținute, restul încăperilor sunt închise și neutilizate, relativ abandonate; s-au montat camere de supraveghere ceea ce a stopat faptele de vandalism; s-a făcut o evaluare în vederea inițierii unui proiect de restaurare, dar nu se cunoaște circuitul aprobărilor și unde s-au oprit acestea.

¹⁷³ Nicolae Iorga, *România mamă a unității naționale. Cum era până la 1918*. Volumul 2 - Moldova și Dobrogea, București, 1940, p. 499.

¹⁷⁴ Raluca Iosipescu, Sergiu Iosipescu, *Conacul Conților De Roma din Comăsurimuna Viziru, Jud. Brăila*, în *Revista Monumentelor Istorice*, Anul LXXXI, nr. 1-2, nr. 2015-2016 (12), pp. 50-58.

Corpul central – sfârșitul sec. al XIX-lea

Infrastructura fizică și turistică

Comuna Viziru este situată la 37 km distanță de Brăila prin DN21; în componența sa intră satele Viziru – reședința de comună și Lanurile. Denumirea turcească Viziru (menționată și Odaia Vizirului) indică importanța acesteia în timpul în care așezarea a făcut parte din Raiuaa Brăilei, reședința vizirului¹⁷⁵, denumire ce va fi păstrată până azi, în timp ce în cazul altor sate denumirea turcească va fi schimbată după revenirea la administrația românească. Statutul de reședință al comunei, mai întâi a vizirului, apoi reședința Conților de Roma are o anumită rezonanță în plan local, în memoria locală.

Comuna dispune de infrastructură fizică de bază - apă, canalizare în proporție de 80% din teritoriul său și este în stadiul de inițiere a unui proiect de înființare rețele gaz în asociere cu alte comune; a beneficiat de anumite finanțări în perioada recentă care au vizat cu precădere modernizarea infrastructurii (drumuri). Cu toate acestea, din evoluția unor indicatori - populație în scădere, număr redus de salariați, pondere peste 20% a populației rrome (care locuiesc cel mai adesea în comunități sărace), numărul redus de locuri de muncă și de oportunități pentru a găsi un loc de muncă (îndeosebi în agricultură, activități cu caracter sezonier), rezultă nevoia imperioasă de diversificare economică a Comunei.

Având o comunitate rroma importantă – cu o pondere de peste 20% a populației rrome în totalul populației, Comuna Viziru este menționată în Raportul Băncii Mondiale ca având un grad peste medie de marginalizare¹⁷⁶. Marginalizarea este definită după o serie de criterii combinate care includ accesul la educație, infrastructură, condiții de locuire, accesul pe piața forței de

¹⁷⁵ Ioan Munteanu, *Nume de sate*, citând F.J.Sulzer, *Istoria Daciei Transalpine*, 3 vol., Viena, 1871, p.369 “În raia se află cam 55 de sate sau așezări de foste sate(slobozii). Cel mai însemnat între așezări este Odaia Vizirului, adică lagărul vizirului care are obiceiul, pentru diferite afaceri, să viziteze des Țara Românească”, apud Mih.Popescu, *Raiua și cetatea Brăilei*, în *Analele Brăilei*, nr.4-6 / 1929, p.38.

¹⁷⁶ Raportul Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate și al Dezvoltării Umâne Locale din România, 2016, <https://documents1.worldbank.org/curated/pt/237481467118655863/text/106653-ROMANIAN-PUBLIC-PI-6-Atlas-Iunie2016.txt> p. 74.

muncă¹⁷⁷. Problemele comunității rrome, ale sărăciei, marginalizării și excluderii sociale trebuie adresate prin politici și programe specifice.

Eterogenitatea etnică poate însemna și aspecte pozitive din perspectivă culturală și socială într-o comunitate indicând capacitatea de a interacționa cu culturi diferite, deschiderea către alte culturi. Județul Brăila este prin excelență un spațiu multicultural și *intercultural*. Interculturalitatea indică un nivel superior al locuirii împreună, trecerea de la simpla coexistență în același teritoriu la schimburi culturale care generează valori noi și aspirații comune, valorile împărtășite de culturi diferite care evoluează împreună.

Acestea reprezintă valori ale comunității, fac parte din profilul cultural și social al acesteia și trebuie puse în valoare prin politici și programe dedicate.

Propuneri de refuncționalizare. În contextul descris mai sus, un proiect de Restaurare și Refuncționalizare a Patrimoniului se relevă ca deosebit de important, răspunzând nevoilor centrale ale comunității. Proiectul va asigura îndeplinirea obligației legale de a păstra și pune în valoare patrimoniul cultural din teritoriul UAT Comuna Viziru, generând totodată beneficii sociale și economice importante pentru comunitate:

- Diversificarea economică a zonei prin crearea de atracții turistice noi și dezvoltarea infrastructurii turistice (hotel, pensiune, restaurant);
- Dezvoltarea profesională a forței de muncă locală – prin implementarea în paralel cu proiectele de restaurare a unor proiecte de Revitalizare a meseriilor și meșteșugurilor necesare pentru restaurarea patrimoniului și pentru sectorul turistic;
- Crearea de locuri de muncă pe perioada derulării proiectelor de restaurare și la sfârșitul acestora în sectoarele turism, HORECA;
- Dezvoltarea antreprenoriatului local pentru a răspunde nevoii crescute de servicii;
- Zonele dezvoltate vor transforma aspectul Comunei - prin regenerarea urbanistică a unor arii mai extinse din jurul obiectivelor, făcând-o mai frumoasă și mai atractivă nu doar pentru turiști, dar și pentru locuitorii săi, îndeosebi pentru tinerii pe care dorim să-i convingem să rămână, să stopăm tendința de părăsire a spațiului rural;

Proiecte de asemenea complexitate generează schimbări majore de mentalități și comportamente în zone astfel re-născute, regenerate care devin zone de atracție. Două modele pot fi invocate aici pentru spiritul ce ar trebui să anime actorii implicați. Modelul Proiectului de Restaurare a Conacului Țibănești (Petre P. Carp) din județul Iași, bazat pe conceptul de slow architecture. Acesta se bazează pe implicarea comunității în procesul de restaurare, în același timp cu lucrările de restaurare fiind dezvoltat și un program de revitalizare a vechilor meșteșuguri locale "Batem fierul la conac", fierărie, fonerie, sobărie, tencuit tradițional, frescă, peisagistică. În schimburi de experiență au venit aici și studenți din școli de meserii din Franța care duc mai departe tradiția breslelor de construcții ale catedralelor din evul mediu¹⁷⁸. Proiectul include o școală de meserii pentru localnici, tabere de specializare pentru studenți la arhitectură români și străini. Principalii organizatori sunt Asociația "Maria", Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Iași și Ordinul Arhitecților din România filiala Iași.

¹⁷⁷ Ibidem, p. 18.

¹⁷⁸ <http://www.revista-satul.ro/transformarea-fieraritului-in-arta-la-conacul-p-p-carp-din-tibanesti/>

Se recomandă inițierea unui proces de consultare între proprietar și administrația locală, liderii locali, comunitatea în întregul său și anumite sub-segmente, Bisericile, comunitatea romă pentru o înțelegere cât mai bună a viziunii pentru refuncționalizarea monumentului.

Pledăm aici, ca în întreg cuprinsul studiului de față pentru modelul participativ, de integrare a monumentului cu comunitatea în care a fost edificat și a dobândit semnificații, fiind parte a identității locale.

Se remarcă în comunitate existența unor asociații, organizații și lideri ai comunității implicați în activități dedicate patrimoniului cultural material și imaterial: Asociația Grupul de inițiativă Viziru, Asociația Bărăgan, Corul Nectar, corul Crromatic al tradițiilor rome Viziru.

Artiști – pictorul Auraș Bogdan care a pictat tabloul cu Ansamblul Conților; este o creație, interpretare a monumentului, semnifică faptul că monumentul este prezent în viața comunității.

Comuna face parte din Grupul de Acțiune Locală (GAL) Câmpia Brăilei și din Parteneriatul FLAG Brăila pentru dezvoltarea durabilă a Zonei Pescărești a Județului. Ambele parteneriate înseamnă pentru Viziru oportunități de proiecte, schimburi de experiență și cunoaștere.

Printre proiectele Asociației Grupul de Inițiativă Viziru se remarcă preocuparea de a păstra și promova arhitectura tradițională.

Gospodării tradiționale din Comuna Viziru¹⁷⁹

Propuneri de refuncționalizare, măsuri și intervenții

Sunt necesare: intervenții de urgență; stoparea intervențiilor neconforme.

Perspectiva unui proiect de restaurare a ansamblului și valorificare turistică răspunde problemelor și aspirațiilor comunității.

Restaurarea monumentului trebuie realizată în contextul unui proiect de regenerare urbanistică a întregii zone care o încadrează, incluzând:

- Construcțiile
- Parcul
- Împrejmuirea, Porțile

¹⁷⁹ Discuție cu Vasile Burcuș, Viziru.

- Aleile
- Drumul.

Funcțiuni propuse. Se propune refuncționalizarea Ansamblului cu funcții multiple: spații cu destinații diferite denumite după numele de care se leagă istoria conacului (Sala Ipsilanti, Sala Vogoride, Sala Petru de Roma, Sala Nicolae de Roma) pentru: activități ale administratorului – Ministerul Agriculturii – sediu pentru APIA, funcțiunea pe care o are în prezent; Școala de Agricultură și Dezvoltare Rurală – funcțiunea pe care a avut-o după 1921;

Școală de meserii, meșteșuguri, antreprenoriat rural; Centru Cultural/Multicultural Viziru – cu sală de concert, teatru. Muzeu/expoziție conținând documente și fotografii ale Familiei de Roma; Hotel/Conacul Conților de Roma, restaurant – „Ipsilanti”; Spații pentru evenimente - săli de conferințe; Evenimente indoor, outdoor inclusiv private, corporate etc. – deoarece conacul va trebui refuncționalizat sustenabil din punct de vedere economic pentru a se susține după restaurarea sa;

Parcul reamenajat pentru comunitate/Grădina Conților și pentru Concerte în aer liber; organizarea anuală a unui Festival de jazz “Johnny Răducanu”¹⁸⁰ – despre care se spune că s-a născut chiar la Viziru și are legături cu Familia de Roma.

Cramă – creare colecții de vinuri branduite local – Vinul Conților de Roma în parteneriat cu producători locali ar crea un aflux de turiști interesați de produse ecologice. Planul de Urbanism General al Orașului Însurăței descrie solurile speciale propice pentru vii ecologice amplasate în zona viticolă a acestuia: *“Amplasamentul plantațiilor viticole din centrul viticol Insurăței se află pe o zonă centrală de terenuri roșiatice precum sunt cele din podgoria franceză Montpellier și „nisipuri zburătoare” considerate „pământul viitorului” pentru principiile agriculturii ecologice.”*¹⁸¹

Se remarcă existența unor aspirații ale comunității locale croite pe viața de altă dată la Conacul Conților de Roma, dorința de a-l vedea restaurat, funcționalizat pentru cultură, artă, activități culturale ale comunității dar nu numai; dorința de a avea un festival similar ca notorietate celui de la Electric Castle – Bontida care poate face cunoscută și atractivă localitatea și poate genera venituri în comunitate.

Realizarea proiectului de restaurare ar avea un impact major în evoluția zonei, prin readucerea la viață, împreună cu clădirea grandioasă a conacului, a unei istorii de mai multe generații și recreând acea atmosferă care a făcut să se vorbească de Viziru ca fiind “Micul Paris al Brăilei”.

6.2.3 Moșia Grossești Comuna Viziru

Delimitare. Conacul și Moara Grossești sunt situate în intravilanul Comunei Viziru, Sat Viziru, Județul Brăila, pe DN, pe strada Bordei Verde numerele 69(Conacul) și 88 (Moara). Deși acum sunt poziționate la adrese diferite, obiectivele sunt amplasate la distanță de maxim 500 m unul

¹⁸⁰ Idee ce aparține reprezentanților Centrului de Cultură Populară Tradițională Brăila cf. discuțiilor cu comunitatea locală (Vasile Burcuș).

¹⁸¹ Planul de Urbanism General al Orașului Însurăței, Raumplan Design, 2012, p.

22. http://www.primariaorasinsuratei.ro/documente/2_MEMORIU%20GENERAL%20Insuratei%20-%20rezumat%20executiv.pdf

de celălalt, la momentul construirii cel mai probabil făcând parte din aceeași proprietate, vechea moșie Grossești.

Istoria Moșiei Grossești. În documentele de arhivă și în câteva lucrări despre Comuna Viziru se păstrează mențiuni la Moșia Grossești cronologic astfel:

1890: *“Prin 1890, moșierul Alexandru Grossu a pus bazele unei mori modern, ce purta inscripția “Prima fabrică de făină Viziru”. La început, aceasta a fost o moară simplă, iar mai târziu fabrica a fost pusă în mișcare printr-un stabil cu aburi. Pentru construcția ei se lucrea zi și noapte în două schimburi, fiind aduși maiștri străini.”*

1942: Proces Verbal 18 decembrie 1942 referitor la “averea rămasă în urma decesului Argentinei Grossu”.

1945: Proces verbal din 15 august 1945 privind exproprierea proprietății familiei Grossu care menționează: *“Proprietatea d-ilor Mircea Al. Grossu și Mircea M. Grossu, în întindere totală de 98 ha și 5000 mp teren arabil, se expropriează, căzând în prevederile art.3 al.3 din legea de reformă agrară, numiții fiind refugiați în străinătate după 23 August 1944, pentru a fi împărțite plugarilor îndreptățiți la împroprietărire, proprietarilor în cauză nelăsându-li-se nici un fel de teren.”*¹⁸²

2006: După intrarea în vigoare a Legii 247/2005, moștenitorii au depus cereri de restituire care nu au fost aprobate în totalitate. *“In ceea ce privește comuna Viziru, din fostii mari proprietari, mostenitorii boierului Grossu, au primit deja la Legea Lupu 50 ha arabil, dintr-o moșie de peste 300 ha, iar la Legea 247 au solicitat 30 ha de pădure la Viisoara. Comisia a aprobat doar 6 ha.”*¹⁸³

Personalități. Mircea Grossu-Viziru (1903-1980) a fost *“inginer constructor de avioane și inventator de talie mondială”*¹⁸⁴, a studiat la Paris inginerie aeronautică, a fost director general al IAR Brașov; a proiectat avionul IAR-80, *“pe vremea aceea printre cele mai rapide aparate de zbor din lume și folosit de armata română în războiul din 1941-1945.”* În 1944 a părăsit țara și a lucrat în Turcia și Brazilia, stabilindu-se definitiv în Statele Unite – unde a lucrat în cadrul mai multor companii deservind aviația militară SUA. Este realizatorul mai multor invenții; una dintre acestea fiind *“presa de 12.000 tone pentru laminat aluminiu (1952, atunci cea mai mare din lume). În necrologul său s-a arătat că ingineria mondială a pierdut un gigant.”*¹⁸⁵

Măsuri și intervenții necesare. Conacul și Moara Grossești nu sunt clasificate monument istoric. Se poate studia în continuare și propune clasificarea Moșiei Grossești în întregul ei pentru a păstra coerența și contextul acestora ca ansamblu; moșia era un întreg de viață funcțional în care aveau loc activități agrare, de producție și de procesare a cerealelor și totodată se desfășura viața familiei care administra aceste activități. Prin PUG și RLU trebuie asigurată protecția

¹⁸² Extrase publicate de Ioan Munteanu, *Pe urmele vechilor conace brăilene.* Documente pentru viitor, Editura Proilavia, Brăila, 2019, p. 101.

¹⁸³ Căți Lupașcu, *Mostenitorii printeselor Marina și Stana Stirbei vor primi pădure la Bertesti, Obiectiv Vocea Brailei,* 13 aprilie 2006.

¹⁸⁴ Daniela Stroe, Raluca-Violeta Marica, Cristina Mihalcia, Mihai. Negoită- Brăila, *Personalități brăilene de ieri și de azi,* Editura Olimpiada, 2011.

¹⁸⁵ Ibidem.

legală stabilind prevederi care să nu permită intervenții neconforme, fiind aprobate numai intervențiile urmărind păstrarea autenticității istorice în noul context de funcționalizare adaptate la cerințele contemporane.

Propuneri refuncționalizare

Muzeu/expoziție conținând documente și fotografiile ale Familiei Grossu;

Moara – Obiectiv turistic de patrimoniu tehnic; includerea în circuite tematice “Drumul morilor și altor tehnologii legate de prelucrarea cerealelor din Județul Brăila”, reflectând importanța morăritului ca una dintre ocupațiile tradiționale reprezentative pentru Județul Brăila. Morile fac parte dintr-un bogat patrimoniu rural și contribuie la profilarea unor peisaje rurale valoroase.

Întreaga varietate de instalații și tehnologii, silozuri și instalații folosite în stocarea cerealelor, dar și instalații legate de morărit și panificație Județul Brăila sunt reprezentative pentru arhitectura industrială a județului Brăila, reflectând o etapă importantă în istoria acestora în care are loc trecerea producția casnică la manufactură.

“(…) activitățile meșteșugărești legate de producția agricolă și de repararea navelor comerciale au cunoscut un ritm accelerat de dezvoltare, evoluând într-un timp scurt de la faza de gospodărie casnică la cea de manufactură și industrie.”¹⁸⁶

*“La începutul secolului XX, patru din morile Brăilei, modern utilizate și cu o mare capacitate de producție, erau cele mai mari din sud-estul Europei. Astăzi încă mai impresionează prin măreția siluetei sale, moara Violattos, construită în anul 1896, fără aprobarea consilierilor și în ciuda interpelării făcute de senatorul Butaescu în Senatul României, referitor la violarea legii sanitare în cazul amplasării morilor cu aburi pe malul Dunării. Moara, situată în port, cuprinde șase nivele, dintre care două erau ocupate de “depozitele colosale de făinuri de toate calitatile”. Printr-un tunel dotat cu instalație mecanică se asigură descărcarea cerealelor din șlepuri, direct în moara ale cărei motoare Braunschweig funcționau la foc continuu. Înainte de a pune în practică cel mai ambițios proiect din industria românească a morăritului, Panait Violattos a fost între 1889-1892 asociat la Moara Millas, premiată cu medalia de argint la Expoziția Internațională de la Paris.”*¹⁸⁷

Moara trebuie studiată din perspectiva includerii într-un traseu al morilor și fabricilor de procesare a cerealelor – un aspect important al patrimoniului tehnic, evocând diverse etape ale evoluției tehnologice în acest domeniu. Morile mecanice au propulsat la un alt nivel dezvoltarea industrială. “În anul 1860 existau în Brăila 219 mori din care 140 erau mori de vânt, 74 erau acționate de forța animalelor, 2 funcționau prin energia apei, iar 3 cu aburi. Calitatea și productivitatea obținute în cea dintâi fabrică din industria panificației și morăritului, proprietate a italianului Antonio Borghetti, au fost apreciate și în capitala țării, astfel încât în anul 1860, consiliul municipal București a solicitat municipalității orașului Brăila sprijin în

¹⁸⁶ Maria Stoica, *Morile abandonate ale Brăilei, reperi identitare sau fantome ale patrimoniului industrial dunărean?* <https://arhitectura-1906.ro/2018/11/morile-abandonate-ale-brailei-reperi-identitare-sau-fantome-ale-patrimoniului-industrial-dunarean/>

¹⁸⁷ Ibidem.

contactarea industriașului pentru a înființa și în capitală o moară cu aburi și două frământătoare mecanice.”¹⁸⁸

În plus, împreună cu Moara Grossești este posibil să fi funcționat și unități de procesare/panificație – pâine, pesmet etc. ca și în cazul altor mori;

În volumul “Un grec, doi greci...” aflăm că astfel de unități de procesare și produse locale au existat la Brăila; grecii erau una dintre comunitățile cele mai bine reprezentate:

“Pe lângă marile unități de morărit și micile brutării sau cuptoare de pâine, întreprinzătorii greci s-au implicat și în prelucrarea superioară a materiei prime pe care le-o oferea Bărăganul, dezvoltând fabrici de paste făinoase și biscuiți. Unul dintre cele mai bune exemple este întreprinderea Melissaratos – Fabrica cu Aburi de Paste Făinoase, Brăila str. Ștefan cel Mare nr. 219, Frați Melisarato, Fidea albă No 0, cum suna marca inscripționată pe unul dintre ambalajele produselor. De altfel, la expoziția de agricultură și vite organizată la Brăila în anul 1903, luna octombrie, produsele Melissaratos au fost distinse cu medalia de aur. În afară de aceasta, funcționau fabrica de paste făinoase Ambatis, precum și o fabrică de biscuiți, Mercur, iar printre acționari se aflau cei din familia Lykiardopol, Polydor și Basil. Tot familia Lykiardopol, prin Polydor și Eros, cei doi gemeni, a avut inițiativa construirii fabricii de biscuiți Ancora, amplasată pe bulevardul Al. I. Cuza.”¹⁸⁹

Aceste produse împreună cu rețetele, tehnicile de preparare pot contribui la o ofertă coerentă de produse branduite local; componenta gastronomică este foarte importantă în experiența turistică.

Prepararea tradițională a pâinii poate fi obiectul unei cercetări în sine, cu potențial de cunoaștere a unei întregi civilizații născute în jurul *complexului cultural al cultivării grâului și cerealelor în general*.

*Promovarea obiceiurilor preparării ceremoniale a pâinii prin filme documentare*¹⁹⁰

¹⁸⁸ INCERC, *Studiu de fundamentare privind situația zonelor industriale aferente falezei*, Brăila,

¹⁸⁹ Un grec, doi greci..., p. 14.

¹⁹⁰ Captura din documentarul “Il pane dei pastori”, di Fiorenzo Serra, Sardegna 1962; prepararea pâinii are caracter ceremonial, în timpul procesului participă doar femeii și le este impusă tăcerea.
https://www.youtube.com/watch?v=4gAAdT11XxU&ab_channel=sardiniaislandit

“Pâinea, un element definitoriu în civilizația umană. Așa cum s-a născut o civilizație a orezului, tot astfel avem o civilizație a grâului în care pâinea joacă rolul central. Cerealele și pâinea au modelat de mii de ani viețile oamenilor, ca bază indispensabilă a existenței umane, a culturii și civilizației. Știm cu toții că dincolo de întrebuințarea sa ca aliment de bază în istoria popoarelor, pâinii îi sunt atribuite valențe divine, în credința iudaică și creștină, aceasta fiind asociată cu însăși Viața. «Pâinea noastră cea spre ființă» face parte din rugăciunea Tatăl Nostru, rostită cu speranță de milioane de oameni care împărtășesc aceeași credință”¹⁹¹

De cultivarea grâului se leagă ceremonii și ritualuri străvechi păstrate și în Județul Brăila, constituind astăzi un patrimoniu material și imaterial bogat evidențiat și în expozițiile Secției de Etnografie a Muzeului Județean.

Obiecte legate de practici agricole: Râșniță pentru decorticat orezul. Baniță pentru măsura cerealelor. Botă pentru apă. Dicanie (sanie) pentru treierat.¹⁹²

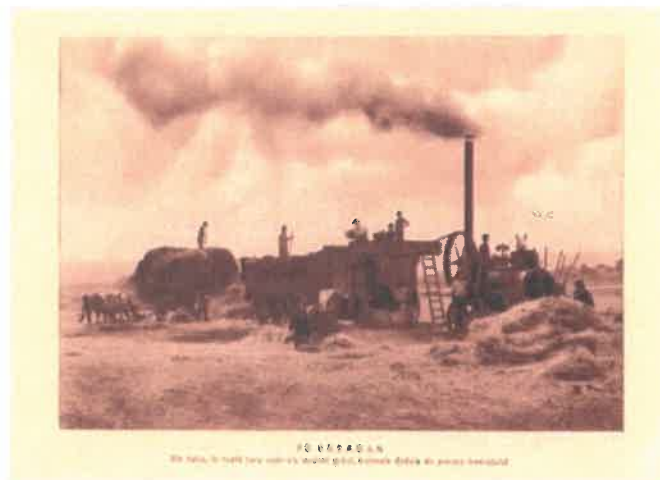

Expoziția „Drumul pâinii de la brazdă la cuptor” organizată de Muzeul Agriculturii¹⁹³

¹⁹¹ Dr. Paula Popoiu, Alocuțiune rostită în cadrul evenimentului “Pâinea care ne unește” Muzeul Național Al Satului „Dimitrie Gusti”, 8 septembrie 2021, <https://muzeul-satului.ro/events/painea-care-ne-unește/>

¹⁹² Muzeul Brăilei, Secția Etnografică <https://www.muzeulbrailei.ro/etnografie/expozitii-sectie/>

¹⁹³ Eveniment Muzeul Agriculturii: *De la brazdă la cuptor* - prezintă principalele etape ale drumului pâinii, începând cu lucrul pământului, până la măcinatul grâului la moară, frământatul aluatului și coacerea pâinii în

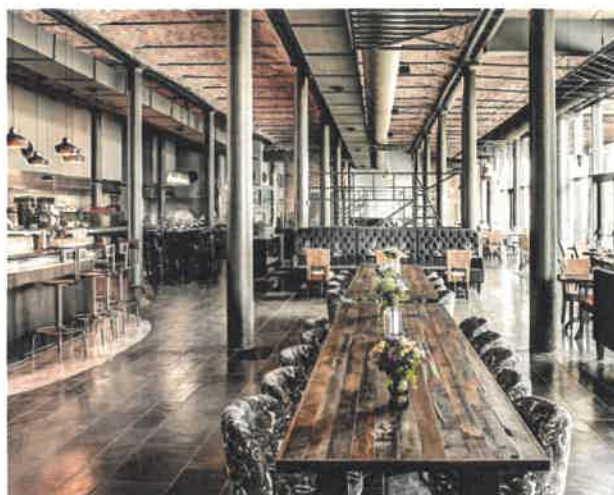

Treieratul grâului 1938¹⁹⁴

Refuncționalizări propuse: Pensiune & restaurant cu produse branduite local – „Moșia Grossești”

Măsuri și intervenții: se începe cu expertiza tehnică, urmând Planul de Intervenții de urgență, proiectul de consolidare și menținere a monumentului până la inițierea Proiectului de restaurare și refuncționalizare, conform etapelor descrise în Ghidul de intervenții.

Proiectul de restaurare și refuncționalizare Ansamblul Moșia Grossești – Moara și Conacul Grossești – Pensiune, Restaurant/Bistro “La Moara Grossești” va păstra arhitectura conacului, curtea, va reface legătura cu moara (care se presupune că a existat inițial) și va păstra nota de design industrial în măsura în care se vor putea recupera imagini de interior din material de arhivă sau fotografiile familiei.

Model de refuncționalizare Bistro La Moara Grossești¹⁹⁵

cuptorul tradițional <https://evenimentemuzeale.ro/eveniment-cultural/slobozia-expozitia-de-la-brazda-la-cuptor-prezinta-principalele-etape-ale-drumului-painii-incepand-cu-lucrul-pamantului-pana-la-macinatul-graului-la-moara-framantatul-aluatului-si-coacerea-painii/>

¹⁹⁴ *România. Enciclopedia fotografică*, Editura Imprimeriile Adevărul, 1938, p. 15.

¹⁹⁵ Imagine a unui pub din zona docurilor orașului Liverpool folosită cu titlu de ilustrare pentru păstrarea unui design industrial.

6.2.4 Conacul Panas – Orașul Însurăței

Delimitare. Conacul se află în Orașul Însurăței, în Cartierul Dropia, strada Conacului nr. 3.

Istoricul Conacului Panas

1949-1989: Conacul este transformat în sediu al fostului IAS Dropia Însurăței.

2005: Moștenitorii depun cereri de restituire a proprietății în baza Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente.

“(…) din întreaga moșie de mii de ha, în afara pădurii câștigate acum, moștenitorii au mai primit câte 50 ha arabil, în total 150 ha și fostul conac boieresc, transformat de comuniști în sediu al fostului IAS Dropia Însurăței. La Primăria Însurăței mai sunt depuse 5 cereri privind retrocedarea pădurilor, însă acestea vizează suprafețe foarte mici, 1 - 2 ha. Foștii moșieri care au avut domenii aici au primit la Legea Lupu maximul de 50 ha arabil”, a spus Ionel Gheorghe, primarul orașului Însurăței.”¹⁹⁶

2015: Planul de Urbanism General actualizat prevede propunerea spre clasare ca monument a Conacului Panas (Dropia)¹⁹⁷.

Conacul Panas. Cercetare de teren. Total Business Land, 2022

Situația juridică. Conacul Panas este în proprietatea SC Pricons Agriculture SRL.

Starea tehnică. Conacul este bine menținut; clădirile anexă din incinta acestuia prezintă aspecte de degradare; în prezent au loc lucrări de consolidare și reabilitare a Conacului.

¹⁹⁶ Cati Lupașcu, Mostenitorii printeselor Marina si Stana Stirbei vor primi padure la Bertesti, Obiectiv Vocea Brailei, 13 aprilie 2006.

¹⁹⁷ PUG actualizat 2015, Orașul Însurăței, p. 11.

Conacul Panas, 2020¹⁹⁸

Infrastructura fizică și turistică a Orașului

Orașul Însurăței se află în partea de Sud Est a României, în provincia istorică Muntenia, în zona de Sud a județului Brăila, în Câmpia Bărăganului, la circa 45-50 m altitudine, pe dreapta râului Călmățui, la intersecția paralelei de 44°55'07" latitudine nordică cu meridianul de 27°36'38" longitudine estică, la 52 km Sud Vest de municipiul Brăila. Din punct de vedere demografic, Însurăței face parte din categoria orașelor mici cu o populație de 6 962 loc. (1 ian. 2019), din care 3 546 loc. de sex masc. și 3 416 fem. Supr. 213 km², din care 61,2 km² în intravilan; densitatea: 114 loc./km². La recensământul populației din 20-31 oct. 2011, din totalul celor 6 528 loc., 5 947 de persoane erau români (91,1%), 360 rromi (5,5%) și 221 loc. (3,4%) aparțineau altor etnii. Din punct de vedere confesional, la același recensământ s-au înregistrat

¹⁹⁸ Studio DAS, Biroul de Arhitectură: "Work in progress - Conac Drobia, județul Brăila"
<https://www.facebook.com/studio.for.daring.architectural.spaces/posts/115430126961388>

5 249 de ortodocși (95,7%) și 279 loc. (4,3%) aparțineau altor confesiuni (baptiști, creștini după evanghelie, romano-catolici, adventiști de ziua a șaptea ș.a.), erau ateii, fără religie sau cu religie nedeclarată. Orașul Însurăței este unul dintre nodurile rutiere importante ale județului Brăila.

Orașul dispune de o serie de resurse importante ce pot și puse în valoare pentru dezvoltarea funcției sale turistice:

- Biserica “Sfinții Împărați Constantin și Elena”, zidită în anii 1890-1892;
- Conacul Familiei Panas, datând de la începutul secolului 20, retrocedat urmașilor acesteia după anul 2005,
- Biserica “Sfântul Nicolae”, Lacu Rezii, datată 1840-1842 – una dintre cele mai vechi biserici din zonă; este monument istoric și de arhitectură, păstrează fragmente de picturi murale interioare originare; a fost consolidată și restaurată în anii 2009-2010
- Pădurea Viișoara - Lacu Rezii, rezervație forestieră și arie protejată; deține un bogat fond cinegetic (câprioare, mistești, fazani, iepuri ș.a.). Pădurea Viișoara păstrează codri seculari, exemplare seculare de stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*), arbori de stejar (*Quercus robur*), frasin (*Fraxinus excelsior*), arțar tătărească (*Acer tataricum*), salcâm (*Robinia pseudacacia*) ș.a.¹⁹⁹
- Resurse minerale ce pot fi valorificate - zăcăminte de ape geotermale cu o valoare economică și balneară deosebită.
- Agenți economici - mici unități care produc cărămizi și țigle, confecții textile, preparate din lapte, mezeluri, bere (din 1998), coniac, spirt, produse de panificație și de patiserie ș.a.; ateliere meșteșugărești (cojoace, piese de port popular, ștergare, scoarțe ș.a.); ferme de creștere a bovinelor pentru lapte, a ovinelor și a porcinelor, abator; centru pomicol, viticol și de vinificație.
- Bibliotecă orașenească; casă de cultură.

Se poate include în traseul turistic vizitarea Monumentului Deportaților în Bărăgan. Planul de Urbanism General al Orașului Însurăței menționează în acest sens posibilitatea de a valorifica deportările și memoria acestora: “*Ca zonă etnografică, Însurăței face parte din microzona Valea Călmățuiului, apartenență care poate fi valorificată la nivel local prin organizarea de târguri și festivaluri de creație populară (tradiții pescărești). O nișă extraordinară care se poate constitui într-o resursă turistică inedită ar fi valorificarea turistică a istoriei deportării în zonă și memoria locului. Satele înființate atunci în zona Însurăței sunt Dropia și Rubla. În prezent, ele formează satul Valea Călmățuiului, deși mai există cartierul Dropia și cătunul Rubla. Aici au fost aduși oameni politici ca liderii țărăniști Corneliu Coposu și Ion Diaconescu, scriitorul Alexandru Ivăsiuc, ziaristul Nicolae Carandino. O posibilă valorificare a acestor istorii ar putea fi realizarea unui mini-muzeu, o replică fidelă a unei case de pământ bătut, acoperită cu paie, așa cum au fost obligați să își construiască deportații în plin câmp. O astfel de replică este în prezent inclusă în colecția Muzeului Satului Bănățean fiind realizată cu sprijinul Asociației Foștilor Deportați în Bărăgan, dar ea ar putea constitui o adevărată lecție de istorie.*”²⁰⁰

¹⁹⁹ <https://romaniadategeografice.net/unitati-admin-teritoriale/orase/orase-i-2/insuratei/>

²⁰⁰ Raumplan, PUG Insurăței, p. 25.

Propuneri de refuncționalizare, măsuri și intervenții

În prezent au loc lucrări de consolidare și reabilitare asupra Conacului Panas. Dată fiind valoarea arhitecturală și amprenta istorică a conacului, relevanța acestuia pentru un context mai larg după cum a fost prezentat în Studiul de față, se propune introducerea Conacului în circuitul turistic *Trasee ale conacelor brăilene*. În funcție și de evoluția consultărilor cu proprietarii, se vor stabili de comun acord modalitățile în care se pot armoniza interesele părților. Conacul poate fi funcționalizat ca Pensiune&Restaurant Dropia-Panas. În mijlocul unei ferme și înconjurat de un parc împreună cu care formează un întins domeniu, poate fi un decor splendid pentru relaxare, conferințe, teambuilding, evenimente private, corporate, degustări de vinuri, activități agro-turistice etc.

Un model îl constituie restaurarea și refuncționalizarea turistică a Conacului Polizu din Maxut, Județul Iași care a avut o istorie asemănătoare cu a conacului Panas. “În anul 1946 conacul și domeniul au căzut pradă regimului comunist. Până în 2006 acestea au suferit degradări inimaginabile. În această perioadă conacul a deservit unor diverse forme de administrație comunistă: baracă militară, CAP, IAS, fermă pomicolă. 24.560 de volume aparținând familiei au fost arse, toate piesele de mobilier au fost fie distruse, fie furate, pereții și ușile au fost ponegrite, iar toate decorațiunile de arhitectură au fost aruncate.” După renovare – care a inclus și parcul, refăcând întregul domeniu în cele mai mici detalii a fost funcționalizat turistic după un concept asemănător cu cel propus în prezentul Studiu pentru conacele brăilene, atrăgând anual 10.000 de turiști.

Crama și grădina Conacului Polizu, Maxut, Județul Iași²⁰¹

²⁰¹ Conacul Polizu: *Aproximativ 45% din totalul clienților noștri sunt străini*, Ziarul Bursa, 1 august 2016.

<https://www.bursa.ro/conacul-polizu-aproximativ-45-procente-din-totalul-clientilor-nostri-sunt-straini-60983033>

6.2.5 Conacul Lișcoteanca - Orașul Însurăței

Delimitare. Conacul Lișcoteanca este situat în extravilanul Orașului Însurăței (DJ203R, în Parcela 354) între Lișcoteanca și Valea Călmățui.

Deși în prezent zona în care este amplasat conacul se află administrative în componența Orașului Însurăței, din cercetările de arhivă rezultă că denumirea conacului se datorează apartenenței inițiale a moșiei în mijlocul căreia a fost edificat: *“denumirea satului de reședință – Lișcoteanca-Cărămidari - vine de la existența unor cuptoare de ars cărămidă ce funcționau cu materia primă (argila) extrasă din zona malului Călmățuiului. Originea cuvântului „Lișcoteanca” nu este clară, însă, se pare că ea vine de la numele unei foste mari moșii care a aparținut unui mare proprietar, pe nume Lenș”*²⁰². Totodată un Petru Pană este menționat în documentele de arhivă ca fiind cel care a dat numele satului Pănești: *„Comuna Lișcoteanca s-a înființat la 1 ianuarie 1926 ca unitate administrativ-teritorială subordonată plasei Ianca prin reorganizarea administrativă a unor sate din județul Brăila. Astfel, comuna era formată din satele: Lișcoteanca-Cărămidari (sediul administrativ al comunei), Lișcoteanca-Satnoeni și Pănești. Dacă Lișcoteanca-Cărămidari și Lișcoteanca-Satnoeni au fost desprinse din comuna Filiiu, satul Pănești, un sat mai mic, care a luat numele de la moșia lui Petru Pană, a fost pendinte până în anul 1926 de comuna Viziru.”*²⁰³

*Conacul Lișcoteanca. Localizare Google Earth*²⁰⁴

²⁰² Arhivele Județene Brăila, Fond Primăria Comunei Lișcoteanca 1926-1968, p.1.

http://arhivelenationale.ro/site/download/arhive_judetene/braila/Primaria-comunei-Liscoteanca_1926-1968.pdf

²⁰³ Ibidem.

²⁰⁴

<https://earth.google.com/web/search/DJ203R,+Li%e8%99coteanca,+Insuratei/@44.97796901,27.59178992,25.42101991a,29453.49398639d,30.00006307y,0.00038469h,0t,0r/data=CigiJgokCbtvYzQNTUZAEWdBujcVL0ZAGeRM2CKMejpAIVA1tchTqzLA>

Istoria Conacului și a Familiei Pană

1885 – 1904: Aurelian Pană a urmat liceul la Brăila, apoi a studiat la Paris la Facultatea de Științe de la Sorbona, unde a obținut trei licențe: în Botanică (1900), Zoologie (1901) și Geologie (1904).

1911: Aurelian P. Pană se căsătorește și se stabilește la Frățilești, Ialomița.

1913: Participă activ în timpul primului război mondial la luptele de la Mărășești.

1941 – 1942: Subsecretar de Stat la Ministerul Agriculturii.

1942 – 1943: Ministru al Agriculturii în Guvernul Antonescu.

1945: În urma reformei agrare, moșia familiei Pană este redusă la 150 de hectare.

1946: Marius Pană este menționat în documentele de arhivă printre proprietarii expropriați (Tabelele Comisiei Județene de Împroprietărire)²⁰⁵.

1948: Aurelian Pană este arestat pe 21 august.

1948: Moșiile familiei Pană sunt transformate în GAS-uri.

1949: Este condamnat pe 19 ianuarie 1949 la “10 ani de „temniță grea“ în „loturile“ „criminalilor de război“ și ale celor „vinovați de dezastrul țării“, pentru că „în calitate de ministru a permis armatei germane intrarea pe teritoriul țării noastre“ A fost deținut la Jilava și Gherla.”²⁰⁶.

1951 – A murit în închisoare la 3 mai 1951.

1952-1954: Soția Eufrosina execută o perioadă de detenție iar după eliberare decedează în scurt timp.

1990: proprietățile sunt abandonate odată cu desființarea CAP/GAS-urilor și IAS-urilor; conacele suferă mari degradări.

2005: Urmașii depun cereri de restituire; presa perioadei de după începerea aplicării Legii 247/2005 relatează: “*La Insuratei, una din cele mai întinse proprietati din perioada interbelica a fost a boierului Pană. Cei trei mostenitori au depus documente pentru retrocedarea a 106 ha padure. Cererea a fost aprobată.*”²⁰⁷

O scurtă biografie a lui Aurelian P. Pană este realizată în contextul documentării istoriei unui alt conac ce aparține ministrului situat în localitatea sa natală (Frățilești, Județul Ialomița): “*Aurelian P. Pană a fost o personalitate marcantă în epocă, persoană instruită, dornică de progres, iubitoare de oameni și de pământ. Cu siguranță acțiunile sale au servit ca exemplu mobilizator pentru cei din jur și au adus bunăstarea într-o zonă geografică multă vreme ignorată. Conjunctura politică și economică a încurajat demersurile sale și a oferit acele oportunități de dezvoltare fără de care acestea ar fi fost minimalizate. În 1911, Aurelian Pană, se căsătorește cu Eufrosina la Cernavodă și decid să se stabilească la Frățilești, unde în acea vreme avea pământul agricol dar nu existau nici un fel de amenajări sau construcții iar dotările agricole erau primitive. Având studiile superioare urmate la Paris și cu specializare în Statele Unite, a aplicat în practică, pe moșia sa, cunoștințele acumulate. (...). Familia Pană a avut patru copii: -Cornel (Nelu) căsătorit cu Cristina Pană (din familia Vlădoianu proprietarii viilor de la Chițorani). Acesta a moștenit moșia de la Stăncuța. -Petru Pană care [a fost]*

²⁰⁵ Ibidem.

²⁰⁶ Mircea Stănescu, Cine a fost? (I) Aurelian Pană, 7 aprilie 2016, Rost, nr. 4/2016

<https://www.rostonline.ro/2016/04/cine-a-fost-i-aurelian-pana/>

²⁰⁷ Cati Lupașcu, Mostenitorii printeselor Marina si Stana Stirbei vor primi padure la Bertesti, Obiectiv Vocea Brailei, 13 aprilie 2006.

asasinat de soldații ruși. Copilul acestuia a moștenit moșia de la Pribegi -Maria Angela Pană care s-a căsătorit împotriva dorințelor părintești cu Marin Gologan la Ciulnița. -Aurel Pană care a moștenit moșia Popești de la Cosâmbești.

Aurelian P. Pană²⁰⁸

Strădania și destinul tragic al acestei familii a marcat locul în ciuda trecerii timpului, urmele putând fi regăsite cu ușurință atât în spațiul fizic cât și în memoria oamenilor. Mausoleul Familiei Pană se află la cimitirul Belu, figura 7 locul 35 și a fost construit în 1944, după planurile elaborate de arhitecții Tiberiu Ricci și Duliu Marcu. Mozaicul interior este realizat de Olga Greceanu.²⁰⁹ A promovat o agricultură avansată pe baze științifice. A fost Ministru al Agriculturii și Domeniilor în perioada Guvernului Antonescu și a ocupat de asemenea multe alte funcții importante: “membru al Societății de Științe din București (1905), președinte al Institutului Național de Export (1935), delegat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor pe lângă Direcția Porturilor în vederea construcțiilor de silozuri (1938), membru al Consiliului Permanent al Agriculturii (1939) și al Institutului de Științe Sociale al României, secțiile Agrară și a Cooperăției (1939), președinte al Academiei de Agricultură și al Sindicatului Agricol Ialomîța.”²¹⁰

Situația juridică. Conacul aparține în prezent unui proprietar persoană fizică.

Starea tehnică

Conacul Lișcoteanca se află într-o stare avansată de degradare, proprietarul actual având în vedere reabilitarea acestuia cu păstrarea arhitecturii și conversia sa funcțională în clădire de locuit²¹¹. Acesta ar fi un prim impediment în includerea Conacului Lișcoteanca într-un circuit

²⁰⁸ Sursa foto: Mircea Stănescu, loc.cit.

²⁰⁹ Lector. drd. arh. Dobrin Datcu, Conacul Aurelian Pană - cadrul general de amplasare, Analele de Arhitectura Spiru Haret, <http://anale-arhitectura.spiruharet.ro/PDF/fratilesti%20pdf/2.pdf>

²¹⁰ Mircea Stănescu, op. cit.

²¹¹ Discuție cu responsabilul de urbanism al Orașului Însurăței.

turistic, fiind necesar un demers de consultare a proprietarului și co-optarea sa alături de viziunea proiectului analizat în Studiul de față.

Conacul este amplasat la distanță față de zonele locuite. Accesul se realizează cu dificultate, pe drumuri de pământ ce deservesc unitățile agricole din zonă.

Accesul spre Conacul Lișcoteanca – drum de pământ. Cercetare de teren, Total Business Land 2022

Casa Pană din București, strada Jules Michelet, altă ctitorie a Ministrului Pană²¹²

²¹² “Casa Pană datează de acum mai bine de un secol și, după ce comuniștii au dat afară familia Pană din ea după 1944, s-a amenajat acolo un dispensar/orfelinat/sanatoriu.” <https://bucurestiiivechisinoi.ro/2016/04/pe-strada-jules-michelet-linga-piata-romana-gasesti-una-dintre-cele-mai-frumoase-vile-din-zona-casa-pana/>

Propuneri de refuncționalizare, măsuri și intervenții

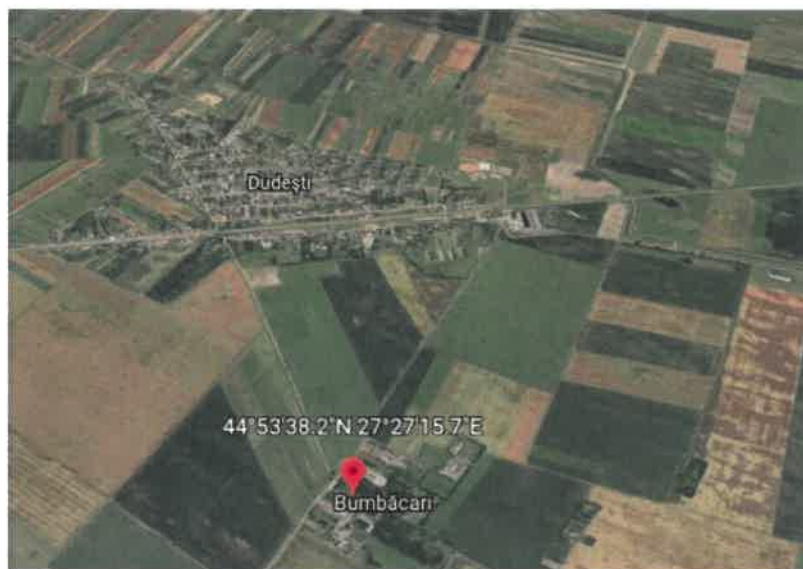
Sunt necesare măsuri de punere în siguranță, pază, avertizări; plan de intervenții de urgență până la inițierea proiectului de reabilitare și refuncționalizare.

Deoarece se preconizează ca un proiect de reabilitare a clădirii să fie inițiat de proprietar, demersurile autorităților ar trebui orientate spre continuarea dialogului dintre părți, în special dialogul dintre Primăria Orașului, proprietar/arhitectul acestuia pentru a se asigura importanța păstrării identității arhitecturale a conacului; continuarea dialogului dintre Primărie/Consiliul Județean Brăila și proprietar pentru a stabili un parteneriat cu beneficii pentru toate părțile în vederea funcționalizării ca *Pensiune agroturistică* și includerii Conacului Lișcoteanca în *Traseul Conacelor Brăilene*.

Se poate avea în vedere: dezvoltarea unei zone mai extinse pentru agrement și activități în aer liber – sărbători, serbări, hori, dansuri destinate inclusiv comunității locale, nu doar turiștilor. Sunt necesare proiecte adiacente de construcție și modernizare a infrastructurii de acces.

6.2.6 Conacul Petre Cavadia - Comuna Dudești

Delimitare. Conacul Petre Cavadia este situat în Comuna Dudești, sat Bumbăcari, fiind poziționat după cum este prezentat în hărțile de mai jos.

Poziționarea Conacului Petre Cavadia față de satul Dudești

Conacul Petre Cavadia

Istoricul Familiei și al Conacului

În 1865, prin aplicarea Legii rurale au fost împrăprietăriți clăcașii, care, conform legii, au fost împărțiți în categoriile stabilite: fruntași, mijlocași și pălmași. Conform procedurii, din comisia de împrăprietărire făcea parte și delegatul moșierului.

Suprafața acordată în conformitate cu Legea rurală va deveni treptat insuficientă, ea micșorându-se prin moșteniri, fapt ce va duce la o continuă înrăutățire a situației țăranilor. Și aceasta în condițiile în care suprafața comunei era la sfârșitul secolului al XIX-lea de 9000 ha din care numai cca. 660 ha proprietatea sătenilor, iar restul de 8340 ha fiind ale boierului Cavadia.

Din procesul verbal încheiat la 30 august 1931 aflăm că din cele 4816,39 ha ale moșiei Cavadia au fost expropriate, pentru colonizare, 2027,4 ha repartizate în felul următor: 1818,5 ha la împrăprietăriți, 627,99 ha pășune comună, 125 ha rezerve de interes obștesc, 125 ha vatră comună, 92,549 ha improductiv, drumuri, șanțuri.²¹³

Un cercetător al documentelor de stare civilă remarca prezența și importanța familiilor din emigrația sud dunăreană în epocă, enumerând și familia Cavadia: „Nu trebuie uitați, și nici nu pot fi, sud-dunărenii. Fie că erau greci, albanezi, macedoneni sau bulgari, persoanele cu această origine constituie o cvasi-majoritate în orice domeniu al vieții economice, sociale sau politice în România secolului al XIX-lea. În opinia mea, acest secol reprezintă o continuare directă a epocii fanariote prin numărul mare de persoane, personaje și personalități de la sud de Dunăre care l-au marcat. Chiar dacă unii erau născuți în România și românizați, conștiința etnică și atașamentul, într-un fel sau altul, față de locurile de origine nu i-au părăsit niciodată. Aceștia, denumiți în mod generic „greci”, sunt omniprezenți: comercianți, negustori, arendași în special, cu ranguri boierești sau cu poziții politice. E interesant că la 1860–1870 ei continuau să vină în România (lucru extrem de evident la Craiova, Giurgiu, Brăila și Galați). Putem enumera familiile Apostolatu, Arsachi, Caraianopol, Caravias, Cavadia, Chrissoveloni, Dalles, Economo, Garoflid, Leventi, Likiardopol, Metaxà, Millona, Negroponte, Papadopol, Papazoglu, Polihroniade, Serachitopol, Tabacovici, Varveri, Vidali, Vlassopol, Vlasto (născuți

²¹³ Arhiva Statului Brăila, fond Camera Agricolă Brăila, 21/1931, f.1.

în Grecia și în insulele grecești), Dumba, Kiriazi, Manachide, Mavropol, Ștefan Mihăileanu (Belițanu), Pissiota, Simu, Voinov (originari din Macedonia), Mexis, Mișu (Missios), Zappa (albanezi), aceștia pe lângă nenumărații Gheorghiu și Gheorghidi, Vasiliu și Vasiliade etc. Unii dintre cei enumerați au lăsat o amprentă inconfundabilă în istoria și cultura țării lor de adopție. Deși numele unora are o tentă de Caragiale, ei erau o realitate a perioadei marelui scriitor, el însuși cu origini sud-dunărene.”²¹⁴

Lucrarea *Un grec, doi greci...* menționează de asemenea ramura lui Stavru Cavadia din care se trage Petru Cavadia: “În 1887, firmele semnificative implicate în marele comerț cu cereale erau deținute de L. Chrissoveloni fii & Cie, L. Lambrinidi & Cie, C. Nicolaidis, N. Pavlidis, G.D. Faranga, T. Stavradi, Temistocle Dimitriadi, P. Violatos, AE. Eustatiadi. Până la primul război mondial acestora li se adaugă Aftalion I.S. & Co, Cavadia Stavru, Calantzis P., Embiricos & Co, Negropontes I, Neofitos Gh., Padimatopol D., Tzouclos & Lescos. Principalii proprietari de vase comerciale erau M.Z. Chrissoveloni Freres, Fotinos Frangopoulos și Embiricos A. Mai târziu li se alătură S. Cavadia, St. Paulopol, Frații Valerianos, J.M. Matzoukis, Gh. Portolo și Troianos Brothers.”²¹⁵

Garoflid menționează, așa cum am văzut, pe frații Cavadia cu moșii întinse în Județul Brăila. Există două ramuri diferite Cavadia, explică prof. Ioan Munteanu: “Există două ramuri Cavadia

1) În mijlocul satului Slujitorii Albotești / Zăvoaia, se află conacul moșiei, proprietatea moștenitorilor defunctului Dionisie Cavadia. [Anuar 1913: Slujitorii Albotești, Moșia Dionisie Cavadia, întindere 6402 ha](...).”²¹⁶

Aceasta este ramura lui George Cavadia despre care vom discuta în capitolul dedicat conacului său din Zăvoaia.

“2) Ca și Victor Mendl, Michel Daniel, Iosif Rottenberg, Ioan G. Sassu (român venit din Transilvania) și Ioseph Goldberg, Stavros Cavadia (stabilit ca arendaș în anul 1897 în comunele Cioara – Radu Vodă și Tătaru) cere împământenirea cu dispensă de stagiu (art. 7, alin. II, litera „a” din Constituția României din 1866). [În Anuarul Brăila 1913, figurează ca armator!] Cererea formulată stârnește polemici la adresa sa în ziarul „Expresul”, 14 martie 1912, care-i reproșează tratamentul necorespunzător aplicat țăranilor de pe moșiile arendate. Raportul din anul 1914 prezentat în Parlament de către Comisia de indigene pentru susținerea proiectului de lege în vederea acordării acestei împământeniri, dezmente acuzațiile de mai sus, facilitând astfel rezolvarea favorabilă a cererii lui Stavros Cavadia cu dispensă de stagiu (E. O. Mocanu, Negustori de cereale și armatori în portul Brăila la sfârșitul sec. al XIX-lea și înc. sec. al XX-lea, în *Analele Brăilei*, nr. 8/2007).”²¹⁷

Cea de-a doua este ramura lui Petre Cavadia – Tătaru fiind un sat al Comunei Dudești de azi, în trecut Niculești Jianu.

²¹⁴ Mihai-Alin Pavel, “Colecția stare civilă din București – izvor de informații genealogice. Registrele de căsătorii”, „Revista istorică”, tom XX, 2009, nr. 5–6, p. 547–560.

²¹⁵ *Un Grec, Doi Greci, Trei Greci...* Brăila. Reactivarea memoriei culturale a orașului Brăila. Cazul Comunității Grecești., Editura Istros Muzeul Brăila, 2009, p. 13.

²¹⁶ Ioan Munteanu, *Monumentele istorice ale orașului Brăila*, Editura Proilava, Brăila 2016, p. 93.

²¹⁷ Ibidem.

Sunt puține mărturii despre viața lui Petre Cavadia; după cum este menționat în câteva lucrări de memorialistică, anterior instaurării regimului comunist a făcut un doctorat în filosofie la Paris²¹⁸: *“Când mă gândeam să mai comand un pahar, au venit la masa mea doi cunoscuți: Peter Cavadia, doctor în filosofie la Paris – mare moșier din Brăila și cam trăsnit (...)”*²¹⁹

A fost o personalitate complexă, pendulând între două lumi, pe de o parte în cercul moșierilor, pe de altă parte în cercul filosofilor din jurul lui Nae Ionescu, prieten cu Petre Dumitriu. Se cunosc și mai puține lucruri despre ceea ce s-a întâmplat cu Petre Cavadia după naționalizarea comunistă și arestarea moșierilor. În dosarul de la Securitate al lui Petre Dumitriu un denunț împotriva acestuia îl menționează și pe Petre Cavadia:

*“De asemeni, Dumitriu Petre cu ocazia acestor deplasări a făcut comisioane cu corespondență pentru unele elemente dușmănoase din țară, cum este de exemplu Cavadia Petre, de la care a dus o scrisoare, vărului acestuia Arhilopoulos, din Paris, iar la înapoiere i-a adus acestuia corespondență. (n.r. – fostul deținut politic și crainic al Europei Libere, Ion Ioanid, îl amintea pe Petre Cavadia în cartea sa despre închisorile comuniste).”*²²⁰

Ioan Ioanid amintește în volumul 1 al cărții sale „Închisoarea noastră cea de toate zilele” de întâlnirea sa cu Petre Cavadia în închisoarea Jilava:

“Mi-aduc aminte de un episod penibil petrecut chiar în prima zi a venirii noastre în camera de „zarzavat”. Seara la închidere, în afară de nu-mărătoare, s-a făcut și un apel nominal. Am auzit atunci strigat numele de Cavadia și un bătrânel știrb, neras și zdrențăros, a răspuns prezent. După plecarea guardianului, m-am dus la el și l-am întrebat dacă e rudă cu Petre Cavadia. S-a uitat lung la mine și mi-a spus: „Cum? Chiar așa de mult m-am schimbat, Ioane?” Cred că atunci n-avea mai mult de 40 de ani și părea de 60. Îl cunoscusem elegant, petrecăreț, cam snob, un fel de play-boy al anilor 1945-47. Auzisem că fusese arestat, pe când eram încă liber. O seară întreagă mi-a povestit prin ce trecuse. Mai ales în ultimele luni, înainte de a ajunge aici. Fusese mai întâi trimis la Canal și a fost primul care mi-a vorbit despre grozăviile muncii și regimului de acolo. Readus la o anchetă la București, fusese din

²¹⁸ Gh. Jurgea-Negrilești, *Troica amintirilor: sub patru regi*, Editura Cartea Românească, 2002.

²¹⁹ Ibidem, p. 400.

²²⁰ <https://newsromania.net/dosar-securitate/din-comunist-de-frunte-tradator-de-patrie-cum-i-a-pedepsit-securitatea-familia/>

nou trimis, prin Jilava, la Canal. Dintr-o greșeală însă, ajunsese într-o Colonie de drept comun. Timp de câteva luni a ieșit la raportul tuturor gardienilor și ofițerilor, ca să le semnaleze eroarea, de fiecare dată nefiind luat în serios, fiind înjurat și lovit. Într-un târziu au descoperit greșeala și așa ajunsese iar de câteva zile în Jilava. Îmi spunea că dacă ar mai fi rămas acolo își pusese în gând să se sinucidă. Nu din cauza regimului impus de administrația lagărului, ci a mediului în care se afla. Hoși și borfași din ade-vărata lume interlopă, cei mai mulți țigani, care își impuneau legea lor, legea junglei, în interiorul lagărului. Cei mai tari exploatau, băteau și furau pe cei mai slabi. Administrația nu intervenea și nu se amesteca. Toți primeau pachete de acasă, cu haine, alimente și țigări. Țigările erau monedă de plată pentru toate tranzacțiile posibile. Homosexualitatea era lucru curent și se practica pe față în barăcile din lagăr. Tinerii prostituai, primeau răsplata tot în țigări.

La Cavadia am văzut prima dată „bocanci cu șenile”, încălțăminte curentă a celor de la Canal. Din cauza muncii la săpături de pământ și transport cu roaba, încălțăminte nu rezista prea mult timp. Împotriva acestei uzuri, deținuții imaginaseră întărirea încălțăminteii cu fâșii de fier, dispuse transversal pe talpă, îndoite la capete și fixate de rama bocancului. Sistemul se răspîndise la toate lagărele de muncă de pe traseul Canalului. Tălpile arătau într-a-devăr ca niște șenile de tanc. Petre Cavadia, care era un om cu o frumoasă cultură și cu o memorie bună, ne-a vorbit câteva seri în șir despre istoria Revoluției franceze și epoca napoleoneană. Povestirea s-a întrerupt într-o seară, când au venit și l-au luat. Nu l-am mai întâlnit.”²²¹

Prin urmare traseul după arestare al lui Petre Cavadia a fost: aproximativ la vârsta de 38 de ani este arestat și ajunge la Canal – Jilava – Canal în colonie de drept comun – Jilava.

Întrucât perioada în care Petre Dumitriu se deplasa la Paris este un eveniment care ar fi putut avea loc după 1951, apreciem că Petre Cavadia a supraviețuit închisorii; aceste cercetări trebuie continuate.

La începutul anului 2006, imediat după intrarea în vigoare a Legii 247/2005, presa băileană relatează: “Unde sint moștenitorii vestitului moșier Cavadia? La Dudești, datele oferite de reprezentanții comisiei locale arată ca la nivel de comună au fost solicitate, de către o singură persoană, 7 ha de pădure. Totuși, în perioada interbelică aici se regăsea una din cele mai mari moșii ale județului. "Nu știm nimic, dar bătrânii nu o dată ne-au întrebat de ce nici până acum nimeni nu a venit să ceară din pamânturile vestitului moșier Cavadia, a cărui proprietate depășea 1.000 ha", ne-a explicat primarul Marian Bocănel.”²²²

Infrastructura fizică și turistică

Comuna Dudești (în trecut denumită Niculești Jianu) este formată din 3 sate Tătaru, Bumbăcari, Dudești; principalele activități în teritoriul comunei sunt agricultura și creșterea animalelor, confecții. Au loc o serie de evenimente locale cu potențial pentru valorificare turistică: târg săptămânal în ziua de miercuri, în fiecare an de Sfânta Maria: bălci și bal țărănesc.

²²¹ Ion Ioanid, “Închisoarea noastră cea de toate zilele” Volumul I 1949, 1952—1954, Editura Albatros, 1991, p. 68.

²²² Cati Lupașcu, Mostenitorii printeselor Marina si Stana Stirbei vor primi padure la Bertesti, Obiectiv Vocea Brailei, 13 aprilie 2006.

Cercetătorul Ioan Munteanu menționează în lucrarea sa *Nume de sate din Județul Brăila* vechimea de locuire a satelor din componența actuală a Comunei Dudești care sunt atestate începând cu 1538 (satul Tătaru), precum și existența mai multor sate în același teritoriu și dispărute între timp (Cojoccești, Scrofeni, Gâlma). „*Satul Dudești este înființat în anul 1925. Până la 1 ianuarie 1965, localitatea Dudești s-a numit Nicu(o)lești Jianu, de la numele proprietarului moșiei din jurul gării, Nicolae Niculescu-Ianca, despre care se zicea că este nepotul haiducului Iancu Jianu(!). [Din acest motiv, aflăm în Așezările rurale..., ed.cit., p145, satul care a luat ființă în jurul gării Dudești, cu numele de Cuza Vodă, din 1925, s-a numit Niculești-Jianu.] Acesta a donat două loturi în centrul satului pentru biserică, școală, primărie și piață. La darea în folosință a căii ferate Făurei-Fetești, în stația Dudești, s-au instalat câțiva negustori de cereale. Prima casă a fost al lui Iordan / Dumitru Georgescu, originar din comuna Ceptura, județul Prahova, casă care mai există și astăzi, cu unele modificări. În anul 1920, a venit în zonă Ion Rădulescu, fecior de ceferist din Câmpina, fiind angajat primitor de cereale la doi negustori greci. Strângând avere, s-a separat de aceștia, a deschis un han pe locul actualului Cămin Cultural, a adus un gater și a început negustoria cu petrol lampant, adus de la Câmpina. Pe lângă el s-au așezat și alte rude, familia sa fiind cea mai înstărită din sat, alcătuind un cătun aparte de comuna Tătaru. În 1925 au fost înființate Primăria și școala.*”²²³

Dudești (sau Dudeștii; în trecut, Nicolești Jianu) este o comună în județul Brăila, formată din satele Bumbăcari, Dudești (reședința) și Tătaru. Are o stație de cale ferată pe linia Făurei-Țândărei. În partea de est, spre comuna Bărăganul se află o întinsă pădure, una din puținele păduri din această parte a Bărăganului.

Satul Tătaru a fost înființat în anul 1457 pe moșia boierului Roșu, care la acea dată a angajat un paznic de moșie de origine tătară, de unde denumirea satului Tătaru. Satul Tătaru era străbătut de "drumul sării", drum ce făcea legătura între salinele din județul Prahova și portul Constanța. În perioada anilor 1600 era un negustor de sare, pe nume Sulu, care de-a lungul „drumului sării” a ridicat mai multe cruci, una din acestea fiind ridicată în satul Tătaru, la intersecția DJ 211 cu DJ 211A. Data exactă a ridicării acestei cruci nu se mai cunoaște iar în prezent aceasta este îngrijită de către localnici, fiind împrejmuțată și iluminată. Pe teritoriul actual al comunei Dudești, funcționa la sfârșitul secolului al XIX-lea comuna Tătaru, formată doar din satul ei de reședință, cu o populație de 1470 de locuitori. În comună exista o biserică fondată în 1830 și o școală mixtă. Satul Dudești s-a înființat mai întâi cu numele de *Nicolești-Jianu*, după 1925, și în 1931 constituia o comună de sine stătătoare.

²²³ Ioan Munteanu, *Nume de sate din Județul Brăila*, p.47-48.

Populația comunei Dudești se ridică la 3.613 locuitori, majoritatea fiind români (93,3%), cu o minoritate de romi (1,88%). Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (95,1%). Pe teritoriul administrativ al comunei Dudești există lacul cu apă sărată Balta Tătaru, fiind declarat rezervație naturală datorită numărului mare de specii de păsări pe cale de dispariție. Aria naturală a bălții Tătaru se află în extremitatea sud-vestică a județului Brăila și cea nord-estică a județului Ialomița și este străbătută de drumul județean DJ211, care leagă municipiul Slobozia de satul Zăvoaia. Zona a fost declarată Arie de Protecție Specială Avifaunistică prin *Hotărârea de Guvern* nr. 1284 din 24 octombrie 2007 și se întinde pe o suprafață de 9.981 hectare.

Fântâni cu cumpănă la Tătaru, Dudești²²⁴

Două obiective din comuna Dudești sunt incluse în lista monumentelor istorice din județul Brăila, ca monumente de interes local, ambele clasificate ca monumente memoriale sau funerare și aflate în zona satului Tătaru:

Crucea de piatră din fața fostului CAP Tătaru datează din secolul al XIX-lea

Din Asociația foștilor deținuți politici din Brăila fac parte și foști deținuți politici din Dudești și Tătaru. În localitate există o școală generală clasele I-X, o școală de arte și meserii, o grădiniță, căminul cultural, biblioteca și o biserică ortodoxă.

Situația juridică a Conacului Petru Cavadia. Conacul aparține în prezent familiei Ionel Ilie și are destinația locuință.

Starea tehnică este bună, menținut funcțional, fără a avea informații cu privire la alterările de arhitectură.

Propuneri de refuncționalizare, măsuri și intervenții

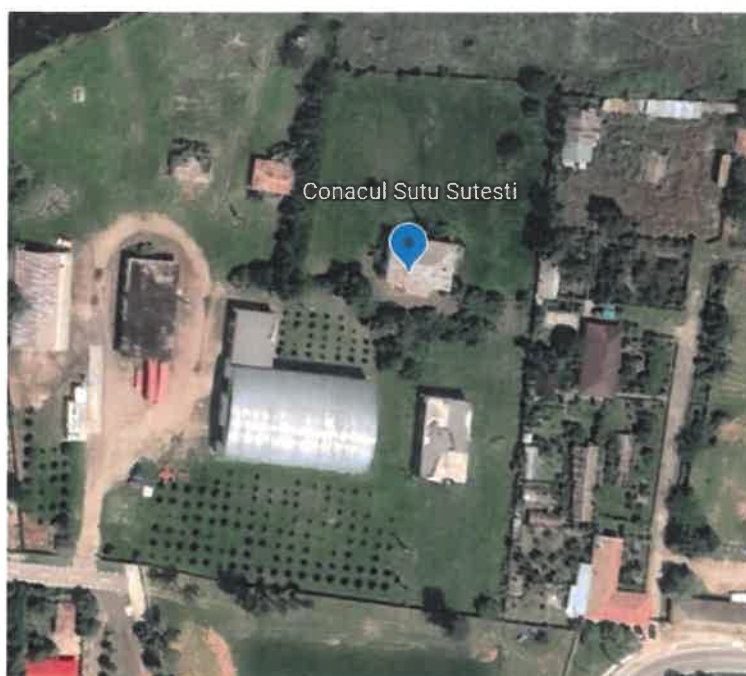
În prezent conacul este proprietate privată având funcția de locuire.

Se propune, în funcție și de evoluția consultării cu proprietarii, funcționalizarea Conacului Petre Cavadia ca Pensiune&Restaurant cu amenajarea unui memorial la intrare pentru comanditarul conacului, moșierul filosof Petre Cavadia. Investiția se justifică prin faptul că localitatea are potențial turistic, fiind lipsită însă de unități de primire turistice.

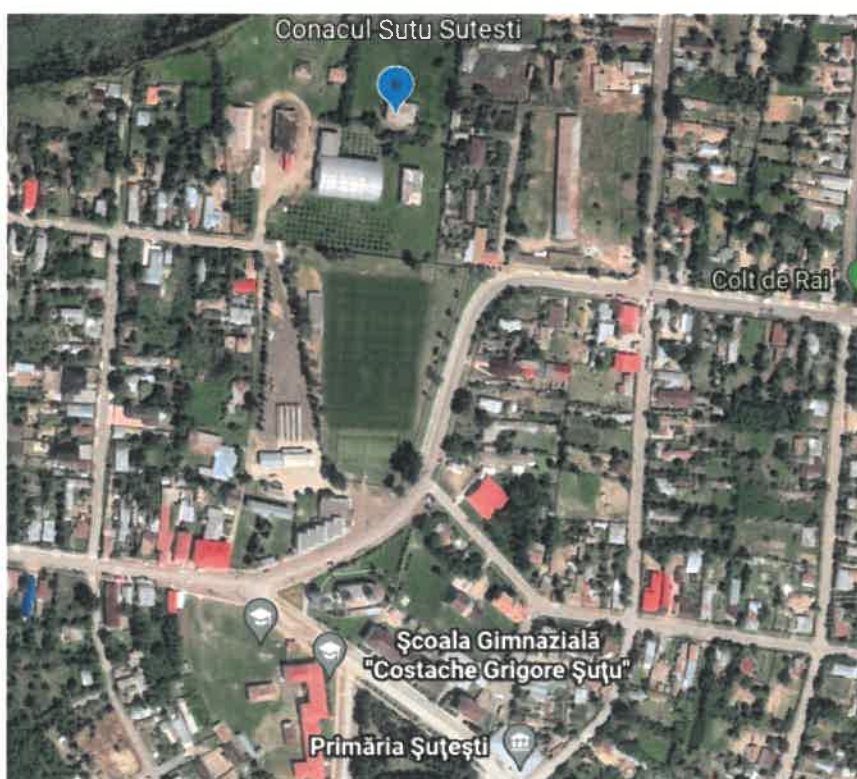
²²⁴ Credit foto Andrei Stroe https://commons.wikimedia.org/wiki/User:Andrei_Stroe

6.2.7 Conacul Șutu din comuna Șutești

Delimitare. Conacul Șutu este situat în Comuna Șutești, Strada Salciei nr. 65.

Amplasarea Conacului Șutu în incinta actualei companii Agf Cereal Rumena

Amplasarea Conacului Șutu față de centrul de Comună și căile principale de acces

Istoria Conacului și a moșiei Șuțești

Conacul Șuțu din Șuțești se estimează a fi fost construit aproximativ în jurul anului 1830, după ce Costache Grigore Șuțu, rudă a lui Alexandru Șuțu, domn al Munteniei dobândește pământuri pe malul stâng al Buzăului prin căsătoria cu fata vornicului Dumitru Racovita iar în 1929 devine Logofat în Divanul de la București și își extinde proprietatea și pe malul drept al Buzăului și aduce în zonă familiile de boieri din alaiul lui și gospodăriile acestora.

În plină perioadă de iluminism românesc, în 1835 este documentată existența așezării “Curtea Veche”, devenită Șuțești, așezare creată circular, cu gospodării orientate către Biserica, în continuare centrul de interes al comunei, estimată a fi construită în jur de 1945, și având drept capăt de perspectivă conacul familiei Șuțu, construit, conform fotografiilor de epocă și curentelor prevalente în perioada respectivă, în stil clasic, fiind dispusă, cel mai probabil în centrul unei curți de onoare și având rol predominant de socializare pentru elitele vremurilor. Datorită poziției privilegiate, în apropierea lacului și în vecinătatea unei păduri, moșia logofătului Costache Grigore Șuțu era locația perfectă atât pentru vânătoare cât și pentru baluri.

Conform fotografiilor de epocă, conacul avea o suprafață construită de aproximativ 300mp, cu regim de înălțime Parter+ Etaj+ Mansarda înaltă, cu o volumetrie perfect simetrică și intrare somptuoasă, centrală. Stilistic, se bucura de elemente tipice clasicismului, precum porticul de coloane și accesele simetrice, ferestrele înalte, decorate geometric cu arce în plin cintru, orizontalele accentuate de asize, ancadramentele ferestrelor camerelor (presupunem) de locuit, și acestea dispuse simetric în jurul intrării dar și mansarda înaltă accentuată la partea superioară de un fronton decorat. Cu siguranță exista și o pivniță sau o ghetarie, a cărei intrare încă se observă, ascunsă în vegetație.

Conacul și proprietatea aferentă au trecut prin perioade istorice tumultuoase, influențate atât de revoltele țăranilor intern cât și de conflictele ruso-turce din Dobrogea, dar probabil perioada cu cele mai mari consecințe asupra acestuia a fost cea comunistă, când, în urma decretului nr.83 din 2 martie 1949, toate moșiile au trecut în proprietate publică, fiind refuncționalizate conform nevoilor perioadei respective.

Din documentația cadastrală existentă se poate observa poziția nefirească a clădirii pentru perioada în care a fost edificată, ceea ce poate sugera că terenul aferent a fost dezmembrat de mai multe ori, anihilând estetica moșiei.

Construcția în sine a trecut prin mai multe faze de modificări, cel mai probabil neautorizate, pierzând, pe rând, mansarda și etajul. Se observă că peste planșeul de parter s-a construit o sarpantă, din care au rămas agrafele de jgheaburi. Cu excepția stucaturilor ferestrelor și usii de la intrarea principală și a unor ancadramente la partea superioară a ferestrelor, toate ornamentele construcției inițiale au dispărut.

Situația juridică

Conacul Șuțu aparține în prezent companiei SC AGF Cereal Rumena.

Infrastructura fizică și turistică a localității

Comuna formată din satele Mihail Kogălniceanu și Șuțești este așezată pe malul drept al râului Buzău, pe șoseaua națională Brăila-Râmnicu Sărat. Străzile sunt dispuse în semicercuri ce pornesc și duc spre pădurea Șuțești, aflată în lunca râului. Șuțești se află în Gura Câmpiei Bărăganului și în Câmpia Buzău-Siret, cuprinzând părți din lunca râului Buzău și din terasa Brăilei.

Acestei așezări binecuvântate într-un cadru natural deosebit i se adaugă istoria și legendele țesute în jurul moșiei lui Costache Grigore Șuțu. „... *Satul Șuțești se zice a fi înființat în anul 1830 de câțiva locuitori ce se găseau pe malul stâng al râului Buzău și purta numele de Curtea Veche, aflat la 4-5 km în partea de nord a actualei localități. În anul 1835, proprietarul moșiei – Costache Grigore Șuțu (Soutzo), a înființat comuna pe locul unde este așezată astăzi, cu locuitori și de prin așezările vecine.*” Costache Grigore Șuțu, rudă a domnului Munteniei, Alexandru Șuțu, decide să-și extindă moșiile din Buzău, de sub munte, pe malul drept al râului Buzău, spre Brăila. În anul 1835 mută și armanul boieresc cu toți clăcașii și aduce 100 de țigani robi, pentru munca câmpului, fierari, rotari sau cărămidari.

În memoria locală s-au păstrat povești despre balurile de pe moșia prințului Șuțu, de atmosfera întreținută de romii muzicanți-lăutari cu cântecele și obiceiurile de origine rromă. „*Exista un obicei prin care se alegea o Regină a balului iar bătălia se dădea în felul următor: domnișoarele aveau carnete cu numere de ordine pentru cavalerii care se înscriau cu câte o carte poștală. Cărțile poștale erau un fel de bilete de amor, unele conțineau poezii și declarații de dragoste. În final Regina Balului era desemnată domnișoara care strângea cele mai multe cărți poștale.*”

Localnicii cred că ar exista un tunel subteran de la conac spre Biserică. În curtea Bisericii sunt înmormântați ctitorul Costache Gregore Șuțu, fiul său Gregore C. Șuțu și fiica, Irina.

Orice proiect de dezvoltare propus va trebui să țină cont de existența comunității rome, de vocația acesteia de a perpetua vechi tradiții și meșteșuguri, de responsabilitățile legate de integrarea acestei minorități; în anul 2011 populația comunei Șuțești se ridică la 4.428 de locuitori din care sub aspect etnic 66,8% erau români iar minoritatea romă reprezenta 27,48%. Diversitatea etnică poate constitui o dimensiune importantă a valorilor unei comunități.

Trei obiective din comuna Șuțești sunt incluse în lista Monumentelor Istorice din județul Brăila ca monumente istorice de interes local:

- Situl arheologic „Popina”, aflat la 500 m nord-vest de sat, lângă DN22, unde s-a descoperit o așezare datând din perioada Halstatt și atribuită culturii Basarabi.
- Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, monument de arhitectură datând din 1842, aflat în centrul satului Șuțești, construită prin strădania logofătului Constantin Grigore Șuțu și a doamnei Ruxandra
- Monumentul memorial în cinstea eroilor Războiului de Independență al României, în formă de obelisc, ridicat în 1910.

Infrastructura turistică este însă slab dezvoltată, o singură structură de primire este figurată pe platformele de booking, Pensiunea „Colț de Rai”, pe strada Brăilei nr. 23 cu mențiunea că aceasta oferă cazare doar în weekenduri.

Sub aspectul infrastructurii fizice: localitatea a fost bransată la o rețea de apă curentă din zonă, în următorii ani fiind planificată și racordarea la gaze; o parte a drumurilor au fost îmbunătățite.

Școala din Comună poartă numele lui Costache Grigore Șuțu, există preocuparea pentru păstrarea tradițiilor și a valorilor de patrimoniu.

Se remarcă păstrarea tradițiilor legate de vechi meșteșuguri și existența în funcțiune a Școlii de Arte și Meserii înființată în anul 1917 cu scopul de a forma tinerii din comună și din zona mai largă meserii precum tâmplărie, rotărie, fierărie, dulgherie, zidarie, tinichigerie și muzică; în incinta școlii se află atelierele de practică.

Șuțești: Atelier de fierărie, 2015²²⁵

Deoarece lipsa meșterilor care mai cunosc meșteșugurile necesare pentru restaurare este prezentată de către specialiști ca fiind un factor critic în succesul proiectelor de restaurare, toate aceste tradiții păstrate vor contribui la succesul proiectului de Restaurare și funcționalizare a Domeniului Șuțu.

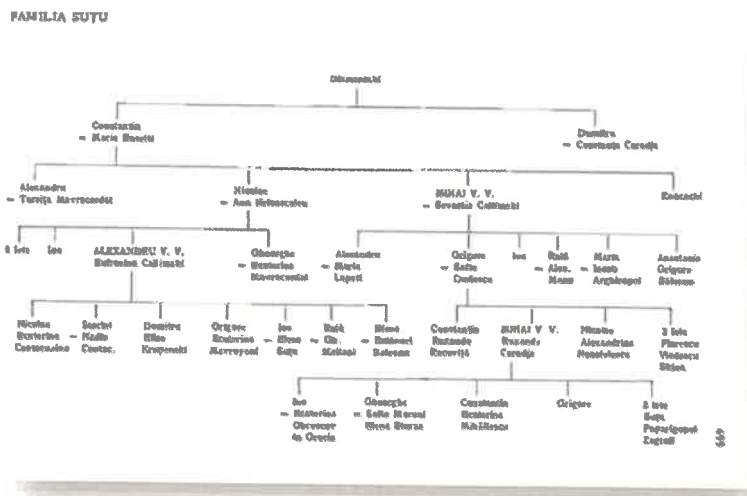
²²⁵ Codrin Vasiloincă, O lume dispărută: Expediție în ctitoria logofătului Soutzu, 11 ianuarie 2015, ARGO. Trimestrialul de Cultură.

*Interesul generației de azi pentru tradițiile și trecutul
Comunei²²⁶*

*Moșia Sutești prop. maior C-tin
Gr.Soutzu 1922-1933*

Arborele genealogic al Familiei Șuțu realizat de Nicolae Iorga²²⁷

Starea tehnică actuală a Conacului/Castelului Șuțu

Cladirea este în stare de degradare, fiind expusa unor intervenții ce i-au alterat identitatea arhitecturală. Se observa intervenții repetate asupra tencuielii, cladirea parand a fi fost descoperita pana la zidarie si retencuita în repetate randuri. Se observa pastrarea intrarii

²²⁶ Eveniment dedicat eroilor, Pagina Facebook a Primarului Comunei Șuțești Costică Dobre
<https://www.facebook.com/photo?fbid=638384530889854&set=a.311619916899652>

²²⁷ Nicolae Iorga, *România mamă a unității naționale. Cum era până la 1918*. Volumul 2 - Moldova și Dobrogea, București, 1940, p. 499.

somptuase, dar este incert daca coloanele sunt cele originale sau au fost inlocuite o data cu desfiintarea mansardei si inlocuirea arhitravei vizibile în fotografiile de epoca de deasupra intrarii.

Cu toate astea, se observa inca elemente de detaliu cu valoare istorica si arhitecturala, respectiv ancadramentele ferestrelor si usii de la intrarea principala, desi trebuie mentionat ca si acestea prezinta diverse fisuri în momentul documentarului fotografic aferent studiului.

Pe fatadele laterale se observa interventii asupra ferestrelor respectiv asupra raportului plin-gol, ferestrele fiind mai mici decat cele de pe fatada principala.

Având în vedere starea de degradare a Conacului/Castelului Șuțu, valoarea arhitecturală a acestuia a fost diminuată substanțial. Totuși, chiar și de la acest stadiu de degradare pornind, pentru anumite ansambluri sau structuri asemănătoare au putut fi identificate soluții ce au reușit să le redea strălucirea de altă data, proiectele de restaurare conducând la o sporire a atenției publice și atractivității obiectivelor.

Din ansamblu lipsesc complet anumite părți ale clădirii centrale (etajul și turnul), anumite clădiri din incinta acestuia, curtea, grădina - Conacul fiind relevant în cadrul unui ansamblu, împreună cu parcul, dar și cu comunitatea ca întreg: biserica, satul, Școala de Meserii, ateliere de meșteșuguri – fierăritul și alte activități tradiționale încă păstrate, ocupații tradiționale ale comunității rome; habitatul extins format de sat împreună cu peisajele naturale – pădurea, lunca râului Buzău.

Dacă anumite componente au fost înlăturate, în schimb au apărut construcții noi ce alterează integritatea vizuală a vechiului ansamblu.

Plan de măsuri și intervenții

Se observă orientarea întregii comunității către ansamblul format din Conacul Șuțu. Familia Șuțu a fost de o asemenea importanță încât nu numai că a dat domnitori, dar focaliza întreaga atenție a elitelor românești ale secolului XIX.

Familia Șuțu este întemeietoare pentru comunitate, Biserica – ce avea și rol de adăpostire și protecție a familiilor de boieri în timpuri grele, îi are drept ctitori; Școala din Șuțești poartă numele lui Costache Grigore Șuțu.

Se poate restabili conexiunea între cele două, reconstruind volumetria conacului și unind formal curtea de onoare, astfel încât domeniul Șutu sa poată recăpăta perspectiva originală pentru comunitate.

În urma unui relevu amănunțit al clădirii, a analizei degradărilor, a unui studiu istoric și a unei expertize tehnice, se poate stabili soluția cea mai buna de consolidare. Scopul studiilor va fi relevarea valorii estetice și istorice a conacului și încercarea de a diferenția compoziția arhitecturală originală de intervențiile ulterioare care au diminuat valoarea conacului și ansamblului.

Pornind de la ideea ca acest conac este relevant în conexiune cu o comunitate, prin rolul și contribuția familiei fondatoare pentru această Comunitate și ilustrat prin poziția și grandoarea domeniului și cu evidența faptului ca unitatea de stil nu mai este posibilă în acest stadiu de degradare și în lipsa unei documentații amănunțite, se poate propune refacerea volumetriei

inițiale cu tehnici și material moderne, păstrând principiile clasice de construcție ale conacelor rurale, păstrarea și punerea în valoare a elementelor constructive și de detaliu ce pot fi păstrate din construcția existentă. Lucrările nu pot privi doar construcția conacului, este necesară de asemenea refacerea întregului context, a curții și a grădinii inițiale – rememorată frecvent și azi în discuțiile cu localnicii, în măsura existenței documentației istorice clarificatoare și refacerea traseului Conac-Biserică.

Punerea în siguranță – activitate de urgență imediată datorată expunerii elementelor structurale ale clădirii atât la intemperii cât și la vandalizare, distrugerii. Se propune împrejmuirea temporară a obiectivului și asigurarea unui punct de pază. Se impun de asemenea măsuri vizând stoparea oricăror intervenții necorespunzătoare, demolări, radieri corpuri de clădiri în incintă. Propunerea de Refuncționalizare este Hotel și Restaurant “Domeniul Șuțu”. Grădina va fi reamenajată, iar la parterul corpului central se va amenaja o expoziție-memorial cu fotografii și documente ale familiei. Proprietarul actual ar putea fi interesat de punerea în valoare a unui monument, fiind o companie cu reputație cu afaceri în toată lumea.

6.2.8 Conacul Gulianca din comuna Salcia Tudor

Delimitare. Conacul Gulianca este amplasat în centrul Satului Gulianca, Comuna Salcia Tudor.

În zona studiată se află Căminul Cultural, Conacul Gulianca – Centru de informare, centrul administrativ al fostei Comune Gulianca și o zonă de comerț și servicii, Magazinul Sătesc, Moara Gulianca – operațională; Patiseria Splendid Sassy Gulianca.

Istoria conacului

În perioada interbelică terenurile din actuala zonă Gulianca au fost împărțite între patru moșieri, fără să existe o documentare precisă despre anul construcției sau despre proprietarul original al conacului Gulianca. Proprietarii terenurilor Gulianca și ai conacului au fost: Moșierii Slătineanu, Iamandi, Davidescu, Cavaliotti.

Conacul a fost construit în secolul XX, probabil în perioada 1920-1940. Clădirea conacului a avut formă patrulateră și a fost construită din ziduri masive, gândită pentru a fi locuință cu camere de zi pentru birouri. A fost compartimentată pe structura: subsol, parter, etaj (dărâmat), turn (dărâmat împreună cu etajul).

Conacul sau "Castelul boieresc" este menționat de poetul Marian Ilie, originar din Salcia Tudor care spunea într-un interviu: "*Copilărie petrecută într-un capăt de Bărăgan, într-un sat de oieri transhumanți până mai acum doua-trei secole - din munții Vrancei, Covasnei și Sibiului - ce au pus capăt navetismului lor milenar stabilindu-se pe acele terenuri foste altădată mlăștinoase, mărginite de Siret, Buzau și Râmnic, unde s-au apucat să cultive o parte din terenuri, păstrându-le pe celelalte ca pășuni. Cum să nu ai în sânge câmpia aia netedă, cu iarba și cu caii indispensabili cojanului, cu fântânile-puturi răsfirate printre tarlale, cu jindul după muntele ancestral, cu rușii pe care i-am „apucat” venind să facă aplicații pe izlazul nostru, cu patinatul pe Bălțița, pescuitul la hodorog în Puturosu, scăldatul în gropile antitanc ramase din al doilea Război, cu firele de susai, păpădie ori brândușă drept delicii gastronomice de primavară ale copiilor, cu castelul boieresc dărâmat de comuniști și tot de ei refăcut în școală, cu prașile și culesuri, cu colectivizarea forțată, cu serbările școlare, cu Biblioteca Săteanului, cu povestirile din prizonierat, cu poveștile de dragoste știute până și de copiii satului...? Cum să uiți?*"²²⁸

Situația juridică. Conacul Gulianca aparține în prezent UAT Comuna Salcia Tudor care i-a dat mai multe funcțiuni în trecut farmacie, dispensar medical, punct de informare și documentare.

Starea tehnică

Conacul se află în stare tehnică bună, dar de alterare severă a arhitecturii inițiale.

Conacul Gulianca este un caz școală pentru agresiunea suferită în perioada comunistă de conacele boierești. Clădirea este atât de transformată încât cu greu se poate distinge un stil arhitectural; . Cercetătorul Ioan Munteanu redă în lucrarea sa *Pe urmele conacelor brăilene* modul cum a fost mutilat conacul Gulianca în perioada instaurării regimului communist prin "*demolarea etajului și a turnului, cu un tractor cu șenile, marca KD, tractorist fiind Ionel Stoica*"²²⁹.

²²⁸ Cristian Ursea, Interviu cu Marian Ilie, „Sunt o conștiință care, spre a nu exploda în sine, simte nevoia să se descarce întru alte conștiințe, în aspirația către conștiința planetară a Unului”, Salcia Tudor Blog, 29 martie 2015, <http://salcia-tudor.blogspot.com/2015/03/sunt-o-constiinta-care-spre-nu-exploda.html>

²²⁹ Op.cit., p. 41.

Conacul Gulianca. Cercetare de teren Total Business Land, 2022

Propuneri de intervenții și refuncționalizare

Refuncționalizarea conacului trebuie să ia în considerare evoluția acestuia în același ritm cu comunitatea, întemeierea acesteia ca urmare a transumanței și transmigației, ocupațiilor locuitorilor ce s-au stabilit aici și legătura lor specială cu acest loc (care s-a dovedit a fi un loc bun, căci, iată, aici transumanța lor s-a încheiat), istoria socială din jurul moșiilor cu denumiri rezonante până azi și biografiile sociale zburdate ale proprietarilor ce s-au succedat.

Satele Salcia Tudor (la înființare “Domnița Ileanca”) și Cuza Vodă (Regele Ferdinand I) au luat ființă după primul război mondial prin împroprietărirea pe aceste vechi moșii a unor țărani din Plasa Râmnicu Sărat. În anul 1950 satele Salcia Tudor, Cuza Vodă și Ariciu sunt constituite într-o comună Salcia Tudor, iar Gulianca și Olăneasca rămân în continuare comună separată, comuna Gulianca pentru ca în urma reîmpărțirii administrativ-teritoriale din anul 1968 să se unifice formând actuală comună. În prezent Comuna Salcia Tudor este formată din satele Ariciu, Cuza Vodă, Gulianca, Olăneasca și Salcia Tudor.

Agricultura și creșterea animalelor sunt ocupațiile de bază ale locuitorilor.

Localitatea este cunoscută pentru produsul specific local “Brânza de Gulianca”, “brânză din lapte de oaie, fabricată la stână, cu gust specific datorat solului saturat al pajiștilor cu floră specifică”, după cum ne spune prezentarea oficială a Primăriei.

În zonă sunt dezvoltate de asemenea activitățile legate de morărit și panificație, remarcându-se câțiva antreprenori de succes în aceste domenii care dețin mori și mici unități de panificație branduite ca atare – “Moara Gulianca”, “La Moara Mică”.

În localitate se desfășoară anual Festivalul “Brânzei de Gulianca” (luna mai) și Târgul de toamnă în satul Cuza Vodă (luna septembrie, de Sfânta Marie Mică).

Având reprezentate în teritoriul său aceste mărci Morile și Brânza de Gulianca, Comuna Salcia Tudor poate deveni o atracție importantă – de nivel regional și național – reprezentativă pentru Turismul gastronomic.

Website-ul Primăriei prezintă de asemenea un produs turistic interesant și mai complex decât Festivalul (care se întâmplă o singură zi pe an), “O zi la stână”. *“În partea de nord și de est a zonei (zona satelor Gulianca, Olaneasca și Ariciu) primele asezări umane își dau apariția pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Principalul factor al popularii îl constituie transhumanța, care a favorizat apariția în această regiune a satelor.(...) La orice stână din această zonă se pot observa etapele preparării brânzei de Gulianca, un produs specific zonei, aceste etape fiind: colectare, filtrare, preîncălzire, închegare, prelucrare, formare caș, sărare caș, maturare, ambalare, depozitare.”*²³⁰

*Brânza de Gulianca*²³¹

Comuna Salcia Tudor a făcut progrese în prezentarea unei oferte turistice semnificative – experiența unei zile la stâne, posibilitatea de a asista la activitățile legate de ocupația păstoritului ca într-un Muzeu viu.

Se remarcă de asemenea și o prezență bună în mediul online.

Totuși, Comuna și satele aparținătoare au puțin dezvoltată funcția turistică, platformele de rezervări indică numai oportunități de cazare în apropiere.

²³⁰ <https://www.salciatudor.ro/o-zi-la-stana>

²³¹ Dumitru Bădița, “Brânza de Gulianca”, Revista Ferma, 20 mai 2017, <https://www.revista-ferma.ro/articole/dezvoltare-rurala/branza-de-gulianca>

Pensiune & Restaurant "Conacul Balta Albă" situat pe DN 22 la granița dintre Județele Buzău și Brăila și un model de valorificare turistică a unui conac

Propuneri de refuncționalizare, măsuri și intervenții

Pentru dezvoltarea funcției turistice a localității și pentru ca turismul să contribuie la economia locală – sunt necesare măsuri și intervenții vizând:

- Continuarea proiectelor de modernizare a infrastructurii fizice;
- Dezvoltarea unui Proiect Gulianca – Sat turistic cu tradiții păstorești vii;
- Program de inventariere și valorificare a tradițiilor păstoritului împreună cu Secția Etnografie a Muzeului Județean Brăila;
- Identificarea și organizarea de structuri de primire în gospodării tradiționale; scrierea de proiecte de finanțare și sprijinirea unor gospodării pilot în acest sens.

Se propune reabilitarea Conacului Gulianca cu recuperarea pe cât va fi posibil a stilului arhitectural și refuncționalizarea ca Restaurant prin care să fie puse în valoare produsele cu specific local.

Pentru Proiectul de Restaurare – redare a arhitecturii inițiale și reconversie cu funcție turistică vor fi urmate etapele prezentate în Ghidul de intervenții.

6.2.9 Conacul Sihleanu din Comuna Scorțaru Nou

Delimitare. Conacul Sihleanu se află în comuna Scorțarul Nou, localitatea Sihleanu, la circa 1 km nord-vest de sat; coordonate Stereo 707626.906 / 431968.826.

Istoria conacului

Istoria conacului se împletește cu istoria familiei boierului Zamfir Sihleanu, cel care în a doua jumătate a secolului XIX, deținea terenurile din actuala zonă a Comunei Scorțaru Nou. Fiica

boierului, Elena Sihleanu, se căsătorește cu Constantin Grădișteanu, neam vechi și cu moșii întinse în zonă și construiesc conacul ce poartă și azi urmele stilului arhitectural vechi românesc.

O documentare asupra conacului a fost realizată în 2010 de elaboratorii Studiului de Urbanism pentru actualizarea Planului de Urbanism General Scorțaru Nou.

“Conacul de la Sihleanu. La circa 1 km nord-vest de satul Sihleanu, pe malul stâng al Buzăului se află un frumos conac, azi în ruină. Este greu de precizat când anume a fost construit, dacă a fost ridicat de Zamfir Sihleanu, proprietarul moșiei în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, sau de urmașii acestuia. După 1949, clădirea a intrat în proprietatea statului și a funcționat ca sediu de IAS. Potrivit mărturiilor orale, procesul de degradare a intervenit de atunci. După 1990, clădirea a fost vândută, mai precis în 1999, însă noul proprietar Mocanu, nu dispune de fondurile necesare restaurării imobilului. Clădirea se află în câmp, accesul fiind greoi, prin Pitulați, pe drumul de lângă digul construit de-a lungul râului Buzău. Compoziția generală a planului și arhitectura imobilului au la bază forme împrumutate din arhitectura veche românească. Fațada principală este compusă din trei elemente: corpul central, marcat de scara de acces către nivelul al doilea, spre cele două aripi, și părțile laterale, construite în decros, compunând două foișoare cu acoperișul susținut de stâlpi din lemn. În cazul acestui edificiu, bucătăria, cămărilor și accesul spre pivniță erau la primul nivel, la etaj fiind spațiul de locuit al proprietarului moșiei.”²³²

Situația juridică. Conacul Sihleanu aparține în prezent fermierului Neculai Iuliu Mocanu.

²³² Ghena Pricop, Stănică Pandrea, Maria Stoica-Vrabie, *Documentar istoric PUG, comuna Scorțaru Nou, județul Brăila*, Muzeul Brăilei, Brăila, 2010, pp. 66-67.

Starea tehnică

Domeniul este în stare avansată de degradare. Acesta includea inițial Conacul, casa administratorului moșiei, clădirea pentru oaspeți, clădirea pentru bucătărie, locuințele servitorilor și grajdul. Clădirea păstrată până azi reprezintă numai locuința principală; cu forma sa geometrică neregulată, distribuția planului, aceasta relevă încă arhitectura specifică vechiului stil brâncovenesc.

*Corpul principal al Conacului Sihleanu
Cercetare de teren Total Business Land 2022*

Accesul se face cu dificultate pe drumuri de pământ ce deserveșc fermele din zonă.

*Accesul spre Conacul Sihleanu.
Cercetare de teren Total Business Land 2022*

Propuneri de refuncționalizare, măsuri de intervenții

Sunt necesare măsuri de punere în siguranță, pază, avertizări; plan de intervenții de urgență până la inițierea proiectului de restaurare și refuncționalizare conform etapelor descrise în Ghid de intervenții.

Conacul poate fi propus spre restaurare și refuncționalizare cu funcție turistică. Comuna are un potențial natural și cultural deosebit nepus în valoare, se poate propune un parteneriat proprietarului pentru restaurarea cu funcția de *Pensiune agroturistică La Moșia Sihleanu*.

Se pot avea în vedere dezvoltarea unei zone mai extinse pentru agrement și activități în aer liber – sărbători, serbări, hori, dansuri destinate inclusiv comunității locale, nu doar turiștilor. Sunt necesare proiecte adiacente de construcție și modernizare a infrastructurii de acces.

6.2.10 Conacul Gurgueiți din Comuna Scorțaru Nou

Conacul Gurgueiți este amplasat în Comuna Scorțaru Nou, în Satul Gurgueiți, coordonate Stereo 708615.921 433058.435.

Conacul și Moara Gurgueiți, Total Business Land Cercetare de teren, 2022

Istoricul conacului și morii Gurgueiți. Satul Gurgueiți este atestat documentar la 7 august 1615. În secolul al XIX-lea moșia Gurgueiți era deținută de Alexandru Sturdza. Într-un tabel de clăcași aflați pe moșiile din județ, în 1837 – 1838, găsim la satul Gurgueiți (moșia Gurgueiți), proprietate a domnului Alexandru Sturdza, 49 de clăcași. Conacul a avut proprietari familiile Apostol (ctitori ai Bisericii din sat), Hilohi și Mezincesu – menționați în 1949 în procesele verbale ale exproprierii comuniste. În perioada comunistă este folosit ca sediu primărie, CAP, spital de copii și trece printr-un incendiu (1982). După 1990 este folosit ca moară, bar, magazin, iar în prezent aparține Comunei Scorțaru Nou, îl închiriază ca spații comerciale.

Situația juridică. Conacul și Moara Gurgueiți se află în prezent în proprietatea Comunei Scorțaru Nou.

Stare tehnică. Deși este menținut ca structură, conacul este alterat arhitectural prin utilizare improprie sau neutilizare (semiabandonat). S-a păstrat o pictură parietală cu tematică naivă referitoare la activitatea morii, care prezintă ”moara mixtă”, precum și drumul către moară. Pe fațada exterioară principală, pictura cu moara este încadrată în partea stângă de un portret, iar

în partea dreaptă de o pictură cu imagini câmpenești/ un mănunchi de floarea soarelui. Este prezent și o frescă/tablou interior care reprezintă o pădure. În fresca reprezentativă a morii este adăugat mesajul ”Atenție! La gărgărița cerealelor”.

Infrastructura fizică și turistică. Comuna Scorțaru Nou este situată în partea de nord-est a județului Brăila, face parte din Câmpia Siretului Inferior și este traversată de râul Buzău. Agricultură - cultivarea plantelor și creșterea animalelor sunt principalele ocupații. Pescuitul a constituit o deosebit de importantă sursă de hrană pentru locuitorii din valea Buzăului. În apropiere de Scorțaru Nou, la Grădiștea, au fost descoperite vestigii arheologice, datând din epoca fierului, care au legătură cu pescuitul, precum și cu consumul peștelui: greutateți (fusaiole) pentru plasele de pescuit; oase de pește, rezultate în urma consumului. Este cunoscut din documentele vremii, că în evul mediu, zona Brăilei era cunoscută mai ales datorită intensului comerț cu pește, pescuit de pescarii brăileni.

Comuna beneficiază de apă, energie electrică. A fost amenajat Centru Civic în satul Scorțaru Nou. Au fost modernizate drumurile comunale în satele Scorțaru Nou și Pitulați. A fost construită o Piață Agroalimentară și s-au asfaltat ulițele comunale în toate satele componente comunei Scorțaru Nou.

Resursele turistice natural și culturale

- Râul Buzău - comuna beneficiază de front la apă pe o lungime de 1,2 km, o zonă frumoasă cu peisaje specifice, înconjurată de păduri de salcâm, salcie și plop;
- Necropola feudală timpurie de la Sihleanu (sec. VIII–XI, cultura Dridu). La distanța de aproximativ 200 m spre sud-est de groapa de nisip, săpându-se gropi pentru șpalierii care urmau să susțină via, în 1967, a fost descoperită la adâncimea de 0,60 m o urnă funerară care conținea oase cremate.
- Tezaurul medieval de la Sihleanu (sec. XIV–XVII). În toamna anului 1957, în timpul lucrărilor agricole de pe teritoriul fostului C.A.P. 1 Mai, din Sihleanu, localnicul Vasile V. Mocanu a descoperit în zona numită sub muche, la o adâncime de 0,20 m, un vas din ceramică care conținea un tezaur. Această comoară era compusă din obiecte de podoabă și din monezi ungurești și turcești din argint, perforate. În februarie 1958, tezaurul a fost cumpărat de Muzeul de Istorie al Moldovei, care depindea de Academia Română, filiala Iași.

- Biserica din Scorțaru Nou. Biserica cu hramul Adormirea Maicii Domnului din satul Scorțaru Nou a fost construită în 1856. Zidirea bisericii s-a făcut de către părintele Episcop Filoteiu al Eparhiei de Buzău, cu cărămidă și var, având învelișul de șindrilă. Sfințirea bisericii s-a făcut în același an, la 26 ale lui octombrie de protopopul Vasile Moldoveanu al județului Brăila sub Episcop Părintele Filoteiu.
- Biserica din Pitulați. Lucrările de ridicare a unui lăcaș de cult au început în anul 1903, prin donațiile și contribuția locuitorilor. Biserica cu hramul Sf. Mare Ierarh Vasile a fost sfințită la 30 octombrie 1905. După Primul Război Mondial biserica a fost împrejmuită iar acoperișul a fost refăcut în totalitate.
- Biserica din Sihleanu. Sursele sunt contradictorii în privința anului când a fost construită biserica. Sfințirea a avut loc în anul 1852, la 15 august.
- Biserica din Gurguiеți. Potrivit statisticii întocmite de Episcopia Dunării de Jos în 1872, biserica din Gurguiеți, cu hramul Sfântului Gheorghe, a fost construită în 1836. Era o construcție de lemn la care slujiseră un preot și un paraclisiarh. Construcția unei biserici, pe locul alteia vechi ridicată din lemn și acoperită cu stuf, s-a făcut între anii 1874-1878. Noul lăcaș de cult, cu hramul Sf. Ap. Petru și Pavel, construit prin contribuția proprietarului de moșie Th. Apostol, a lui Lazăr Dumitru și a preotului I. Popia, a fost sfințit la 8 septembrie 1878.

Obiective turistice:

- Biserica Adormirea Maicii Domnului construită în anul 1856
- Plaja Râului Buzău, păduri de plop, salcâm și stejar
- Monumentul istoric din satul Gurguiеți închinat eroilor căzuți în timpul celor două războaie mondiale.
- Monumentul istoric din satul Pitulați.
- Ziua comunei sărbătorită în prima duminică a lunii septembrie.
- Jocul popular se joacă la ocazii speciale legate de botez, logodnă, nuntă, șezători, sărbători și cu frecvența cea mai mare hora satului. În general caracterul jocurilor populare din județul Brăila este neutru și liric. Rar se întâlnesc jocuri cu caracter vesel sau comic (Perinița).
- Târg local în fiecare vineri.

Propuneri de refuncționalizare, măsuri și intervenții propuse

În Comuna Scorțaru Nou s-au făcut o serie de îmbunătățiri în infrastructura, modernizarea drumurilor, regenerarea centrului de comună; pentru dezvoltarea funcției turistice a localității și pentru ca turismul să contribuie la economia locală – sunt necesare măsuri și intervenții vizând: continuarea proiectelor de modernizare a infrastructurii fizice; identificarea și

organizarea de structuri de primire în gospodării tradiționale; scrierea de proiecte de finanțare și sprijinirea unor gospodării pilot în acest sens; documentarea gastronomiei locale.

Luând în considerare întreg contextul, identificarea locală a zonei ca fiind de servicii, comerț, accesul stradal etc propunem Restaurarea și funcționalizarea Conac și Moară în vederea deschiderii unui Han cu specific local "La Moara Gurguiței".

Se vor avea în vedere punerea în siguranță și stoparea intervențiilor neconforme până la inițierea proiectului de restaurare. Pentru Proiectul de Restaurare – redare a arhitecturii inițiale și reconversie cu funcție turistică vor fi urmate etapele prezentate în Ghidul de intervenții.

6.2.11 Casa Costache Drugănescu din Orașul Ianca

Delimitare. Conacul este situat în Orașul Ianca, în curtea Liceului Teoretic "Dr. Constantin Angelescu (coordonate Stereo 693969.071/406732.009).

Istoricul conacului. Conacul a fost ridicat în ultimul sfert al secolului XIX, fiind reședința clucerului Constantin Niculescu-Drugănescu, fiul stolnicului Nicolae Niculescu și a Elenei Drugănescu. La începutul secolului al XX-lea, clădirea conacului a fost donată de către proprietar Prefecturii Județului Brăila. În urma acestei decizii, Pretura localității Ianca a funcționat în clădirea conacului, cunoscută local sub numele de "Castel". În 1922, în urma înființării gimnaziului "Dr. C. Angelescu", clădirea conacului a devenit sediul gimnaziului cu două clase. În 1925 clădirea a trecut din proprietatea județului sub jurisdicția Ministerului de Instrucție Publică.

Situația juridică. Conacul aparține în prezent UAT Orașul Ianca.

Infrastructura fizică și turistică

Ianca este un Oraș cu 10.343 locuitori s-a dezvoltat cu precădere după 1972, odată cu începerea extragerii de hidrocarburi din zonă.

Legenda orașului Ianca este legată de destinul nefericit al unei frumoase grecoaițe, sau de numele unui târlaș devenit stăpân de pământ, pe numele lui Gheorghe Iancu, nepot al haiducului Iancu Jianu.

Mai întâi fiind un sat, Ianca a fost înființat în anul 1834, iar la sfârșitul secolului al XIX-lea a devenit comună cu reședința la Plășii cu același nume din județul Brăila

De-a lungul secolelor trecute sunt documentate progrese remarcabile în toate domeniile vieții sociale, crește substanțial populația rurală, se mărește suprafața arabilă, sporește numărul atelierelor meșteșugărești, apar primele fabrici, ia avânt comerțul (produsele locale destinate schimbului fiind cele provenite din cultivarea pământului: grâne, fructe, vinuri, precum și din creșterea animalelor: carne, piei, brânzeturi, unt, lână, blănuri).

Ianca s-a dezvoltat mai întâi ca târg, preponderent negustoresc, primele semne urbane datând încă din 1878, când documentele atestă înființarea primei fabrici de spirt, a 12 mori de vânt și una de aburi. În anul 1839 se înființează școala și apoi se construiesc cele două biserici ortodoxe "Adormirea Maicii Domnului" (1834-1836) și "Sf. Ioan Botezătorul" (1872-1874). Meșteșugul, negustoria, comerțul și expansiunea agrară reprezintă primele semne ale dezvoltării economice dar, cu siguranță, două "puncte tari" au determinat dobândirea statutului de oraș din 20 mai 1989, și anume înființarea **Aerodromului Militar**, respectiv industrializarea de tip comunist din perioada anilor 1970-1985.

Începuturile aviației militare la Ianca datează încă din timpul celui de-al doilea război mondial (sept 1939-23 aug 1945), mai exact din anul 1941 când a fost dislocată o escadrilă ce efectua misiuni de sprijinire a forțelor terestre pentru eliberarea Basarabiei.

După cel de-al doilea Război Mondial, printr-un Ordin strict secret din 28 martie 1951, a luat ființă Divizia 3 Aviație Vânătoare, ce avea în componență Regimentele 11,12, și 14, care au fost dislocate pe Aerodromul din Ianca.

Dezvoltarea economică a localității este influențată pozitiv de prezența zăcămintelor de origine biogenă, țitei și gaze naturale, ce reprezintă materia primă cea mai importantă pentru industria chimică și producerea carburanților, din zonele Plopu, Bordei Verde, și Oprișenești determinând, în 1967 înființarea Schelei de Extracție cu activitate principală în extracția acestora.

Poziționarea geografică a localității, caracterizată prin predominanța reliefului de câmpie influențează structura terenurilor agricole dominată de terenurile arabile (90%), pășuni și vii.

După Revoluția din 1989 s-au construit și modernizat școlile și bisericile, s-au creat infrastructuri sportive și recreative, s-au construit și modernizat infrastructuri edilitare și s-a pus preț pe agricultură.

A fost modernizată infrastructura și s-au implementat proiecte culturale (Casa de Cultură I.Th. Sion, 5 cămine culturale, o bibliotecă și un muzeu orașenesc) și sportive (Baza sportivă "Ștefan Vrăbioru", Stadionul Plopu și parcul orașenesc Ianca).

Obiective turistice Lacul Ianca, Muzeul, Monumentul Biserica cu hramul „Sfânta Treime” 1834

Biserica cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul” 1885

Pensiuni/Hotel "Mimi" – Opișenești (închis temporar).

Propuneri de refuncționalizare, măsuri și intervenții necesare

Casa Drugănescu este o villa urbană în stil neoclasic. Distribuția planului este simetrică, bazată în stilul neoclasic pe suprafețe plane și unghiuri drepte. Ornamentele sunt dispuse simetric în jurul unei axe centrale. Volumetria este geometrică, în formă de cub, clădirea fiind ridicată pe două niveluri, deasupra unui subsol înalt. Structura clădirii este formată din subsol înalt, parter, etaj, cu un total de 12 camere. Clădirea este construită din cărămidă, cu schelet de lemn și are un acoperiș cu învelitoare de tablă. Intrarea principală se află pe fațada de sud a clădirii. Tot pe fațada de sud se regăsesc balconul de la etaj și blazonul familiei. Blazonul familiei plasat pe un scut susținut de două figuri înaripate și poate fi încă văzut deasupra ușii din intrarea principală/fațada sudică.

Arhitectura și intențiile comanditarului o recomandă pentru Refuncționalizare ca Hotel cu spații de primire turistică, restaurant și spații de evenimente. Orașul Ianca are potențial turistic fără a avea însă structuri de primire de un anumit standard.

Sunt necesare intervenții de urgență, punere în siguranță, lucrări de consolidare urmate de expertiza tehnică și inițierea proiectului de restaurare – refuncționalizare. Se recomandă salvarea elementelor artistice și decorative, cu prioritate, se recomandă refacerea acoperiului și utilizarea materialelor inițiale - aspecte care să permită o posibilă introducere ulterior a clădirii în Lista Monumentelor Istorice.

6.2.12 Conacul Cavadia din comuna Zăvoaia

Delimitare. Conacul este amplasat în Comuna Zăvoaia, localitatea Zăvoaia, str. Dr. Alexandru Vechiu nr.36 (Coordonate Stereo 696210.245/387826.631).

Conacul Cavadia. Cercetare de teren, Total Business Land 2022

Istoricul conacului

George Cavadia (1858-1926) a fost unul dintre cei mai importanți muzicieni români. Familia Cavadia a deținut moșii în zona comunei Zăvoaia. Creditul Agricol menționează “moșia Zăvoaia com. Slujitori Albotești prop.def. D. Cavadia”²³³ – adică proprietatea defunctului Dionisie Cavadia.

În lucrarea Monumentele istorice ale orașului Brăila, prof. Munteanu ne spune povestea donației făcute de George Cavadia și familia sa pentru ca locuitorii din Zăvoaia să aibă o Școală de Meserii: “În mijlocul satului Slujitorii Albotești / Zăvoaia, se află conacul moșiei, proprietatea moștenitorilor defunctului Dionisie Cavadia. [Anuar 1913: Slujitorii Albotești, Moșia Dionisie Cavadia, întindere 6402 ha]. Locuitorii, care trăiau în armonie cu proprietarii, au făcut un călduros apel să le doneze conacul spre a înființa o școală de meserii care să poarte numele părintelui lor, Dionisie Cavadia. Apelul a găsit imediat răsunet în nobilele suflete ale proprietarilor George Cavadia, Manole Cavadia (Belvedere 10), Maria G. Aslan, Rozina Embiricos și Elena Zavo, care au donat conacul și cele 4 pogoane pe care se afla în

anul 1923. După exproprierea de după primul război mondial, Cavadia Gheorghe și Cavadia Manole mai dețin câte 295 ha.²³⁴

În "Monografia Comunei Zăvoaia" a profesorului Radu Tilihoi se vorbește despre încă un conac care însă nu mai există.

„În al Doilea Război Mondial atât pe frontul de vest cât și pe cel de est, au căzut 70 de tineri din localitate. Mai precizăm că în toamna anului 1916 pe raza localității s-au desfășurat lupte aprige între armata română și armatele invadatoare bulgare și germane. În urma acestor bătălii a fost distrus conacul lui Cavadia de pe malul vestic al lacului Traian, satul Gheorghiești(Cocotati) de pe popina din estul lacului, iar satul Slujitori Albotești va fi ocupat de trupele germane până în toamna anului 1918. În timpul acestor bătălii 11 case din sat au fost distruse.”²³⁵

Conacul avea cramă și era situat în mijlocul unei vii pe malul Lacului Traian.

Din discuțiile noastre cu prof. Radu Tilihoi a rezultat că în prezent în zona vechiului conac există mai multe ferme piscicole, amenajări pentru pescuit sportiv și agrement. În Zăvoaia există o Stradă a Morii, astfel ca am întrebat dacă ea ducea la moaraă; au existat în comună mai multe mori cu aburi – o tehnologie avansată în vremea în care au funcționat – obiective și care ar trebui identificate și studiate pentru restaurare și valorificare turistică prin includerea lor într-un Drum al Morilor din Județul Brăila. Așa cum am discutat și în cazul Morii Grossești, Brăila are un real potențial turistic pentru un Traseu al morilor dar și al unui amplu circuit al instalațiilor și practicilor legate de cultivarea cerealelor, procesarea și producerea pâinii.

²³⁴ Ioan Munteanu, *Monumentele istorice ale orașului Brăila*, Editura Proilava, Brăila 2016, p. 93.

²³⁵ Radu Tilihoi, *Monografia Comunei Zăvoaia*, extrase publicate pe websiteul Școlii dr. Alexandru Vechiu <http://scoalazavoia.weebly.com/dralexandru-vechiu.html> Domnul Profesor Tilihoi este cel care a militat pentru ca noua școală să primească la inaugurare numele medicului Al. Vechiu, personalitate prestigioasă în domeniu, fost decan la Universitatea de Medicină Veterinară, realizator al unor importante descoperiri. Dl profesor Tilihoi este el însuși un tezaur viu care ar merita mai multă atenție și considerație din partea contemporanilor. A scris două monografii, una dintre ele nu a fost niciodată tipărită. Ambele ar trebui re/publicate.

George Cavadia Foto Portret Kózmata Josef²³⁶

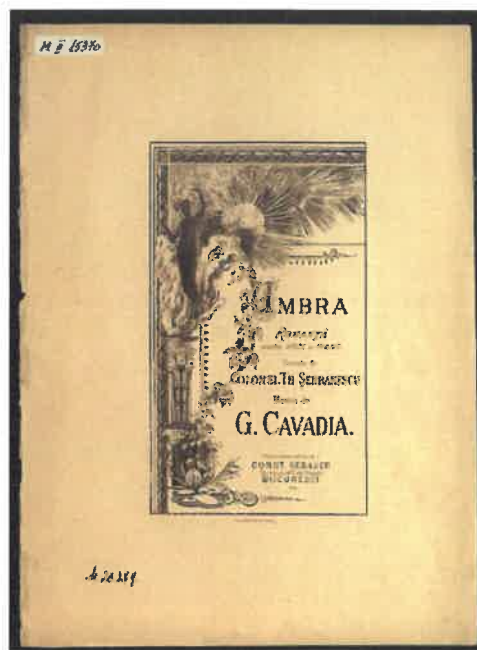
George Cavadia, Portret Schiller²³⁷

²³⁶ Fondul fotografic al Bibliotecii Naționale, Kózmata Josef: George Cavadia Fotografie Brăila [187-]. Portret bust. Pe revers este aplicată ștampila roșie a Muzeului Al. Saint Georges.

²³⁷ Fondul Fotografic Biblioteca Națională a României, Schiller Friedrich fotograf 1850 – 1928 George Cavadia Wien [189-]. Portret bust, în semiprofil. Fondul Muzeului Al. Saint Georges, donația Maria Gebauer, V 1938, București.

*Casa Cavadia din Brăila*²³⁸

*Partitura compoziției Umbra, G. Cavadia*²³⁹

Casă tradițională bine păstrată în Comuna Zăvoaia – peisaj rural conservat ce poate fi pus în valoare pentru turism

Infrastructura fizică și turistică

Compusă din satele Zăvoaia și Dudescu, a fost atestată documentar în 8 octombrie 1643, într-un act de vânzare a unei moșii din apropierea comunei, în care un martor este amintit ca fiind

²³⁸ Fotografie postat în Grupul Case

Vechi. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10226790659053789&set=gm.1094506424618535>

²³⁹ Fond Fotografic Biblioteca Națională.

din „Zavoiu”, denumire veche a satului Zăvoaia. Dicționarul Geografic al României arată că satul Zăvoaia a fost întemeiat în 1834 de locuitorii veniți de la Târla Albota (pe malul Lacului Albota), la 3,5 km de Lacu Rezi. Este așezată pe valea râului Călmățui, cu alimentare hidrografică redusă vara și ceva mai abundentă iarna și primăvara când există riscul de inundație. Comuna are o infrastructură modernizată, cu 36 kilometri de drumuri pietruite, multe străzi asfaltate, un parc modern, locuri de joacă, o piață agroalimentară, teren de sport cu gazon și o tribună cu peste 150 de locuri, rețea de alimentare cu apă potabilă. Întreaga comună este iluminată pe timp de noapte.

În comună funcționează două școli generale: Școala cu cls I-VIII „Alexandru Vechiu” - Zăvoaia și Școala cu cls I-IV – Dudescu, 3 grădinițe și 2 cămine culturale în cele două sate componente: Zăvoaia și Dudescu. Comuna are în planul urbanistic construirea unui parc eolian compus din generatoare eoliene, stație de transformare și rețele de transport și racord electric ca sursă de energie regenerabilă. Există două biserici ortodoxe, una în satul Zăvoaia, cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul”, care datează din 1873, și una în satul Dudescu. La sud-vest de biserica din satul Zăvoaia se află Fântâna cu cumpănă, ridicată în secolul al XIX-lea, monument inclus în lista monumentelor istorice din județul Brăila, clasificată drept *monument memorial sau funerar*. În anul 1979 s-au descoperit trei morminte de incinerare geto-dace, la o adâncime de 1,40 m în șanțul săpat pentru îngroparea unor conducte de irigație în apropiere de clădirea S.M.T. Dudescu. Primul mormânt consta dintr-o amforă grecească de mari dimensiuni (Î=71 cm) transformată în urnă funerară. La distanța de 2 m mai spre vest de primul mormânt s-a descoperit o a doua groapă, cu contur rotunjit, în care se aflau bucăți de chirpic (probabil de la rug, deoarece acestea conțineau și oase cremate) și cenușă. În același an s-au mai descoperit două vase de factură grecească, care probabil constituie inventarul funerar al unui al treilea mormânt.

În anul 2005, elevii Școlii Zăvoaia au derulat un proiect "Educația dincolo de școală" care a avut ca rezultat amenajarea unui muzeu de etnografie. Toate exponatele sunt donații ale sătenilor. În 2012, la împlinirea a 369 de ani de la prima atestare documentară a comunei, a fost organizat evenimentul "Zilele Zăvoienilor", în cadrul căruia s-a deschis oficial Muzeul de Etnografie Zăvoaia. În prezent, muzeul are peste 100 de piese, majoritatea din secolul al XIX-lea, toate strâns legate de istoria locului și ocupațiile localnicilor: unelte agricole, obiecte folosite în gospodărie, straie populare și obiecte de zestre. Cele mai vechi exponate sunt o crintă - un vas din lemn în formă de albie, pe care îl folosesc ciobanii când scurg zerul din brânză - și o rășniță, ambele mai vechi de 80 de ani.

În apropierea Comunei Zăvoaia se află Balta Zăvoaia, o zonă de pescuit, iar în apropiere de Comuna Zăvoaia se găsește satul Batogu – Cireșu în care s-a născut Maria Fillotti²⁴⁰.

Situația juridică. Conacul aparține UAT Comuna Zăvoaia.

Starea tehnică. Degradare progresivă. Inițial imobilul era format din două corpuri centrale, care au funcționat ca ateliere, respectiv casele maiștrilor, în perioada Școlii de meserii. În prezent mai există doar corpul central. Elementele decorative, specificul arhitectural, inscripțiile sau mobilierul original nu se mai regăsesc în prezent, clădirea fiind alterată arhitectural, puternic deteriorată și afectată de vegetația crescută abundent.

Propuneri de refuncționalizare, măsuri și intervenții

Sunt necesare intervenții de urgență, punere în siguranță, consolidare, reabilitare și funcționalizare conform Ghidului de intervenții.

Comuna are potențial pentru dezvoltare turistică; conacul are relevanță din perspectiva relației deosebite cu comunitatea a familiei Cavadia, personalității lui George Cavadia - care l-a donat pentru educarea și ridicarea comunității natale.

Se propune punerea lui în valoare pentru crearea unui Centru Multifuncțional pentru Comunitate și parțial cu funcție turistică – săli de evenimente, concerte cu posibilitatea de a de-locu aici o serie de evenimente muzicale din Municipiul Brăila și a crea fluxuri de vizitatori. Asociat cu potențialul pentru turism gastronomic, fermele piscicole și tradițiile legate de pescuit și preparare tradițională a peștelui acest proiect ar putea contribui la dezvoltarea funcției turistice a localității.

6.2.13 Conacul Oțleanu (Conacul Fundației Carol)

Delimitare. Conacul este situat în Comuna Vădeni, la o distanță de 14 km de Municipiul Brăila, distanță care se parcurge în 15 minute pe drumul județean DJ221B spre nord.

Conacul Oțleanu în prezent. Total Business Land. Cercetare de teren, 2022

²⁴⁰ <https://obiectivbr.ro/content/groap%C4%83-de-gunoi-%C3%AEn-casa-mariei-filotti>

Conacul Oțeleanu - interior. Total Business Land, Cercetare de teren, 2022

Istoric. Ion D. Oțeleanu a fost membru important al comunității din Brăila, activând ca membru în Colegiul III județean și fondator al băncii I.D. Oțeleanu din Brăila. Acesta își stabilește reședința în moșia de la Vădeni. Conacul a fost ridicat în sec. XIX-lea, aprox. 1890-1900, are forma cubică pe structura parter-etaj și mansardă. Pe lângă corpul central, planurile istorice prezintă și grajdurile, o grădină amenajată, drum pietruit de acces și clădiri anexe.

Ulterior Moșia Vădeni a aparținut Fundației Regele Carol I care după 1990 a solicitat reconstituirea dreptului de proprietate. “S-a reținut că, potrivit Ordinului nr. 3.053 din 20 ianuarie 2003, emis de Ministerul Educației și Cercetării, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” este continuatoarea în drepturi a Fundației Regele Carol I și este îndreptățită a proceda la identificarea și recuperarea imobilelor - construcții și terenuri - deținute anterior datei de 22 decembrie 1989, cu titlu de proprietate.”

Situația juridică. Construcția aparține în prezent unui proprietar privat.

Starea tehnică: Construcția este în prezent foarte degradată fiind expusă la intemperii, vandalizare, furt. Starea obiectivului se datorează în primul rând utilizării improprii, ulterior a fost neglijată, abandonată.

Starea infrastructurii și amplasarea la distanță față de sat constituie o disfuncție majoră pentru valorificarea turistică a conacului. Accesul se face pe un drum de piatră care necesită reabilitare și pe drumuri de pământ neamenajate.

O arie extinsă în jurul conacului este în prezent degradată; urmele unor amenajări sugerează cel mai probabil că a existat un parc care forma împreună cu

construcțiile un domeniu coerent și funcțional. Aceste aspecte vor fi avute în vedere în proiectele viitoare de reabilitare și refuncționalizare turistică a Conacului.

Infrastructura fizică și turistică

Zona din teritoriul comunei Vădeni dintre Municipiile Galați și Brăila este cuprinsă în sistemul urban de dezvoltare Galați-Braila. O zonă de 15 ha între cele două municipii în extravilanul comunei Vădeni este studiată în vederea realizării unui spital regional, o investiție de minim 170 milioane euro și ar cuprinde, conform planului inițial, 450 de paturi, un campus universitar, un heliport și locuințe de serviciu pentru personalul medical. Aceasta și alte investiții așteptate în cadrul strategiei sistemului urban Galați-Brăila vor antrena pentru Comuna Vădeni oportunități pe care trebuie să fie pregătită să le fructifice – pregătind în primărie un grup de lucru pentru scrierea de proiecte, cooperând îndeaproape cu parteneriatele pentru dezvoltare din care face parte (GAL, FLAG).

În comună infrastructura este bună sau pe alocuri în curs de reabilitare. Drumul Județean DJ221B a fost recent reabilitat pe sectorul Brăila – Vădeni care asigură legătura municipiului Braila cu localitățile Baldovinești și Vădeni și este totodată o rută alternativă pentru drumul național DN 2B (soseaua de centura Galați - Brăila)²⁴¹.

Primăria are o serie de proiecte de dezvoltare a funcției turistice - o zonă de agrement, iar în teritoriul său există unități de primire, restaurant cu specific pescăresc.

Propuneri de refuncționalizare, măsuri și intervenții

Sunt necesare lucrări imediate pentru punerea în siguranță, intervențiile de consolidare până la inițierea proiectului de restaurare și refuncționalizare.

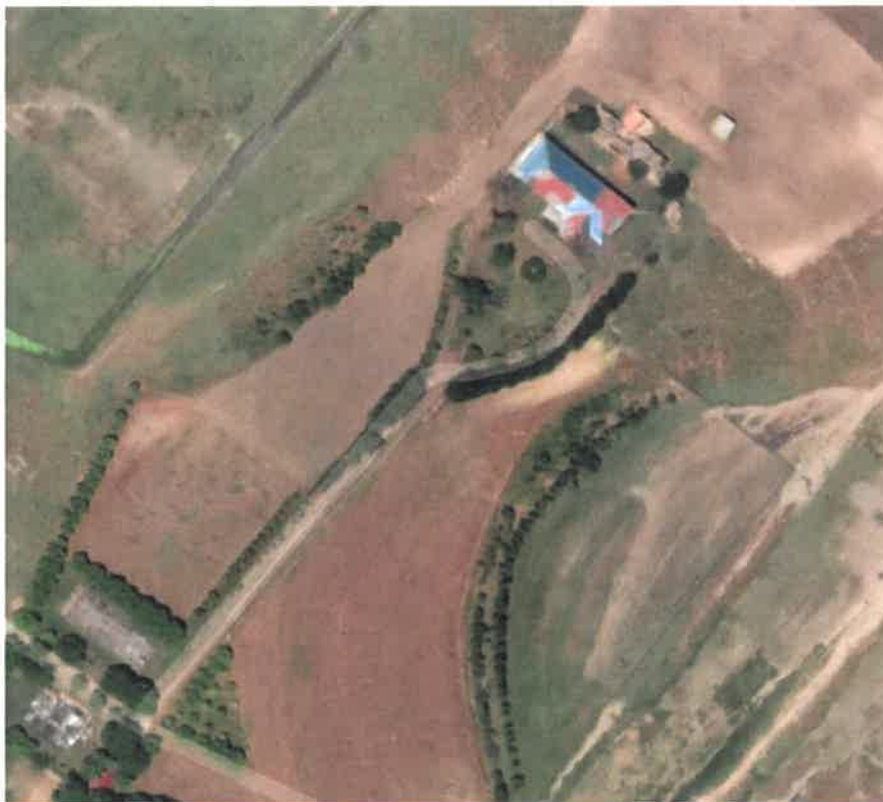
Din perspectiva programului de funcționalizare, Primăria consideră că o investiție în restaurare și refuncționalizare turistică este de dorit pentru Comună, dar în prezent proprietarul conacului este o persoană fizică, nu sunt cunoscute intențiile sale cu privire la ce își propune în legătură cu conacul.

Perspectivile de dezvoltare ale zonei în care se află conacul sunt predictor pentru creșterea fluxurilor turistice. În funcție și de dialogul cu proprietarii, se poate propune spre a fi funcționalizat Hotel/Pensiune cu denumirea *La Conacul Oțeleanu*. Se propune refacerea domeniului Oțeleanu ca întreg – clădirea și anexele împreună cu amenajările peisagistice și infrastructura de acces.

²⁴¹ Lucrările de reabilitare au constat în: sistematizarea elementelor geometrice în plan și pe verticală, amenajarea drumului cu o structură rutieră modernă (îmbracaminte asfaltică), asigurarea scurgerii apelor meteorice și refacerea semnalizării rutiere conform normativelor tehnice în vigoare. Aceasta investiție a fost aprobată spre finanțare din bugetul de stat prin Programul Național de Dezvoltare Locală – 2, în perioada 2017-2020 conform Ordinului MDRAPFE nr. 3.422/23.06.2017, în proporție de 100%.

6.2.14 Conacul Siliștea – Comuna Siliștea

Delimitare. Este situat în Comuna Siliștea la o distanță de 15 km de Municipiul Brăila și la o distanță de 22.9 km de Vădeni.

Amplasarea Conacului Siliștea²⁴²

Istoricul conacului

Conacul a fost construit în secolul XX-lea, probabil între anii 1915-1920, de către familia boierului Vladimir Grigorescu. Proprietar a numeroase terenuri din actuala zonă a comunei Siliștea, acesta își ridică un conac la începutul secolului XX.

Vladimir Grigorescu a fost un moșier filantrop care a donat o sumă importantă către Comuna Nazâru, ulterior donând și conacul din sat împreună cu pogoanele aferente. Condiția pentru donare a fost ca în 1924, conacul să devină școală de gospodărie cu internat, destinat fetelor din sat și din comunele vecine.

²⁴² Coordonate 45.319100, 27.796736.

Total Business Land - Cercetare de teren, 2022

Situația juridică. Sub aspect juridic acesta aparține unor proprietari persoane fizice.

Starea tehnică. Degradare progresivă, neutilizat, abandonat.

Infrastructura fizică și turistică. Comuna Siliștea se află la o distanță de 10 km față de orașul Brăila, pe drumul național Brăila-Focșani. Siliștea (în trecut, Nazâru) este o comună în județul Brăila, Muntenia, România, formată din satele Cotu Lung, Cotu Mihalea, Mărtăcești, Muchea, Siliștea (reședința) și Vameșu. Satul Siliștea se află la o distanță de 1 km față de DN23, fiind delimitate la nord de râul Siret, la sud de Comuna Tudor-Vladimirescu, la est de Comuna Vadeni iar la vest de Comuna Romanu. La sfârșitul secolului al XIX-lea, pe teritoriul actual al comunei Siliștea erau organizate comunele Cotu Lung și Nazâru, în plasa Vădeni a județului Brăila. În 1950, cele două comune au fost incluse în raionul Brăila din regiunea Galați. În 1964, comuna și satul Nazâru au primit numele de *Siliștea*. La reforma administrativă din 1968, comuna Cotu Lung a fost desființată și inclusă în comuna Siliștea, transferată județului Brăila. Populația comunei Siliștea se ridică la 1.638 de locuitori, majoritatea locuitorilor sunt români (96,21%). Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (95,18%). În Siliștea există o biserică înființată în 1878 de locuitori și o școală mixtă înființată în 1866. În comuna mai există două școli (în Muchea Școala generală cu clasele I-IV, în Cotu-Lung Școala generală cu clasele I-IV), 3 Grădinițe, un Cămin Cultural în localitatea Silistea și o Biblioteca comunală. Singurul obiectiv din comuna Siliștea inclus în lista monumentelor istorice din județul Brăila, ca monument de interes local, este situl arheologic din punctul „Popină”, aflat la 2 km nord-vest de satul Muchea, și la 1 km de poligonul de tragere. Acest sit cuprinde o așezare din perioada Halstatt, aparținând culturii Babadag. Comuna Silistea are un număr de 708 gospodării și este complet electrificată, și parțial racolata la rețeaua de gaze naturale. Drumurile principale de pe raza comunei Siliștea sunt: DN.23 Brăila-Focșani, DJ. Brăila-Romanu și DC.255A Cotu-Lung.

Propuneri de refuncționalizare, măsuri și intervenții

Sunt necesare lucrări imediate pentru punerea în siguranță, intervențiile de consolidare până la inițierea proiectului de restaurare și refuncționalizare.

În funcție și de dialogul cu proprietarii, se poate propune spre a fi funcționalizat Pensiune & Restaurant.

6.2.15 Conacul Chiscani - Comuna Chiscani

Delimitarea obiectivului. Conacul Chiscani este situat în Comuna Chiscani, Sat Varsatura la numai 12 km de Municipiul Brăila, pe Strada Principală nr 128A, în apropiere de Primărie.

Comuna Chiscani este formată din satele Chiscani – reședință de Comună, Vărsătura și Stațiunea Balneară Lacu-Sărat.

Satele Comunei sunt menționate în noua organizare administrativă după eliberarea Brăilei de sub stăpânire otomană ca făcând parte din Plasa Vădeni, însă Chiscani păstrează urme de locuire străvechi, din epoca pietrei, cca 4700 – 4550 a. Chr. Foarte aproape de conac (Strada Cîmpului) a fost descoperit un mormânt sarmatic de perioadă sec. II-III d. Cr.

În prezent se observă sistematizarea geometrică a Comunei, cu loturi lungi și înguste, departe de atmosfera de burghezie și conceptul de moșie altadata atat de pregnant când de exemplu moșia lui Petre Boroș ocupa întreaga zonă "Osărie" dintre Chiscani și Brăila un întreg domeniu cu conac, anexe, vie, cramă etc.

Situația juridică. Clădirea aparține în prezent ing. prof. Victor Constantinescu care locuiește în Municipiul Brăila¹, de profesie inginer constructor și profesor la Unversitatea Dunărea de Jos din Galați.

Starea tehnică. Conacul este menținut ca structură, însă neutilizat și degradat arhitectural. Sub aspectul stării tehnice, declinul obiectivului a început în perioada comunistă când proprietățile au fost abuziv confiscate și familiile celor doi proprietari împrăștiate – o parte în închisorile comuniste, la Canal sau în domiciliu obligatoriu.

¹ Datele de contact sunt menționate în Fișa Conacului Chiscani.

Conacul Chiscani. Total Business Land, Cercetare de teren

Inițial domeniul care a aparținut familiilor Petre Boroș – Oprea Cojocarului a fost inclus în Gospodăria Agricolă de Stat “Osărie”; ulterior mare parte a construcțiilor care figurau în inventarul bunurilor confiscate de comuniști au dispărut, iar destinația singurului corp rămas a fost aceea de clădire de protocol. În prezent amplasamentul este împrejmuț și deci mai puțin expus vandalizării, însă conacul a fost complet mutilat de intervențiile asupra sa cel mai probabil în perioada comunistă. Intervențiile au vizat fațada, ferestrele, acoperișul, balcoanele, modificările având în vedere cel mai probabil o modernizare a construcției de către un proprietar care nu avea nici o înțelegere asupra semnificației și valorii arhitecturii vechi a acesteia, dimpotrivă, intenția a fost de a o face să dispară sau de a o ascunde; foarte posibil ca aceste intervenții să fi condus și la demolarea unei părți a clădirii (și a altor construcții existente pe proprietate la 1949, menționate în Procesul verbal de agenții naționalizării comuniste a proprietății); este probabil să fi existat un corp lateral stânga care ar fi putut conferi o coerență formei construcției. O fotografie a Conacului Chiscani publicată de prof. Ioan Munteanu în lucrarea domniei sale *Pe urmele vechilor conace brăilene*²⁴⁴ dintr-o perioadă în care curtea și construcția nu erau invadate de vegetație permite vizualizarea formei acesteia. Conform cărții funciare construcția cu regim de înaltă Parter + 2 etaje ar avea o suprafață construită de aproape 60mp, adapostind câte 2 camere, un hol și o bucatărie pe etaj, accesibile printr-o scară exterioară. Din lipsa documentației istorice accesibile la momentul actual, nu se poate stabili cu siguranță data de edificare a construcției, volumetria și detaliile nefiind caracteristice pentru nicio perioadă stilistică, iar modificările făcute în timp neavând niciun raționament arhitectural.

²⁴⁴ Op.cit., p. 24.

La 1949 sunt menționați în documentele de predare a averii către autoritățile comuniste proprietari Petre Boroș și Oprea Cojocaru și moștenitor Aurora Angheluță, fiica lui Petre Boroș²⁴⁵. Un Ion Boroș este menționat în Arhiva Direcțiunii Creditului Ipotecar (1922-1945) ca fiind proprietar al moșiei Tortoman din județul Constanța.²⁴⁶ Boroș Radu și Tudor sunt menționați la 1949 ca fiind “avocați și moșieri - frați cu Ilie (locotenent condamnat în procesul "Sumanelor Negre"), arestați în 1949, condamnați și cu averea confiscată, luând drumul pușcăriilor din Jilava, Aiud, Oradea, Minele de plumb din Cavnic”²⁴⁷.

În Arhivele Colegiului Național pentru Studierea Arhivelor Securității – CNSAS sunt menționați: Boros Petru având vârsta 38 ani în 1944 în Sentința nr.3217 (Extras) din 23.10.1944 a Curții Marțiale a Corpului 7 Teritorial (vol. 22, f. 255), “plugar”; Boros Radu nascut la 27.04.1912 București din părinți Cicerone și Anastasia în Sentința nr.176 din 23.10.1952 a T.M. Teritorial București (vol. 2, ff. 68-74) “fost avocat”, “funcționar” vol. 7 - dosar penitenciar.²⁴⁸ Boroș Radu apare și în decizii de fixare a domiciliului obligatoriu și ulterior de încetare a acestora²⁴⁹. Alte documente de arhivă menționează un Petre Boroș care deținea o serie de imobile în București. Într-un studiu dedicat Casei Hagi Matei din București se spune că “La 1885 proprietar era un oarecare Petre Boroș, despre care nu știm nimic.”²⁵⁰ În Arhivele

²⁴⁵ Adresa doamnei Aurora Angheluță este menționată în lucrarea Ion Munteanu, *Pe urmele vechilor conace brăilene*: Strada C. Berlescu nr. 41.

²⁴⁶ Moștenitorii defunctului Ion Boroș ar fi primit plata pentru terenul expropriat în Comuna Tortomanu, op. cit., p. 47/49.

²⁴⁷ Arhivele Naționale.

²⁴⁸ Arhivele CNSAS, Inventarul Fondului Penal, lit. A-F.

²⁴⁹ Arhivele CNSAS, Inventarul Fondului Penal, lit. A-F, Boroș Radu 27.04.1912 București Cicerone Anastasia Conform Deciziei M.A.I nr.15087/24.04.19 58, i s-a fixat D.O pe timp de 24 luni, în com. Lătești, rai.Fetești, reg. Constanța; Conform Deciziei M.A.I nr.15943/15.07.19 60, i s-a fixat D.O pe timp de 24 luni, în com. Lătești, rai.Fetești, reg. Constanța; Conform Deciziei nr. E/16381/26.02.196 2 , i s-au ridicat restricțiile domiciliare.

²⁵⁰ Radu Răzvan Stanciu, “Casa Hagi Matei”, f.d., <http://meremet.ro/casa-hagi-matei/>

Naționale există documentații și planuri pentru Autorizația de construire a unui imobil din București str. Moșilor nr.124 ale lui Petre R. Boroș la 1893²⁵¹.

Cel de-al doilea co-proprietar a fost *Oprea Cojocaru*, administratorul moșiei Știrbey din Berteștii de Jos.

Inventarele cuprinzătoare, posibil chiar exhaustive din procesele verbale ale exproprierii comuniste (aceste inventare ar merita o analiză sociologică în sine asupra *obiectelor vieții* unei familii) ne prezintă un domeniu mult mai extins față de proprietatea care ni se înfățișează astăzi. Terenul – deținut de Petre Boroș împreună cu Oprea Cojocaru, confiscate de regimul comunist și inclus în Gospodăria Agricolă de Stat *Osăria* – se întindea “de-a lungul șoselei de la Trei Movile – prin Vărsătura, până în Brăila, zona numită Osărie.”²⁵²

Infrastructura fizică și turistică a localității. Comuna Chiscani este situată în proximitatea Zonei Naturale “Balta Mică a Brăilei” și este inclusă de asemenea în proiectul FLAG Brăila – o strategie de dezvoltare durabilă a Zonelor Pescărești și de Acvacultură a Județului Brăila care poate să recupereze tradiția zonei pescărești, incluzând facilități de recreere utilizate și modernizate – debarcader, plimbări cu ambarcațiuni, terenuri de fotbal, tenis, zone de promenadă, pescuit, patinoar, campare (pentru rulote și corturi) și de picnic.

Balta Mică a Brăilei – un adevărat paradis cu peste 200 de specii majoritatea ocrotite de lege – este Zonă Umedă de importanță internațională, Sit Natura 2000, Sit de importanță comunitară și Arie specială de protecție avifaunistică.

Administrația Parcului Natural Balta Mică a Brăilei pune la dispoziție tururi ghidate și tururi tematice cu plecare din Brăila de la Centrul de vizitare situat pe Faleza Dunării.²⁵³

“Datorită caracteristicilor sale - zonă umedă în regim hidrologic natural, complex de ecosisteme în diferite stadii succesionale și zonă tampon – Balta Mică a Brăilei reprezintă un sistem de referință al fostei delte interioare, recunoscută pentru importanța ei ornitologică, deoarece se situează pe cel mai important culoar de migrație al păsărilor din bazinul inferior al Dunării de Jos. Pentru că o mare parte dintre acestea sunt păsări acvatice, în anul 2001 Balta Mică a Brăilei a fost declarată sit RAMSAR, de importanță internațională, al doilea după Delta Dunării.”²⁵⁴

În teritoriul Comunei se află de asemenea Stațiunea Balneară Lacu Sărat.

²⁵¹ MB-F-00083-1-1893-68, Ref. 153, 4480, Autorizații de construcție imobile, 1893.

²⁵² Ion Munteanu, *Pe urmele...*, p. 25.

²⁵³ Excursii în Parcul Natural Balta Mică a Brăilei începând de la 50 lei/persoană, durata excursiei: 1.5 – 2h. Grupuri de minim 4 persoane: 200 lei/excursie.

²⁵⁴ Maria Stoica, Județul Brăila. Monumente istorice reprezentative.

Panou de prezentare a Parcului Natural²⁵⁵

Lacu Sărat – Parcul Englez, Carte Poștală, 1906²⁵⁶

Stațiunea Lacu Sărat datează de peste 150 de ani, fiind în sec. al XIX-lea una dintre cele mai renumite din Europa, cu o infrastructură turistică de invidiat pentru multe stațiuni din zilele noastre: Parcul englezesc cu fanfară, sală de jocuri, Cazino, Vila Regală, Vila "Țancu", Vila "Popescu", Vila "Căp. Leonida Nicolescu", Vila "Nisipianu", restaurantele "Untaru" și "Cazacu".

Lacul-Sărat Carte poștală ilustrată²⁵⁷

În prezent, pentru cazarea în stațiune pe site-urile de rezervări sunt oferite în mare măsură hoteluri din Orașul Brăila, în stațiune propriu zis numărul de unități de primire este foarte redus, iar stațiunea necesită mari intervenții legate de infrastructura fizică, turistică, regenerare

²⁵⁵ <http://orasulbraila.weebly.com/parcul-natural-balta-mic259-a-br259ilei.html>

²⁵⁶ Fondul fotografic Biblioteca Națională, Lacul-Sărat Carte poștală ilustrată. Parcul Englez. Imprint Brăila, Carl Feld, [1906].

²⁵⁷ Fondul fotografic Biblioteca Națională.

urbană – o parte a acestora fiind în stadiul de proiecte propuse²⁵⁸. Stațiunea nu dispune de o prezență în mediul online printr-un website dedicat. Tradițiile pescărești nu se bucură de o prezentare corespunzătoare într-o expoziție/muzeu sătesc, deși în această zonă *“pescuitul este atestat încă din perioada neolitic. Parte a Câmpiei Române, ocupând mare parte din estul și nord-estul Bărăganului, județul Brăila dispune de o rețea hidrografică de maximă importanță pentru țara noastră (Dunărea, Siret și Buzău) și alta mai mică (Călmățui), toate având un caracter tranzitoriu. Această rețea hidrografică asigură cele mai bune condiții în care se poate dezvolta o ihtiofaună diversă (crap, caras, lin, plătică, mreană, roșioară, biban, șalău, somn, iar în trecut morun și nisetru).”*²⁵⁹

*Cin cu plutitoare. Plase pentru pescuit: prostovol, minciog, vârșă*²⁶⁰

Propuneri de refuncționalizare, măsuri și intervenții

Orice proiect de restaurare & refuncționalizare trebuie să obțină colaborarea proprietarului, ceea ce ar putea fi problematic. Identificarea planurilor de arhitectură inițiale poate de asemenea să constituie o dificultate majoră în proiectul de restaurare. Vor fi necesare următoarele:

- Achiziția conacului de către UAT Comuna Chiscani – Comuna devenind proprietar, obstacolele juridice sunt înlăturate, întreaga problematică juridică a includerii conacului în proiecte de dezvoltare, restaurare – refuncționalizare se simplifică;
- Comunicarea cu proprietarul – în cazul în care acesta va refuza oferta UAT Comuna Chiscani (sau a Consiliului Județean Brăila), dialogul trebuie să continue vizând cooptarea proprietarului într-un parteneriat de dezvoltare cu beneficii de ambele părți; proprietarul trebuie ascultat deoarece este posibil ca acesta să aibă propria viziune și propriul plan care să se îndrepte spre revenirea la forma arhitecturală inițială și refuncționalizarea turistică a construcției; de asemenea, dialogul trebuie să vizeze importanța arhitecturii tradiționale, reprezentativitatea acestor structuri pentru o

²⁵⁸ Pentru Com. Chiscani au fost propuse spre finanțare proiecte de: extindere rețea de apă și canalizare pentru punerea în valoare a stațiunii turistice Lacu Sarat (4,641,551 lei); modernizare și extindere strazi, alei pietonale și piste biciclete pentru punerea în valoare a stațiunii turistice Lacu Sarat (11,643,803 lei); modernizarea rețelei de drumuri de interes local (15,501,282 lei); modernizare strazi cartier Chiscani, sat Chiscani (15,623,228 lei); cf. *Jurnalul de Brăila*, “UAT-urile din județul Brăila au depus proiecte spre finanțare prin ”Anghel Saligny””, 15 noiembrie 2021, <https://jurnalbr.ro/administratie/uat-urile-din-judetul-braila-au-depus-proiecte-spre-finantare-prin-anghel-saligny-vezi-aici- Pentru ce au cerut bani primarii/>

²⁵⁹

²⁶⁰ Muzeul Brăila. Expoziția etnografică permanentă <https://www.muzeulbrailei.ro/etnografie/expozitii-sectie/>

perioadă anume din istoria socială, națională și locală, dar și o perioadă importantă a arhitecturii tradiționale românești, importanța unui proiect prin care Conacul să fie readus la viață în mod autentic prin recuperarea stilului de arhitectură inițial; importanța funcționalizării cu scopul de a-l putea menține în mod sustenabil după restaurare, inclusiv economic, cu profit pentru proprietar;

- Exproprierea;
- Continuarea cercetărilor în arhive; inventarele detaliate din Procesele Verbale din 1949 ale naționalizării comuniste dețin informații importante cu privire la interioare (mobilier, patefon) și exterioarele Conacului (construcții care acum nu mai există, o capelă-cavou, utilaje agricole, cramă, cazan de țuică etc)
- A fost identificat un plan al proprietății menționat în Procesul verbal al exproprierii forțate din 1949 (care menționează “1 plan cu tot terenul”); interogările noastre în arhive au vizat informații despre proprietarii inițiali și ulterioari ai conacului, existența unui plan de arhitectură sau fotografii care să indice stilul arhitectural.
- Expertiza topografică – documentația va conține informații despre forma, dimensiunile și amplasarea imobilelor (teren și casa), numere topografice, rețele edilitare; acesta va fi avizat de Oficiul de Cadastru și Publicitate Imobiliară
- Stabilirea formei de colaborare cu proprietarul – Acord/Parteneriat și semnarea acestuia;

Situarea conacului în proximitatea Municipiului Brăila, în Centrul Comunei, la drumul principal, în apropiere de alte monumente și situri, apropierea de stațiunea balneară Lacu Sărat, pe malul Dunării, într-o zonă cu o veche tradiție pescărească conferă unui proiect de restaurare și refuncționalizare a conacului Chiscani un context excelent de valorificare turistică.

Una dintre disfuncțiile majore ale dezvoltării turistice a Județului Brăila o constituie infrastructura turistică insuficientă în zona rurală.

Propunerea de refuncționalizare pentru Conacul Chiscani este Pensiuine și restaurant cu specific pescăresc, venind astfel în întâmpinarea disfuncțiilor evidențiate și de alte analize și strategii.

Un model ce poate fi oferit și în dialogul cu proprietarul îl constituie Restaurantul *La Conac Balotești*.

Dezvoltarea propusă va răspunde atât nevoilor unui turism de calitate - pentru turiștii atrași de Stațiunea Lacu Sărat, de vizitatorii Municipiului Brăila sau ai Parcului Natural Balta Mică a Brăilei – dar și nevoilor locuitorilor de zone pentru recreere și agrement.

Restaurant La Conac, Balotești

6.2.16 Conacul Știrbey – Comuna Berteștii de Jos

Delimitarea obiectivului. Conacul familiei Știrbey este situat în Comuna Berteștii de Jos, Sat Berteștii de Jos, Strada Principală nr. 27.

Analiza critică a situației existente. Conacul / sau *casa boierească* – cum se exprimă localnicii, nu mai există în prezent, cum de altfel nu mai există nici celelalte conace ale familiei Știrbey din Județul Brăila (Stăncuța, Esna, Ionești). Un corp al ansamblului care s-a păstrat a fost donat Primăriei de către moștenitorii familiei Știrbey, fiind sediul actual al Primăriei. Corpul existent în prezent este într-o stare bună, însă renovările acestuia nu au păstrat arhitectura inițială.

“Satul a fost înființat în 1828 de comandantul militar – colonelul Dimitrie Polizu, pe atunci proprietarul mosiei “Polizești”, împreună cu arendasul Cap Bun care a mai adus și alți romani de la Mihai Bravu și de la Viziru. Denumirea de Bertești se spune că ar fi data după numele iezerei “Berteșca”, proprietatea unui om bogat “Bertescu”, nume ce a fost dat locului “Berteasca” și a satului. Lacul era situat între Berteștii de Jos, Polizești și Gura – Garlutei. Astăzi acest lac nu mai există datorită digului ridicat în anii 1945 – 1949, către Gropeni. Mosia “Polizu” a fost rănduită mai târziu boierului Știrbey. Între anii 1864 – 1865 familia Știrbey s-a stabilit în sat și a construit un conac unde locuia, și alte clădiri mai mici. Conacul, în

prezent nu mai exista fiind demolat dupa 1990, insa una din cladirile mai mici exista si astazi, fiind revendicata de mostenitorii printesi Stirbey, ulterior fiind donata Consiliului local si unde exista actualul sediu al Primariei si al Consiliului local.”²⁶¹

Pe un perete exterior s-a montat o placă în care se menționează donația făcută de Marina Știrbey.

Inscripție pe clădirea Primăriei: “Imobil donat de Marina Știrbey Brâncoveanu”

Familia Știrbey. Familia Știrbey este una dintre cele mai importante familii boierești – din rândul căreia s-au născut domnitori – familii cu rol determinant în europenizarea societății românești, contribuție reflectată, cum ne spune istoricul de artă Oana Marinache, și în arhitectura ctitoriilor lor. “Familia Știrbey-Bibescu este una dintre cele mai importante familii boierești ale secolului al XIX-lea care a dat doi domnitori Țării Românești, pe frații Gheorghe Bibescu (1842-1848) și Barbu Dimitrie Știrbey (1849-1853) și 1854-1856). Importanța acestora, conectată la cadrul politic și economic, se poate observa și în domeniul istoriei arhitecturii muntene și al amenajărilor interioare. Înainte de a analiza modul de viață și inițiativele lor în materie de arhitectură și decorație, merită observat că deschiderea spre un mod de viață occidental își are rădăcinile chiar într-o generație anterioară viitorilor domni.”²⁶²

Proprietarul moșiei Bertești a fost Gheorghe Știrbey (George Al. Știrbey) căsătorit cu Lisbeth Știrbey(Elisabeta Băleanu); aceștia au avut două fiice Sanda (căsătorită cu George Matei Cantacuzino) și Marina (căsătorită cu Constantin Basarab Brâncoveanu). Dimitrie Petre Constantin Basarab-Brâncoveanu a fost fiul lui Mihai Constantin Basarab-Brâncoveanu și Nicolette Brâncoveanu. Marina și Constantin au avut doi fii, Constantin și Mihai.

²⁶¹ Primăria Bertești de Jos, http://www.berestidejos.ro/?page_id=17

²⁶² Oana Marinache, Reședințele Știrbey din București și Buftea. Arhitectura și decorația interioară, Editura ACS, 2015, p. 3.

După instaurarea comunismului, Constantin a fost arestat, moșiile lor și toate bunurile au fost confiscate; Marina a reușit să plece împreună cu cei doi copii la Londra ajutată de Martha Bibescu, apoi s-a stabilit și a trăit în Franța; a decedat în 2001. Dintr-o genealogie a familiei rezultă că soțul Constantin a reușit să se reunească cu Marina și copiii, deoarece apare ca decedat în aceeași localitate din Franța (Bouloc) ca și Marina.

Dimitrie Petre Constantin Basarab-Brâncoveanu's Timeline

1920

1920 Birth of Dimitrie Petre Constantin Basarab-Brâncoveanu
Bucharest, Romania

1983

November 18, 1983 Death of Dimitrie Petre Constantin Basarab-Brâncoveanu
Age 63 Bouloc, France

Mențiuni privind decesul soțului Marinei Știrbey²⁶³

Legat de familia celeilalte fiice a lui Gheorghe și Lisbeth, Alexandrina (Sanda): aceasta s-a căsătorit cu George Matei Cantacuzino, arhitect foarte cunoscut în epocă și artist (pictor). Aflăm mai multe despre destinul tragic al acestuia din prezentarea unui documentar realizat în anul 2016 și lansat în cadrul unui eveniment la Institutul Cultural Român din Londra:

„Documentarul “Letters from George” se concentrează pe cei douăzeci de ani de încercări ale lui George Matei Cantacuzino de a se reuni cu familia care se refugiase în Anglia cu puțin timp înainte de izbucnirea Celui De-al Doilea Război Mondial. Amintirile acestei perioade sunt reconstituite prin scrisorile trimise familiei și prietenilor, unele deja publicate.

După ce a supraviețuit timp de șase ani în cea mai dură închisoare a României comuniste, cu sănătatea distrusă în lagărul de muncă forțată de la Canalul Dunăre – Marea Neagră, George Matei Cantacuzino s-a stins în chilia unui călugăr de la Catedrala Mitropolitană din Iași. Volumul “A Prince Among Communists. From the Belle Époque to the People’s Republic (România 1899 – 1960)” istorisește o viață excepțională într-o Românie care se transformă radical de la un deceniu la altul.”²⁶⁴

Conacul de la Dărmănești, Bacău²⁶⁵

²⁶³ www.geni.com

²⁶⁴ G.M. Cantacuzino: Arhitectura demnității, 05/07/2016 @ Romanian Cultural Institute, London.

²⁶⁵ Costea Simona, “Descoperă România. Castelul din vârful Dealului Palatul Știrbei de la Dărmănești” 28 Februarie f.a., <https://editiadedimineata.ro/descopera-romania-castelul-din-varful-dealului-palatul-stirbei-de-la-darmanesti/>

În Fondul Familial Știrbei din Arhivele Naționale ale României există materiale și fotografii ale familiei, exterioare, interioare de la Conacul de la Dărmănești; acestea s-au dovedit esențiale în restaurarea monumentului. Este o construcție impunătoare (peste 1000 mp corpul central și 1000 mp anexe) a fost proiectat de marele arhitect Nicolae Ghika-Budești; pe lângă castel și anexe aici, ca și la conacul Brătești din Județul Brăila, a existat de asemenea aerodrom privat; a avut același destin după 1945, a fost confiscat de comuniști și folosit ca sanatoriu T.B.C.; ulterior a fost tabără de copii; a fost jefuit și devastat; a fost revendicat de urmașii familiei Știrbey și vândut unui om de afaceri. A fost complet restaurat cu păstrarea întregii arhitecturi²⁶⁶.

Regina Maria și prinsecele Știrbey în Palatul Știrbey din Dărmănești.

Regina Maria și Știrbey pe scările palatului.

Regina Maria și Familia Știrbey la Conacul Dărmănești²⁶⁷

O soartă mai favorabilă a avut conacul de pe domeniul de la Buftea care a aparținut lui Alexandru Barbu Știrbei, fratele lui Gheorghe. Păstrat într-o stare mai bună, după retrocedare a fost restaurat și refuncționalizat ca spațiu pentru evenimente, fiind în acest moment “cel mai vast domeniu pentru evenimente din România” după cum se prezintă pe website-ul propriu; spațiile sunt oferite la pachet cu toate serviciile necesare, transport, securitate, catering propriu, scenotehnică, instalații de lumini, instalații audio-video, inclusiv consultanță în domeniu²⁶⁸.

Palatul Știrbey, Buftea (exterior, interior)²⁶⁹

²⁶⁶ <https://www.sothebysrealty.ro/property/palatul-stirbey-stil-neoromanesc-arh-nicolae-ghika-budesti/downloadPDF>

²⁶⁷ Fotografii reproduse în Catalogul Sotheby <https://www.sothebysrealty.ro/property/palatul-stirbey-stil-neoromanesc-arh-nicolae-ghika-budesti/downloadPDF>

²⁶⁸ <https://palatulstirbey.ro/istorie>

²⁶⁹ *ibidem*.

Fondul Familial Știrbei acoperă perioada 1849-1946 și conține “numeroase documente fotografice reprezentând familiile și persoanele menționate, familia regală și unele palate.”²⁷⁰

De conacul de la Bertești se leagă numele Marinei Știrbey mai mult decât al celorlalți membri ai familiei. Marina Știrbey a fost una dintre primele femei pilot și fondatoarea unei escadrile sanitare cu avioane pilotate de fei pentru salvarea răniților în timpul celui de-al doilea război mondial. “*Nepoata lui George Valentin Bibescu și verișoara lui Bâzu Cantacuzino, doi aprigi piloți, obține brevetul de pilot gr. II, în 1935, după un stagiu la Școala de Pilotaj, condusă de Ioana Cantacuzino. „Parc-o văd pe Marina coborând din Messerschmitt-ul său personal, străbătând pista. Era strălucitoare zâmbind acolo, umăr la umăr cu văru-său, Bâzu Cantacuzino, care-o învăța să facă acrobații în înalt” (Mariana Drăgescu).*

În 1936, ocupă locul I la primul concurs aerian organizat în România și participă la un mare raid în N Europei, singură la bordul avionului, pe ruta București –Stockholm, devenind astfel prima româncă ce a survolat în condiții de ceață deasă Marea Baltică. A participat, din partea Aeroclubului Român, la prima Conferință tehnică internațională de ajutorare aeriană, întrunită în 12 – 14 iunie 1937, la Budapesta. La inițiativa ei au fost obținute două avioane sanitare ce puteau transporta câte doi răniți și o însoțitoare. În 1938, participă, în calitate de membru în comitetul de conducere al Crucii Roșii Române, alături de Mariana Drăgescu, Nadia Russo, Virginia Duțescu și Irina Burnaia, la manevrele militare regale ce au loc la Galați. După ce zboară pe un avion de transport, echipat sanitar, are ideea creării unei escadrile sanitare militare, încadrată în exclusivitate cu personal navigant feminin, după modelul organizației feminine finlandeze „Lotta Svard”. Memoriul înaintat de ea este aprobat de Subsecretariatul de Stat al Aerului din România și, la 25 iunie 1940, ia ființă „Escadrila Albă” (numită astfel de ziaristul italian Curzio Malaparte) care a avut ca prime titulare pe aviatoarele M. Drăgescu, N. Russo și Virginia Thomas. În februarie 1942 s-a căsătorit cu prințul Constantin Basarab Brâncoveanu, nași fiind Martha Bibescu și George Matei Cantacuzino; fastul acestui eveniment monden l-a făcut pe ambasadorul finlandez, Eduard Palin, să afirme că: „Asta e ultima nuntă aristocratică din Europa nouă ce se întrevede. Alta nu va mai fi!”²⁷¹

Disfuncționalități și priorități de intervenții scenarii, alternative de dezvoltare. Principalul obstacol pentru un proiect de reconstruire a conacului Știrbey de la Bertești de Jos îl constituie dificultatea de a recupera planuri, schițe, fotografii, relatări din perioada în care acesta încă exista. Deoarece în cazul altor proprietăți (conacul Știrbey Bufta, Conacul Dărmănești, Vila Știrbey din Mamaia) au putut fi identificate aceste date asigură o oarecare probabilitate de a le identifica și în cazul Conacului Știrbey Bertești de Jos. Reconstituirea ansamblului depinde

²⁷⁰ Arhivele familiale vol.1.

²⁷¹ Prezentare a personalității Marinei Știrbey, Muzeul Național de Istorie al României (inclusiv pentru sursa foto), <https://muzeulvirtual.ro/imagini/marina-stirbey/>

prin urmare de identificarea planurilor de arhitectură inițiale ale acestuia. Pe lângă proiectul arhitectural, pentru edificarea acestei construcții cu caracter iconic se ridică problema identificării – dacă nu este posibil a locației inițiale, cel puțin a unui teren adecvat, a amplasării acesteia într-o zonă care să asigure accesul, vizibilitatea, refacerea unui context, a legăturii cu viața comunității și funcționalizarea în scop turistic.

O altă disfuncție o constituie stadiul incipient al dezvoltării turistice a localității – incluzând atât infrastructura, dar și oferta de servicii, pregătirea forței de muncă în acest domeniu; o problemă cu atât mai sensibilă cu cât produsul turistic – prin conceptul acestuia, cel de turism nobiliar – țintește categorii cu așteptări ridicate.

Obiectivele turistice ale Comunei sunt prezentate pe website-ul Primăriei ca fiind Dunărea, Insula Mică a Brăilei și Pădurea Vișoara. *“La 3 km de satul de reședință Berteștii de Jos se află fluviul Dunărea. În zona administrativ teritorială se află o mare parte din Insula Mică a Brăilei, pe o suprafață de 21000 ha. La 1 km se află pădurea Vișoara, pădure de salcam și stejar, pe o suprafață de 4800 ha.”*²⁷² Acestea sunt însă doar resurse turistice, urmând a fi valorificate pentru turism. Pădurea Vișoara nu este amenajată în scop turistic.

Un prim pas înainte în promovarea turistică a obiceiurilor zonei îl constituie organizarea la Berteștii de Jos a Festivalului de Tradiții și obiceiuri pescărești.

Organizat de către Primăria Comunei Bertestii de Jos prin Programul Operational de Pescuit, incluzând concursuri de pescuit și gastronomie locală ²⁷³, festivalul poate constitui o atracție turistică.

O serie de proiecte au vizat îmbunătățirea infrastructurii fizice în localitățile Comunei – un aspect esențial pentru dezvoltarea funcției turistice a unității administrative.

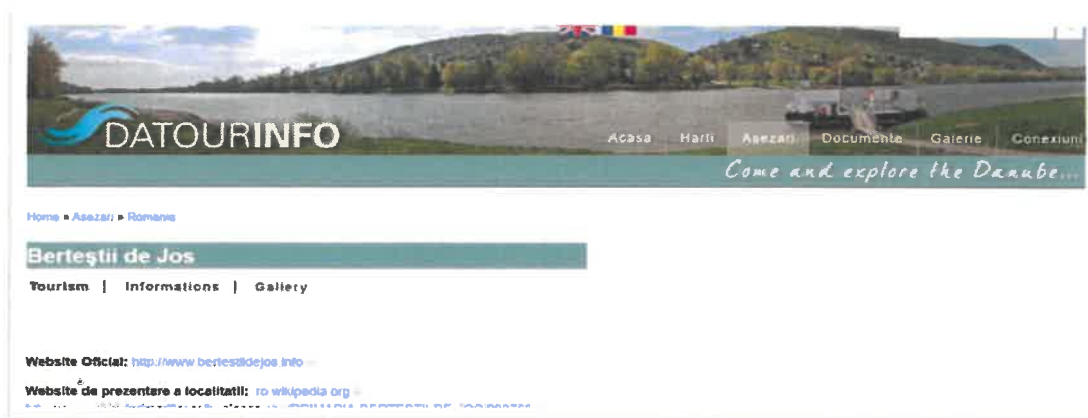

În Comună s-a introdus rețea de apă și canalizare; sunt propuse spre finanțare în continuare proiecte de modernizare a infrastructurii²⁷⁴.

²⁷² Primăria Berteștii de Jos http://www.bertestiidejos.ro/?page_id=17

²⁷³ Alexandrina Iordache, Festival de tradiții și obiceiuri pescărești la Bertestii de Jos, jud. Braila 04 August 2014, Infoest.ro

²⁷⁴ Sunt propuse spre finanțare prin Programul Anghel Saligny: Modernizare Strazi Secundare 1,265,607 lei; modernizare Strazi Secundare în Satul Gura Calmatui 857,441 lei; modernizare Strazi Secundare Sat Spiru Haret 2,702,035 lei.

Prezentarea Comunei Berteștii de Jos pe Datourinfo²⁷⁵

Comuna Berteștii de Jos figurează pe platforme de promovare turistică europeană alături de alte comunități dunărene.

Datourinfo a fost dezvoltat ca rezultat al proiectului DatourWay – „un proiect de cooperare transnațională care își propune să contribuie la dezvoltarea turismului de-a lungul Dunării (pe secțiunile de mijloc și sud-est), acordând o atenție deosebită protecției și valorificării resurselor naturale și culturale ale acestei importante artere navigabile europene. Harta Proiectului Datourway²⁷⁶

Conceptul de turism este interpretat în cadrul proiectului într-un sens larg. Acesta este considerat “o activitate complexă orientată spre recreere, odihnă și agrement, îmbogățire culturală, admirație față de frumusețile naturale, precum și spre activități sportive. Scopul proiectului este de a dezvolta și de a promova cooperarea transnațională în domeniul turismului datorită potențialului turistic variat al fluviului, malurilor, precum și datorită frumuseții naturale a zonei riverane și a obiectivelor arhitecturale ale orașelor și satelor de-a lungul fluviului Dunarea.”²⁷⁷

În pofida acestor perspective și oportunități care se deschid pentru valorificarea potențialului turistic, Comuna nu are o încă infrastructură pentru turism dezvoltată, nu dispune de structuri de primire turistică.

²⁷⁵ <http://www.datourinfo.eu/ro/node/656>; site-ul centralizează “informații despre potențialul turistic, posibilități de cazare, evenimente culturale, sportive și alte servicii, festivaluri, evenimente în zona Datourway, în zona comunităților riverane.”

²⁷⁶ <http://www.datourinfo.eu/ro>

²⁷⁷ <http://www.datourinfo.eu/ro>

Din corelarea informațiilor existente, numele comunei este des pomenit în conexiune cu Familia Știrbey, îndeosebi cu numele Marinei Știrbey; comuna ar avea nevoie de un Proiect reprezentativ precum cel prezentat în studiul de față.

De aceea, propunerea de reconstituire și funcționalizare este re-construcția Conacului Știrbey și dezvoltarea unui complex turistic cu vile construite în stil neoromânesc în jurul acestuia; ideea este inspirată de proiectul de dezvoltare a complexului Domeniul Bojoiu al arhitectului Șerban Sturdza.

Chiar dacă reconstituirea este o metodă controversată de recuperare a unei clădiri istorice și trebuie bine justificată, se remarcă apariția unui trend de aducere în actualitate a unor stiluri arhitecturale românești tradiționale²⁷⁸.

Edificarea acestui Complex va permite valorificarea resurselor naturale din teritoriul comunei, dar și a celor culturale, istorice, notorietatea familiei Știrbey și a altor personalități care au trecut pe aici, experiențele ilustrând un mod de viață și păstrate în memoria locurilor.

Dacă aceasta va fi opțiunea vor fi necesare următoarele acțiuni:

- Continuarea cercetărilor de arhivă;
- Identificarea planurilor de arhitectură;
- Re-constituirea/reconstrucția Conacului;
- Program de recuperare a memoriei locale a prezenței familiei Știrbey în Județul Brăila;
- Organizarea unui Muzeu/expoziții/Memorial dedicat familiei Știrbey și Marinei Știrbey.

²⁷⁸ <https://www.domu.ro/arhitectura-traditionala-si-stilurile-romanesti/>

7 Prezentare Trasee propuse

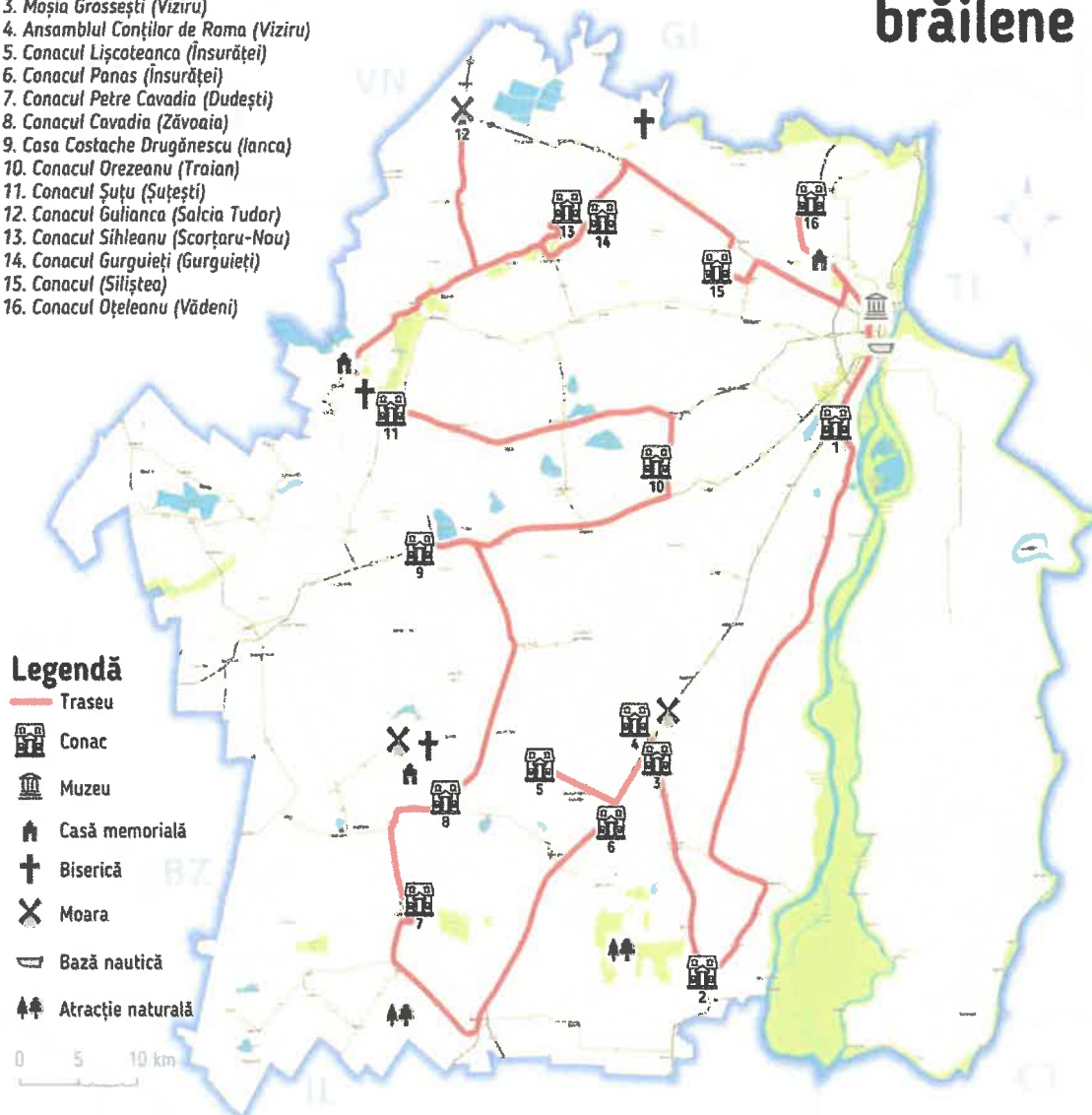
7.1 Traseul 1: Traseul Conacelor brăilene

Prima opțiune este un traseu care parcurge optim ca distanță toate cele 16 obiective, optim în raport cu accesul rutier: Brăila – Chiscani – Berteștii de Jos – Viziru – Însurăței – Dudești – Zăvoaia – Ianca – Traian – Șuțești – Salcia Tudor – Scorțaru Nou – Gurguieți – Siliștea – Vădeni – Brăila.

Conace brăilene:

1. Conacul Chiscani-Vărsătura
2. Conacul Știrbey (Berteștii de Jos)
3. Moșia Grossești (Viziru)
4. Ansamblul Conților de Roma (Viziru)
5. Conacul Lișcoteanca (Însurăței)
6. Conacul Panas (Însurăței)
7. Conacul Petre Cavadia (Dudești)
8. Conacul Cavadia (Zăvoaia)
9. Casa Costache Drugănescu (Ianca)
10. Conacul Orezeanu (Traian)
11. Conacul Șuțu (Șuțești)
12. Conacul Galianca (Salcia Tudor)
13. Conacul Sihleanu (Scorțaru-Nou)
14. Conacul Gurguieți (Gurguieți)
15. Conacul (Siliștea)
16. Conacul Oțeleanu (Vădeni)

Trasee ale conacelor brăilene

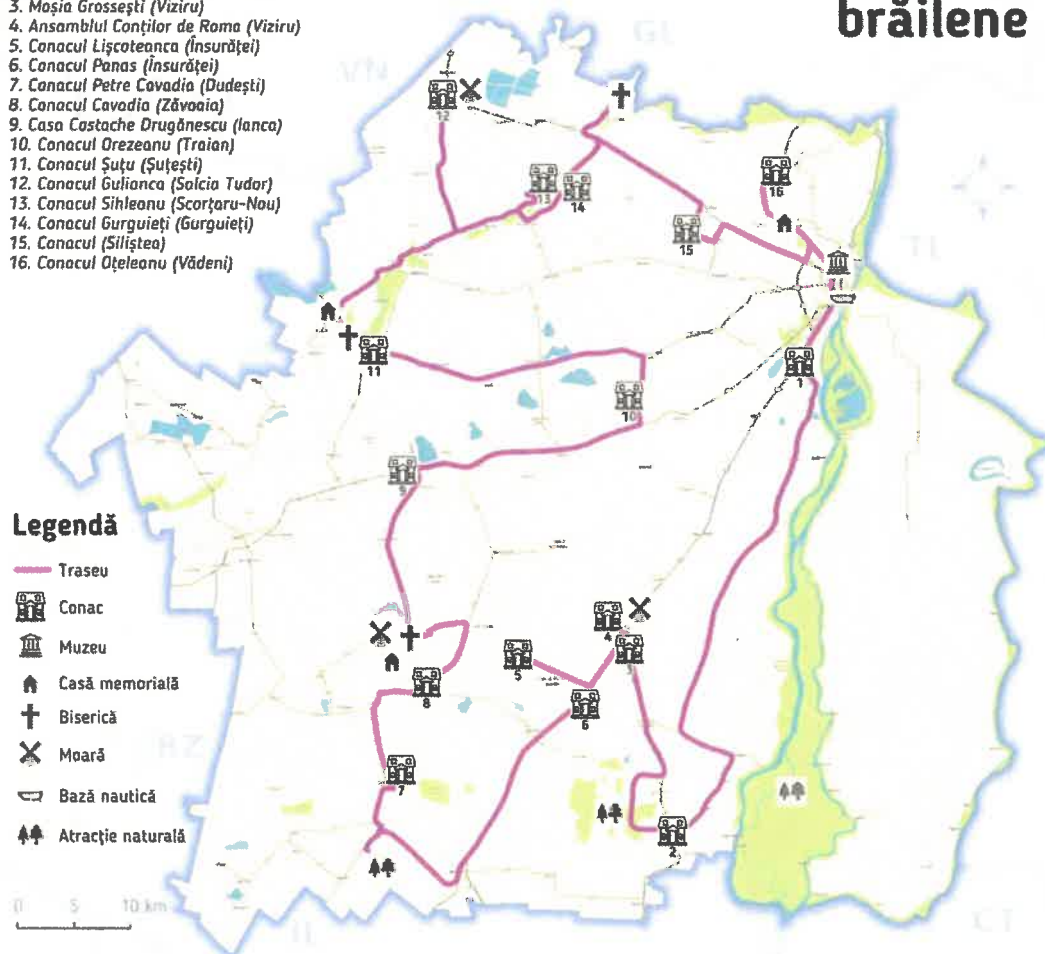

7.2 Traseul 2: Conace și bucate boierești. Alte trasee potențiale

Conace brăilene:

1. Conacul Chiscani-Vărsătura
2. Conacul Știrbey (Berțeștii de Jos)
3. Moșia Grossești (Viziru)
4. Ansamblul Coștilor de Roma (Viziru)
5. Conacul Lișcoteanca (Însurăței)
6. Conacul Panas (Însurăței)
7. Conacul Petre Cavadia (Dudești)
8. Conacul Cavadia (Zăvoaia)
9. Casa Castache Drugănescu (Ianca)
10. Conacul Orezeanu (Traian)
11. Conacul Șutu (Șuțești)
12. Conacul Gulianca (Solcia Tudor)
13. Conacul Sihleanu (Scorțaru-Nou)
14. Conacul Gurguieți (Gurguieți)
15. Conacul (Silișteea)
16. Conacul Oțeleanu (Vădeni)

Trasee ale conacelor brăilene

Prin intermediul celui de-al doilea traseu propus - *Conace și bucate boierești* – suntem invitați să vizităm conacele dar și alte obiective importante naturale și culturale ce se regăsesc pe traseul conacelor având opțiunea de a include și alte obiective care fac parte din moștenirea culturală a Județului Brăila: vizitarea Municipiului Brăila, portul, morile, experiențe turistice specifice – plimabre cu vaporul, gastronomia tradițională pescărească.

Astfel traseul include, pe lângă conacele menționate la primul Traseu:

- Portul Brăila;
- Moara Viollatos;

Portul Brăila, Carte Poștală - 1926

- Plimbare cu vaporul cu îmbarcarea din Portul Brăila;
- Restaurante cu specific pescăresc și tradiții legate de pescuit în zona Portului;
- Balta Mică a Brăilei;
- Stațiunea Lacu Sărat;
- Însurăței – Monumentul Deportărilor din Bărăgan;
- Dudești – sat Dudești Monumentul Deportatilor;
- Dudești – sat Tătaru – Rezervația ornitologică Lacul Tătaru se numără printre ariile protejate din județul Brăila, 91 specii de păsări caracteristice habitatelor de baltă și baltă-mlaștină, printre care și specii amenințate cu dispariția la nivel european, specii vulnerabile la modificări ale habitatului lor sau rare: sitarul de mâl (*Limosa limosa*), cioc întors (*Recurvirostra avosetta*), chirighița cu obraz alb (*Chlidonias hybridus*), fluierarul cu picioare roșii (*Tringa totanus*) etc.
- Zavoia – Mori cu aburi și moară de vânt (necesită a fi reabilitate și transformate în obiective turistice);
- Batogu-Cireșu – Casa Mariei Filotti (necesită a fi reconstituită și transformată în obiectiv turistic);
- Moară de aburi în Comuna Batogu;
- Biserica Șuțu, Școala de Arte și Meserii în Comuna Șuțești;
- Pădurea Camenița – arie protejată de interes național ce corespunde categoriei a IV-a IUCN (rezervație naturală tip forestier), situată pe teritoriul administrativ al comunei Șuțești;
- Depozitul de armăsari Râmnicelu din Comuna Râmnicelu;
- Comuna Gradiștea – Casa memorială Fănuș Neagu;
- Biserica Maxineni, Monument istoric;
- Comuna Vadeni sat Baldovinesti: Casa lui “Moș Dumitru” în care a copilărit Panait Istrati. Vadeni este și locul de naștere al lui Gheorghe Munteanu Murgoci, personalitate marcantă a geologiei și geografiei românești, luptător în timpul Primului Război Mondial, implicat energic în eforturile pentru unirea Basarabiei cu țara, implicat în eforturile duse la Paris pentru convingerea puterilor victorioase cu privire la legitimitatea întregirii teritoriale a României.

*Pescuitul pe Canalul
Filipoiu, aprox. 1930²⁷⁹*

²⁷⁹ Carte poștală necirculată din colecția Bibliotecii Naționale, Foto Zalevski, Brăila, Barajul cu leasa de prins pește Filipoiu, [193-].

Mănăstirea Măxineni ctitorie a Domnitorului Matei Basarab 1636-1637²⁸⁰

Documentele de arhivă scot la lumină existența pe teritoriul orașului Brăila, imediat după eliberarea lui de sub ocupația otomană (1829), a unor instalații tehnice preindustriale de măcinat cereale: mori cu tracțiune animală, mori de vânt și mori de apă. Dacă în anul 1832 statisticile consemnau doar 9 mori (5 de vânt și 4 acționate de cai), după trei decenii, odată cu mărirea teritoriului urban și creșterea numărului de locuitori, erau inventariate 219 (140 de vânt, 74 acționate de forța animalelor, două de apă și trei mori mecanice)²⁸¹.

Apariția morilor mecanice în a doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost un prim semn al declanșării procesului de dezvoltare a industriei românești. În Brăila principalele activități industriale s-au manifestat în special în apropierea portului. În anul 1832 existau la Brăila, trei poverne (instalații pentru fabricat rachiu sau spirt), 9 mori – dintre care 5 erau mori de vânt, iar 4 erau acționate de cai – și a câtorva ateliere în care se produceau lumânări și articole de uz casnic. „Mori cu vapor” erau mori mecanice de măcinat grâu care foloseau forța aburului.

Primele dintre acestea au fost folosite la Fabrica de pâine a italienilor Borghetti și Gerbolino, construită în anul 1857 pe terenul cuprins între Bulevardul Cuza, malul înalt al Dunării și Strada Unirii, iar spre nord ajungea până în apropierea Căii Călărașilor. Fabrica făcea parte dintr-un „complex industrial” care, în 1866, mai conținea: cinci mori cu localuri pentru cernutul făinii, o brutărie mecanică pentru fabricarea pesmeților cu termen îndelungat de păstrare, atelier de lăcătușerie și tâmplărie, spălătorie cu uscător.

Fabrica de făină Galiatzatos, înființată în anul 1875, se afla pe Strada Roșiori, în apropierea intersecției cu Strada Victoriei. După extinderea din anul 1908 și construirea liniei ferate care asigura legătura cu gara, moara a atins o capacitate de măcinare de 20 de vagoane zilnic.

²⁸⁰ Arhiepiscopia Dunării de Jos, Mănăstirea „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul”, Măxineni,

²⁸¹ Adina Popescu, „Brăila – orașul și câinii”, apărut în Dilema veche, nr. 352, 11-17 noiembrie 2010.

Clădirile împreună cu toate instalațiile au constituit aportul fraților Galiatzatos la Societatea Anonimă „Moara Românească”, cumpărată în anul 1938 de industriașul Sever Herdan.

Fabrica de măcinat făină Millas, amplasată la intersecțiile Bulevardului Independenței și Străzii Unirii cu Calea Galați, a fost construită în anul 1879, fiind dotată cu mașini de măcinat de fabricație engleză. Cuprindea mai multe corpuri: o clădire cu parter pentru administrație, clădire cu parter și etaj pentru depozitele de făină, iar moara și curățitorul erau instalate în alte două corpuri, cu trei și, respectiv, cinci etaje, aliniat în bordura străzii Unirii, în clădirea dinspre curte aflându-se sala mașinilor, cuptoarele și atelierele mecanice.

Dacă morile amintite au dispărut din țesutul urban al Brăilei, clădirile altor două mori, considerate cele mai mari și mai moderne din sud-estul Europei în perioada construcției lor, au rezistat până astăzi, în diferite stadii de conservare: fabricile de făină/morile Violatos și Valerianos & Lykiardopoulos. Fabrica de făină Violatos (monument istoric) a fost deținută de Panait Violatos cel care a proiectat și a construit cea mai modernă moară din sud-estul Europei, cu o mare capacitate de producție. Datorită motorului Gottlieb Luther (importat din Braunschweig/Germania), de 1.000 de cai putere, și electrificării, activitatea de producție se putea desfășura fără întreruperi, realizându-se până la 150 tone de făină pe zi. În iunie 1948, fondul industrial al Morii Violatos, aflat sub sechestru judiciar, a trecut în patrimoniul statului. Clădirea a fost dezafectată, dar i s-au repartizat alte destinații care au menținut-o în circuitul economic până în anul 2000. Fabrica automată de făină Valerianos & Lykiardopoulos (BR-II-m-B-02133 str. Vadul Rizeriei 2 – Moara Likiardopulos 1911-1912), amplasată în apropierea docurilor, a fost dată în folosință în decembrie 1912. Era apreciată drept cea mai mare și modernă moară din întreg Orientul. Clădirea monumentală, cu cinci niveluri, formată din corpuri articulate ca volume distincte, ocupă o suprafață de 11.000 mp. La inaugurare avea o forță motrice de 1.200 cai putere și o capacitate a

instalației de până la 40 de vagoane de grâu pe zi. Cea mai mare parte din producția de făină, de calitate superioară, era exportată în Turcia, Grecia, Algeria, Egipt. Fabrica automată de făină Valerianos & Lykiardopoulos a consolidat, prin performanțele sale tehnice și prin calitatea produselor, întâietatea Brăilei în industria morăritului. După naționalizarea din 1948, întreprinderea și-a continuat activitatea sub firma Fabrica de pâine „Nicolae Bălcescu”, având

în momentul privatizării în jur de 1.200 de angajați. Declinul ei a început după anul 2010, iar starea actuală a clădirii se apropie de colaps.²⁸²

Brăila are un real potențial turistic pentru un *Traseu al morilor* dar și al unui amplu circuit al instalațiilor și practicilor legate de cultivarea cerealelor, procesarea și producerea pâinii, gastronomia tradițională. Este necesară identificarea completă a acestora, inventarierea, cercetarea, restaurarea și punerea în valoare pentru turism, promovarea corespunzătoare, dezvoltarea de produse turistice mai complexe, dezvoltarea infrastructurii de vizitare.

8 Evidențierea disfuncționalităților, priorități de intervenții, propuneri de eliminare a disfuncționalităților

8.1 Sinteza disfuncționalităților și priorități de intervenții

Disfuncționalitățile prezentate și anterior în mod individual pentru fiecare obiectiv sunt prezentate sintetic în tabelele de mai jos împreună cu propunerile de eliminare sau diminuare a disfuncționalităților și prioritățile de intervenții. Situația juridică neclarificată constituie un impediment major pentru includerea obiectivelor în proiecte de restaurare/reabilitare&refuncționalizare cu consecințe dramatice pentru însăși existența monumentelor; de aceea se propune ca inclusiv exproprierea să fie luată în considerare acolo unde alte căi sunt epuizate. Conform legii patrimoniului activitățile și măsurile de protejare a monumentelor istorice se realizează în interes public, iar intervențiile asupra monumentelor istorice pot constitui cauză de utilitate publică.

La fel de important în ordinea priorităților sunt intervențiile de urgență necesare pentru cea mai mare parte a structurilor pentru a limita degradarea și pierderile ireversibile; punerea în siguranță, împrejmuirea, paza și montarea panourilor de avertizare sunt importante și necesare imediat; și în viitor, după finalizarea proiectelor de reabilitare vor fi necesare informații de siguranță în exploatarea traseelor turistice și de avertizarea asupra pericolelor.

8.2 Propunerile de eliminare/diminuare a disfuncționalităților

O parte a disfuncționalităților identificate trebuie abordate prin planuri de intervenții punctuale necesare a fi implementate imediat și pe termen scurt. Lipsa valorificării la adevăratul potențial al clădirilor clasate și neclasate cu pierderea unor oportunități de dezvoltare a funcției turistice a localităților și de dezvoltare durabilă pentru comunități aflate în stare socio-economic de declin reprezintă o disfuncționalitate ce trebuie abordată integrat și pe termen lung. Abordarea monumentului după restaurare și reabilitare presupune elaborarea Planurilor de Management și urmărirea permanentă a exploatării și menținerii în bune condiții a monumentelor; pentru protecția monumentelor poate fi luată în considerare clasarea în Lista Monumentelor Istorice. Pe termen mediu și lung se recomandă dezvoltarea unui Sistem de Management al Patrimoniului la nivelul Consiliului Județean; sunt disponibile sisteme digitale performante²⁸³.

²⁸² <https://arhitectura-1906.ro/2018/11/morile-abandonate-ale-brailei-repere-identitare-sau-fantome-ale-patrimoniului-industrial-dunarean/>

²⁸³ Total Business Land dispune de o astfel de aplicație care poate fi customizată pentru un management performant al patrimoniului la nivelul județului, permițând inventarierea, colectarea și procesarea datelor, generarea automată a rapoartelor cu privire la starea monumentelor.

Disfuncționalități	Măsuri propuse pentru eliminarea disfuncționalităților	Termen imediat/scurt/mediu/lung	Observații
Situația juridică nedefinitivă	Sunt disponibile următoarele opțiuni: Clarificarea juridică a proprietății Acord de parteneriat cu proprietarii în vederea implementării Proiectului de restaurare-refuncționalizare Dobândirea prin donație Achiziția monumentului Exproprierea	Scurt	Este necesară contractarea unui expert pentru clarificarea situației juridice a monumentului
Starea tehnică degradare progresivă, colaps, ruină	Stoparea/limitarea degradării prin Planuri de Intervenții de Urgență. Punerea în siguranță a monumentelor, împrejurimi, avertizări, asigurarea pazei.	Imediat	Pentru unele monumente se observă tendința de a vizita turistice ruine. Sunt necesare măsuri pentru vizitare în siguranță.
Expunerea la vandalizare și furt	Asigurarea pazei de către administrația locală. Aplicarea de sancțiuni prevăzute de lege pentru apărarea monumentului	Imediat	Obligație legală, indiferent de forma de proprietate.
Lipsa utilizării monumentelor clasate și neclasate – factor agravant pentru condiția monumentului, pentru mediul social și siguranța publică, prin crearea de zone degradate în interiorul comunităților cu efecte dezastruoase pe termen lung	Inițierea proiectelor de consolidare și restaurare și implementarea acestora prin derularea etapelor descrise în capitolul Ghid privind intervențiile necesare Inițierea de proiecte de regenerare urbanistică în zone mai extinse în jurul monumentelor cu recuperarea zonelor degradate spre folosul comunităților și asigurarea integrității vizuale a monumentelor; dezvoltarea infrastructurii de acces.	Mediu și lung	Este necesară dezvoltarea unui grup de lucru specializat în scriere de proiecte de finanțare, urmărind continuu oportunitățile de finanțare.
Lipsa valorificării la adevăratul potențial al clădirilor clasate și neclasate cu pierderea unor oportunități de dezvoltare a funcției turistice a localităților și de dezvoltare durabilă pentru comunități aflate în stare socio-economic de declin	Abordarea integrată a problematicii protecției patrimoniului cultural. Inițierea și derularea Proiectelor de restaurare și punere în valoare cu funcționalizarea adecvată nevoilor comunităților după cum este analizat în studiul de față, ca proiecte de dezvoltare durabilă. Dezvoltarea după restaurare și reabilitare a Planurilor de Management pentru Monumente și urmărirea permanentă a modului de implementare Propuneri de clasare în Lista Monumentelor Istorice Dezvoltarea unui Sistem de Management al Patrimoniului la nivelul Consiliului Județean (poate fi dezvoltat un sistem digital performant)	Mediu și lung	În contextul digitalizării administrației publice se recomandă implementarea unui Sistem de Management al Patrimoniului performant, digitalizat.

8.3 Infograficul priorităților de intervenții

Infograficul următor ne prezintă prioritățile intervențiilor.

Nr. crt.	Denumire	Cercetare preliminară	Intervenții de urgență	Achiziție / Expropriere / concesione / parteneriate	Studiu topografic	Certificat de urbanism	Relevu de arhitectură	Studiu geotehnic	Expertiza tehnica	Proiectare	Avize și Acorduri	Autorizația de construire	Punerea în opera
1	Conacul Orezeanu												
2	Ans. Conților de Roma												
3	Moșia Grossești												
4	Conacul Panas												
5	Conacul Lișcoteanca												
6	Conacul Petre Cavadia												
7	Conacul Șunu												
8	Conacul Gulianca												
9	Conacul Sihleanu												
10	Conacul Gurguieți												
11	Casa Costache Druganescu												
12	Conacul Cavadia												
13	Conacul Oțelanu												
14	Conacul Grigorescu Siliștea												
15	Conacul Chiscani												
16	Conacul Știrbey												
17	Drum 2 benzi, trasat												
18	Restaurari peisagistice												

LEGENDA:

	Realizat
	In curs de realizare
	Necesar si planificat
	Necesar dar neplanificat
	Nu este necesar
	Decizie Reconstituire

9 Ghid privind intervențiile necesare pentru restaurarea / reabilitarea conacelor și funcționalizarea turistică a acestora

Etapa preliminară

Informarea inițială a proprietarilor cu privire la Proiectul Consiliului Județean Brăilade restaurare/reabilitare a conacelor și includerea acestora într-un traseu turistic.

Stabilirea modalităților de dobândire a titlurilor de proprietate în vederea realizării investițiilor.

Parcurgerea procedurii legale de declarare a utilității publice a proiectului în cazul în care nu se va ajunge la un acord cu proprietarii și va fi necesară exproprierea.

Analiza împreună cu toți factorii interesați și decizia finală privind funcționalitățile ce vor fi adoptate pentru cele 16 conace (locuire, turistic, administrativ, social, cultural, educational, multifunctional etc).

Intervenții de urgență

Plan de Intervenții de urgență pentru clădirile aflate în stare de degradare.

Punerea în siguranța a obiectivelor pentru a stopa/limita degradările ulterioare. Asigurare pază, împrejmuire, avertizări pentru eventualii vizitatori asupra pericolelor.

Elaborarea și implementarea Proiectelor de restaurare/reabilitare și funcționalizare

Etapele orientative de lucru pentru proiectele de restaurare și reabilitare imobile (conace, amenajări peisagistice, infrastructură adiacentă).

Etapa elaborării studiilor

Se realizează studii de fundamentare, studii de fezabilitate, evaluări proprii;

În baza acestora se elaborează liste descriptive de lucrări necesare, schimbări în vederea destinației selectate pentru refuncționalizare;

În funcție de aceste evaluări preliminare se stabilesc etapele necesare pentru aplicarea în vederea obținerii autorizației de construire.

Extrasul de carte funciară

Este documentul care arată situația juridică a imobilului și eventualele sarcini înscrise în sarcina acestuia. Este un document obligatoriu a fi obținut pentru oricare dintre etapele de planificare și realizare a intervenției.

Achiziția monumentului, donația, exproprierea, concesiunea, stabilirea de parteneriate

Este obligatoriu ca imobilele asupra cărora se realizează intervenția să fie în proprietatea Titularului de proiect, în concesiune sau cel puțin să facă obiectul unor acorduri sau parteneriate care să permită realizarea de investiții cu gestionarea ulterioară a activității aducătoare de venituri.

Legislația pune la dispoziție și instrumentul exproprierii bunului vizat de un proiect de restaurare. Având în vedere situația alarmantă a monumentelor istorice aflate în stare de degradare autoritățile de reglementare au decis să includă lucrările de protecție și de restaurare a clădirilor din patrimoniul național și lucrările de interes public local de conservare și protejare a clădirilor de patrimoniu degradate în categoria lucrărilor de utilitate publică. Reglementarea este cuprinsă în Legea 233/2018, pentru modificarea și completarea Legii nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, necesară realizării unor obiective de interes național, județean și local. Această măsură oferă autorităților publice posibilitatea trecerii rapide în proprietatea publică a statului sau a unităților administrativ-teritoriale a imobilelor clasificate drept monumente istorice, care se află în stare de degradare și care au nevoie de reparații urgente, prin procedura simplificată de expropriere prevăzută în Legea 255/2010.

Pentru clădirile neclasate este necesară declararea în prealabil a utilității publice a proiectului. Cadrul legal pentru exproprierea proprietăților private este dat de Legea nr. 33/1994 privind Exproprierea pentru Cauză de Utilitate Publică. Această lege face în mod explicit în Articolul 6 la obiective de investiții sociale și culturale – menționând: *Sunt de utilitate publică lucrările privind: (...) clădirile și terenurile necesare construcțiilor de locuințe sociale și altor obiective sociale de învățământ, sănătate, cultură, sport, protecție și asistență socială, precum și de administrație publică și pentru autoritățile judecătorești; salvarea, protejarea și punerea în valoare a monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice, precum și a parcurilor naționale, rezervațiilor naturale și a monumentelor naturii; prevenirea și înlăturarea urmărilor dezastrelor naturale - cutremure, inundații, alunecări de terenuri; apărarea țării, ordinea publică și siguranța națională.*

În Articolul 7 se menționează de asemenea: *(1) Utilitatea publică se declară de către Guvern pentru lucrările de interes național și de către consiliile județene și Consiliul General al Municipiului București pentru lucrările de interes local. (2) Pentru lucrările de interes local care se desfășoară pe teritoriul mai multor județe, utilitatea publică este declarată de o comisie compusă din președinții consiliilor județene respective. În caz de dezacord, utilitatea publică în cauză poate fi declarată de către Guvern. (3) Pentru orice alte lucrări decât cele prevăzute la art. 6, utilitatea publică se declară, pentru fiecare caz în parte, prin lege. (4) Tot prin lege se poate declara utilitatea publică în situații excepționale, în cazul în care - indiferent de natura lucrărilor - sunt supuse exproprierii lăcașuri de cult, monumente, ansambluri și situri istorice, cimitire, alte așezăminte de valoare națională deosebită ori localități urbane sau rurale în întregime.*

Pentru această etapă se recomandă contractarea unor consultanți cu expertiză în domeniul clarificării situației juridice a imobilelor pentru investițiile propuse.

Studiu topografic

Pentru obținerea certificatului de urbanism (obligatoriu și acesta pentru etapele ulterioare de intervenție), este nevoie de un studiu topografic (ridicarea topografică a imobilului, prelucrarea informațiilor într-un plan de situație și într-un plan de detaliu);

Documentația care rezultă va conține informații despre forma, dimensiunile și amplasarea imobilelor (teren și construcții), numere topografice, rețele edilitare, etc.

Pentru ca această documentație să fie utilă la obținerea certificatului de urbanism, dar și în orice altă situație, studiul topografic va fi avizat de către Oficiul de Cadastru și Publicitate Imobiliară Brăila;

Studiul va fi necesar și în etapele de proiectare și avizare;

Certificatul de urbanism:

Certificatul de urbanism este un document de informare, care sintetizează avizele și acordurile necesare a fi obținute în vederea aplicării pentru obținerea Autorizației de construcție;

Certificatul de urbanism se solicită către autoritatea competentă (primăria UAT pe raza căreia se afla obiectivul de investiții);

În situația specială a monumentelor istorice sau a obiectivelor de investiții aflate în zone de protecție a monumentelor istorice, Certificatul de urbanism va face referiri la legislația specifică de respectat, inclusiv prevederi speciale stabilite la nivel local, cu indicații inclusiv despre gamele cromatice (respectarea unor anumite coduri de culoare), finisaje, materiale, etc. Toate acestea au scopul de a proteja monumentul istoric sau zona istorică, în particular, și, în general, de a asigura funcționalitatea, estetica și igiena țesutului construit.

Relevu

Relevu (schița detaliată, cu dimensiuni, cote, detalii de arhitectură și planimetrie) pentru restaurări și/sau reabilitări este o lucrare foarte specifică;

Prima etapă este reprezentată de relevu clasic: specialistul (inginer constructor, arhitect) va veni pe teren și va lua toate măsurătorile necesare, precum cotele încăperilor, dimensiunile tuturor golurilor, grosimile de pereți, va nota informații despre sistemul constructiv, tâmplarii, materialele utilizate, funcțiunile și alte aspecte relevante.

Ulterior, toate acestea vor fi redactate utilizând, de preferat, un software specializat;

Deasemenea, va fi realizat un relevu fotografic, acordând atenție sporită zonelor și elementelor unde vor fi necesare intervenții;

A doua etapă constă în relevu degradărilor. La fața locului, pe suportul pieselor redactate mai sus, se vor nota degradările existente cât mai detaliat și specific, menționând cauza naturală sau antropică. Apoi, și aceste informații vor fi digitalizate. Se vor observa și nota, după caz, fisuri de diferite naturi, infiltrații, alterări cromatice, exfolieri, vegetații parazitare, eflorescențe saline, starea sistemului pluvial, a tâmplăriilor, pardoselilor, etc;

Studiu geotehnic

Acesta cuprinde date de specialitate despre teren și imobil, fiind realizat de un inginer geolog. În situația reabilitărilor și/sau restaurărilor este necesar pentru a ști, în special, în ce stare se află infrastructura construcției. Pornind de la datele din acest studiu, se vor identifica și celelalte neajunsuri existente la nivel structural. În mod obligatoriu, se vor realiza sondaje deschise (dezveliri ale fundațiilor), cu notarea dimensiunilor, materialelor, stării de uzură, se va observa dacă există modificări de orizontalitate/verticalitate, dacă fundațiile existente respectă normele

actuale, dacă solul din zona perimetrală se prezintă în stare bună, adică fără prabușiri, împingeri, etc.

De cele mai multe ori este necesară realizarea unuia (sau mai multor) foraj pe teren. Datele colectate la fața locului vor fi analizate într-un laborator geotehnic atestat și vor fi însoțite de recomandări, după caz, pentru ca infrastructura construcției să fie „la zi”;

De cele mai multe ori, la imobile vechi fundațiile sunt subdimensionate, în urma studiului geotehnic rezultând cel mai adesea nevoia realizării unor subbetonari. Alteori se pot identifica tasări, caz în care se va recomanda consolidari locale ale terenului de fundare;

Expertiza tehnică

Acesta este studiul de specialitate care conține date și soluții constructive pentru restaurare și/sau reabilitare;

La realizarea acestei expertize contribuie toate elementele și studiile descrise la punctele anterioare;

În cele mai multe dintre situații, imobilele care fac obiectul lucrărilor de intervenție prezintă probleme la structura de rezistență, așadar expertiza tehnică va viza exigența A1 (rezistență mecanică și stabilitate) și va fi realizată în vederea consolidării;

Pe baza documentelor anterior realizate și a vizitei la fața locului, expertul va realiza o descriere generală a construcției și descrieri „pe părți”, în zonele de intervenție, cu soluțiile propuse, iar degradările vor fi, de asemenea, inventariate;

În situația construcțiilor cu statut de monument istoric, expertul tehnic va avea atestarea Ministerului Culturii, în domeniul restaurării de arhitectură;

Proiectul tehnic va respecta întocmai soluțiile prevăzute în expertiza tehnică și va fi semnat de expert, în caz contrar neputând fi considerat valid.

Proiectarea

Proiectul de arhitectură va conține piese scrise și piese desenate, expunând situația existentă și situația propusă.

Situația existentă va fi reprezentată de releveu care va evidenția și degradările și de partea de memoriu tehnic aferentă, iar situația propusă va descrie prin memoriu și partea grafică și rezultatul anticipat, incluzând și acele lucrări care nu fac obiectul aducerii „la zi” a structurii. Se vor explicita astfel materialele și finisajele care vor conferi imobilului o haină nouă, după caz:

- Noua învelitoare;
- Tâmplariile interioare și exterioare;
- Tencuieli, zugrăveli, pardoseli;
- Dacă se montează sau nu termosistem;
- Noi modalități de colectare a apelor pluviale, etc.
- Lista a cantităților necesare de materiale;
- Simulari 3D (randări);

- Proiectul structurii de rezistență se compune, deasemenea, din piese scrise și piese desenate; Tipologia acestora diferă în funcție de soluțiile constructive propuse în expertiza tehnică.
- În mod frecvent, va fi nevoie și de proiecte de instalații.
- Fiecare dintre aceste proiecte vor fi semnate și ștampilate de verificatori atestați, care vor adăuga referatul de verificare specific. Cerința de rezistență și stabilitate mecanică va fi, suplimentar, verificată de expertul tehnic, fapt ce atestă că au fost respectate soluțiile constructive din expertiza tehnică;
- Pentru monumentele istorice, documentația de proiectare presupune și redactarea unui studiu istoric. Studiul istoric va descrie evoluția în timp a construcției și va oferi date despre elementele cu valoare deosebită care trebuie protejate, va face referiri la tehnicile de punere în operă, etc.

Avizele si Acordurile

Acestea sunt stabilite prin Certificatul de urbanism și sunt necesare a fi obținute pentru a fi alăturate celorlalte documente și studii, în vederea obținerii Autorizației de construcție;

În situația monumentelor istorice, se adaugă Avizul Direcției de Cultură sau al Ministerului Culturii, în funcție de clasa monumentului, A (interes național) sau B (interes local). Documentația pentru obținerea acestui aviz este complexă și include, în primul rând, proiectul tehnic. Se adaugă studiul istoric, expertiza tehnică, documentația fotografică etc.

Autorizatia de construire

Documentația necesară, enumerată la punctele anterioare, se va depune la administrația locală, urmând analiza acesteia și autorizarea lucrărilor propuse.

Punerea în operă

Se realizează cu personal specializat, în baza proiectului tehnic și a Autorizației de construire; Fazele determinante, după specific, vor fi consemnate în procese verbale și ulterior vor figura în cartea tehnică a construcției, acel document definit ca totalitatea documentelor tehnice cu privire la proiectare, execuție, recepție și comportarea în timp a construcției.

După ce lucrările sunt realizate integral și conform proiectului tehnic, se va pregăti recepția finală prin convocarea comisiei. Dacă toți pașii precedenți au fost respectați, incluzând punerea în operă fără nicio abatere de la documentația tehnică, comisia va admite recepția.

Achizitie publică

Toate etapele descrise anterior vor face obiectul unor achiziții publice, în baza cărora se pot realiza diferite etape, în funcție de intențiile beneficiarului, bugete existente sau viitoare, strategii de dezvoltare locală.

Introducerea conacelor in circuitul turistic

Această etapă va avea în vedere:

- Achiziții dotări și echipamente pentru hoteluri și restaurante;
- Obținerea de licențe, autorizări, certificări necesare pentru deschiderea și funcționarea unităților de primire turistică și alimentație publică;
- Planuri de managementul monumentelor asigurând mentenanța și operarea acestora fără a compromite condiția și valoarea arhitecturală;
- Planuri de promovare, marketing, afiliere în rețele de operatori turistici, platforme și aplicații de rezervări, parteneriate cu agenții de turism, agenții de evenimente private și corporate;
- Proiecte adiacente pentru pregătirea forței de muncă și consultanță antreprenorială în domeniul industriei ospitalității.

10 Estimarea Costurilor

În tabelul de mai jos se regăsesc estimările de cost pentru fiecare obiectiv, cu următoarele precizări:

- Estimările sunt în lei valabile astăzi și nu includ creșterile de preturi prognozate pe anul în curs;
- Estimările fac referire la reabilitarea /restaurarea clădirilor și nu includ utilitățile respectiv dotările specifice destinației propuse.
- Clădirile anexă nu au fost luate în calculul estimărilor; în urma costul estimativ mediu luat în considerare fiind de 12.300 lei/mp;
- Suprafetele amenajărilor exterioare nefiind cunoscute pentru drumuri acces și amenajări peisagistice parcuri/gradini am estimat un cost per mp.
- Costurile de reabilitare a clădirilor având în vedere *opțiunea de restaurare pentru toate obiectivele*, indiferent de clasificarea lor, sunt aceleași. Această opțiune – de restaurare pentru toate conacele incluse în proiect, inclusiv a celor neclasate este justificată în cuprinsul studiului și vizează păstrarea caracteristicilor ce conferă autenticitate și valoare bunului cultural, trăsături fără de care potențialul de punere în valoare turistică este diminuat.
- Totalul calculat nu estimează costurile de achiziție ale construcțiilor; cifrele sunt strict orientative iar pentru o determinare precisă se impune realizarea unor studii de fezabilitate și documentații de tip DALI.

Nr. crt.	Denumire	Sup. UTILITĂ ÎNDEPLINĂ (mp)	Sup. CONSTRUCȚIE ÎNDEPLINĂ (mp)	Nivel înălțime	Stare imobil	Destinație propusă	Cost aproximativ unitar conservare stadiu existent (lei / mp fără TVA)	Valori estimate pentru conservare clădire la stadiul existent (lei fără TVA)	Costuri estimate înregistrare și pază (lei fără TVA)	Valoare estimată reabilitare / restaurare clădire conform destinației propuse (lei fără TVA)
1	Conacul Orezeanu	400,00	n/a	D+P+E	colaps	pensiune restaurant spații evenimente	12.478	4.513.620	1.244.086	14.534.051
2	Ansamblul Conșilor de Roma	873,50	n/a	P+E	precară	multiple funcții - hotel, spații evenimente	12.478	3.231.831	969.543	10.579.578
3	Moșia Grossești	220,00	n/a	P	precară	moară funcțională / pensiune / restaurant	12.478	865.830	219.749	2.664.576
4	Conacul Panas	n/a	n/a	P+E	în curs de reabilitare de către proprietar	pensiune / sediu firma / ferma	n/a ²⁸⁴	n/a	n/a	în curs de reabilitare de către proprietar
5	Conacul Lișcotanca	164,00	n/a	P+E	avansat degradată	muzeu viu, locuibil	12.478	1.942.490	562.747	6.356.225
6	Conacul Petre Cavadia	n/a	n/a	P	funcțional, menținută	pensiune	n/a	n/a	n/a	clădire funcțională
7	Conacul Șutu	n/a	300,00	P+E+Pod	precară	domeniu turism + multifuncțional	12.478	2.987.567	987.798	11.137.500
8	Conacul Gulianca	225,00	n/a	P+E+T	bună, în funcțiune 60%	punct de informare turistică	12.478	890.988	221.999	2.894.979
9	Conacul Sihleanu	225,00	n/a	P+E	precară	fermă - pensiune agroturistică	12.478	2.807.550	841.799	9.798.656
10	Conacul Gurguieți	n/a	399,00	P	bună	han moară funcțională restaurant	12.478	937.872	293.577	3.937.625
11	Casa Costache Druganescu	1.200,00	n/a	D+P+E	precară	hotel, restaurant, spații evenimente	12.478	3.931.660	1.155.799	13.131.661
12	Conacul Cavadia	n/a	n/a	P	precară	centru cultural multifuncțional	12.478	n/a	n/a	n/a

²⁸⁴ Nu există detalii de suprafață utilă sau construită, sau nu mai există imobilul, ca atare nu se pot aproxima costurile de intervenție

Nr. crt.	Denumire	Sup. UTILĂ identificată (mp)	Sup. CONSTR. identificată (mp)	Nivel înălțime	Stare mobil	Destinație propusă	Cost aproximativ unitar conservare cladire existent (lei / mp fără TVA)	Valori estimate pentru conserv. cladire la stadiul existent (lei/fara TVA)	Costuri estimate împreună și pază (lei fără TVA)	Valoare estimată reabilitare / restaurare cladire conform destinației propuse (lei fără TVA)	
13	Conacul Oțeleanu (Conacul Fundației Carol)	n/a	n/a	P+E+M	precară /grav avariată	hotel, restaurant, spații eventimente	12.478	n/a	n/a	n/a	
14	Conacul Vladimir Grigorescu Siliștea	n/a	620,00	P	precară		12.478	1.521.710	691.612	7.672.813	
15	Conacul Chiscani	51,95	n/a	P+2E	menținut ca structură dar grav alterat arhitectural	penstune și restaurant	12.478	1.610.760	383.228	4.026.901	
16	Conacul Știrbey	n/a	n/a	P+2E	nu mai există săpatură, strat de baza piatră, piatră spartă compactată, asfalt 2 rânduri	reconstituire conac	12.478	n/a	n/a	n/a	
17	Drum 2 benzi, trasat (aprox. 250km de drum)	1.750.000	n/a		căi de acces, conexiuni cu drumurile principale		320	n/a	n/a	560.000.000	
18	Restaurări peisagistice	50.000	n/a		complet distruse	lucrări amenajări peisagistică	64,35	n/a	n/a	3.217.500	
COST ESTIMATIV PENTRU STRUCTURILE PENTRU CARE NU EXISTĂ DETALII REF. LA DIMENSIUNI, SUPRAFEȚE (POZ. 12, 13 SI 16)							5.825.049		1.747.370	20.015.669	
TOTAL ESTIMATIV PENTRU REABILITARE CLĂDIRI, RESTAURĂRI PEISAGISTICE ȘI RECONVERSIE / FUNCȚIONALIZARE (lei, fara TVA)											109.967.734
TOTAL ESTIMATIV PENTRU REABILITARE CLĂDIRI, INFRASTRUCTURĂ AFERENTĂ (INCLUSIV CĂI DE ACCES) ȘI RECONVERSIE / FUNCȚIONALIZARE (lei, fără TVA)											669.967.734

11 Identificarea modalităților și a surselor potențiale de finanțare

Ministerul Culturii derulează credite, granturi și finanțări dedicate investițiilor în patrimoniu astfel:

a) Împrumuturile BDCE pentru obiective culturale de investiții

Ministerul Culturii a primit un sprijin financiar de la Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei în valoare de 216 milioane de euro pentru investiții în mostenirea istorică și culturală a României.²⁸⁵ Acest împrumut susține proiectul privind reabilitarea patrimoniului construit și modernizarea unor clădiri culturale din România.

b) Finanțările din Timbrul Monumentelor Istorice

Ministerul Culturii, prin Institutul Național al Patrimoniului, a lansat sesiunea I/2022 a Timbrului Monumentelor Istorice cu un buget total de 5.000.000 lei. Se acordă finanțări nerambursabile pentru proiecte care au ca scop restaurarea, întreținerea, protejarea și promovarea monumentelor istorice.²⁸⁶

c) Planul European

Consiliul Miniștrilor Culturii și ai Audiovizualului a adoptat în luna noiembrie 2018, *Planul de lucru în domeniul culturii pentru perioada 2019-2022*. Au fost votate **cinci priorități** ale cooperării europene în sfera politicilor culturale: sustenabilitatea și durabilitatea patrimoniului cultural; coeziunea și bunăstarea; un ecosistem pentru susținerea artiștilor, profesioniștilor din domeniul cultural, creativ și conținutul european; egalitatea de gen; relațiile culturale internaționale.²⁸⁷ Pentru implementarea celor 5 priorități este nevoie de o nouă rezoluție adaptată contextului mondial actual generat de pandemia covid 19.

d) Strategia de țară BERD

Politica Bancii Europene de Reconstrucție și Dezvoltare susține explorarea investițiilor în Patrimoniul cultural, infrastructura durabilă și dezvoltarea regională prin focusarea investițiilor în zonele defavorizate. Strategia de țară 2020-2025 a BERD a fost aprobată în 23 aprilie 2020 și are ca obiectiv sprijinirea dezvoltării proprietăților și a turismului, a regenerării urbane incluzive, îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor și dezvoltarea holistică a regiunilor bogate în cultură și patrimoniu. Până la 30.11.2021, BERD a acordat României un sprijin financiar în sumă cumulată de aproximativ 8,588 miliarde euro, în cadrul a 481 proiecte.²⁸⁸

e) Fondul Ambasadorial pentru Conservarea Obiectivelor Culturale (AFCP)

Biroul de Diplomatie Publică al Ambasadei SUA prin Fondul Ambasadorial pentru Conservarea Obiectivelor Culturale ofera granturi cu sume între 10.000 și 500.000 de dolari pentru proiecte depuse până la 7 aprilie 2022. Tema proiectelor susținute este conservarea obiectivelor culturale precum: clădiri istorice și situri arheologice, obiecte și colecții

²⁸⁵<https://coebank.org/en/news-and-publications/news/ceb-approves-216-million-for-investments-in-romania-historical-and-cultural-heritage/>

²⁸⁶ <https://patrimoniu.ro/noutati/item/1067-lansam-un-nou-apel-de-proiecte-finantate-prin-timbrul-monumentelor-istorice-sesiunea-i-2022>

²⁸⁷ Jurnalul oficial al Uniunii Europene, 21.12.2018, pag 13.

²⁸⁸ <https://www.ebrd.com/where-we-are/romania/data.html>

culturale/de patrimoniu, obiecte arheologice si etnografice, pictură, sculpturi, manuscrise, muzica tradițională, meșteșuguri.²⁸⁹

f) Europa creativă

Programul *Europa Creativa* a lansat în 2021 apeluri de finantare sub egida Comisiei Europene avand scopul de a imbunatati cooperarea intre organizatiile culturale, de a creste dimensiunea culturala si de a incuraja dezvoltarea practicilor inovatoare la nivel european.

Proiectele pentru arhitectura trebuie sa indeplineasca urmatoarele conditii: comunicarea si medierea intre cetateni si reprezentanti în design si constructii de cladiri.

Pentru sectorul mostenirii culturale este nevoie de o consolidare a angajamentului cu oamenii în comunicarea, interpretarea si prezentarea mostenirii culturale si mai este necesara dezvoltarea relatiei dintre audienta si reprezentantii domeniului cultural luand în considerare implicarea tehnologiei si a continutului digital. Digitalizarea mostenirii culturale, a siturilor si a conacelor include folosirea 3D si a inteligentei artificiale.

Granturile sunt între 200.000- 2.000.000 euro în functie de categoria proiectului²⁹⁰

PNRR

In Partea II, componenta 5 “Valul renovării” este prevăzut a avea un buget de 2.200 mil. Euro fara TVA.

Investițiile din cadrul acestei componente sunt denumite: I4. - Economie circulară și creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice și sunt detaliate astfel:

I4.a Susținerea eficienței energetice prin dezvoltarea și testarea de materiale noi și soluții tehnologice a clădirilor istorice

I4.b Dezvoltarea aptitudinilor profesionale în vederea intervenției pe clădiri istorice

I4.c Susținerea economiei circulare prin crearea unui centru-pilot pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice provenite din demolări legale

I4.d Susținerea economiei circulare prin asigurarea întreținerii regulate a clădirilor istorice

O parte importantă a fondului construit existent este compus din clădiri cu valoare culturală, clasate ca monumente istorice, susceptibile de a fi clasate ca monumente istorice sau care formează zone construite protejate, iar Ministerul Culturii va asigura implementarea acestei reforme.

„Renovation wave”/Valul renovării va avea impact asupra patrimoniul construit compus, conform legislației în vigoare, din clădiri istorice cu valori culturale, identificate ca monumente istorice, clădiri situate în zone de protecție ale acestora sau susceptibile de a fi clasate ca monumente istorice (stabilite prin documentații de urbanism), precum și cele aflate în zone construite protejate. În acest context, organizații internaționale de anvergură cu profil ecologic și cultural - Climate Heritage Network, Europa Nostra și ICOMOS - au dezvoltat „European

²⁸⁹<https://www.fonduri-structurale.ro/stiri/27677/finantare-de-pana-la-500-000-de-dolari-in-cadrul-fondul-ambasadorial-pentru-conservarea-obiectivelor-culturale>

²⁹⁰ <https://ec.europa.eu/culture/document/overview-creative-europe-calls-proposals-2021-culture-strand>

Heritage Green Paper”un document de politică prin care este abordat rolul esențial pe care patrimoniul cultural îl joacă în transformarea verde a Europei, al cărui scopul este crearea unui cadru pentru acțiunile de transformare climatică din sectorului cultural.²⁹¹

Fonduri europene 2021-2027

POR 2021-2027. Axa prioritară O regiune cu comunități prietenoase cu mediul
Obiectivul specific Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de sera

Tipul operațiunii: sprijin în vederea îmbunătățirii eficienței energetice a clădirilor publice, inclusiv a clădirilor identificate ca monumente istorice, măsuri de consolidare structurală, în funcție de nivelul de expunere și vulnerabilitatea la riscurile identificate, raportat la zona seismică, măsuri privind reabilitarea/modernizarea instalațiilor electrice, de alimentare cu apă și de ventilare din aceste clădiri care să contribuie la reducerea consumului de energie și creșterea performanței energetice, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin ce contribuie la creșterea ponderii de surse regenerabile în consumul de energie al acestor clădiri

Beneficiari:

Parteneriate între UAT, inclusiv UAT județ

Autorități publice centrale cu clădiri publice la nivel regional,

Parteneriate cu alte instituții publice locale sau centrale

Buget: 101.617.000 euro

Axa prioritară O regiune cu turism sustenabil

Obiectiv specific Creșterea rolului culturii și turismului în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea socială

Tipul operațiunii Acțiunea 1 - Dezvoltarea durabilă a comunităților rurale prin punerea în valoare a potențialului lor turistic natural și cultural. Îmbunătățirea infrastructurii de turism în zone cu potențial turistic valoros din mediul rural respectiv valorificarea atracțiilor turistice, amplasarea de panouri informative pe traseele turistice, amenajarea de adăposturi și refugii turistice dotate corespunzător pentru situații de urgență. Conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural UNESCO și de clasa A localizat în mediul rural prin: restaurarea, consolidarea, protecția și conservarea monumentelor istorice; Digitalizarea obiectivelor de patrimoniu restaurate. Dezvoltarea de planuri de conservare și mentenanță a obiectivelor de patrimoniu și sprijin pentru activitățile de dezvoltare a planurilor de interpretare pentru public.

Beneficiari UAT, Parteneriate între UAT, ONG, autorități publice centrale, unități de cult, autorități centrale

Buget: 21.264.508 eur

Ministerul Dezvoltării și Lucrărilor Publice

Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației finanțează subprogramul “Asezăminte culturale” din cadrul Programului național de construcții de interes public sau

²⁹¹ <https://mfe.gov.ro/pnrr/>

social prin Campania Nationala de Investitii. 2.157 de obiective de investiții sunt în curs de renovare.

Prin **Ministerul Economiei și Antreprenoriatului** se derulează Programul multiannual de dezvoltarea a destinațiilor turistice.

De asemenea, așa cum a fost evidențiat pe parcursul studiului, există opțiunea de a implica investitori privați dornici să finanțeze reabilitarea unor bunuri culturale ca formă de implicare socială în comunitățile locale în care își desfășoară activitatea; indiferent de modalitățile de implicare – programe de Responsabilitate Socială, sponsorizare, donații, mecenat etc. acestea se vor implementa cu respectarea legislației în vigoare și cerințelor de guvernare și transparență ale companiilor. Pot exista de asemenea actori privați cu experiență în sectorul HORECA și care să dorească să opereze un obiectiv reabilitat care aparține unei unități administrativ teritoriale și care a fost refuncționalizat ca structură de primire turistică sau restaurant, bistro, cafenea; selecția și atribuirea acestora se va face cu respectarea procedurilor legale; prin parteneriatele încheiate administrațiile locale se vor asigura că au stabilit prevederi referitoare la buna administrare a monumentului/bunului, păstrarea acestuia în bune condiții, responsabilități clare cu privire la întreținerea, intervențiile asupra cladirilor; stabilirea modalității de încasare a chiriei și a unei părți din veniturile realizate care să fie utilizată pentru mentenanța monumentului astfel încât operarea să aducă beneficii monumentului și comunităților prin creșterea veniturilor aduse în bugetul local.

12 Prognoze, scenarii sau alternative de dezvoltare

Prognoze

Luând în considerare oportunitățile de finanțare care se deschid în prezent, voința și capacitatea instituției Consiliului Județean Brăila de a valorifica potențialul conacelor brăilene, energia pozitivă existentă în comunitățile locale și în spiritul public la nivelul județului de a readuce la viață bunuri culturale ce au modelat istoria comunităților și de a le adapta nevoilor și aspirațiilor contemporane, anticipăm că proiectul de restaurare-refuncționalizare a celor 16 conace care fac obiectul prezentului studiu va fi implementat și va aduce beneficii semnificative comunităților locale.

Proiectul va avea un impact pozitiv în sine prin salvarea valorilor de patrimoniu, dar și beneficii economice, sociale și culturale majore la nivelul Județului Brăila și pentru comunitățile în care va fi implementat prin:

- Îmbunătățirea imaginii Județului Brăila și a atractivității turistice a județului;
- Îmbunătățirea infrastructurii fizice și turistice a zonelor urbane și rurale studiate;
- Crearea de locuri de muncă – atât pe perioada reabilitării conacelor, cât și ulterior în sectorul serviciilor pentru turism;
- Dezvoltarea antreprenoriatului local;
- Diversificarea economică a zonei rurale a Județului Brăila, în prezent predominant mono-agricolă;
- Inversarea declinului populației prin crearea unor zone rurale modernizate și regenerate urbanistic în care tinerii își vor dori să rămână sau să revină;
- Revitalizarea tradițiilor, obiceiurilor, atașamentului față de valorile trecutului, sentimentului identitar;
- Îmbunătățirea condițiilor generale de viață, a percepției și sentimentelor locuitorilor față de așezarea în care trăiesc.

Scenarii sau alternative de dezvoltare

Scenariul sau opțiunea de inacțiune nu poate fi luată în considerare. Necesitatea de a acționa derivă din obligații legale. Legea incumbă obligații de păstrare și punere în valoare a monumentele clasate și neclasate.

Pe de altă parte necesitatea proiectului derivă din considerente subliniate îndeajuns în cuprinsul lucrării referitoare la crearea de oportunități de dezvoltare pentru comunitățile rurale în declin și îmbătrânire demografică și situate într-o zonă mono-economică, predominant agricolă.

13 Concluzii

Județul Brăila dispune de importante resurse naturale și culturale ce pot fi puse în valoare pentru turism.

Consiliul Județean își propune elaborarea și implementarea unui amplu proiect de restaurare și valorificare turistică a conacelor din teritoriul său. În această etapă sunt identificate și analizate 16 structuri în diferite stadii de existență, de la dispărute până la stadiul de colaps sau la clădiri încă existente, dar nefuncționale sau încă funcționale cu diferite destinații în prezent (locuință, fermă, primărie sau sediu de agenție agricolă) fără funcție turistică.

Pornind de la analiza situației existente, studiul evaluează opțiunile ce pot fi luate în considerare și prezintă opțiuni de refuncționalizare, Planuri de măsuri și intervenții pentru fiecare obiectiv corelat cu analiza nevoilor de dezvoltare ale comunităților cu care conacele și-au împlinit destinele.

Proiectele de restaurare – reabilitare și valorificare a patrimoniului cultural exprimă interesul public și contribuie la dezvoltarea socială și economică.

Investițiile în patrimoniu și în valorificarea turistică a acestuia contribuie la dezvoltarea economică a comunităților, cu efecte de multiplicare în alte sectoare economice.

Patrimoniul cultural este o valoare în sine și în același timp are potențial de a crea valoare economică. Peste 300 000 de persoane din Europa sunt angajate în sectorul patrimoniului cultural și 7,8 milioane de locuri de muncă din Europa sunt legate indirect de acest sector; în Anul European al Patrimoniului Cultural (2018) au avut loc peste 23 000 de evenimente, implicând peste 12,8 milioane de persoane.

Conform documentelor de politici europene în domeniu, turismul cultural durabil are un potențial semnificativ de a genera creștere economică și locuri de muncă în UE; patru din zece turiști aleg destinația pe baza a ceea ce oferă aceasta din punct de vedere cultural; promovarea turismului cultural trebuie realizată într-o manieră incluzivă în raport cu comunitățile locale și economiile, cu stilurile de viață și tradițiile și trebuie să asigure un echilibru între exigențele economice, sociale, culturale și de mediu.

Oportunități de finanțare

Fondurile alocate prin PNRR, prin exercițiul financiar 2021-2027 constituie oportunitatea de a crea noi condiții favorabile pentru investiții în patrimoniul cultural din Fondurile structurale și de investiții europene.

Studiul Trasee ale conacelor este o demonstrație a modului în care patrimoniul devine resursă de dezvoltare pentru comunități.

Refuncționalizarea Conacelor trebuie întemeiată pe o *experiență autentic-istorică*, documentată, a ceea ce a însemnat un întreg complex cultural care a cristalizat un mod de viață și a dat expresie aspirațiilor elitei românești din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX. Recuperarea și punerea în valoare a moștenirii culturale istorice este o componentă esențială în construcția destinației turistice și a brandului local, deoarece patrimoniul, cum spun experții în branding și marketing turistic *conferă autenticitate mărcii locale*. Acest tip de

cercetare-documentare a memoriei locurilor și care fac semnificative obiectivele de patrimoniu trebuie continuate.

Alternativa față de opțiunea de realizare a proiectului

Trebuie să fim deplini conștienți că față de situația existentă a conacelor (neglijare, ruină, colaps) etapa imediat următoare prin decizia de inacțiune este dispariția. Trebuie să înțelegem semnificația a ceea ce se va pierde prin consecințele inacțiunilor. Conacele sunt expresia diversității de expresie arhitecturală în spațiul rural, parte a unei moșteniri culturale mai complexe, câteva secole de istorie care ne-au vorbit prin limbajul arhitectural cu implicații la nivelul istoriei naționale și europene. În același timp conacele fac parte din peisaje rurale al căror caracter unic va fi transformat ireversibil prin dispariția arhitecturii tradiționale reprezentative.

Din această perspectivă nu există opțiunea de inacțiune.

Beneficiile așteptate ale proiectului

Anticipând că proiectul va fi implementat, apreciem că va avea un impact pozitiv în sine prin salvarea valorilor de patrimoniu, dar și beneficii economice sociale și culturale majore pentru comunitățile în care va fi implementat prin:

- Îmbunătățirea infrastructurii fizice și turistice a zonelor urbane și rurale studiate;
- Crearea de locuri de muncă, dezvoltarea antreprenoriatului local;
- Inversarea declinului populației prin crearea unor zone rurale modernizate și regenerate urbanistic în care tinerii își vor dori să rămână sau să revină;
- Revitalizarea tradițiilor, obiceiurilor, atașamentului față de valori, sentimentului identitare;
- Îmbunătățirea percepției și sentimentelor locuitorilor față de așezarea în care trăiesc.

Se recomandă în continuare:

Dialogul și parteneriatul cu proprietarii. Înțelegerea valorii și importanței patrimoniului clasat și neclasat

Dialogul cu proprietarii trebuie continuat; deciziile luate amiabil, încheierea de parteneriate cu proprietarii privați sunt durabile și au o valoare socială mai înaltă. Sancțiunile și exproprierea ar trebui să fie luate în considerare numai ca ultim resort. Discuțiile trebuie concentrate pe înțelegerea valorii și importanței patrimoniului clasat sau neclasat, pe responsabilitățile pe care le avem cu toții față de bunurile de patrimoniu clasat sau neclasat, dincolo de forma de proprietate; pe importanța funcționalizării și utilizării bunului, pe beneficiile ce pot rezulta pentru toate părțile; explicarea intervențiilor ce sunt permise asupra acesteia și ce consecințe pot avea intervențiile neconforme. Rolul arhitectului este esențial, dar și al autorităților care eliberează avize și autorizații. De multe ori proprietarii s-au documentat și dețin documente (arhive de familie, materiale foto) și informații cu privire la istoria proprietății.

Cercetarea de arhivă

Primul pas înaintea oricărei intervenții asupra unui obiectiv cu valoare arhitecturală este cercetarea de arhivă. Documentarea trebuie să vizeze atât existența unor planuri de arhitectură – luând în considerare faptul că unele obiective au fost atât de transformate încât nu se mai

poate recunoaște un stil arhitectural, o coerență pe care au avut-o inițial – cât și aspecte vizând relaționarea monumentului cu contextul mai larg, satul, moșia, Biserica, Școala.

Destinațiile de refuncționalizare trebuie să fie adecvate nevoilor contemporane și viabile economic

O primă parte a conacelor din Județ vor fi restaurate și refuncționalizate păstrând valoarea arhitecturală dar corespunzător cu nevoile contemporane ale comunităților locale și turiștilor, călătorilor de azi. Conacele și grădinile, parcurile din cadrul ansamblurilor vor fi puse în valoare pentru turism cultural, istoric, gastronomic, industriei creative. În grădina Ansamblului Conților de Roma va fi organizat un festival internațional de jazz Jhonny Răducanu care va face conacul la fel de vestit ca Bonțida din Județul Cluj unde are loc anual Festivalul Electric Castle, eveniment cu recunoaștere internațională și impact economic major. Restaurarea & refuncționalizarea conacelor pentru valorificare turistică - hoteluri, restaurante, spații pentru expoziții, evenimente, dezvoltarea antreprenoriatului în sfera serviciilor conexe turismului.

Proiecte de pregătire a forței de muncă și stimularea inițiativelor antreprenoriale pentru sectorul turistic și industriei creative

O disfuncție majoră pentru realizarea cu succes a proiectului o constituie stadiul incipient al dezvoltării turistice a localității – incluzând atât infrastructura, dar și oferta de servicii, pregătirea forței de muncă în acest domeniu; o problemă cu atât mai sensibilă cu cât produsul turistic – prin conceptul acestuia, cel de turism nobiliar – țintește categorii cu așteptări ridicate și promite standarde ridicate ale serviciilor.

Se recomandă de aceea implementarea unor proiecte de pregătire a forței de muncă pentru sectorul HORECA cu finanțări din fondurile europene 2021-2027.

Programe de educație pentru patrimoniu în comunități

Comunitățile trebuie consultate și implicate în toate etapele proiectului; fără înțelegerea valorii și importanței obiectivului de patrimoniu în comunități clădirile restaurate vor ajunge în scurt timp în aceeași situație ca în prezent.

Cooperarea transdisciplinară

Experiența grupurilor de lucru pentru salvarea și restaurarea conacelor arată că pentru determinarea celor mai bune abordări de intervenție și refuncționalizare este necesară cooperarea transdisciplinară, reflex al unei societăți sănătoase; acest lucru este valabil și pentru succesul implementării proiectului: în cadrul echipei de proiect juristii, experții, decidenții, proprietarii vor trebui să colaboreze în găsirea soluțiilor.

Îmbunătățirea infrastructurii fizice și turistice a comunităților locale

- Continuarea implementării proiectelor de îmbunătățire a infrastructurii fizice, sociale, de turism și agrement;
- Pregătirea capacității administrației locale pentru pregătirea proiectelor și atragerea de finanțări în exercițiul financiar 2021-2027, PNRR și alte oportunități pentru finanțare care vor apărea;

- Susținerea antreprenoriatului local, orientarea acestuia spre activități care să îmbunătățească funcția turistică a localităților;
- Pregătirea și dezvoltarea forței de muncă pentru funcția turistică a localității;
- Colaborarea cu specialiștii Muzeului Brăila pentru cercetarea și valorificarea tradițiilor legate de principalele ocupații – pescuit, agricultură, gastronomia locală;
- Identificarea unor *gospodării reprezentative* în care modul de viață tradițional să fi fost păstrat încă viu.
- Organizarea în comunități - prin colaborarea cu școala, bisericile, organizațiile și asociațiile a unor expoziții a tradițiilor locale / Muzeu în aer liber.

Managementul Proiectului

Proiectul va avea nevoie de o coordonare/Management de proiect de la nivelul instituțiilor județene, comunitățile rurale nu dispun de capacități pentru a asigura gestionarea unor proiecte atât de complexe.

14 Bibliografie selectivă

- Bellessort A., *La Roumanie Contemporaine*, Paris, ed. Perrin et C-ie, 1905.
- Cantacuzino, G.M., *Arhitectura demnității*, 05/07/2016, Romanian Cultural Institute, London.
- Cernovodeanu P., Bușă Daniela, (coordonatori), *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea*, Serie Nouă, Volumul I (1801-1821), Volumul II (1822-1830).
- Cernovodeanu P., Constantiniu F., *Constantin Brâncoveanu*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1989.
- Demidov A., (1812-70), *Voyage dans la Russie meridionale et la Crimée par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie executé en 1837, sous la direction de M. Anatole de Demidoff, par M. de Sainson, Le Play, Huot, Leveille, Raffet, Rousseau, de Nordman et Du Ponceau*, volumul I, Paris, 1838-1848.
- Gane C., *Trecute de vieți de doamne și domnițe*, Editura Humanitas, București, 2018.
- Garoflid C., *Agricultura veche. Condițiile economice, tehnice și sociale ale agriculturii mari din stepa de răsărit înainte de expropriere*, Tiparul Cartea Românească, București, 1943.
- Glăvan V., *Geografia turismului în România*, Ed. Fundației "România de Măine", 1995.
- Glăvan V., *Turism rural. Agroturism. Turism durabil. Ecoturism*, Editura Economică, București, 2003.
- Ioanid I., *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, Vol. I 1949, 1952—1954, Editura Albatros, 1991.
- Ion Narcis Dorin, *Destinul unor reședințe aristocratice în primul deceniu al regimului comunist (1945-1955)*, Narcis Dorin Ion, "Destinul unor reședințe aristocratice în primul deceniu al regimului comunist", International Symposium Monumentul, Iași, Romania, 2009.
- Ion Narcis Dorin, *Elitele și arhitectura rezidențială în Țările Române (sec. XIX-XX)*, București, Editura Oscar Print, 2011.
- Ionescu-Gură Nicoleta, *Stalinizarea României. Republica Populară Română: 1948- 1950*, Editura All, 2005.
- Iorga Nicolae, *România mamă a unității naționale. Cum era până la 1918*. Volumul 2 - Moldova și Dobrogea, București, 1940.
- Iosipescu Raluca, Iosipescu S., *Conacul Conților De Roma din Comuna Viziru*, Jud. Brăila, în Revista Monumentelor Istorice, Anul LXXXI, nr. 1-2, nr. 2015-2016 (12), pp. 50-58.
- Ivlampie Ivan, *Comunitatea ortodoxă de rit vechi, între tradiție, modernitate și globalizare în - Cultura rușilor lipoveni în context național și internațional*. Vol. 6, Culegere de comunicări prezentate la Simpozionul științific internațional al CRLR, desfășurat la Tulcea, 12-16 iunie 2013, Editura CRLR, București, 2013, p.140-145
- Jurcea-Negrilești Gh., *Troica amintirilor: sub patru regi*, Editura Cartea Românească, 2002.
- Kogălniceanu M., *Carte de bucate boierești. 200 rețete cercate de bucate, prăjituri și alte trebi gospodărești*, Editura Dacia, Cluj, 1973.
- Lee, K.-H., Packer, J. & Scott, N., *Travel lifestyle preferences and destination activity choices of Slow Food members and non-members*, Tourism Management, 2015, citat de Nicula V., în *Tehnologie hotelieră și de restaurant*,
- Manolache D., *Conacul Conților de Roma din satul Viziru*, Ziarul Lumina, 15 iulie 2014.
- Marian S. Fl., *Sărbătorile la români*, Editura Fundației Culturale Române, 1994
- Marinache Oana, *Reședințele Știrbey din București și Buftea. Arhitectura și decorația interioară*, Editura ACS.
- Mihăescu P. E., *Tutumul în trecutul Țării Românești și al lumii întregi*, Cartea Românească, București, 1931.
- Munteanu I., *Monografia rușilor lipoveni din Brăila. Pescuitul, activitate tradițională*, Ed. Proilavia, Brăila, 2015.
- Munteanu I., *Monumentele istorice ale orașului Brăila*, Editura Proilava, Brăila 2016.

- Munteanu I., *Nume de sate din județul Brăila*, 2012.
- Munteanu I., *Portul Brăila mărire și decădere*, Proilava, Brăila, 2013.
- Munteanu I., *Stradele Brăilei*, Editura Ex Libris, Brăila, 2005.
- Munteanu I., *Pe urmele vechilor conace brăilene – documente pentru viitor*, Proilava, Brăila, 2019.
- Nicula V., *Tehnica operațiunilor de turism*, Editura Universității Lucian Blaga din Sibiu, 2015
- Nicula V., *Tehnologie hotelieră și de restaurant*, Editura Universității Lucian Blaga din Sibiu, 2019
- Pavel M.A., *Colecția stare civilă din București – izvor de informații genealogice. Registrele de căsătorii*, Revista istorică, Tom XX, 2009, nr. 5–6, p. 547–560.
- Petrașcu N., *Icoane de lumină*, Tipografia Cooperativei „Litera”, București, 1935, capitolul „George Cavadia”, pp. 227-235.
- Popescu, Adina, *Brăila – orașul și câinii*, apărut în „Dilema veche”, nr. 352, 11-17 noiembrie 2010.
- Popescu, M., *Raiua și cetatea Brăilei*, în *Analele Brăilei*, nr.4-6 / 1929.
- Prigo Ghena, Stănică Pandrea, Maria Stoica-Vrabie, *Documentar istoric PUG, comuna Scorțaru Nou, județul Brăila*, Muzeul Brăilei, Brăila, 2010.
- Roman R. A., *Bucate vinuri și obiceiuri românești*, Ed. Paideia, 1998, Silberberg, 1995, citat de María Luisa González Ortega, *Managing Heritage Tourism: challenges for the management of urban heritage cities and attractions*, Université de la Savoie, Chambéry, France, 2002.
- Stoica Maria, *Brăila. Memoria orașului. Imaginea unui oraș românesc din secolul al XIX-lea*, Editura Muzeul Brăilei/Istros, 2009.
- Stănescu M., *Aurelian Pană. Cine a fost?* 7 aprilie 2016, Rost, nr. 4/2016 <https://www.rostonline.ro/2016/04/cine-a-fost-i-aurelian-pana/>
- Sulzer, F.J., *Istoria Daciei Transalpine*, 3 vol., Viena, 1871.
- Șăineanu L., *Dicționar universal al limbei române*, Craiova, Editura Scrisului Românesc, 1929.
- Urechia N., 1866-1931, *Harta Căilor de Comunicație din Județul Brăila*, Ing. Nestor Urechia, șeful Biroului Tehnic și Statistic, Ministerul Lucrărilor Publice, 1:200.000, Imprint București, Arte Grafice E. Ghiulea, 1903. Biblioteca Națională a României.
- Vasiloancă C., *O lume dispărută: Expediție în ctitoria logofătului Soutzu*, 11 ianuarie 2015, ARGO. Trimestrialul de Cultură.
- *** Arhivele Statului Brăila.
- *** Arhivele CNSAS.
- *** Convenția de la Faro
- *** Fondul fotografic al Bibliotecii Naționale a României.
- *** INCERC, *Studiu de fundamentare privind situația zonelor industriale aferente falezii, Brăila*
- *** *Innovations in cultural tourism*, Asociația Europeană pentru Educație în Turism, 2001.
- *** *Planul Național de Dezvoltare Rurală*, 2020.
- *** *Programul Național de Dezvoltare Locală – 2*, 2017-2020.
- *** *Planuri de Urbanism General*.
- *** *România. Enciclopedia fotografică*, Editura Imprimeriile Adevărul, 1938.
- *** *Stenogramele ședințelor Consiliului de miniștri - Guvernarea Ion Antonescu*, Ed. Mica Valahie, București, 2000.
- *** *Un Grec, Doi Greci, Trei Greci... Brăila. Reactivarea memoriei culturale a orașului Brăila. Cazul Comunității Grecești*, Editura Istros/ Muzeul Brăilei, 2009.
- *** Ministerul Turismului, *Strategia națională a României pentru dezvoltarea turismului 2019-2030*.
- www.culturadata.ro
- <https://descoperă.ro/cultura>

<https://epestelabraila.ro>
<https://malltaranesc.ro/harta-gospodarilor>
<https://mfe.gov.ro/pnrr/>
<http://orasulbraila.weebly.com/parcul-natural-balta-mica-a-brailei.html>
<https://infoest.ro/>
www.madr.ro
<https://muzeulbrailei.ro/etnografie/expozitii-sectie/>
www.bioresurse.ro
www.cfr.ro
www.inimamoldovei.md
www.insse.ro
www.turismistoric.ro